

שפת אמת תכון לעד

חלק

ב

תגובה על חוברת הסילופים
השניה בדברי קודש הקדשים
מזהר"ן מברסלב זיע"א

לשאלות ובירורים, לתגובות והערות,
ולתרומות לזיכוי הרבים, ניתן לפנות לפלא' 052-7659162
וכן לדוא"ל a0527659162@gmail.com

את הספר ניתן להשיג:
אצל משפחת הכט ביתר עילית פלא' 052-7659162
או אצל משפחת הכט ירושלים
שמואל הנביא 3/1 טל' 02-5824325 פלא' 050-4157420

דבר העורך

בימים האחרונים מופץ שוב¹ בעוונותינו הרבים עלון מלא דברי גידוף נגד תנועתו של מוהר"ן מברסלב זי"ע, ואף במלאך האלוקים. תחת הכותרת המוטעית 'דעת גדולי ישראל על ברסלב'.

אותו עלון נראה ערוך עם 'ציטוטים' מספרי מוהר"ן ותלמידו מוהרנ"ת, אולם כל מעיין יראה מיד שמדובר באחיזת עיניים, כי אותם ציטוטים נקטעו ונגזרו מתוך קטע שלם בעל משמעות שונה לגמרי והדברים הוצאו מהקשרם לחלוטין. בנוסף לכך, כל הנושאים שהובאו שם נכתבו על ידי אדם שאין לו כל מושג בנושאים אלו השייכים בחלקם הגדול לתורת הקבלה בכלל, מה שמגדיל את התמיהה כיצד ירהיב אי מי בנפשו לכתוב עלון נגד קדוש עליון קדום כאשר הוא עצמו בור גמור בכל הנושאים אותם הוא מזכיר.

מן החובה להדגיש, שדיבורים נגד קדושי עליון כמוהם כגידול ממאיר המתפשט ומתפשט, עד שאין מנוס מלחתוך בבשר החי, בכדי לבערו כליל. כך שממילא אין ברירה אלא להשיב בחריפות ולהראות לעין כל את גודל הכוזב והמרמה, וכמובן המגמתיות, המסתתרים מאחורי הדברים שבאותו עלון.

במיוחד נצרך הדבר בדורנו זה בו כידוע דברי מוהר"ן זי"ע מועילים עד מאד, כמים קרים על נפש עייפה בלבבות בני ישראל, וממילא מוכרחים לברר דברי אמת על אמיתותם, ולא להשאיר הדברים פרוצים לעין כל עובר ולתת לדברים לחלחל ולהזיק ח"ו. ועל כן אין מנוס מלפרסם תגובה זו. לפני שיהיה מאוחר.

העלון עליו סובב חיבורינו אינו עוד עלון מני רבים. מדובר בשערוריה שאין כמוה. בקרב יראי ה' לא ימצא אדם שיזלזל בענקי רוח קדומים,

1. כבר לפני כמה שנים הופצה חוברת עיוותים ראשונה, וכתגובה לכך יצא לאור חלק ראשון של 'שפת אמת תכון לעד' בו הוכחו הסילופים אחת לאחת.

וכבר השיב הבבא סאלי על כגון זה: 'מה לזבוב קצוץ כנפיים עם הנשר בשמים'.

והנה כבר אמרו חז"ל (מכות כב ע"ב) "כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה". אם הדברים אמורים על גברא רבה בידיעת התורה שתורתו בקדושה ותורתו סם חיים, כל שכן כאשר מדברים מענקי רוח קדושי עליון קדומים כהבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו הקדושים, ואלו מנסים לתרץ עצמם ולהתלות באילן גדול הגר"א כאשר מי לא יודע שהצדיקים בוודאי עבדו שלמא ויושבים יחד בגן עדן ונהנים מזיו השכינה כמובא על כך הרבה בספרים הקדושים². ועל אחת כמה וכמה בענין קודש הקדשים מוהר"ן זי"ע שלא רק שאין לכך שום קשר למחלוקת הגר"א שהיתה עוד בשנת ערש לידתו של מוהר"ן זי"ע³ ולא היתה כלל בתקופת מוהר"ן, עוד הרי דווקא דרכו של מוהר"ן היתה תמיד דומה לדרכי שני קהילות ישראל האלו יחדיו, הן של גדולי החסידות והן של גדולי ליטא. כפי שהתבטא מוהר"ן על כך כמה פעמים בביטויים ברורים⁴. וממילא שאפילו מי שכבר טועה באותה טעות איומה בנוגע לאור שבעת הימים הבעל שם טוב זי"ע, אין לו לערב בכך את קודש הקדשים מוהר"ן זי"ע.

והאמת שכל תגובה יכולה היתה להיות מיותרת לגמרי אחר שכבר חתמו גדולי הדור נגד כל אלו⁵. אך מאחר ומומחיותם של אלו היא בגזירת אי אלו תיבות מתוך קטע שלם מדברי מוהר"ן זי"ע עד כדי הפיכתם לפנים חדשות, מעתה אין לנו ברירה אלא להביא לפני הקוראים את דברי מוהר"ן בשלימותם, כדי שלא ישתו התמימים המים הרעים.

בחיבור דלהלן נעבור על כל דבריו וכל 'הוכחותיו' אחת לאחת, בתחילת דברינו נתייחס לנושאים כלליים יותר, ולאחר מכן נעבור על כל ציטוט בפני עצמו.

-
2. ובספרינו שלהבת באורים נביא אי"ה הרבה טעמים על גזירה זו.
 3. החרם יצא בשנת תקלב, השנה בו נולד מוהר"ן.
 4. וגם לשונות אלו נאמרו כפי דברי בני האדם הפשוטים כאשר באמת הרי גדולי ישראל האמיתיים היו מושלמים הן בתורה והן בתפילה כידוע.
 5. ראה בהרחבה בפרק טז.

אסיים הקדמה זו בפרקי הודאה קודם כל לבורא העולם שזיכני לעסוק בבירור מקחו של צדיק, אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו. עד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ה' אלוקינו ואל תטשינו ה' אלוקינו לנצח. כן נתונה תודתי להורי היקרים והמסורים שגדלוני והביאוני עד הלום. כמו כן אודה מאד לנוות ביתי שסייעה בידי כפי יכולתה.

כן נתונה תודתי להגה"ח הרב אברהם יצחק כרמל שליט"א שערך ביקורת על ספר זה והאיר הארות מחכימות והבאתי את הדברים במקומם בהערה. וכן יש לי להודות להגה"ח הרב פנחס בונקר שליט"א שעבר על הספר והאיר וחיזק מאד.

ובנוסף נתונה תודתי להרה"ח רבי יעקב נתן אנשין שליט"א לשונו עט סופר מהיר, שנתן לי רשותו להכניס את מאמרו הנפלא אודות ל"ג בעומר. ותודה מיוחדת רואה אני להודות להרה"ח רבי ישראל מאיר גלינסקי שליט"א מחבר ספר "אגרת לבן דורינו" שערך תיקונים והוספות לשוניים חשובים מאד בספר שפת אמת תכון לעד חלק א'. וחיזק מאד לכל אורך הדרך.

עיני נשואות בתפילה לבורא כל, שלא תצא תקלה מתחת ידי, ואזכה להעמיד דברי אמת על מכונם, ולהציל כל מי שאמת בלבו מכל צל הרהור אחר קדושי עליון, ויה"ר שזכות כל הצדיקים בכלל, וזכותו של מוהר"ן מברסלב זי"ע בפרט, תעמוד לנו להגאל בגאולה השלימה במהרה. אמן.

בחמלת ה' עלי,

יוסף הכט

תוכן העניינים

3	דבר העורך
14	הקדמה נצרכת.....
14	מהי מטרת חיבור זה.....
	מדוע כלל צריך להתייחס לכתוב באיזה עלון, האם צריך להגיב
14	לכל מקנטר.....
	מדוע להביא את לשון העלון האם אין דרך לשאול את
15	השאלות ללא להזכיר את הכתוב שם מילה במילה
	מדוע ישנם תגובות בחיבור זה גם על נושאים קטנוניים
15	ולא מכובדים.....
15	מי עומד מאחורי תגובה זו ואת מי מייצג הכתוב בחיבור זה.....
16	הסדר בתגובה זו.....
17	א- אודות ההתבודדות
17	שני עיוותים
20	כל אשר עם לבבו, לפני ה'.....
22	הודאה
22	ישוב הדעת.....
22	משפט - חחשבון נפש
22	תשובה
23	תפילה שיזכה לשוב בתשובה
23	התחלה חדשה.....
23	בושה
24	אנחה

24	צעקה - ויצעקו אל ה' בצר להם.
25	צעק ליבם אל ה'.
25	מחאה.
26	רצונות וכיסופים קדושים.
26	בכיה - תפילה לעני - הגדולה שבכולן.
27	מעלתה גדולה אף לבא להרגשת צמאה נפשי לאלוקים.
29	ב- עבודה זרה?!!!
30	עבודה זרה או שיחות קטועות.
31	ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ח.
33	ליקוטי הלכות חושן משפט מצרנות ד אות יג.
33	ליקוטי מוהר"ן ח"ב ס' סז.
35	ליקוטי הלכות פקדון וד' שומרים הלכה ד.
36	ליקוטי הלכות העושה שליח לגבות חובו הלכה יח.
39	ג - אודות ההתקשרות לצדיקים
39	ההתקשרות לצדיקים.
43	הצדיקים כצינור להמשכת השפע לעם ישראל.
47	ד - כח הצדיק
50	תיקוני הנשמות.
53	ה - התפילה לצדיקים בקשו עלי רחמים
53	הזוהר הקדוש.
54	שו"ת מנחת אלעזר להרה"ק ממונקאטש.
55	הראיות מהש"ס והזוה"ק.
57	כשמבקש להצדיק להתפלל בעדו אין חשש אמצעי.
57	בהא סליקנא שאין חשש איסור בזה.

57	הבן איש חי: 'ויאמר הריני מבקש מנפש הצדיק'
57	הגאון המקובל רבי אברהם בר"נ
58	רבי חיים מוולוז'ין פונה ומבקש מהצדיקים עצמם
59	בקשות מהצדיקים
59	דברי בורות והמצאות סרק
61	ו - שיחות דרך התשובה
61	התשובה וזכות הצדיק
62	תשובת עם ישראל צריכה לזכות הצדיקים
63	במיוחד על עוון הידוע
64	ביאור השיחה
65	ההבטחה
67	ז - אודות השיחה אי אפשר להתקרב כי אם על ידי הצדיק ..
68	ביאור הענין
	מהו מדרגת האיש כשר באמת' שמוכרח להשתמש בעצות
69	ודרכים אלו
71	ביאור נוסף
72	על ידי הצדיקים נשפעים הרהורי תשובה לעם ישראל
72	על ידי נשמת משה נשפעים הרהורי תשובה לעם ישראל
75	ח - אודות הויכוח דברים
89	ט- מעלת הנסיעה לאומן בימות השנה
89	אולי אזכה לשפוך לבי כמים נובח פני ה'
89	תיקון הכללי
90	ההתקשרות לעולמי עד
90	מציאת האבידות הרוחניות

91	המשכת הארה משורש נשמתו על ידי הרועה נשמת משה
92	הכללת נשמתו בה' יתברך עם נפש הצדיק
93	תיקון היסוד
93	מעורר התפילה בחינת דין של הצדיק להעלותו מנפילתו
95	תיקון נשמות ישראל
95	המשכת הארת נשמת הצדיק
95	שיכנסו בלבו דבריהם הקדושים
96	תענוג הצדיק
97	השגת התורה
97	ישועות ונפלאות
99	י - מעלות הנסיעה לאומן לראש השנה
99	קיום דברי מזהר"ן
99	קירוב הגאולה ותיקון העולם
101	תיקון נשמות מיוחד
101	המתקת הדינים
101	קדושת המחשבה
101	להכליל אחר הבראיה בקודם הבראיה
102	שם יכול כל אחד לשוב בתשובה לפי ראשית בריאתו
102	הם יודעים לעשות ראש השנה
103	לתועלת התיקונים המובאים בליקוטי מזהר"ן ח"א סימן ד
103	עיוותי העלון
103	התכללות נשמות ישראל
104	ליקוטי מזהר"ן ח"א סא
106	ליקוטי מזהר"ן ח"א ריא
106	שיפתח 'להם' אור ה'אין סוף'.

107	כף זכות בדין
111	יא - עיוות נושא השמחה
111	מילי דשטותא הוא "מפתח" לבא לשמחה
112	התנאים למילי דשטותא
113	יב - התמימות בעבודת ה'
114	מצוה לחדד השכל
116	התמימות - הגדלת "שכל התורה"
117	יג - עיוות הנושא ירידה לצורך עליה
120	ליקוטי מוהר"ן ח"א כב.
120	ליקוטי מוהר"ן ח"א נו
125	יד - עיוות נושא המפורסמים
125	שתי טעויות
126	ידידות מוהר"ן עם הצדיקים המפורסמים של אמת
130	דברי הספרים הקדושים אודות המפורסמים של שקר
131	המהרה"ו
132	הגר"א
133	הרה"ק רבי חיים מצאנז
135	טו - ממון או תבונות התורה לעומקה
136	חיי מוהר"ן שטז.
136	חיי מוהר"ן כה.
138	חיי מוהר"ן קיב
138	חיי מוהר"ן תצט
140	ליקוטי הלכות חושן משפט הפקר ונכסי הגר ד' אות ב'.

טז - דעת גדולי ישראל על ברסלב.	143
רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל.	147
הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל בעל הקהילות יעקב.	147
העובדות עם הסטייפלער מספר שבחו של צדיק.	148
הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ זצ"ל בעל החזון איש.	149
מספר שבחו של צדיק על החזון איש.	149
הגאון רבי ישראל מאיר הכהן מראדין בעל החפץ חיים.	152
הגאון רבי חיים קנייבסקי.	154
הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל.	155
הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל.	158
הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל.	161
הגאון רבי ניסים קרליץ.	161
ראשי ישיבות ואומן.	163
יז- ה'שאלות' לגדולי ישראל.	165
תם ו[הלואי] נשלם.	167
נספח א' - מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה ר"ת משה.	169
אילנא דחיי.	169
נשמת משה.	170
משה רבינו רעיא מהימנא, התפשטותו וגלגוליו.	171
התמיהות בדברי הרשב"י.	175
משה לא ידע ואני יודע.	175
במשה כתוב ויחל משה וגו' שמשמע שאחז אותו פרגודא	
(מין מחלה) ואתה רבי שמעון גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים	
הוא גוזר ואתה מבטל.	176

דברים אלו שנתגלו כאן לא נתגלו מיום שעמדו ישראל	
על הר סיני	176
ראש כל הצדיקים בגן עדן	176
וביקש שלא יתגלה חטאו לכל העולם	177
מאן פני האדון ה' דא רשב"י	177
"אם לא היתה נמסרת התורה בהר סיני אלא שאמר הקב"ה הנה בר	
יוחאי שימסור לכם התורה והסודות שלי, היה די לעולם"	178
בדברי האור החיים הקדוש שרשב"י זכה למדריגה יותר	
מאברהם אבינו	179
ביאורי התמיהות דלעיל	179
כי ה'חלק של משה רבינו ע"ה' המגולגל בגוף רבי שמעון	
בר יוחאי ע"ה הוא עצמו היה אומר דברים אלו	179
ענין גלגול נשמת משה בדברי המהרח"ו על רבו האריז"ל	182
בדברי מוהר"ן - איני יכול להתגלות בשום אופן	185
אודות המושג צדיקים אמיתיים צדיק האמת	187
פגם הפרדת היסוד הפשוט	187
הצדיק	189
נספח ב' - חתימות גדולי ישראל שהתפרסמו בשעתם	195

הקדמה נצרכת

(לבאר עניין הספר ומעשהו)

מהי מטרת חיבור זה.

זה עתה הודפס עלון המונה כששה עמודים ובהם שורות צפופות כתובות באותיות קטנות [והוא עדיין מתפרסם תמידין כסדרן, בגלוי ובסתר], מלא בעיוותים בדברי מוהר"ן, שמקורם בבורות וחוסר ידע משווע בכל הנושאים אותם הזכיר. לכך כותב אני חיבור זה לבאר כל נושא לאשורו בעזר ה' עד כמה שידי מגעת.

מדוע כלל צריך להתייחס לכתוב באותו עלון, האם צריך להגיב לכל מקנטר.

אכן אם באנו להשיב לכל עלון ופשקויל יכלה הזמן והם לא יכלו. אמנם אם אכן היה מדובר סתם בשאלות וקושיות על צדיקים לא היה כל ענין להשיב [בודאי מי ששואל בשביל ללמוד, יש להשיב לו כראוי, אך כשבא איזה פתי ומקשה 'קושיות' מי נזקק לו, הרי 'חכמים' כאלו היו בכל הדורות, ואין כל צורך להתייחס לכך], אולם מאחר ובעניינינו לא מדובר בשאלות ולא בקושיות ובוודאי לא כדי ללמוד, אלא ב'ציטוטים' אבל מוטעים ומעוותים לגמרי, חלקיקי קטעים מספה"ק ליקוטי מוהר"ן והוצאתם מהקשרם, צריך ליידע את הקוראים על כך. וכן מוצאים אנו בחז"ל (בבא מציעא פד.) שכאשר אמרה ההיא מטרוניתא לרבי ישמעאל ברבי יוסי ורבי אלעזר ברבי שמעון 'בניכם אינם שלכם', השיבו לה על שאלתה והבהירו לה את טעותה, ושואלת על כך הגמ' (שם) "ולמה להו לאהדורי לה [מפני מה השיבו לה] והא כתיב אל תען כסיל כאולתו", ומתרצת "שלא להוציא לעז על בניהם", אי לכך גם בעניינינו הגבתי כדי שלא להוציא לעז, ובפרט שהדברים נוגעים למילי דשמיא שעל כך נאמר ענה וכו' (שבת ל:).

מדוע להביא את לשון העלון האם אין דרך לשאול את השאלות ולא להזכיר את הכתוב שם מילה במילה.

כאשר אציין את השאלות בלשוני בלבד, תמיד יהיה מי שיאמר שלא הגבתי על הכל ממש. או שהגבתי על נושא אחר ולא על הקנטור עצמו הכתוב שם. או כאשר אכתוב על קנטור שמקורו בקטיעת דברי מוהר"ן, לא יהיו ברורים הדברים דיים ותמיד יוכל הקורא לומר שזה לא מדויק והוא לא קטע את השיחה והענין לא הוצא מהקשרו, וכדומה. לכן אין מנוס מלהביא את לשון העלון מילה במילה ולהגיב על הכל, ויראה הקורא שלא נשאר שום קנטור שלא הגבנו עליו כראוי.

מדוע ישנם תגובות בחיבור זה גם על נושאים קטנוניים ולא מכובדים. אכן בחיבור זה ישנם תגובות אפילו על דברי בורות המעוררים גיחוך, ומוזר מאד להתייחס ולהגיב עליהם, ובוודאי שתמוה להרחיב עליהם הדיבור. אך עם כל זה ראיתי צורך להשיב גם על אלו, כי קובץ זה מיועד לגלות את העיוותים ללא כל קשר לרמה האינטלקטואלית של אותם קנטורים מוזרים, וחששנו שמא דברי ההבל הללו יכנסו לאזני בני אדם, שכן לצערנו אנו רואים שהעיוותים והבורות בכל מה שקשור לברסלב הם כה מרובים, עד שאפילו אנשים בעלי דיעה עלולים שלא להבחין בין אמת לשקר בענינים אלו. ואם יהא זה לתועלת אפילו לאדם אחד שיזהר מעתה בכבודם של צדיקים והיה זה שכרינו. מה עוד שעצם ההרהור נגד קדושי עליון הקדומים הוא מלכתחילה מרוחק מכל רמה והגיון, ובאמת אינו מצריך כלל התייחסות, וסיבת תגובתנו כדי להראות הסילופים והעיוותים כאמור.

מי עומד מאחורי תגובה זו ואת מי מייצג הכתוב בחיבור זה.

חיבור זה אינו תגובה של גדולי ברסלב, ואינו מייצג כלל לא את חסידות ברסלב ולא את דעתם של גדולי וחשובי החסידות אלא אך ורק את דעת כותב השורות, כי גדולי וחשובי החסידות לא ראו כל צורך להתייחס לדברי ההבל הכתובים באותו עלון. ועל כן מי שאחר קריאת חיבור זה יש עדיין בידו נושאים שאינם ברורים לו דיים, יפנה את שאלתו לחשובי חסידות ברסלב הבקיאים בתורתו ודרכו של מוהר"ן. ובוודאי שאין בחיבור זה כל הצדקה להקשות או להסיק איזו מסקנא מכל סוג שהוא.

הסדר בתגובה זו.

כדי שירוצן הקורא בו, ויוכל להבין את הנכתב בצורה מסודרת, חילקתי חיבור זה לט' פרקים מרכזיים.

- ♦ אודות ההתבודדות. מה היא ומה תועלתה.
- ♦ שיחות גזורות וקטועות וגחמת 'ה'עבודה זרה'.
- ♦ תועלת ההתקשרות לצדיקים בתפילה, כח הצדיקים, הצדיקים כצינור להמשכת השפע לעם ישראל. הצדיק נקרא מלוה לעם ישראל. בקשות מהצדיקים אחר הסתלקותם, דברי הזוהר הקדוש, ודברי שו"ת מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, דברי הבן איש חי, ודברי הגאון המקובל ראבר"נ, והנהגת הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל.
- ♦ נושאי דרך התשובה, התשובה וזכות הצדיק, בדורינו אי אפשר להתקרב לה' זולת בדרך זו המתאימה לדור. על ידי הצדיקים נשפעים הרהורי תשובה לעם ישראל. על ידי נשמת משה נשפעים הרהורי תשובה לעם ישראל. השמחה שצריך להזהר ממנה. התמימות בעבודת ה'. התמימות הגדלת "שכל התורה".
- ♦ עיוות ענין הוידוי דברים. מעלות הנסיעה לאומן בכל השנה ובמיוחד בראש השנה, תיקוני הנשמות אצל הצדיק גם לאחר הסתלקותו.
- ♦ עיוות נושא המפורסמים של שקר עליהם דברו גם הדברי חיים והמהרח"ו והגר"א. עיוות השיחות בהם מוזכר 'ממון'.
- ♦ תגובות קצרות על כל נושאי העלון לפרטיו. עיוות דעת גדולי ישראל. השאלות לגדולי ישראל.
- ♦ ובסוף הספר נספח בענין הצדיק שנשמתו בסוד מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה ר"ת משה. היסוד הפשוט. שמחת עם ישראל בשמחת צדיק זה במירון בל"ג בעומר.

א

אודות ההתבודדות

בעלון: נושא נוסף שיש ליתן את הלב לכך הוא ענין ה"התבודדות". צורת הדיבר והתפילה לה' אצלם היא "כדבר איש אל רעהו" (ליקוטי מוהר"ן תניינא צה ועוד), וכן בדרך שיחה עם השי"ת ולא בדרך תפילה (שם אות צז). מאידך, בתורת ישראל ישנה צורה של עמידה לפני ה' בתפילה. נפסק בשו"ע (סימן צ"ח, סעיף א) "יחשוב כאילו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכון בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות". וזה גמ' מפורשת בברכות (דף סא ע"א): "לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלוקים כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים". וכך גם במסילת ישרים (בהקדמה) "היראה, היא יראת רוממותו יתברך שיירא מלפניו כמו שיירא מלפני מלך גדול ונורא, ויבוש מגדולתו על כל תנועה שהוא בא להתנועע, כל שכן בדברו לפניו בתפילה וכו'". ישנם עוד מקורות רבים לכך שצורת העמידה לפני הקב"ה צריכה להיות ביראה עצומה, ולא כפי השגור על לשונם "כמו חבר" (שכביכול תרגיש שהקב"ה "חבר" שלך) ע"כ.

ובהערה שם כתב: אין כל קשר בין ההתבודדות הכתובה בספרי המוסר לבין מה שהם קוראים התבודדות. כי שם מדובר על חשבון נפש, והם מדברים על שיחה עם ה' ע"כ.

שני עיוותים

א. דברי מוהר"ן אודות ההתבודדות, שאמר לדבר בינו לבין קונו 'כאשר ידבר איש אל רעהו', ומובן לכל כוונתו שיספר לפני ה' כל ליבו כבן לפני אביו, ובשפה פשוטה כדבר איש אל רעהו והדברים פשוטים ומובאים בכל ספרי מוהר"ן זי"ע, שונו במכוון והוצגו לפני הקורא כאילו ודברי קדשו 'כאשר ידבר איש אל רעהו' נאמרו לענין ה'גישה', ככיכול והמכוון בדברי מוהר"ן הוא, שהיחס בינינו לבין קונינו צריך להיות באותו יחס וקלות ראש שמתייחסים לחבר, כאשר באמת דברי מוהר"ן נאמרו בהקשר אחר לגמרי.

ב. עלון הבורות נכתב ללא ידע מינימלי בדברי מוהר"ן, ומפורש בדברי מוהר"ן (ליקוטי מוהר"ן ח"א טו) שההתבודדות היא גם חשבון הנפש.

ג. כתב הרמח"ל: (מסילת ישרים פרק יט בביאור חלקי החסידות) "הנה עיקר היראה היא יראת הרוממות שצריך האדם לחשוב בעודו מתפלל או עושה

מצוה, כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל או עושה המעשה ההוא, והוא מה שהזהיר התנא (שבת פ"ב): וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה מתפלל, והנה ג' דברים צריך שיסתכל האדם ויתבונן היטב, כדי שיגיע אל זאת היראה: האחד שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך שמו ונושא ונותן עמו, אף על פי שאין עינו של אדם רואהו, ותראה כי זה הוא היותר קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי, יען אין החוש עוזר לזה כלל, אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, **כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו**. ואחר שיקבע זה בדעתו, צריך שיתבונן על רוממותו יתברך, אשר הוא מרומם ונשגב על כל ברכה ותהלה, על כל מיני שלימות שתוכל מחשבתנו לדמות ולהבין". עכ"ל. ודברי מוהר"ן משלימים את דברי הרמח"ל כי כמו שה' מתייחס לתפילת האדם בצורה של כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב אליו, כמו כן התפילה שהיא העבודה שב'לב' צריכה להיות לפני ה' מ'ליבו' של המתפלל בשפה פשוטה ברורה וכינה 'כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו שומע לו'. כמאמר הכתוב 'שפכי כמים' 'ליבך' 'נוכח' פני ה'.

וזה לשון החזון איש (קובץ איגרות ח"ב מכתב-איגרת ב) **"ומה נפלא הדבר כי ביכולת האדם להשיח דאגותיו לפני אדון עולם יתברך כאשר הוא משיח לרעהו. והמקום ברוך הוא מכניהו ילד שעשועים"**.

וממילא גם כל מה שהביא מהשולחן ערוך אין הדברים שייכים לענין, ואין כל קשר ביניהם למה שכתב שם, כי ההתבודדות היא אכן שיא הכבוד והקירוב לה¹.

1. בנוסף לכך, בספר ליקוטי תפילות מופיע לשון זה מספר פעמים ומוהרנ"ת מפרש זאת בג' אופנים:

א. כדבר איש אל רעהו כהרגשה שהקב"ה סמוך וקרוב אליך ושומע אותך ללא "מסך המבדיל", רק כפי שמדברים עם חבר. ורואים אותו עין בעין.

ב. כדבר איש אל רעהו, ששופכים את כל הלב, ולא ממעטים או מקמצים בדיבור מפני כבודו של העומד ממולינו ממ"ה הקב"ה. ועל זה נאמר "שפכי כמים ליבך" ל"שפוך" את הלב.

ד. גם מה שכתב בעלוננו אין כל קשר בין ההתבודדות הכתובה בספרי המוסר לבין מה שהם קוראים התבודדות. כי שם מדובר על חשבון נפש, ע"כ. הוא מתוך בורות וחוסר ידע מינימלי. כי כל מעיין בספרים הקדושים יראה מיד שההתבודדות המובאת בספרים איננה רק חשבון נפש. לדוגמא עיין ספורנו שמות ג, א. משה רבינו וכו' להתבודד ולהתפלל וכו'.

ובספר חרדים פרק עג "סגולה חמישית. היא ההתבודדות שכתבנו למעלה (פרק ס"ה) בשם ספר בית מדות, כי לעתות רצון יפרוש עצמו במקום מיוחד שלא יראוהו בני אדם, וישא עיניו למרום אל מלך יחיד עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, כמטרה לחץ, כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ועל דרך זה כאשר הוא יבא לשום פניו אל אלקיו, כן הוא יתברך ישים אליו, ויחדיו ידובקו, כך שמעתי מפי מורי ורבי החסיד הקדוש כבוד ר' יוסף סאגיס זלה"ה, וכך היה הוא עושה. וכן מצאתי לרבינו יצחק דמן עכו, שכמה חסידים היו עושים כן בימיו, ודוק ותשכח כן בדברי רמב"ם ורמב"ן וחובת הלבבות והרב רבינו יונה ז"ל. עכ"ל.

וכן הוא הלשון המובא בביאור הלכה סימן תקעא ד"ה ת"ח בשם ספר החרדים: "ויתבודד בינו לבין קונו ויתקשר מחשבתו בו כאלו כבר עומד לפניו ביום הדין וידבר לא-ל ית' כאשר ידבר העבד אל רבו וכן אל אביו. והעתיקו זה האחרונים" עכ"ל.

ג. כשם שכשמדברים עם חבר אני מרוכז כל כולי בדיבורי עמו ואיני משיח את דעתי ומחשבתי ועיני, ממנו, כך אזכה לדבר לפני ה'. והלשון "כדבר איש אל רעהו" הוא לשון הפסוק המתאר איך דיבר משרע"ה עם ה'. ועי"ש בפירושי הראשונים שפירשו ללא מסך המבדיל וכו'. [הגה"ה א"י. כרמל]

2. והוא ענין הגעגועים והכיסופים שבהתבודדות כמבואר להדיא בליקו"ת צט "אמר: שעיקר ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו בשלימות הוא, כשיפרש שיחתו כל כך לפני השם יתברך, עד שיהיה סמוך מאד שתצא נשמתו, חס ושלום, עד שכמעט יגוע, חס ושלום, עד שלא תהיה נשמתו קשורה בגופו כי אם כחוט השערה מעוצם צערו וגעגועו וכיסופיו להשם יתברך באמת. וכן מבואר בדברי רבותינו, זכרונם לברכה (תענית ח), שאמרו 'אין תפילתו של אדם נשמעת, אלא אם כן משים נפשו בכפו' וכו', היינו כנ"ל, ואמר: הלא כשהשם יתברך עוזר בהתבודדות, אזי ההתבודדות הוא כאשר ידבר איש אל רעהו".

וכן כתב בפלא יועץ [אות התבודדות] על ההתבודדות "וגם היא אכן הראשה לסדר קדושה לחשוב מחשבות טהורות וחישב עם קוניהו חשבוננו של עולם והתעוררות רשפי אהבה ויראה והשיגה ידו כשאין דבר מטריד וכן 'לשפוך שיחה לדרוש סליחה נוכח פני ה' צריך מנוחה".

ובספר "הנהגות צדיקים" מובאים דברי הצדיקים רבי אלימלך מליזנסק ורבי מנחם נחום מטשארנוביל ורבי אהרן מקארלין על ההתבודדות כתפילה ותשובה.

אחרי שכותב העלון בא ללמדינו מה היא ההתבודדות והציגה באור שגוי לחלוטין, נבא גם אנו בעקבותיו ונביא כמה ראשי פרקים מדברי מוהר"ן בענין זה, דברים כהווייתן, בכדי שיבין הקורא במה מדובר.

כל אשר עם לבבו, לפני ה'

הבה נתבונן. מדוע כאשר אנו משוחחים עם חבר טוב אנו אף פעם לא נתקעים. השיחה זורמת ונינוחה עד שאנו מסוגלים לשכוח את עצמינו? התשובה לכך היא: היות שכאשר משוחחים אנו עם חבר טוב אין לנו שום כללים. אנו משוחחים חפשי, הדיבורים זורמים לנו בקלות ובנינוחות, כי ליבנו הוא זה שמשוחח, אין לנו לחץ שמוכרחים אנו לשוחח, אנו גם לא קוראים טקסט מסויים מתוך איזה ספר, אנו לא מדקלמים לו איזה משפט אותו אנו סבורים שאנו 'מוכרחים' לומר, אנו 'זורמים', אנו מדברים מתוך ליבנו. עם חבר אמיתי אנו מדברים על מה שמציק לנו באמת, אנו מדברים על המקום בו אנו נמצאים, בין אם הוא נמוך ובין אם הוא גבוה, אנו משוחחים בין על דברים פעוטים ובין על דמיונות וחלומות באספמיה, מרשים לעצמינו להנשאות אל-על על כנפי הדמיון, כל מה שבליבנו באותו רגע אנו שולפים לפני ידידינו, ואז קורה לנו משהו נוסף: אנו 'מתחברים' יחד זה לזה לב ללב.

אם בהתבודדות ניגשים באותה צורה, על אף שבודאי שיודעים אנו שאנו מדברים עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שזיכנו ונתן לנו זכות אדירה לשוחח עמו כבן אל אביו וכדבר איש אל רעהו, אנו ניגשים לשוחח על מה שמציק לנו באותו רגע, ואפילו יהא זה הדבר הכי פעוט, הרי סוף סוף הכל רק מה' ואין עוד מלבדו. הרי שההתבודדות תהפוך להיות כלי

קירוב אדיר לקשר פנימי ועמוק עם הבורא, עד שבעת ניסיון יקל על האדם להתגבר על יצרו ולהרגיש את הבורא בקרבה אישית יותר ולחיות יותר עם הידיעה כמה שהבורא הוא 'טוב'. טוב ה' לכל.

עתה ניגש להתבודדות עצמה. מה היא ההתבודדות. ולאן היא מביאה את המתעלה בה.

ואלו דברי מוהר"ן (ליקוטי מוהר"ן ח"ב כה) אודות הנהגה זו: "ההתבודדות היא מעלה עליונה וגדולה מן הכל. דהיינו לקבוע לו על כל פנים שעה או יותר להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה, ולפרש שיחתו בינו לבין קונו בטענות ואמתלאות בדברי חן וריצוי ופיוס, לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך, שיקרבו אליו לעבודתו באמת. ותפילה ושיחה זו יהיה בלשון שמדברים בו, דהיינו בלשון אשכנז (במדינתנו). כי בלשון הקודש קשה לו לפרש כל שיחתו, וגם אין הלב נמשך אחרי הדיבורים, מחמת שאינו מורגל כל כך בהלשון, כי אין דרכינו לדבר בלשון הקודש. אבל בלשון אשכנז שמספרים ומדברים בו, קל וקרוב יותר לשבר לבו, כי הלב נמשך וקרוב יותר אל לשון אשכנז, מחמת שהוא מורגל בו. ובלשון אשכנז יכול לפרש כל שיחתו. ואת כל אשר עם לבבו ישיח ויספר לפניו יתברך, הן חרטה ותשובה על העבר, והן בקשת תחנונים לזכות להתקרב אליו יתברך מהיום והלאה באמת, וכיוצא בזה כל חד לפום דרגיה. ויזהר מאד להרגיל עצמו להתמיד בזה מידי יום ביום שעה מיוחדת כנ"ל, ושאר היום יהיה בשמחה כנ"ל.

והנהגה זו היא גדולה במעלה מאד מאד, והיא דרך ועצה טובה מאד להתקרב אליו יתברך, כי זאת היא עצה כללית, שכולל הכל. כי על כל מה שיחסר לו בעבודת השם, או אם הוא רחוק לגמרי מכל וכל מעבודתו יתברך על הכל יפרש שיחתו ויבקש מאתו יתברך כנ"ל.

ודע, שכמה וכמה צדיקים גדולים מפורסמים סיפרו, שלא באו למדריגתם, רק על ידי הנהגה זו. והמשכיל יבין מעצמו גודל מעלת הנהגה זו, העולה למעלה למעלה, והוא דבר השווה לכל נפש מקטן ועד גדול, כי כולם יכולים לנהוג הנהגה זו, ועל ידי זה יבואו למעלה גדולה. אשרי שיאחז בזה". עכ"ל.

ובדברי מוהר"ן מוצאים אנו עוד כמה הנהגות השייכות להנהגת ההתבודדות.

הודאה

כדאי מאד לפתוח ב'הודאה' על כל הטוב שנתן לו ה' בגשמיות וברוחניות. וכן יוכל להודות על הנקודות טובות שיש בו. וכן על זכיינו הגדולה להיות מבקש ה' וכו' וכו'. (השתפכות הנפש אות פ).

ישוב הדעת

מובא בספר השתפכות הנפש (כב) "צריך לזה זכיה גדולה שיזכה ליישב עצמו שעה אחת ביום ושיהיה לו חרטה על מה שצריכין להתחרט כי לאו כל אדם זוכה לזה, כי היום חולף ועובר אצלו ואין לו פנאי ליישב עצמו אפילו פעם אחת כל ימי חייו, על כן צריכין להתגבר לראות לייחד לו פנאי וליישוב עצמו היטב על כל מעשיו אשר הוא עושה בעולם אם כך ראוי לו לבלות ימיו במעשים כאלו"³.

משפט - חשבון הנפש

ההתבודדות הינה גם חשבון נפש נוקב מתוך לב נשבר על כל מעשי האדם, כמובא בליקוטי מוהר"ן (ח"א טו): "מי שרוצה לטעום טעם אור הגנוז, היינו סודות התורה שיתגלה לעתיד, ירבה בהתבודדות בינו לבין קונו וידין וישפוט את עצמו על כל עסקיו ומעשיו, אם כך ראוי והגון לו לעשות ולהתנהג כך כנגד השם יתברך הגומל עמו טובות בכל עת ורגע. ויכלכל דבריו במשפט, ועל הכל יבוא במשפט עם עצמו והוא בעצמו ידין וישפוט את עצמו על כל עסקיו ומעשיו".

תשובה

ההתבודדות היא 'תשובה' 'חרטה על העבר קבלה על העתיד' והזמן לכך הוא בעת ההתבודדות מתוך לב נשבר. ואחר המשפט שהאדם דן ושפט את עצמו הרי הוא עושה תשובה ומתבייש על עוונותיו. וכתב בליקוטי

3. ומובא בספר ליקוטי מוהר"ן (ח"ב י): "מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו יתברך, הוא רק מחמת שאין להם ישוב הדעת, ואינם מיישבין עצמן. והעיקר להשתדל ליישב עצמו היטב, מה התכלית מכל התאוות ומכל עניני העולם הזה, הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחוץ לגוף, כגון כבוד, ואז בודאי ישוב אל ה'".

מוהר"ן (תניינא כה): "ואת כל אשר עם לבבו, ישיח ויספר לפניו יתברך, הן חרטה ותשובה על העבר, והן בקשת תחנונים לזכות להתקרב אליו יתברך מהיום ולהלאה באמת, וכיוצא בזה, כל חר לפום דרגיה". ובוזה נכלל גם הוידוי שהאדם מתוודה על עוונותיו.

תפילה שיזכה לשוב תשובה

כותב מוהרנ"ת בהלכות אונאה (הלכה ג): "ועל כן מי שרוצה לשוב לשם יתברך באמת עיקר התשובה שלימה הוא על ידי תפילה, דהיינו שיתפלל תמיד לשם יתברך שימחל ויסלח לו על מה שפגם וירחם עליו מעתה ויצילהו מעוונות, כי באמת כל אדם הוא בסכנה גדולה ועצומה בזה העולם. ובפרט הבעל תשובה שכבר נכשל במה שנכשל ובכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו וכו' ואיך יזכה לשוב. כי תיכף כשרוצה להתגבר על מה שצריך להתגבר מתגברין עליו ביותר, על כן העיקר הוא תפילה והתבודדות שצריך להרגיל את עצמו להתבודד בכל יום בינו לבין קונו ולהפיל תחינתו לפני השם יתברך המלא רחמים בכל עת שיזכה לשוב בתשובה שלמה באמת". עכ"ל. ותפילה זו היא כמו התפילה שתקנו חז"ל לומר "אבינו מלכינו החזירנו בתשובה שלימה לפניך". וכמזמורי דוד המלך בתהילים וכתפילות מוהרנ"ת בליקוטי תפילות.

התחלה חדשה

מובא בספר חיי מוהר"ן (תלז): "אמר, שטוב שיאמר האדם בשעת ההתבודדות כשמתבודד בינו לבין קונו: היום אני מתחיל להידבק בך. ויעשה בכל פעם התחלה, כי כל ההמשכות הולכין אחר ההתחלות".

בושה

גם הבושה מה' על עוונותיו הוא חלק חשוב בהתבודדות, כמובא (השתפכות הנפש נח) "צריך האדם להרגיל את עצמו לדבר בינו לבין קונו באמת גדול לאמיתו עד שיעורר את לבבו באמת עד שיתחיל לדבר בחמימות שבלב דברי אמת שבלבבו בהתעוררות בתשובה עד שיראה פחיתותו וגדולת הבורא עד שיתבייש מאד מלפניו יתברך, כי עד עכשיו השליך חטאיו אחרי כתפיו ולא עיין בהם, ועכשיו כשיודע אותם אזי נכנס בו בושה גדולה על גודל פשעיו כנגד רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין, והבושה הזאת

נתגלה על פניו, ועל ידי הבושה הזאת מוחלין לו על כל עוונותיו". ע"כ. ועיקר התשובה היא כשישמע בזיונו ידום וישתוק⁴. (ליקו"מ ח"א ו). כי עיקר התשובה היא הכנעה וקבלת עול מלכות שמים.

אנחה

מובא בספר חיי מוהר"ן (תמא): "פעם אחת שאל רבנו זכרוננו לברכה לאיש אחד מאנשיו אם הוא רגיל להיות גונח ומתאנח שקורין קרעכצין בשעת התבודדות, והשיב לו כן. ושאל אותו עוד אם הוא גונח ומתאנח מעומק הלב; ענה ואמר לו רבינו זכרוננו לברכה, כשאני עושה גניחה ואנחה אזי אם אני אוחוז ידי על השולחן אז בשעת האנחה, אזי אי אפשר לי אחר כך להרים ולטול את ידי מעל השולחן, וצריך אני להמתין איזה שעה עד שחוזר בי כוחי. פעם אחת אחז רבנו זכרוננו לברכה את הרב רבי שמואל אייזיק כנגד לבו ואמר לו, "בשביל מעט דם כזה, היינו שבחלל הלב תאבד את העולם הזה והעולם הבא". (ובלשון אשכנז: "איבער אביסעלי בליט זאלסטו אן ווערין דיא וועלט אין יענע וועלט, קרעכטץ זי אוס") התרגל להתאנח הרבה עד שתפטור אותו ותכניע הרע שבו, ותזכה לבחינת (תהלים קט): ולבי חלל בקרביי". עכ"ל.

צעקה - ויצעקו אל ה' בצר להם

אמרו חז"ל (ראש השנה דף ט"ז): "אמר רבי יצחק: יפה צעקה לאדם בין קדם גזר דין בין לאחר גזר דין". כמו כן הצעקה היא אחת מעשר לשונות של תפילה (דברים רבה ב, א). ומובא בספר שיחות הר"ן (אות קכט) שאמר מוהר"ן זי"ע: "אפילו כשנופלין לפעמים לתוך רפש וטיט שקשה לו מאד לצאת משם, צועקין וצועקין וצועקין". ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "אין אפילו אז מעפאלט אין אה בלאטי אריין שרייט מען אין מע שרייט אין מע שרייט". ומובא בספר שיחות הר"ן (סימן ש"ב): פעם אחת עמדתי לפניו והוא, זכרוננו לברכה, היה מונח על מיטתו ונזרקו דיבורים אלו מתוך פיו הקדוש ואמר בזה הלשון דער עיקר איז מבטן שאול שועתי⁵. [העיקר הוא מבטן שאול שיועתי].

4. כשידום מתוך הכנעה שבזיונו בא לו על עוונותיו.

5. הצעקה לה' בה נהגו אבותינו מאז ומעולם היתה מורגלת מאד בקרב גדולי ברסלב ובפרט בעת נסיון, כמובא בספר שיח שרפי קודש (ח"ו פג) שרבי נחמן בן רבי יצחק

צעק ליבם אל ה'

אמנם יש גם צעקת לב שיכולה להשמע בקול דממה דקה מסוף העולם ועד סופו, ולפעמים האדם במצב כאוב כל כך עד שהוא צועק לה' רק ב'כלי' 'לבבו' בבחינת 'צעק ליבם אל ה'' (איכה ב, יח), וכותב על כך מוהרנ"ת (תפילת המנחה ז נז): "לפעמים האדם בקטנות כזה, עד שאינו יכול להרים קולו כלל, אף על פי כן אל יתיאש את עצמו מתפילה ותחנונים ויקיים: ושפלת מארץ תדברי, ומעפר אמרתך תצפצף. שזה בחינת: ממעמקים קראתיך השם, מעמקי עמקים, פנימיות הלב, בחינת: צעק לבם אל ה'". ומובא בשיחות הר"ן אות טז: "דע, שיכולין לצעוק בקול דממה דקה בצעקה גדולה מאד ולא ישמע שום אדם כלל, כי אינו מוציא שום קול כלל, רק הצעקה היא בקול דממה דקה, וזה יוכל כל אדם, דהיינו שיצייר במחשבתו הצעקה ויכנס קול הצעקה במחשבה ויצייר בדעתו קול הצעקה ממש עם הניגון כדרך שצועקין. ויכנס בזה עד שיצעק ממש בבחינת קול דממה דקה, ושום אדם לא ישמע כלל. ע"כ.

מחאה

וכל תפילות וצעקות ואנחות אלו, הינם זולת מעלת התפילה והצעקה והאנחה הנ"ל, עוד מעלה גדולה מאד, כי כל תפילות וצעקות אלו הינם גם 'מחאה' גדולה על כל מכשולות היצר. ו'מחאה' זו מועילה מאד לאדם שהטומאה לא תחזיק 'חזקה' כנגדו, כמובא בליקוטי הלכות חזקת קרקעות אות יב⁶.

באברניצער ז"ל היה מתפרנס מחנותו הקטנה והיה משתדל להתבודד מידי יום ביומו חוץ לשוב, וסיפר רבי חיים בנימין בראד ז"ל איך שפעם פגשו בהתבודדותו שוכב בפשוט ידיים ורגליים על הארץ וצועק בקולי קולות שישמריהו ה' ויציליהו "מכל רע" ומכל מכשול המזדמן חס ושלום.

6. אלו דבריו שם: "ומזה יכול כל אדם להבין רמזים לעצמו להתחזק בכל פעם בתפילה ותחנונים וצעקה להש"י יהיה איך שיהיה אפילו אם יעבור עליו מה, כי אפילו אם רואה שאינו פועל ח"ו בתפילתו אדרבא הרע מתגבר עליו ביותר, אעפ"כ ידע ויאמין שפועל הרבה בתפילתו וצעקתו כי עכ"פ תפילתו וצעקתו הוא בחינת מחאה הנ"ל. כי כבר מבואר שקדושתו של כל אחד מישראל הוא בחינת ארץ ישראל, וכשהרע מתגבר על האדם בתאוות רעות ומידות רעות זה בחינת שרוצה לגרשו ח"ו מהסתפח בנחלת ה'.

רצונות וכיסופים קדושים

מובא בליקוטי מוהר"ן (ח"א לא, ז) בזה"ל: "ודע שלא די לאדם בהשתוקקות בלב בלבד, כי צריך האדם להוציא בשפתיו כיסופיו". ובליקוטי הלכות (הלכות מתנה, הלכה ה') אומר מוהרנ"ת: "עיקר התפילה היא בחינת רצונות וכסופים חזקים לשם יתברך בדבקות וביטול גמור אל אור האין סוף, עד שבא לדיבורים שהשם יתברך מרחם עליו ופותח פיו לפרש שיחתו לפניו". ומובא שם שזה מועיל מאד לקבלת התפילה.

בכיה - תפילה לעני - הגדולה שבכולן

"שפכי כמים לכך נוכח פני ה'", זוהי התפילה היקרה מכולם⁷. ובכיה זו איננה בכיה של עצבות וכדומה אלא בכיה הנובעת מתוך תקוה עצומה⁸ המביאה בעקבותיה געגועים עזים לקרבת אלוקים והיא יכולה להיות מתוך שמחה פנימית בה' יתברך. ואדרבה כך היא עיקר מעלת הבכיה, כמובא בליקוטי מוהר"ן (ח"א קצה)⁹.

שהוא ארץ ישראל, וכל מה שחותר לשוב לקדושתו אין מניחין אותו מעוצם ההתנגדות שמתגריין בו והוא אינו מתגבר כראוי נגדם. על כן כשמתגבר אעפ"כ בתפילה וצעקה להשי"י אז לא יוכלו לגרשו ולכבוש חלקו בארץ ישראל ח"ו בשום אופן, כי אין חזקה מועלת כשיש מחאה נגדו וכנ"ל. עכ"ל.

7. כמובא בזה"ק (ח"ג קצה ע"א) על הפסוק תפילה לעני כי יעטוף: "וקודשא בריך הוא אמר יתעטפון כל צלותין דעלמא, וצלותא דא תיעולן לגבאי". וכן אמרו שם: "דלית תיאובתא למסכנא אלא כד שפיך דמעוי בתורעמא קמי מלכא קדישא, ולית תיאובתא לקודשא בריך הוא אלא כד מקבל לון ואושדי קמיה, ודא איהו צלותא דעביד עטופא לכל צלותין דעלמא".

8. גם בעת ההתבודדות חובה לזכור את הנקודות הטובות הקיימות. אלא שהאדם בלב נשבר באותו זמן משום דאגתו על שיפור מעשיו. אולם אין בכך התעלמות מנקודותיו הטובות כדי שהוא לא יפול לגמרי ליאוש, והתבודדותו תהיה מהולה בתקוה. (ליקוטי מוהר"ן ח"א רפב)

9. זה לשונו שם: "עיקר מעלת הבכיה הוא כשהיא מחמת שמחה וחדוה, ואפילו החרטה טוב מאד שתהיה מחמת שמחה, שמרוב שמחתו בהשם יתברך, הוא מתחרט ומתגעגע מאד על שמרד נגדו בימים הראשונים, ומתעורר לו בכיה מחמת רוב השמחה, וזה עיקר מעלת הבכיה, שתהיה מחמת שמחה, וזה 'בכיה' הוא ראשי תיבות ב'שמך י'גילון כ'ל ה'יום (תהלים פ"ט), שעיקר הבכיה שתהיה מחמת שמחה בשמו יתברך, כי בכיה הוא

מעלתה גדולה אף לבא להרגשת צמאה נפשי לאלוקים

כותב רבי נטע מחלם (מובא בספר המעין הנצחי ע' תקעז סוכות): "במקום שאין עין רואה ואוזן שומעת מלמטה אפשר לחוש את העין רואה ואוזן שומעת שמלמעלה, כלומר כאשר אדם נמצא לבדו בחורשה או על אם הדרך במקום שאין איש רואה ושומע אותו, אז יוכל לחשוב מעט על הסובב אותו ולהתבונן בפלאי הבריאה שעיניו רואות באותו רגע במצב זה, ויוכל לבטח לחוש איך שעין ה' רואה אותו ושומרת עליו מן המזיקים, ואם הוא בעל רגש יוכל בקלות להחדיר ללבו באותה עת את שאיפת חייו של דוד המלך צמאה נפשי לאלקים לא-ל חי". ע"כ.

אחר כל הנתבאר נוכחנו לראות שההתבודדות אין בה שמץ ממה שכתב. כי דברי מוהר"ן נאמרו על סוג התפילה והדיבור, ולא על הגישה.

מתעורר משם ס"ג, שהוא בבינה". עכ"ל.

אמנם אפילו שההתבודדות מתוך בכיה היא התפילה היקרה ביותר מכל התפילות שבעולם, אין לצפות לבכיה כמובא בליקוטי מוהר"ן ח"ב צה.

ב

עבודה זרה!!!

‘עבודה זרה’. צמד מילים מפחידות, שדי בהם בכדי להכפיש קהילות שלימות בכתם שחור על כלום. במילים אלו אתה יכול להדליק את כל מי שאתה רוצה ללא שיבדוק כלל במה מדובר. וכי מה יכול להיות יותר גרוע מעבודה זרה. הקורא שלא מתמצא בכלל לא במושגים של עבודה זרה, ולא במושגי קבלה מינימליים, ואפילו לא מהי תפילה פשוטה לה’ וכיצד היא פועלת בשמים. מה זה מקטרגים על תפילה. ובכלל בשביל מה צריך להתפלל האם לא די ללמוד, די להפחיד אותו בכמה מילים מופוצצות הנלקחות הישר מהפשקווילים המושלכים ברחובות קריה, וזועקים מכל פינה ‘עבודה זרה’!!! אוי!!! גיוואלד!!!

הבה וניגש למלאכה נתחיל דווקא מהסוף:

בעלון: לסיכום. אנו עמ", מתפללים רק לה' יתברך, ומתוודים רק לפניו, והוא מכפר עוונותינו, רק הוא משגיח עלינו, הוא מזדקק לתפילתנו, ושומע צרותינו, ובו אנו בוטחים. ואילו חסידי ברסלב, מתפללים גם לר' נחמן, מתוודים לפניו, (והיו נותנים לו ממון -) הוא מכפר עוונותיהם, מאמינים שהוא משגיח עליהם, מזדקק לתפילתם, ובו הם בוטחים, (וגם בשעה שהם כבר עומדים לפני ה', כל כוונתם היא בר' נחמן ה"). ע"כ.

אוי! איזה פחד! היתכן?! פסל ומסכה, אשירה, עיר הנידחת. אוי אוי. מתפללים לרבי נחמן. כמה שהוא מצחיק, והרי אפילו הערבים מתפללים לה' ולא למוחמד.

לעיני הקורא הפיקח מובילים האשמות אלו כבומרנג לכיוון ההפוך: רגע. האיש אומר שתנועתו של מוהר"ן זי"ע על כל רבבותיו עובדים עבודה זרה, זה כמאתים שנה. הוא גם הגדיל לעשות וכתב שכך גם אחוזים גדולי ישראל, אם כן לפי דבריו התועים הרי נופלת כאן אשמה כבדה על גדולי ישראל, שהרי על כתפיהם כל ה'עבודה זרה' והי"ן נסך' של כל רבבות תנועתו של מוהר"ן בכל רגע ורגע'. שהרי כיצד יתכן שהרב

1. כתוב בשו"ע יורה דעה סימן קנו "כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס באותו עון".

אלישיב זצ"ל והגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל והחזון איש זצ"ל. והחפץ חיים זצ"ל היו נגד תנועתו של מוהר"ן והם סוברים שהם עובדים עבודה זרה, והם לא מוחים מאומה, הרי לפי זה הם עצמם עובדי עבודה זרה פסל ומסכה אשירה וכו' וכו'. ולא רק חכמים אלו אותם הזכיר כותב העלון [בדברים כוזבים כמוכן] אלא כל גדולי ישראל במשך כמאתים שנה, כולם רשעים ועובדי עבודה זרה רח"ל. ומחטיאים את הרבים. כך לפי כותב העלון.

אולם למותר לציין שכל מה שכתב שם הם דברי הבל. וכפי שנעבור עתה על כל דבריו ונווכח כמה שדבריו נכתבו מתוך בורות מוחלטת בכל הנושאים אותם הזכיר. מה שהזוי יותר הוא שהאיש עוד תולה בוקי סריקי בגדולי ישראל² כביכול גם הם סוברים כן, על אף שידוע לכל כמה שהם מאד מכבדים את ברסלב כמו את כל קהילות ישראל, וזה שהם לא נמנים על חסידי ברסלב זה לא אומר כלום. כי כל אחד הולך בדרכו הוא, ומי שהולך בדרך מסויימת בעבודת ה' אינו אומר בזה ששאר הדרכים הם שקר חלילה, אבל מכאן ועד לומר שהם נגד. ועוד אוחזים שהם עובדי עבודה זרה, זה לא נכון בעליל. וזה אפילו מגוחך. [וראה להלן פרק טז כמה שגדולי ישראל אלו כיבדו מאד את דרכו של מוהר"ן זי"ע]

עבודה זרה או שיחות קטועות

נמשיך עם האשמת ה'עבודה זרה' האשירה והעיר הנידחת.

בעלון: כוונת רבים מהם בכל המצוות היא גם לשם ר' נחמן, או לפחות "דרך" רבם. וכן רבים מהם מתפללים אליו ממש. ואין זה קשור לנידון אם מותר לבקש בקשות ממתים, ששם כל הנידון הוא לגבי לבקש ממת שיתפלל או שימליץ טוב עבורינו וכדומה, אך הם מבקשים מר' נחמן בקשות (שיתן להם פרנסה, שיתן בלבם חשק בעבודת ה', ועוד), וכן רובם חושבים שהוא שומר ומשגיח עליהם ועל כלל העולם, וכן משמע קצת מליקוטי מוהר"ן תורה ח' "כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד". ע"כ.

קודם כל, מי הם ה'רבים' האלו. האם ישנם בכלל? והיכן זה כתוב באחד מספרי מוהר"ן. הוא לא מביא שום מקור אמיתי לדבריו, אלא ממציא מעצמו ומוסיף לכך קטע מליקוטי מוהר"ן שאותו עצמו הוא חתך וגזר ובנה אותו זה עתה מחדש, פנים חדשות באו לכאן. ועוד בונה את האשמתו

2. ראה פרק מיוחד על כך.

המצחיקה על כרעי תרנגולות וכותב: וכן משמע 'קצת'... מליקוטי מוהר"ן תורה ח' "כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד".

למותר לציין שדווקא ההיפך הוא הנכון. יסוד היסודות של מוהר"ן זי"ע הוא לא לזוז מסעיף שולחן ערוך. ופשוט שאף אחד בברסלב לא נוהג כך, והוא עצמו המציא זאת ממוחו הקודח.

כעת ניגש ל'ציטוט' ונראה שזה לא משמע ואפילו לא קצת, והאיש כדרכו קטע את דברי מוהר"ן ובנה אותם מחדש.

ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ח

העיוות:

³בעלון: ר' נחמן שומע את אנחותיהם של חסידיו, וממנו תוצאות חיים לכולם.

ה'ציטוט': "הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד" (ליקוטי מוהר"ן ח'). ע"כ.

ניגש ל'ציטוט' נוסף.

בעלון: ואף כל חיות האדם בעולם נובע ממנו.

ה'ציטוט' "וע"כ העיקר להיות מקורב להצדיק ודבוק בו באמת בכל עת ורגע ובכל נשימה ונשימה שהוא נושם וממשיך הרוח חיים יזכור תיכף שהנשימה הזאת שהיא החיות שלו נמשך מהצדיק האמת" (ליקוטי הלכות העושה שליח לגבות חובו וכו' ג' אות ב') ע"כ.

והאמת:

כל המציין בליקוטי מוהר"ן שם יראה שהדברים הוצאו מהקשרם במכוון. כי לא מהצדיק עצמו נמשך הרוח חיים, אלא מ'התורה'. אלא שממילא גם מהצדיק שדבוק בתכלית השלימות ב'תורה'. וממילא גם נמשכת מכך חיות לכל הבריאה.

בנוסף לכך, הרי הדברים אינם אמורים רק על מוהר"ן, שהרי מוזכר שם גם 'צדיקים' [לשון רבים], וכן מובא שם דוגמא של זרובבל משום שהיה צדיק בדורו.

3. השורה הראשונה היא הכותרת בעלון והשניה היא כאילו הציטוט מהספר.

מחריד עוד יותר לגלות את העיוות שנעשה במילים: "כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד" שכל הלומד את כל הסימן שם מתחילתו לסופו, מבין מיד ש'ממנו תוצאות חיים' הכוונה כי ממנו 'השלמת בחינת הרוח חיים', שהרי ע"פ המבואר שם יקרה מאד כל אנחה של איש ישראלי, ומוהר"ן מבאר שם שכאשר האדם נאנח הוא משלים את חיסרון הדבר עליו הוא נאנח, כגון אם הוא נאנח על ריחוקו מהבורא יתברך, אזי כשהוא נאנח הוא מקבל חיות קדושה לנשמתו מבחינה גבוהה הנקראת 'רוח חיים' שהיא שורש הבריאה, ועל כן מועילה מאד כל אנחה קדושה⁴. ובחינת רוח חיים קדושה זו שהיא שורש כל הבריאה היא התורה, כמ"ש ורוח אלוקים מרחפת על פני המים הוא התורה. והצדיקים דבוקים בתורה, מתוך ביטול כל ישותם וחמירותם, וכל הוייתם אינה אלא נשמתם הקדושה שהיא עצמה חלק אלוך ממעל ומשגת השגות אלוקות גדולות של התורה הקדושה, עד שהיא עצמה נכללת בתורה, כי אין לו להצדיק שום חמירות כלל. וצדיק זה הוא המשלים את חסרונות הנאנחים, א"כ הרי המושך רוח חיים על ידי אנחתו, הרי הוא מושך מהתורה ומהצדיקים שהם חלק מהתורה כביכול נ"י זכו להתבטל לגמרי לתורה מרוב דביקותם וביטול ישותם, וכדברי הגמרא מכות כב: "כמה טפסאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה". ומה שאמר "כי ממנו תוצאות חיים" פירושו, כי ממנו השלמת חסרונות של אנחות הממשיכים מהרוח חיים.

עתה ניגש לשיחות נוספות בענין זה ש'שופצו' על ידי כותב העלון, ונגיב עליהם בקצרה. שיטת הפעולה שווה בכל שיחות אלו. האיש לוקח סימן או שיחה מספרי מוהר"ן, גזור, קוטע, מוציא מתוכה רק אי אלו מילים המתאימות לו, מוסיף הוספות ונופך משלו כיד דמיונו הטובה עליו, 'בונה' את השיחות מחדש, בכך מוביל הוא את הקורא הלא מתמצא יד ביד ליעד אותו קבע מראש, עד כדי מסקנות של 'עבודה זרה' 'פסל ומסכה'. אולם כאשר מתבוננים בכל שיחות אלו מתחילתם לסופם אין בהם כל קושי ותמיהה. והכל ברור ונהיר.

ליקוטי הלכות חושן משפט מצרנות ד אות יג

העיוות:

בעלון: הוא נכלל בה' יתברך,

ה'ציטוט': "וכל מעשי הצדיק האמת הם מעשי השם יתברך בעצמו כי הוא נכלל בו יתברך" (ליקוטי הלכות ח"מ מצרנות ד' אות יג). ע"כ.

והאמת:

גם כאן הסילוף ניכר לעין, כי הוא ניסה לצייר זאת כשיתוף רח"ל. אולם האיש כדרכו הוציא קטע קטן מתוך כל הענין, ובאמת כתוב שם משהו אחר לגמרי. כי שם כתוב שכל מה שעושים הצדיקים הרי אלו מעשה ה' שהרי הם נכללים בו 'ומבוטלים אליו יתברך' וכל מעשיהם ע"פ שלימות דברי התורה ורצון ה'. זולת זאת נשים לב שהדברים אמורים על כל הצדיקים ולא רק על מוהר"ן. ודבר ידוע ופשוט שתכלית שלימות האדם היא להכלל בו יתברך. הן מצד הביטול להשי"ת כמובא רבות על כך בספה"ק, והן מצד שלימות בתורת ה' בבחינת מאמר החכם "אילו ידעתי הייתי". וההתכללות האמורה כאן היא באותו גדר של התכללות שעליו מדבר מאמר הזוהר הידוע 'קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד', וכל בר דעת מבין שאין הכוונה שישראל הם אחד עם עצמותו יתברך ממש, שזה שיתוף וכפירה באחדות ה', אלא הכוונה למדרגה גבוהה מאד של התבטלות אליו יתברך עד שמחמת כן ניתן לומר עליהם שהם אחד עמו באיזה בחינה.

ליקוטי מוהר"ן ח"ב ס' סז

העיוות:

בעלון: הוא "בעל הבית" של העולם,

ה'ציטוט': "בעל הבית של העולם הינו הצדיק האמת, (ליקוטי מוהר"ן תניינא זו). ע"כ.

והאמת:

האיש גזר מתוך כל אותו סימן רק את המילים 'בעל הבית' שנכתב על הצדיק בהקשר אחר לגמרי, הוסיף את פרשנותו למילים אלו, שבעל הבית

של העולם הוא הצדיק האמת לפי המושג של: 'בעל הבירה', והכל מתאים. א. אולם כל מי שיעיין שם יראה מיד שהמילה בעל הבית המוזכרת שם נאמרה בהקשר אחר לגמרי, כי שם המילה 'בעל הבית' נגזרת מענין 'ראש בית' שהיא משום: א. שהוא שורש נשמות ישראל. ב. כמבואר שם שהוא משום שכל מי שמתקרב לזה הצדיק, נפתחין עיניו, ורואה ומסתכל על עצמו, איך הוא אוחז בכל המידות, שנמשכין מארבעה יסודות. כי צדיק זה⁵ בא לעולם רק לגלות דרכי התקרבות לה' שיכולים לקרב כל אדם לה', ולהביא את הבריאה לתיקון השלם. "בחינת (בראשית מ"ב): ויוסף הוא השליט הוא המשביר". כי על ידו קיום הבית המקדש וקיום הבתים והדירות של ישראל כמבואר שם בהרחבה עי"ש.

ב. אותה שיחה נאמרה גם כהספד על הסתלקות הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע. וכן מובא שם שצדיק זה הוא גם יוסף הצדיק וגם נח. וממילא נפל בבירא רעיון ה'בעל הבית של העולם', שיצר האיש.

ג. גם לולי כל זה, אפילו לפי הבנתו המוטעית, הרי אמרו חז"ל על הצדיק (ברכות דף ו ע"ב וכן במסכת שבת דף ל ע"ב) "כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה. ושקול זה כנגד כל העולם כולו. וכל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה". וכן אמרו חז"ל במסכת מועד קטן דף טז ע"ב שאמר דוד המלך "אלוקי ישראל לי דיבר, מי מושל בי, צדיק. שאני גוזר גזרה [הצדיק] מבטלה".

ד. וכן הרי בוודאי פשוט לכל שהצדיק נקרא בעל הבית והוא נקרא 'בעלה דמטרוניא'⁶, כמובא בספר "פרי הארץ" (פרשת עקב) בזה הלשון: "והנה אדם שיש בו יראת שמים כנוצר ונכלל בו יתברך בהתבטל כל עצמו וחיותו ונשאר למעלה מאותיות המחשבה, בידו לעשות כל ההשתנות נסים ונפלאות שהרי כל העולמות הם בידו שהרי הוא נכלל בו יתברך שמו ובידו הכל, ואדם כזה נקרא בעלה דמטרוניא שהרי הוא בעל ההנהגה של כל העולמות, וזהו מאן דאית ביה יראה לית ליה חוסר כלל, וזהו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, פירוש מי שיש בו יראת שמים הכל

5. שנשמתו בסוד מ'ה שיהיה היא שיהיה ר"ת משה וכמו שיבואר להלן.

6. כמובא בזוהר בראשית כא, ב ובעוד מקומות רבים על יעקב אבינו ומשה רבינו,

בידו כמאמר (ש"ב כג, ג) צדיק מושל ביראת אלוקים. [וזה שנאמר מה ה' שואל מעמך כידוע מאמר הוזהר (ח"ג קצג ע"ב) שכל התחלת ההתגלות הוא דקיימא לשאלה מה זה משא"כ קודם התחלת ההתגלות דלא קיימא לשאלה כלל, וזהו כמבואר שהיא היראה השרשית תחלת ההתגלות וזהו כי אם ליראה ע"ד הפסוק (משלי ב, ג) כי אם לבינה וגו', וזהו אין להקב"ה בעולמו אלא אוצרות של יראה בלבד מפני שכבר אינו נשאר כלום אחר היראה, אם הוא כאן הכל כהוא תחלת הכל ותכלית הכל בהתכללותו בו יתברך ומה נשאר עוד].

וזהו תמיהת חז"ל באמרם (ברכות לג ע"ב) אטו יראה מלתא זוטרתא היא, ואמרו אין לגבי משה מלתא זוטרתא היא, ופירושו, משה שהוא צדיק הדור, פירוש צדיק המקשר כל העולמות מן השורש העליון עד השפלים התחתונים ועל ידו מתנהגים כל העולמות, לגביה מלתא זוטרתא היא שהרי הוא נקרא בעלה דמטרוניתא. וזהו המשל שהביאו חז"ל (שם) משל מבקשים ממנו כלי זהב ויש לו דומה לו וכו'. עכ"ל.

ובשם האריז"ל מובא עוד שגם כל מי שהוא צדיק במידת הקדושה נקרא 'בעלה דמטרוניתא' לפי ערכו (טהרת הקודש מבוא השער פרק ז מעלה סט משער מאמרי רשב"י לרבינו האריז"ל), כ"ש הצדיק הקדוש בתכלית השלימות. וכ"ש הצדיק שמגודל קדושתו זכה להיות מרכבה למידת היסוד שהיא מידת יסוד צדיק ודרכה עוברים כל ההשפעות למלכות כידוע. א"כ אפילו ללא קשר לעיוותים דלעיל, הרי אפילו לפי הבנתו המוטעית שם, הרי פשוט לכל שהצדיק המופלג בקדושתו נקרא בספה"ק בלשונות של ממשלה כמו 'בעל בית' מושל'.

ליקוטי הלכות פקדון וד' שומרים הלכה ד

העיוות:

בעלון: וכן, "הבעל הבית של כל העולם שהוא בבחינת שכל הכולל שהוא הצדיק האמת, (ליקוטי הלכות ח"מ פקדון וד' שומרים ה' ד). ע"כ.

והאמת:

גם ציטוט זה קטוע, כי שם כתוב: "כי זה החכם האמת שהוא בחינת שכל הכולל הוא בחינת הבעל הבית של כל העולם כולו כי כולם מקבלים

חיות ממנו כידוע וכל מי שיש לו איזה עשירות וחפצים וכלים צריך לקבל השמירה ממנו כי 'ממנו כל ההמתקות של כל הדינים' שמשם כל השמירות". ע"כ. וכבר נתבאר לעיל מדברי המקובלים שההשפעות לעולם כולו נשפעים מהשי"ת לעולם על ידי הצדיקים בבחינת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וכן משום שהם מרכבה למידת היסוד שדרכה משפיע השי"ת את השפע למידת המלכות. ו'ממנו כל ההמתקות', כי הצדיק בתפילתו על עם ישראל ממתיק מעליהם את הדינים.

ליקוטי הלכות העושה שליח לגבות חובו הלכה יח

העיוות:

בעלון: והוא בבחינת מקומו של עולם [כמו להבדיל, הקב"ה בעצמו]. ע"כ.

ה'ציטוט': "הצדיק זוכה להיות נכלל בבחינת מקומו של עולם שעל ידי זה יודע מקום של כ"א" (ליקוטי הלכות העושה שליח לגבות חובו וכו' ה' יח). ע"כ בעלון.

והאמת:

האיש מוציא מכל הטקסט רק את המילים 'מקומו של עולם' מצייר אותם בצורה המנוגדת לכל הגיון מינימלי. מה זה 'מקומו של עולם' לפי זה, במה זה מתבטא. חוץ מההוספה המצחיקה שהוסיף בסוגריים מעצמו [כמו להבדיל הקב"ה בעצמו]. ואולי לפי זה גם לדון לכף זכות זה כמו להבדיל הקב"ה בעצמו, וכן להיות רחום זה כמו הקב"ה בעצמו, וכפי שאמרו חז"ל מה הוא רחום אף אתה רחום. הרי אפילו הסילוף עצמו חסר כל הבנה.

ומה כתוב באמת?

ובכן כל המעיין בתוך הספר יראה דברים אחרים לחלוטין. "ולזכות לזה [להנצל מקטרוג המלאכים שיכול להפיל את האדם ממדרגתו הרוחנית, על ידי שיאחו עצמו בכסא הכבוד שהוא שרשי נשמות ישראל] צריכים לכל התיקונים הנאמרים שם (בליקוטי מוהר"ן ח"ב א) דהיינו לתקן היראה שבלב על ידי תיקון השלש מידות שהם תאוות אכילה ומשגל וממון וכו', שנתתקנים על ידי שמקבלים כראוי השלש רגלים וכו', ועל ידי זה זוכין להשפעת נבואה ועל ידי השפעת הנבואה זוכין לתפילה וכו', עד שזוכין לאחוז

בכסא הכבוד ועל ידי זה יכולין לעשות ר"ה לדון את הכל לכף זכות על ידי שהוא בבחינת מקומו של עולם שעל ידי זה יודע מקום כל אחד ואחד ויכול לקיים אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו וכן"ל". עכ"ל. אם כן המילים מקומו של עולם נאמרו בהקשר אחר לגמרי.

אחר שראינו שכל ה'ציטוטים' עליהם בנה האיש את תאוריית העבודה זרה מקורם בקטיעות מכוונות והטעיית הציבור נעבור על שאר נושאי ה"עבודה זרה"... ונבין במה מדובר.

ג

אודות ההתקשרות לצדיקים

כל מה שכתב האיש בנושא ה'התקשרות לצדיקים' והמסתעף, הם דברי בורות. והרי כל מי שמכיר אפילו רק את הנוסח הנאמר רואה מיד שה'הריני מקשר' הוא לא רק למוהר"ן אלא ל'כל' הצדיקים האמיתיים. שהרי זהו הנוסח הנאמר: "הריני מקשר עצמי בתפילתי ל'כל' הצדיקים האמיתיים שבדורינו, ול'כל' הצדיקים האמיתיים שוכני עפר קדושים אשר בארץ המה, ובפרט למוהר"ן זי"ע".

אם כן אנו עובדים ומתפללים... גם לאבות הקדושים ולמשה רבינו ולאחרון הכהן ולכל התנאים והאמוראים ולכל הראשונים והאחרונים ולגאון רבי עקיבא איגר ולבעל הקצות החושן ולבעל הנתיבות המשפט וכו' וכו' ולכל חכם אמיתי שנקרא 'משה', ויש לו חלק בבניית המשכן שלמעלה על ידי תפילותיהם של ישראל (ליקוטי מוהר"ן ס' ב' ח"א).

טוב, לפחות אנו 'עובדים' לא רק את מוהר"ן אלא עוד הרבה צדיקים. עתה הבה ניגש לביאור הענין כפי שנוכל להזכיר מעט מכך בראשי פרקים, והדברים ארוכים ומבוארים בהרבה מהספה"ק ואין כאן מקום להאריך בזה¹.

ההתקשרות לצדיקים

ההתקשרות לצדיקים איננה תפילה לצדיק, אלו דברי אולת שאין צורך אפילו לדחות אותם. ופשוט שהתפילה היא בלתי לה' לבדו. והנהגה זו

1. יתבאר יותר אי"ה בספרינו בקודש הקדשים.

של ההתקשרות לצדיקים בתפילה? היתה נהוגה אצל כמה צדיקים גדולי עולם³, ואין בה שמץ מדברי הבליו כמבואר בהרחבה בספר חיי נפש להגה"ח הרב גדליה קעניג זצ"ל, וכפי שכבר אמר הגאון בעל הקהילות יעקב על כך: 'ליבם וכוונתם רק להשי"ת' (ארחות רבנו בעל הקהילות יעקב חלק ה' עמוד קצה אות קיד). וההתקשרות לצדיקים בתפילה⁴ היא לתועלת כמה

2. כותב המהרח"ו בשער הגלגולים הקדמה ל"ח שהורה לו האריז"ל לתיקון נשמתו. "תמיד תמיד אחשוב להדבק בנפש מורי ז"ל". "קודם כל תפילה, אתדבק ברבי עקיבא ז"ל, בהזכירי שמו י' פעמים רצופים". עכ"ל.

3. ענין ההתקשרות לצדיקים קודם התפילה אינו מובא רק בדברי מוהר"ן אלא גם בספר "אורח לצדיק" לבנו של בעל הנועם אלימלך זי"ע (פרשת נח), וכן הרה"ק רבי מיכל מזלוטשוב היה אומר לפני תפילתו "אני מקשר את עצמי עם כל ישראל הן גדולים ממני והן קטנים ממני" (יושר דברי אמת ע' כא). וכן רבי דוד יצחק אייזיק מסקאליע היה מקשר עצמו לצדיקים לפני הקידוש של ליל שבת (עטרת דוד ויקהל על הפסוק ובחרושת אבן). וכן מובא על כך בספר "דברי יצחק" להרב כדורי זצ"ל (שער עבודת ה' סימן ה'). וכן כתב בהשתוקקותו לרבו הגה"ק רבי צבי אלימלך שפירא מבלאז'וב נכדו של בעל ה'בני יששכר' זי"ע, וזה לשונו המדויקת: "הנני מקשר נפשי ורוחי ונשמתי לנשמת אדוני מורי ורבי עם שאר הצדיקים והאבות הקדושים ועם שאר הצדקניות והאמהות הקדושות". וכן מובא ב'תפילת השב' להרה"ק רבי אהרן ראטה: "והנני מקשר נפשי ורוחי ונשמתי עם נשמת כל בעלי התשובה השבים לפני השם בכל לבם ובכל כוחם ונפשם ועם נשמות כל ישראל ועם נשמות כל הצדיקים". ובכתבי רבי דובער האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש מובא "וע"כ צריך כל אהר ואהר מישראל שהם זרע אברהם יצחק ויעקב קודם כל תפילה ותפילה לקשר את עצמו באבותיו הקדושים מתקני התפילות במהשבה דבור ומעשה בלב ונפש, ולא מן השפה ולחוץ, ומי לנו גדול מדוד מלך ישראל שישב ז' שנים מקודם בהברון להתקשר באבהו ג' בחי' הג"ת".

4. והסתייפלער השיב כן אפילו לאדם שלא הכיר כלל את הנוסח הנאמר והזכיר לפניו שהאמירת 'הריני מקשר עצמי בתפילתי היא רק למוהר"ן, ועם כל זה השיב לו הסתייפלער כן.

5. נעתיק כאן קטע מתוך ספר "מקור חכמה" על ליקוטי מוהר"ן ח"א ב. על דברי מוהר"ן: "שיקשר עצמו לצדיקים שבדור. עיין אגרא דכלה פ' נח, קיבלנו בכל עשיית המצוות לומר על דעת רשב"י והאריז"ל וכל הצדיקים, וכ"ה בספרי הבן איש חי, ושאר חכמי הקבלה. ועי' אוה"ח הק' פ' חוקת שהעושה המצוה בלא ידיעת טעמה וסודה נחשבת המצוה כגוף בלא נשמה (וכעין זה בלקו"ת לאריז"ל פ' עקב) ולכן כתב ויקחו

מעלות נשגבות, ונפרט כמה מהם:

א. התפילות של רוב בני העולם אינם כראוי, בהיותם מלאים במחשבות זרות וכו' ומעשיהם בלתי ראויים עד כדי שתפילתם תעלה למקום הראוי ללא עיכוב, ועל כן מובא בספה"ק שבני העולם צריכים לצדיק שיעלה להם את תפילותיהם. (בן יהוידע להבן איש חי שבת קנ"ג ע"א⁶, הגאון רבי יהונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש דרוש ט, וכן בדרוש טז; האלשיך על הפסוק קול צופיך וגו'. הרמ"ק בספרו אלימה רבתי עין כל תמר ה פרק יד)⁷

אליך שיכונו על דעת משה רבינו שיודע ומכוון. וכ"כ באוה"ח שמות ריש פרק לט. שיקשר עצמו בדיבור לצדיקים שבדור.

בענין האמירה בפה, עיין שער הגלגולים הקדמה לח שציוה האריז"ל למהרצ"ו בכל תפילה שיכון בשמות תנאים ואמוראים להתקשר עמם. וכ' עוד שם, שקודם כל תפילה יזכיר בפה "פעמים את רבי עקיבא ועי"ז יתעבר בו ויסייע לו מאד. גם כ' בשעה"ג, שאמר לו האריז"ל קודם כל תפילה אדבק נפשי בנפש מורי ועי"ז תעלה תפילתי. ועי"ש עוד בהקדמה לט. ע"כ.

6. אלו דברי הבן איש חי שם "אך כפי הנזכר מובן היטב דהרוב הם מכוח שיש להם חלק לעולם הבא דאלו צריכין לצדיק אמצעי ולכן ידמו לארבעה אצבעות שבהם שלושה פרקים שיש אמצעי ביניהם, אך אותו שהוא בן עולם הבא אינו צריך לצדיק אחר אמצעי, וזה ידמה לאגודל שהוא שני פרקים בלבד ומין זה מועטים כמ"ש ראיתי בני עליה והם מועטים". עכ"ל.

7. כותב הגה"ק רבי אהרן ראטה "דע כי יש בכל דור צדיק קדוש יסוד עולם, מרכבה לשכינה בבחינת משה, כמובא בתיקוני הזוהר (ק"י"ג ע"א קי"ד ע"א), שאיתפשותא דמשה בכל דרא ודרא, ואין לך דור דור שאין נשמת משה לפי ערך הדור, והוא כולל כל נשמות ישראל, והוא בחינת הדעת - עמוד העולם, ולפעמים הוא בנגלה, ולפעמים הוא בנסתר, ועניינו של זה הצדיק הקדוש לקשר עם הקודש אל ה', וכשישראל הקדושים מקשרים עצמם עם זה הצדיק, אזי בנקל לו להעלות את בני ישראל. לכן עצה היעוצה לכל בר ישראל, שיאמר תמיד לפני כל מצוה וכל תפילה ולימוד וכל ענין: הנני מקשר נפשי רוחי ונשמתי עם צדיק הדור הכולל כל נשמות ישראל. וזה טובה גדולה שיהא עליה לתורתו ועבודתו. וידוע מספרי תלמידי הבעל שם טוב הקדוש, אשר עיקר ושוורש התקשרות החכמים היא בשביל שכל תורה או מצוה שלא נאמרת או נעשית ביראה ואהבה כראוי, לא עולה למעלה (תיקונים דף כה ע"ב). ולכן מועיל התקשרות החכמים, שעל ידי עבודתם במסירת נפש נתעלה גם תפילתם של המתקשרים עמהם.

על אף שמצד התפילה עצמה בוודאי שאין עם ישראל צריכים לכל אמצעי, ומי שמתפלל באמת הרי קרוב ה' לכל קוראיו וגו' ושערי דמעה לא ננעלו⁸.

ב. ההתקשרות מועלת להנצל מהמקטרגים והאורבים לתפילה. (ליקוטי הלכות חושן משפט א' גביית חוב מהלקוחות והלכות אפותיקי ה' אות טו).

ג. בניית ה'משכן' שלמעלה הוא רק על ידי נשמת משה וכל הצדיקים האמיתיים הנקראים משה. כמ"ש ויקם משה את המשכן. (ליקוטי מוהר"ן ח"א ב).

ד. הצדיק יודע לכוין שערי התפילות⁹.

ה. הצדיק הוא כבן בית לפני ה', ותפילתו מתקבלת יותר. (שיח שרפי קודש ו שפז).

ו. תועלת ההתקשרות לצדיקים בתפילה הוא לצורך השלמת תפילת הצדיק שורש נשמות ישראל, משום שהוא בתפילתו עליהם ממשיך להם השפעות קדושות מלמעלה, ועל ידי שעם ישראל מקשרים אליו

והכנפיים נקראו אהבה ויראה, כידוע, לכן אלו האפרוחים, שאין הכנפיים שלהם שלמים. בבחינת אהבה ויראה, אינם יכולים לעשות מצוותיהם ותורתם למעשה, והעצה היעוצה - התקשרות לצדיק המושלם באהבה ויראה". עכ"ל. (מתוך שומר אמונים דף מ"ט ע"א).
ובספר הצוואה (דף צ"א) כתב הרה"ק רבי אהרן ראטה: "והנה אני נהגתי, ואני נוהג, בעזרת ה', להדליק נרות בעבור נשמות רבותי הצדיקים, עליהם השלום, אפילו לאחר כמה וכמה שנים לאחר הסתלקותם, כי זה שייך לענין התקשרות, כמובא בספר דרך עדותיך מרבינו הקדוש רבי צבי אלימלך בעל בני ישכר, שאחר הסתלקות מועיל יותר התקשרות מבחינים, עיי"ש". ע"כ.

8. ובספה"ק מובאים עוד כמה וכמה עניינים המועילים לתועלת עליית התפילה כמו התפילה בקברי הצדיקים ובכותל המערבי.

9. מובא בספר ליקוטי מוהר"ן (ח"א סימן ט) "ודע, שיש שנים עשר שבטים, כנגד שנים עשר מזלות (זה"ק תיקון יח, ובתיקון כא), וכל שבט ושבת יש לו נוסחא מיוחדת ויש לו שער מיוחד ליכנס דרך שם תפילתו, וכל שבט מעורר בתפילתו כוח מזלו שבשנים עשר מזלות. והמזל מאיר למטה ומגדל הצמח ושאר דבריו הצריכים אליו. וצריך לזה זכות גדולה, שיוכה אדם להעלות תפילתו דרך שער השייך לשבטו. וצריך כל אדם לקשר את תפילתו לצדיק הדור, והצדיק יודע לכוין השערים ולהעלות כל תפילה ותפילה לשער השייך עכ"ל.

את תפילותיהם הרי תפילתו מקבלת תוספת כח מלעילא כי עתה היא תפילת רבים - תפילת כל נשמות ישראל, ועל ידי כך גורמים עם ישראל שתתעלה תפילתו יותר ויותר¹⁰. (ליקוטי הלכות גביית חוב מהיתומים והלכות אפותיקי ה א). וראה עוד על כך להלן.
עתה נעבור לקטע נוסף בעלון.

בעלון: רק דרכו אפשר לקום לתחיית המתים על ידי טל תורה.

ה'ציטוט': "כל אדם בשעת לימודו ועבודתו צריך שיקשר עצמו להצדיקים אמיתיים שבדור. כי בוודאי לאו כל אדם זוכה שיה' לימודו ועבודתו עולה להשכינה, ואזי מתפזרת באויר ויכולה להגיע לאיש שאינו כשר ויהי' נעשה מתורתו בחינת סם מות ח"ו שהוא ל"ט מלאכות בחינת בזיעת אפיק תאכל לחם כנ"ל. ע"כ צריך כל אדם לכוון בשעת לימודו ועבודתו לקשר עצמו לצדיקים אמיתיים שבדור. ואז יזכה שאע"פ שאין לימודו עולה להשכינה עכ"פ יתפזר לימודו ויבא לתוך הצדיק האמת אשר אצלו נעשה מזה ט"ל תורה. ואזי כשנעשה אצל הצדיק מלימודו ט"ל תורה שהוא חידושין דאורייתא אזי כשהצדיק הזה לומד ומגלה זאת התורה שזכה להשיג מאלו התורות שנתפזרו באויר כנ"ל, אזי חוזר ונעשה מלימודו שפע רוחניות ושפע גשמיות לכל דרי מעלה ומטה וכו'" (ליקוטי הלכות חושן משפט מקח וממכר ג' אות ו' וע"ש עוד באריכות גדולה). ע"כ מהעלון.
אז כך, קודם כל, לא מוזכר שם 'תחיית המתים'. מוזכר שם 'ט"ל תורה'. בנוסף לכך, גם בזה העתיק האיש את הקטע ללא שניסה אפילו להבין הבנה מינימלית בנושא. והרי הדברים פשוטים בתכלית כמובא שם על פי סימן קנט בליקוטי מוהר"ן ח"א, שהצדיק כוחו גדול להציל את האדם מאי עליית תורתו של האדם, וזהו דומה מאד למה שמובא לעיל על תועלת ההתקשרות לצדיקים בתפילה¹¹.

הצדיקים כצינור להמשכת השפע לעם ישראל

גם מה שמובא בדברי מוהרנ"ת אודות הצדיק שהוא צינור ההשפעות לכל

10. וענין זה שייך גם בצדיקים שוכני עפר, וכנז' בזהר פ' אחרי דף ע. וע"א: שהצדיקים אשתכחו בהאי עלמא אחר שהסתלקו מהעולם, יתיר מבחייהון. ומובא בזה"ק פ'שמות דף טז: שאלמלא תפילתם בעולם העליון לא היה העולם יכול להתקיים אפילו פלגא יומא, [ובתניא באגה"ק פרק כז הביא גרסא אפילו רגעא חדא]. ועיי' בליקו"ת להאריז"ל פ' ויחי עה"פ ויאסף רגליו שהצדיק נשאר תמיד בסוד מ"ב למלכות במותו יותר בשלימות ממה שהיה בחייו. (מקור חכמה על ליקו"מ ח"א ב)

11. עיי' שם בדברי מוהרנ"ת בהרחבה וקיצרנו מפני ההכרח.

העולם¹² ועל כן הוא נקרא 'המלוה הגדול'¹³, עוות מאד והוצג לעין הקורא כאילו והצדיק יש לו מעצמו חלילה¹⁴. והדבר ידוע ופשוט בכל הספה"ק

12. בספר פרדס רימונים להרמ"ק (שער לב הוא שער הכוונה פרק א') כתב וז"ל: "ולכן על פי הדברים האלה יהיה מכוון לשכינה, מאחר שהשפע בא על ידו, נמצא הצדיק במקום הצנור הגדול יסוד עולם, ולכן ראוי שידבק בו השכינה ונקרא שושבין למלאך, ואשריו ואשרי חלקו כי זכה וזיכה לכל העולם גידון לכף זכות בעבורו, ועל דרך זה נמצא כי בשעה שיש צדיק וחסיד בעולם, כל העולם ניוון על ידו כאמרם ז"ל: כל העולם ניוון בשביל חנינא בני וכו'" עכ"ל.

בנוסף לכך כל ההשפעות לעולם נשפעים ע"י היסוד למלכות, וכאן בעולם הם הצדיקים שזכו להיות מרכבה למידת היסוד.

וכן כתב המלבי"ם אודות מעלת שמואל הנביא (שמואל א' י"ט): "הוא היה המקור שממנו שאבו. הוא היה הנר שממנו הודלקו נפשותיהם באור האלוקי הגדול". וכן ביאר במקום אחר (מלכים ב' ב') "דרך האור האלוקי להתפלש דרך המאורות הגדולים אל הקטנים. וכל שימצא מאור יותר גדול, יתפלש האור עליו, עד שהוא יעשה צינור ואמצעי להריק על ידו על הכוכבים הקטנים, כמו שתקבל הארץ אור השמש בלילה באמצעות הירח".

13. מאחר והנהגות התורה הקדושה בנוייה ממחוייבויות של 'הכרת הטוב', [דוגמת משה רבינו שהחזיק טובה ליאור ולעפר ולא הכהו במטהו, וכן רואים בכמה מקומות בחז"ל] על כן כמו כן גם כל הבריאה יש להם ברצון ה' ענין ל'הכרת הטוב' למי שמשפיע עליהם טובה וברכה, על ידי תפילתו עליהם לפני ה'. והכרת טובה זו היא, שעם ישראל [בהתקשרותם לצדיק בתפילתו] משלימים להצדיק את תפילתו וגורמים שתתעלה תפילתו יותר ויותר. [כך שבעצם מדובר במעגל סגור הוא מתפלל עליהם והם מועילים לו בצירוף תפילתם כח הרבים - כח כל נשמות ישראל. והנהגה זו היא רצון הבורא בהשפעתו טובה ושפע לעולם בזכות הצדיקים. למותר לציין שהצדיק אין לו מעצמו חלילה כלום. ואין זה אלא הנהגת התורה שכל הבריאה סובבת הולכת גם סביב ענין ההודאה והכרת הטוב לא מצד שהצדיק המשפיע חלילה, כי הצדיק אין לו כלום מעצמו ופשוט, אלא בהנהגת התורה ע"פ דברי המקובלים יש כאן ענין שהבורא הנהיג שעם ישראל ינהגו בדרך של 'הכרת הטוב' להחזיר הכוחות בתפילה להצדיקים על ידי תפילתם לה' בכוונה, שעל ידי זה יכולין הם שוב להיות 'צינור' טובה לעולם, בדומה לדברי ה' למשה 'כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל'].

14. מובא במדרש (מ"ר בראשית, פרשה י') 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו כוכב ומזל שמכה אותו ואומר לו גדל', והיינו שכל כוכב ומזל מקבל כח מהכוכבים שלמעלה ממנו, והעליון מהעליון ממנו, עד שמקבלים כח מהשרים העליונים, כמו שאמרו (בתיקוני

שכל ההשפעות יורדות לעולם על ידי כלל הצדיקים כל אחד לפי מעלתו¹⁵ [ובפרט על ידי הצדיקים שזכו להיות מרכבה למידת ה'יסוד' המשפעת למידת ה'מלכות']. ופשוט שהצדיק אין כלום מעצמו חלילה, אלא שהשפע לעולם יורד בזכות הצדיקים ועל ידיהם כצינור כפי שכותב הגאון מרן החיד"א זצ"ל בספרו "יוסף תהילות" על ספר תהילים, על הפסוק (תהילים ס"ה ה'): 'אשרי תבחר ותקרב וגו' וז"ל: "שידוע שהצדיק בעולם הזה, הוא כמו צינור שבו יורד השפע מלמעלה בזכותו, וממנו יושפע לכל העולם".

עתה נבין שמה שכתב כותב העלון: נתפס אצלם, שכל הטובות בעולם באות רק מ' נחמן. ע"כ. ועוד הוסיף ציטוט: "כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת, ועל כן כשמקורב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו הן עשירות או בנים, אבל כשהוא רחוק מהצדיק אזי בא לו בקושי גדול, כי כל אחד מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו, והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק, כי משם באים כל ההשפעות, ועל כן כשהוא רחוק מהצדיק, אזי המזל צריך לעשות לו כח גדול, כדי לקבל ההשפעה מהצדיק מחמת שהוא רחוק ממנו" (ליקוטי מוהר"ן ר"מ). וכן, "עיקר החיות, והתקוה, והישועה, והנחמה, מכל הצרות בגשמייות, וברוחניות, הוא הצדיק האמת" (ליקוטי הלכות ח"מ מצרנות ד' ט' וכ"ה בעוד מקומות רבים). הם דברים פשוטים מאד, כי השפע לעולם יורד בזכות ועל ידי הצדיקים וככל שהצדיק גדול יותר הוא יותר צינור לקבלת השפע. וככל שהצדיק יותר מרכבה ליסוד הרי הוא יותר כלי לקבלת השפע דרכו, וכ"ש כאשר הצדיק הוא מאלו שנשמתם בסוד מ'ה ש'היה ה'וא ש'היה ר"ת משה.

וזהו, תיקון מ"ד, ע"ט: 'כל כוכביא לוין דא מן דא, סהרא לוי מן שמשא' וכו', "כי גבוה מעל גבוה" וכו' (קהלת ה'), והם כולם בחינת 'לווים' זה מזה וזה מזה, עד שמקבלים ולווין מהשרים העליונים, והשרים מקבלים מהעליונים מהם, גבוה מעל גבוה, עד שכולם מקבלים משורש הכל, שהוא דבר ה', כמו שכתוב (תהלים ל"ג): "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". וידבר ה' היינו התפילה, שכולם יונקים כוחם מכה התפילה, וכיון שעיקר כח התפילה הוא אצל הצדיקים, ובפרט אצל הצדיקים המופלגים בחינת משה רבינו, המתפללים על כל עם ישראל, ע"כ הם נקראים "המלוה הגדול". והדברים מבוארים בהרחבה בדברי מוהרנ"ת בליקוטי הלכות (גביית חוב מהלקוחות ואפוסיקי הלכה ה' ע"פ ליקוטי ח"ב א') ע"ש.

15. ובמיוחד על ידי הצדיק שנשמתו בסוד מ'ה ש'היה ה'וא ש'היה ר"ת משה ע"פ דברי המהר"ו והבן איש חי בעוד יוסף חי דרשות האזינו, ובדברי הזוהר על נשמת משה בדרא בתראה, ומבואר בהרחבה בספרינו אילנא דחיי.

נמצינו למדים: שההתקשרות אין לה כל קשר למה שכתב שם, וכן כל נושא הצדיקים שהשפיע לכל הבריאה על ידם הוא פשוט מאד. ואין להם כל קשר למה שכתב שם, והוא ניסה להפוך את הכל למקשה אחת ובכך לצייר לעין הקורא שכאילו יש לו כמה וכמה ראיות והוכחות לדבריו, אולם אין כל קשר בין נושאים אלו וכאשר לומדים כל נושא בפני עצמו בעיון הנכון רואים שהכל פשוט ביותר.

ד

כח הצדיק

גם אודות כוח הצדיק בתיקון נשמות המתים כתב כותב העלון היפך דברי חז"ל שדיברו רבות על גודל הכח של צדיק לפעול אצל השי"ת למען עם ישראל. בכפרת עוונות עם ישראל, ובתפילה על עם ישראל ואפילו על הרשעים, ולתקנם בתפילתו. ולהעלות את הרשעים מהגהנם לגן עדן, והוא מחזיק בנשמות הרשעים ואינו נותנם לשרו של גהנם¹.

1. נביא לפנינו מעט מהמובא בספרים הקדושים על כוחם של צדיקים.

כתב הרמח"ל בדרך ה' (ח"ב פ"ג) וכל שכן שיכולים 'לתקן' את אשר 'עיתו האחרים'. עכ"ל.

ובוהר חדש (פרשת לך לך ד"ה וישמע אברם כי נשבה אחיו) שהבטיח שם רבי אלעזר לזקן אחד: "אני אצילך מדינה של גהנם, כי כוחי רב בעולם הזה ובעולם הבא, ובעוצם כוחי שיש לי שם, לא אניח למלאך של גהנם לנגוע בך".

וכן בוהר חדש (לך לך שם) "סבא סבא, כוחי גדול בעולם הזה ובעולם הבא, ובזכות תינוק זה שבידך, לא אניח למלאך המוות לגעת בך, ואני אכניס אותך לעולם הבא בכוחי הגדול והתקיף שיש לי שם".

עוד מובא שאמר רבי שמעון בר יוחאי: "אם ירצה אברהם לסבול בזכותו הדורות כולם שעברו ממנו עד הדור שאני בקרבו, אני אסבלם עד מלך המשיח, ואם אברהם לא ירצה, אצרך עימי את אחיה השילוני, ונסבלם כולם מימות אברהם עד מלך המשיח". וכן מוצאים אנו שאמר הרשב"י (סוכה מה, ע"ב) "יכול אני לפטור את העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואלמלי אלעזר בני עימי מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואלמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם ועד סופו".

וכן במסכת תענית במעשה ההגמון ורבן גמליאל שיצתה בת קול ואמרה: "אותו הגמון מזומן לחיי העולם הבא". במסכת תענית (דף כט ע"א) "תניא כשחרב טורנוסרופוס הרשע את ההיכל נגזרה גזרה על רבן גמליאל להריגה. בא אדון אחד ועמד בבית המדרש ואמר: בעל החוטם מתבקש, בעל החוטם מתבקש, שמע רבן גמליאל אזל טשא מינייהו, אזל לגביה בצנעא, אמר ליה אי מצילנא לך מייתית לי לעלמא דאתי? אמר ליה הן. אמר ליה אשתבע לי. אשתבע ליה. סליק לאיגרא נפיל ומית. וגמירי דכי גזרי

וכוח הצדיקים נחלק לאין ספור מדריגות, כי הכל תלוי בכוחו של הצדיק,

גזירתא ומית חד מינייהו מבטלי לגזרתייהו. יצתה בת קול ואמרה "אדון זה מזומן לחיי העולם הבא". וביאר המהרש"א שהוא משום שצדיק גוזר והקב"ה מקיים. והבן איש חי כתב על כך ב"בן יהוידע": שיהיה נתלה ברבן גמליאל בעליה שיעלה עמו, כספינה של אש שמושכת עמה ספינה פשוטה, והולכת כמוה עמה ביחד ממש".

ובמסכת סוטה (י' ע"ב) על דוד המלך שאמר שמונה פעמים "בני" על אבשלום, כדי להעלותו לגן עדן. ויעוין שם בתוס' בתירוצ' ב' אבל תפילה מועלת, ודוד התפלל על אבשלום.

עוד אמרו במסכת חגיגה ט"ו: "כי נח נפשיה דאחר אמר רבי יוחנן: אי נקטיה ביד, מאן מרמי ליה (אם אקח אותו בידי, ואוציאו מן הגהנם ואכניסו לעולם הבא, מי יוכל לקחת אותו ממני).

עוד כתבו התוספות במסכת כתובות (ק"ג): "על ההוא כובס, פירש הרב רבי מאיר כל היכא דאמר מזומן לחיי עולם הבא, היינו בלא דין ובלא משפט".

עוד אמרו בזוהר חדש (לך לך לא): על פסוק 'רק אשר אכלו הנערים' (שהצדיק אומר לשרו של גהנם): 'חוץ מאותם אשר למדו לנערים תורה, וחלק האנשים אשר הלכו אתי באותו העולם, תדע שאחזיק בהם ולא אתנם לך, אף על פי שראויים ליענש. כל כך יש לנשמת הצדיק עם מלך סדום, שהוא שרו של גהנם המושל על הרשעים.

וכן כתוב בזוהר הקדוש (במדבר דף קי"ט ע"א): "ה' מעוז חיי, כיון דקודשא בריך הוא אחיד ביה בבר נש, לא מיסתפי בההוא עלמא מכל מאריהון דדינין, ואמר רבי פנחס שם: אוף אנא כהאי גוונא, כיון דאחידנא באבוך ובך, לא אסתפינא בהאי עלמא ובעלמא אחרא".

עוד מובא בזוהר פרשת פנחס (דף ר"כ): אינון דהרהרו בתשובה בהאי עלמא ולא יכולו, ואיסתלקו מן עלמא (אותם שהרהרו בתשובה בעולם הזה, ולא יכלו לעשות תשובה כי נסתלקו מן העולם), צדיקא נחתין בגיניהון דחייבין גו שאול, (הצדיקים יורדים בשביל אלו הרשעים לתוך השאול), ונטלין לון, וסלקין לון מן תמן, (ולוקחים אותם ומעלין אותם משם)".

וכן כתוב בתיקוני הזוהר שהצדיק יורד לגהנם, בגין לאפקא מתמן כל נפשא ונפשא מאילין דהרהרו בתיובתא, ומתו בקצרות שנין, (אלא כדי להוציא משם את כל הנפשות מאלו שהרהרו בתשובה ומתו בקיצור שנים), ואיהו טרח בגיניה (והוא הצדיק טורח בשבילם).

וכן כתוב בשו"ת מהר"י אסאד (ח"א יור"ד ס' שנ"ה): שהצדיקים בעלייתן למקומם בגן עדן, עוברים דרך הגהנם, כדי להעלות משם נשמות הרשעים שאוחזים בהם ועולין עמהם.

וכריבוי זכויותיו כן גודל כוחו.

וכן מובא בספר שבט מוסר שהצדיק נקרא, "פודה נפשות", שעל שם שעל ידי תיקונו וכוונותיו פודה ניצוצות מקדושה הטבועים בעמקי הקליפות, כנודע. גם יכולת בידו לפדות נפשות מזהבם.

וכן הם דברי האריז"ל בשער הכוונות (נפילת אפים דרוש ב' דף מ"ז ע"א) שכתב בזה"ל: "והנה זה דומה אל מ"ש חז"ל, שהצדיקים אחר מיתתן יורדין לגהינם, שהוא סוד מקום מדור הקליפות, ואוחזין ברשעים ומצילין אותם משם, וכמ"ש בחגיגה אר"י מתי אמות ואכבה עשן מקברו. וסוד הענין הזה, שהצדיקים בעת מיתתן גורמין זווג עליון למעלה אל ז"ן, וגם ז"ס מיתת הצדיקים בנשיקה", עכ"ל.

וכן כתב הגר"א (משלי י"ד י"ט ומובא בספר אורות הגר"א מידות פ"א יג) בזה"ל: "שאינ הרע עולה מהגיהנום, עד שילך הצדיק דרך גיהנום, ואז הצדיק מעלה אותו משם". עכ"ל.

עוד כתוב במסכת בבא בתרא (דף קט"ו): "דרש רבי פנחס בר חמא, כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר 'חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה'".

עוד איתא במלבי"ם על ספר משלי (טו יד) "וצריך לבקש איש חכם אשר בחכמתו ידע לכפר עוון, ולהשיב חימה, ויש לה מליצה על חמת המלך העליון, שעוררה מלאכי מות", ואיש חכם יכפרנה, "כמו פינחס 'השיב את חמתי וכו' ויכפר על בני ישראל', ויאמר להשמידם לולא משה בחירו וכו' להשיב חמתו מהשחית", עכ"ל.

עוד איתא בספר אוהל אלימלך (אות ס"ז) על דברי הפסוק 'מי זה אמר ותהי ה' לא צוה' (איכה ג' ל"ז) בזה"ל: "נראה לי על פי אומרים ז"ל, אמר הקב"ה אני מושל בכל, מי מושל בי, צדיק, שנאמר 'צדיק מושל ביראת אלוקים', הקב"ה גזור גזירה והצדיק מבטלה, הצדיק גזור גזירה והשי"ת מקיימה, שנאמר ותגזר אומר ויקם לך". עד כאן דבריהם ז"ל, והוא רצון השי"ת, והוא הנותן הכח הזה ביד הצדיק, ונחת ינחת בו כביכול, כשהצדיק מבטל גזירתו, כמו שמפרש הצדיק מוה"ר אלימלך זצוק"ל 'הנוי והנצח לחי עולמים' - שאומר הקב"ה כביכול 'נצחוני בני נצחוני'. וזה נוי ותפארתו שהבנים מנצחים אותו כביכול", עכ"ל.

וכתוב בספר שבחי האריז"ל, שהיה האריז"ל מספר לתלמידיו, שכאשר הוא הולך בשדה, רואה כל האילנות מלאים מאלפים ורבבות שבאים לפניו, וכן בנהר הם ניגרים על פני המים עד אין מספר. והיה שואל אותם: מה הם רוצים, והיו אומרים, ששמעו רוב קדושתו והשגתו מסוף העולם, ובאו אליו שיתקן אותם, כי בידו לתקנם. והשיב להם: אם יגזור ה' בחיים אתכם ואת כל העולם כולו". עכ"ל.

תיקוני הנשמות

ובעלון לגלג האיש גם על תיקוני נשמות המתים בעולם האמת וכתב **בהערה:** לטענתו, הוא יכול לכפר גם אחרי מיתתו, וגם למתים יש נסיון אם להתקרב אליו או להתרחק ממנו. כדאיתא בכמה מקומות בכתביו, ולמשל בחי" מוהר"ן קא: "יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תיקון... וסיפר מעשה לעניין זה שצריכים להתחזק להתקרב להצדיק גם לאחר מיתה כי גם שם צריכין התחזקות אמונה".

עוד בעלון: ואפילו לאחר מיתה יש נסיון וקושי להתקרב אליו. "אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת, אשר לו וכו'. כי אח"כ היינו לאחר מיתה, קשה אז מאד" (ליקוטי מוהר"ן תניינא עח, ובעוד כמה מקומות למשל ח"י מוהר"ן קא מובא כאן בהערה 18). ע"כ.

או שהוא מזלזל בתיקוני נשמות המתים בעולם האמת. או שאולי הוא מאמין שישנם צדיקים שעוסקים בתיקוני נשמות, אך אינו מאמין שמוהר"ן הוא אחד מהם. ואף אנו נשאל אותו: מנין לך לדעת מי הם הצדיקים שעוסקים בכך ומי לא, וכי היית בבית דין של מעלה וראית מה נעשה שם, ואם מוהר"ן שהיה צדיק אמיתי העיד על עצמו שהוא עוסק בכך, מי אתה שתכחיש אותו, ועל מה אתה מסתמך?

בנוסף לכך, הוא כותב את דבריו כהוספה לתאוריה אותה המציא, כאילו והדברים אמורים רק לענין מוהר"ן², אולם כל מעיין יראה שבשיחה זו (חיי מוהר"ן קא) לא מוזכר רק מוהר"ן אלא עוד צדיקים³ כמסופר שם אודות

2. עליהם הרחבנו בפרק ב'.

3. להבנת הענין נביא לפנינו את אותה שיחה כפי שהיא מופיעה במקורה (חיי מוהר"ן קא), וז"ל: "ופעם אחת אמר שהאדם צריך להתחזק בהאמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדולה עד שיהיה חזק כל כך שאפילו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן, כי גם שם צריכין התחזקות גדולה להאמין בהצדיק. ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תיקון. ואמר שמי שיהיה חזק באמונה בוודאי לא יוכלו שם המונעים למנעו מלילך להצדיק לקבל תיקון לנשמתו. כי עיקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבלבלין ומחלישין דעתו ומטעין אותו ודוברין על הצדיק מה שדוברין כדי שלא יתחזק לבוא אליו, [כי בוודאי אפילו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדיין לבוא למקום מנוחתו בשלימות עדיין אינו בעלמא דקשוט. אדרבה עיקר ענשו ויסוריו על ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התוהו ונדמה

לו כאילו עדיין הוא בזה העולם, ומטעים אותו בכמה הטעיות כמפורסם בספרים] אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם, ומתעקש עצמו ואומר איני שומע לכם ואני רוצה דייקא לילך ולבוא אל הצדיק, הם מוכרחים להניח אותו, ואינם יכולים למנוע מזה בשום אופן, כי עיקר המניעות שהן מונעין הוא רק מה שמטעין אותו כנוכח לעיל. וסיפר מעשה לענין זה שצריכים להתחזק להתקרב להצדיק גם לאחר מיתה כי גם שם צריכין התחזקות אמונה. וסיפר שהיה בארץ ישראל איש אחד מאנשי רייסין שנסע יחד לארץ ישראל עם הצדיק הקדוש המפורסם מורינו הרב מנחם מנדל זכר צדיק לברכה מויטפסק [וכבר ידוע מגודל המחלוקת שהיה על הצדיקים והחסידים בימים הקודמים, בפרט במדינות ליטא ורייסין, וכל מי שהיה רוצה להתקרב אליהם היו לו מניעות עצומות בלי שיעור] והסכימו שם בארץ ישראל לשלוח אותו לחוץ לארץ בשביל להביא מעות ארץ ישראל כנהוג. ובדרך הילוכו על הים נפטר לעולמו זה האיש השליח הנ"ל שהיה מקורב להצדיק מורינו הרב מנחם מנדל הנ"ל. ובארץ ישראל לא ידעו עדיין כלל, ואחר פטירתו נדמה לו כאלו הולך ונוסע ללייפציג עם אנשים שלו כאשר היה נוהג בחייו, כי היה סוחר גדול והיה נוסע ללייפציג בחייו. ונדמה לו גם עתה כאילו הוא נוסע לשם עם הנאמן שלו והבעל עגלה כדרכו תמיד. בדרך נסיעתו התחיל להתגעגע ולהשתוקק מאד לנסוע לרבו מורינו הרב מנחם מנדל הנ"ל לקבל פניו הקדושים. ומרוב תשוקתו היה חפץ להפקיר הכל ולשוב מאמצע הדרך למקום רבו הנ"ל והתחיל לדבר זאת לאנשיו שנסעו עמו שהוא משתוקק לזה. והתחילו לשחוק ממנו ולדחותו מזה, כי איך יעלה על הדעת לסתור משא ומתן כזה וכי' ועל ידי זה מנעוהו מזה. אחר כך חזר ונתלהב בהשתוקקות נמרץ לנסוע לרבו וחזר ואמר לאנשיו שהוא חפץ בזה וחזרו למנוע ולדחותו בדבריהם שאי אפשר לבטל משא ומתן כזה, לשוב מדרך כזה ללייפציג לבטל עסק כזה, ולנסוע עתה לבית רבו. ושמע לדבריהם גם בפעם הזאת וגמגע מזה. אחר כך חזר ונתעורר בהתעוררות רבה וגדולה מאד ואמר שאינו שומע כלל שום דבר כי הוא רוצה דייקא מאד לנסוע לרבו ולהפקיר הכל בשביל זה, וכל מה שאנשיו מנעו אותו בדברים וטענות ואמתלאות איך אפשר לעשות דבר כזה באמצע עסק כזה. לא שמע לדבריהם כלל והיה חזק בדעתו לנסוע דייקא תיכף ומיד לרבו. וצוה עליהם שיחזירו פניהם מדרכיהם כדי לנסוע עמו למקום רבו. וכשראו שאין יכולים למנוע בדברים וטענות, עמדו ומרדו בו ואמרו שאינם רוצים לציית אותו בדבר זה כזה, וגער עליהם שיעשו כרצונו דייקא, והם לא רצו לשמעו. והתחיל לכעוס עליהם מאד על שאינם רוצים לציית אותו כי הוא הבעל הבית שלהם ומחויבים לשמוע לו ככל אשר יאמר. בתוך כך הודיעו לו האמת שהוא כבר מת ושכל אלו שנוסעין עמו הם מלאכי חבלה שהם מוליכין אותו ומטעין אותו בדרך הזה. ענה ואמר עתה בוודאי אני חפץ דייקא שתוליכו אותי מיד לרבי הצדיק הנ"ל. ענו הם ואמרו עתה בוודאי אין

אחד המקורבים להרה"ק רבי מנחם מנדל מויטבסק שמנעו ממנו לבא לרבו רבי מנחם מנדל מויטבסק לאחר מיתה כדי לקבל תיקון.

אנו מרוצים לזה להוליך אותך אליו, והיו מתעצמים בדין זה, הוא רצה שיוליכו אותו לרבו והם לא רצו. עד שהביאו את המשפט לפני הבית דין של מעלה. ופסקו שהדין עמו שצריכין לעשות רצונו להוליכו מיד לרבו. וכן היה שתיכף ומיד הוליכו אותו לרבו הצדיק מורינו הרב מנחם מנדל הנ"ל, שהיה עדיין בחיים אז בארץ ישראל, והביאוהו לביתו. וכשנכנס לבית הצדיק מורינו הרב מנחם מנדל הנ"ל, נכנס עמו אחד מהמחבלים ונפחד הצדיק ונשאר חלשות ועוררו אותו. ואחר כך ישב הצדיק ועסק בתיקונו בערך שמונה ימים עד שתיקנו. והודיע אז הצדיק הנ"ל לבני ארץ ישראל שנפטר השליח הנ"ל כי לא ידעו עדיין מזה כלל. וסיפר רבינו זכרוננו לברכה המעשה למען דעת עד כמה צריכין להתחזק עצמו בהתקרבות לצדיק גם שם אחר פטירתו, והעיקר תלוי בזה העולם שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות אמינית יזכה גם שם לזה. כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא כן הוא בעלמא דאתי, ואז בוודאי לא יוכל למנוע אותו שום מונע מלילך לצדיק גם משם". עכ"ל.

ה

התפילה לצדיקים בקשו עלי רחמים

עתה ניגש למה שכתוב בעלון אודות מה שמוהרנ"ת בתפילתו פונה לרבי שמעון בר יוחאי, וכן מבקשים בציונו של מוהר"ן שיפעל ישועה עבור עם ישראל. וגם בזה כתב האיש דברי בורות. וכפי שנרחיב מעט את הדיבור על כך.

כבר נתקבל המנהג בכל תפוצות ישראל, לילך על קברי צדיקים ולבקש מהם שיפעלו עבורו. ובשו"ת מנחת אלעזר (סימן סח) נתבאר הענין בהרחבה. והביא שם גם את דברי הזוהר הקדוש המפורשים. [כאן נביא את דבריהם בקיצור ובספרינו בקודש הקדשים חלק א, (חלק אבן שתיה) יבואר הענין בהרחבה יותר]. תחילה נביא לפנינו את דברי הזוהר הקדוש, ואחר מכן נביא מדברי בעל המנחת אלעזר ואת דברי הבן איש חי שגם כתב כן להדיא, וכן נביא את דברי הגה"ח המקובל האלוקי רבי אברהם ברבי נחמן, ואת לשון הגר"ח מוולוז'ין בתפילתו שגם התפלל באופן זה.

הזוהר הקדוש

כתוב בזוה"ק ח"ג (דף עא ע"א) "קמו רבי חזקיה ורבי ייסא ואזלו, אמרי, ודאי בשעתא דזכאין לא אשתכחו בעלמא, עלמא לא מתקיימא אלא בגיניהון דמתייא. אמר רבי ייסא, בשעתא דאצטריך עלמא למטרא, אמאי אזלינן לגביהון דמיתייא, והא כתיב (דברים יח יא) ודורש אל המתים, ואסיר, אמר ליה, עד כען לא חמיתא גדפא דציפרא דעדן, ודורש אל המתים אל המתים דייקא, דאינון חייבי עלמא דאינון מעמין, דאשתכחו תדיר מתים, אבל ישראל דאינון זכאי קשוט, שלמה קרא עליהו (קהלת ד ב) ושבח אני את המתים, שכבר מתו בזמנא אחרא, ולא השתא, שכבר מתו, והשתא אינון חייין. ועוד, דשאר עמין כד אתאן למיתיהון, אתיין

בחרשין, לאתערא עליהו זינין בישין, וכד ישראל אתאן למתיהון, אתיין בכמה תשובה לקמי קודשא בריך הוא, בתבירו דלבא, בתעניתא לקבליה, וכלא בגין דנשמתיין קדישין יבעון רחמי לקמי קודשא בריך הוא עליהו, וקודשא בריך הוא חיים על עלמא בגיניהון.

[תרגום בעל הסולם: "קמו ר' חזקיה וכו' קמו ר"ח ור' ייסא והלכו. אמרו ודאי בשעה שצדיקים אינם נמצאים בעולם, אין העולם מתקיים אלא בזכותם של המתים. אמר ר' ייסא, בשעה שהעולם צריך לגשמים, למה הולכים אל המתים להתפלל, והרי כתוב, ודורש אל המתים. ואסור. אמר לו, עד עתה עוד לא ראית הכנף של הצפור שבעדן, שהוא סוד בינה, כלומר שעוד לא השיג הבינה. כי מה שכתוב ודורש אל המתים, אל ה'מתים' הוא דוקא, שהם רשעי עולם, שהם מעמי עכו"ם, הנמצאים תמיד מתים, כי הרשעים בחייהם נקראים מתים. אבל ישראל, שהם צדיקי אמת קרא עליהם שלמה, ושבח אני את המתים שכבר מתו. שכבר מתו בפעם אחרת, שהמיתו עצמם על התורה ולא עתה שכבר מתו, ועתה הם חיים. ועוד, כי שאר העמים, כשבאים למתים שלהם, באים בכשפים לעורר עליהם המינים הרעים. וכשישראל באים למתים, באים בהרבה תשובה לפני הקב"ה, בשבירת הלב ובתענית הם לפניו. והכל כדי שהנשמות הקדושות תבקשנה רחמים עליהם לפני הקב"ה, והקב"ה מרחם על העולם בשבילם"]

שו"ת מנחת אלעזר להרה"ק ממונקאטש

וזה לשון הרה"ק ממונקאטש בשו"ת מנחת אלעזר (סימן סח): "כבוד וכו'. מ"ש על מה שאין נזהרים על מ"ש במהרי"ל (ה' תענית) וז"ל "מה שרגילין ללכת לבית הקברות בתענית, יש כמה טעמים וכו', והמשתטח על קברי הצדיקים ומתפלל, אל ישים מגמתו נגד המתים השוכבי' שם, אך יבקש מאת הש"י שיתן אליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר תנצב"ה", עכ"ל, והובא בבאה"ט ה' ר"ה (סי' תקפ"א), ובפמ"ג באשל אברהם שם, ובאשל אברהם כ' שם ע"ז "ובסידור מענה לשון יש תפלות מה שאומרים על הקברות, משמע קצת שמבקשים מאת הנפש שיליץ טוב בעדנו" עכ"ל. והגני לבאר בזה בעה"י, אחרי שראיתי בספרים קטנים מהאחרונים שכתבו באזהרות ליהזר בזה, שלא לשום מגמתו לבקש מהמתים, להליץ בעדו כי הוא בכלל ודורש אל המתים, ולע"ד האזהרה למותר, כי אין בזה איסור, אדרבא מצוה איכא כאשר נזכיר להלן.

הראיות מהש"ס והזוה"ק

"דהנה אם נאמר הכוונה בדברי המהרי"ל, שלא ישים מגמתו בדבריו לבקש מהמתים כלל, גם להליץ בעדו, מחשש ודורש אל המתים, נמצא יסתער עלינו קושיות רבות, ודבריו יהי' מופרכים מעיקרא מהרבה מקומות בש"ס.

ואלו הראיות שהביא:

א. מהא דאמרינן במסכת תענית (דף כ"ג ע"ב) ברב מני, דהוי מצערי ליה דבי נשיאה, אשתטח על קברא דאבה, אמר ליה אבא אבא הנהו מצערו לי, יומא חד הוי קא חלפי התם, אינקט כרעא דסוותייהו, עד דקבילו עלייהו דלא מצערו ליה, עי"ש.

ב. "וכן במסכת חגיגה (דף כ"ב ע"ב)¹: מיד הלך ר' יהושע ונשתטח על קברי בית שמאי, אמר נעניתי לכם עצמות בית שמאי וכו'. הרי בפירוש שדיבר לאביו וקרי אבא אבא, וכן לבית שמאי לנוכחם בקברם.

ג. "וכן בחגיגה (ט"ז ע"ב): כל ימיו של יהודא בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו הרוג², והיה קולו נשמע וכו', הרי ששם פניו נגד המת בקברו לבקש ממנו מחילה.

ד. "וכן בהך דכלב שהלך להשתטח על קברי אבות (בסוטה ל"ד ע"ב): אמר להן 'אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים', הרי שביקש מהם שיבקשו עליו רחמים.

ה. וכן עוד שם בסוטה (דף י"ג ע"א) בקברניט של מלכים היה יוסף קבור, הלך משה ועמד על קברניט של מלכים אמר: יוסף הגיעה העת וכו'. הרי שנשתטחו ודיברו להמת הקבור, כמפורש בלשונם, ואיך שייך לומר נגד דברי חז"ל אלו.

ו. "וכן ראינו מהך דברכות (דף י"ח ע"ב), דזעירי הוי מפקיד זוזי גבי אישפוויכתי, עד דאזיל ואתי שכיבה, אזל בתרה לחצר מות, אמר לה זוזי היכא וכו'.

1. לגבי מחלוקת בית הלל ובית שמאי המובאת שם, שדחה רבי יהושע מאד את דברי בית שמאי, ובא תלמיד אחד מתלמידי בית שמאי והסביר לו את טעמם של בית שמאי, ועל כך אמרו שם 'מיד הלך רבי יהושע ונשתטח' וכו'.

2. הוא היה עד זומם שהוים לבדו והרגוהו על אף שאין העדים נהרגין עד שיוזמו שניהם.

ז. וכן שם מאבוא דשמואל, הוי קא מפקיד גביה זווי דיתמי, כי נח נפשיה לא הוי שמואל גביה, הוי קא קרי ליה בר אכיל זווי דיתמי, אזיל אבתריה לחצר מות, אמר בעינן וכו' ע"ש. וכי בשביל ממון עברו ח"ו על איסור ודורש אל המתים, אף בנדנדוד כל שהוא, הס מלהזכיר.

ח. "וכן יש להוכיח מהך דשבת (קנ"ב ע"ב) הני קפולאי דקפלי דר' נחמן, וכו' כו', אתי ואמר ליה מאן ניהו מר, א"ל אנא אחא בר יאשיה וכו', ע"ש. ט. וכן בבבא בתרא (נ"ה ע"א), בההוא אמגושא דהוי חטיט שכבי, כי מטא אמצרתא דר' טבא בר מתנא, תפשיה בדיקניה וכו', אביי א"ל במטותא מינך שבקיה וכו'. וכהנה וכהנה נמצא בדברי חכמינו ז"ל במקומות מפורשים שדיברו להמתים כנוכר.

י. ובזוה"ק פ' אחרי וז"ל "ובשעתא דאיצטריך עלמא רחמי, וחיי אזלין ומודעין ליה לנפשיה דצדיקיא, ובכאן על קברייהו וכו', כדין אתערין נפשא דצדיקיא, ומתכנפין ואזלין ושאיין לדמיכי דחברון וכו'". עכ"ל.

יא. עוד מובא שם בזוהר שאמר ר' ייסא: "בשעתא דאיצטריך עלמא למיטרא, אמאי אזלינן לגביהון למיתא, והא כתיב ודורש אל המתים ואסור, אמר ליה עד כען לא חמיתא גדפא דצפרא דעדן, ודורש אל המתים דייקא, דאינין חייבי עלמא דאינין מפלחי כוכביא, כד אתא למיתיהן, אתיין כחרשין לאתערא עלי זינין בישין, וכד ישראל אתאן למיתיהון, אתיין בכמה תשובה מקמי קב"ה בתבירו דלבא" וכו'. עכ"ל. הרי דצריך להודיע לנפשות הצדיקים על קבריהם, כדי שיתפללו בעדנו, ואין בזה ח"ו משום ודורש אל המתים.

יב. וכן מצינו בספר הישר, ביוסף שהלך על קבר אמו רחל, ובכה ועורר אותה בדבריו, בעת שהוליכוהו הישמעאלים כנודע.

יג. וכן מצינו בכתבי האריז"ל ובשער הגלגולים פעמים רבות, מה ששלח תלמידיו להשתטח על קברי תנאים ואמוראים, לבקש מהם לגלות סתרי תורה ע"ש. וכן בשאר ספרים הקדושים.

והאריך שם וכתב שאיסור ודורש אל המתים הוא רק המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה ולא באופן אחר. ועל דברי המהרי"ל כתב שם: "אלא ודאי כוונת המהרי"ל דלא ישום מגמתו שהמת יושעו באיזה כח, דזהו בודאי עוון פלילי".

כשמבקש להצדיק להתפלל בעדו אין חשש אמצעי

עוד כתב שם: "ומ"ש במהר"ם שיק (ס' רצ"ג) חשש לענין מתפלל לאמצעי, כבר ביארנו לעיל ג"כ בס"ד, דכשמבקש להצדיק להתפלל בעדו, בודאי לא שייך חשש אמצעי, כמו שמצינו בתנ"ך כמה פעמים, שהלכו להנביאים להתפלל בעדם, וכן בדברי חכמינו ז"ל גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, שהלך על ידי זה כלב על קברי אבות שיבקשו רחמים בעדו.

בהא סליקנא שאין חשש איסור בזה

ובסוף דבריו כתב שם: "בהא נחיתנא בהא סליקנא, שאין חשש איסור, וכמו שביארנו לעיל מדברי חז"ל בש"ס הרבה פעמים, ודלא כספר חיי אדם וספר ארץ חמדה שהחמירו בזה. ואדרבא מצוה איכא כנ"ל. ומחיה חיים יתן לנו חיים ארוכים וטובים, וישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום, וזכות הקדושים אשר בארץ יגן עלינו בכל משאלותינו". עכ"ל.

הבן איש חי: זיאמר הריני מבקש מנפש הצדיק

ובענין זה כתב הבן איש חי (שנה ראשונה נצבים) בזה הלשון: "ונוהגים לילך בערב ראש השנה על הקברות ולומר בקשות שם ואל ישים מגמתו נגד המתים אלא יתפלל להשם יתברך שיתן לו רחמים בזכותם. ויכול להשתטח על קבר הצדיק ויאמר הריני מבקש מנפש הצדיק הקבור פה שתתפלל עלי לפני הקדוש ברוך הוא כך וכך". עכ"ל הבן איש חי.

הגאון המקובל רבי אברהם בר"נ

כותב הגאון המקובל רבי אברהם בר"נ בספר ביאור הליקוטים (ליקו"מ ח"א י ואלה המשפטים אות א): "ואגב אורחא, נראה לעניות דעתי לכתוב בזה על אודות המבואר מדברי הרמב"ם, שאסור לבקש משום אדם, שיבקש ויתפלל בעדו. שיש להתפלא ולתמוה בזה מכמה מקראות ומאמרי חז"ל, שמבואר מהם, שביקשו נפשות ישראל ממשה רבינו עליו השלום וכו', ומשמואל הנביא וכו', שיבקשו ויתפללו בעדם. [וגם עיין בגירסת הבי"ח שבמסכת סוטה על אודות קברו של משה רבינו עליו השלום וכו', משה רבינו התפלל בעדינו וכו']. ולזאת נראה מבואר, שכל דברי חז"ל על אודות האיסור הנ"ל, הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי שמבקש מאתו, לאמצעי חס ושלום.

כי דייקא בזה, נמצא איסור גדול. ונודע על פי דברי האריז"ל, שכל נפשות ישראל נחשבים לחלקי השכינה [העמוסים מני בטן כנודע] ואמצעי כביכול, בין כל העולמות ובין השם יתברך בעצמו. זולת מצד המעלה והיתרון שנמצא ביניהם בעצמם לכל אחד על חברו, כי אין שני בני אדם שוין [ובפרט נפש הצדיק הנ"ל], בוודאי יש להם לעורר זה לזה, שיבקש רחמים כל אחד על חברו. כי גם החכם והצדיק בעצמו, מוכרח שיבקש מנפשות הנלווים אליו, לבקש ולהתפלל בעדו. וגם זה ענין ההכרח שאמרו חז"ל להצטרף בתפילת הפושעים והרחוקים. כי גם זה ענין ההכרח הנ"ל, כד אתי יתרו וכו". עכ"ל.

רבי חיים מוולוז'ין פונה ומבקש מהצדיקים עצמם

מובא בספר מעיינות האמונה (יסוד ה) בזה הלשון: "במהדורא תניינא זו לא אוכל להמנע מלהודיע כי בא אלי מכתב מהרב הג' וכו' מוהר"ר מנחם מענדל כמוהרי"א הגאבד"ק פילטען בקורלאנד והודיענו בו בזה הלשון: "בהיותי לומד בישיבה הקדושה של הרה"ג אמייתי מוהר"ר חיים נ"ע אב"ד ור"מ דוולאזין בעהמ"ח ס' נפש החיים וע"ש היטב בפ' ט' ח"ג, תיכף אחר הסתלקותו מאתנו ראיתי ביד גדולי התלמידים שלו מגילה עפה היה כתוב שם כמה דברים עתיקין ומידות תרומיות ובתוכם הי' כתוב שהי' דרכו לומר בנוסח זה "אבות העולם אהובי עליון חלו נא פני א-ל במיטב הגיון אולי יחוס עם עני ואביון אולי ירחם"³ עכ"ל.⁴

עתה אחר שנוכחנו לראות שאין כל חיסרון בדיבור עם הצדיק נגש לעלון:

3. רבי חיים מוולוז'ין התפלל כן בביתו, ובכל זאת למדים אנו דכשמבקש מהצדיקים נוחם עדן שיתפללו בעבורו, אין חשש אמצעי.
4. בספר לב אליהו (בראשית ע' 15) מובא שהגאון רבי אליהו לופיאן נסע פעם עם תלמידיו למירון ועלו לצפת והלכו שם בבית הקברות הישן ועמד אצל קברו של הארי"י הקדוש ז"ל וכן על קבר הבית יוסף ז"ל ואמר שם מה שאמר בלחש ואח"כ בהגיעם אל קבר הרמ"ק ז"ל התחיל לדבר בקול ואמר בזה"ל: "מהר"מ קורדובירו הקדוש אנו לומדים ספרכם "תומר דבורה" והי' לנו תועלת מרובה, הסבא ז"ל מקעלעם ציוה לנו ללמוד ספרכם בכל ליל ש"ק וכן אנו עושים, על כן אנו מבקשים מכם שתמליצו טוב עבור הישיבות שיתקיימו - עבור הישיבות הקדושות - שלומדים בהם מוסר!" כל זה אמר לפני קבר הרמ"ק ומיד הלך. ע"כ.

בקשות מהצדיקים

בעלון: בספר ליקוטי תפילות, ח"ב תפילה מז, ר' נתן מקדיש תפילה שלימה ל-תנא ר' שמעון בר יוחאי, וכשחסידי ברסלב נוסעים למירון לקבר הרשב"י, מתפללים לרשב"י תפילה זו. וכמו"כ בימינו כשחסידי ברסלב נוסעים לאומן, מנהגם הוא שבערב ראש השנה, לאחר שטובלים במקווה, עולים לקבר ר' נחמן, ומתוודים לפניו, ומתפללים שם תפילה, ואותה התפילה היא חציה לה', וחציה לר' נחמן, ובאמצע התפילה מתוודים לפני ר' נחמן, ומפרטים את חטאיהם, ואח"כ אומרים לו, רבינו הבטחתנו שכשנעלה אליך תצילנו וכו', קיים לנו ההבטחה. ואמנם גם בזמן שהם כבר מתפללים לה', כל כוונתם הוא, שהתפילה תגיע לרבים, והוא כבר יעלה אותה, וכפי שכתב ר' נתן – וכל כוונתו בעבודתו ותפילתו, שתגיע העבודה והתפילה להצדיק, והוא יעלה אותם למקום שצריך (ליקוטי הלכות, העושה שליח לגבות בעל חוב, הלכה ג' ס' ב). לדעת כל חסידי ברסלב, ספר ח"י נפש, מברר היטב את ר' נחמן, וספר זה מעודד אותם שיאמינו, שר' נחמן רואה אותם בכל רגע, ומזדקק לתפילתם, (כי רק זה עיקר כוונתם בתפילה, להביאם לרבים) וכתוב שם (נ"א): "בוודאי שהוא (הצדיק) 'משגיח' ומסתכל בעולם, וגם מזדקק לתפילתן של כל עם ישראל, ו'שומע אפילו האנחות' על כל אחד ואחד מ'ישראל' (שם הוא מדבר על משה רבינו, וכוונתו שם ובכל הספר לעודד הבאת התפילות לר' נחמן, כפי המפורש שם). ע"כ.

דברי בורות והמצאות סרק

א. בקשה לרבי שמעון בר יוחאי, למוהר"ן, ולכל הצדיקים, הוא ענין ברור ופשוט, שמותר לבקש מהצדיקים שיתפללו עלינו וימליצו טוב בעדנו ויפעלו בעדנו ישועה אצל הקדוש ברוך הוא, וכנתבאר לעיל.

ב. 'חציה לה' וחציה לרבי נחמן'. ע"כ. זוהי הגדרה מעוותת. הוא מנסה לצייר זאת ככל גחמותיו שם. אולם כל מעיין בתפילת מוהרנ"ת אחר התיקון הכללי יראה מיד שמדובר במשהו אחר לגמרי⁵.

ג. 'באמצע התפילה מתוודים לפני מוהר"ן'. ע"כ. זה לא נכון. כי הוידוי הוא לפני ה' בעיקר. ויש גם ענין וידוי דברים של הזכרת העוון לפני החכם כדי שיצא הצירוף הרע שנחקק בעצמותיו על ידי הצדיק שהוא 'איש חכם יכפרנה' וכדי שהחכם יורה לו דרך תשובה לפי שורש נשמתו. [ופשוט שהכפרה היא רק מה']. וכפי שיבואר להלן בהרחבה.

5. כל מעיין בתפילת מוהרנ"ת בסוף התיקון הכללי יבין מיד שהאיש עיוות לגמרי את המכוון שם, ומאחר והתפילה ארוכה מאד לא נוכל להביא אותה לפנינו.

ד. מה שכתב בעלוננו: 'גם בזמן שהם כבר מתפללים לה', כל כוונתם הוא, שהתפילה תגיע לרבים, והוא כבר יעלה אותה, וכפי שכתב ר' נתן – 'וכל כוונתו בעבודתו ותפילתו, שתגיע העבודה והתפילה להצדיק'. ע"כ. **זהו עיוות. זה לא כל כוונתם. ההיפך הוא הנכון כל כוונתם רק לה' יתברך,** [כלשון הסטייפלער] אלא שבכוונותינו הרבים אנו צריכים לצדיקים שיפעלו למענינו שניצל מהמקטרגים המפריעים לתפילות, וכן לצורך בניית המשכן שלמעלה שהכח בזה הוא רק לצדיקים הנקראים 'משה' כמ"ש משה שפיר קאמרת, כי רק משה רבינו בונה את המשכן כמו שכתוב (שמות מ, יח) ויקם משה את המשכן. וכפי שכבר התבאר לעיל בהרחבה. והאיש עיוות את דברי מוהרנ"ת כאילו והוא אומר שכל כוונתו שהתפילה מלכתחילה תעלה על ידי הצדיק ולא ישירות לה', וזהו עיוות. כי בוודאי שהיינו רוצים לא להצטרך כלל לשום מסייע אבל כבר כתב הבן איש חי בספר בן יהוידע להבן איש חי (שבת קנ"א) שרוב בני העולם צריכים לצדיק שיעלה להם את תפילותיהם.⁶ וכמו שהתבאר.

ה. 'סופר זה מעודד אותם שיאמינו, שר' נחמן רואה אותם בכל רגע', ע"כ. לגלוגו זה הוא פגם בהשארת הנפש. והרי מי לא יודע שהצדיקים נקראים חיים והם יודעים מה שנעשה כאן למטה בזה העולם. והרי אפילו בחייהם היו רואים מסוף העולם ועד סופו כ"ש לאחר הסתלקותם.

6. אלו דברי הבן איש חי שם "מהספדו של אדם ניכר אם הוא בן עוה"ב נ"ל בס"ד על פי מ"ש רבינו האר"י ז"ל כל שנאמר בו בן עוה"ב אינו צריך סיוע מאחרים בעלייתו אלא אדרבה הוא יהיה מסייע לאחרים להעלותם עמו וכו'. ולזה אמר מהספדו של אדם ניכר אם הוא בן עולם הבא רצה לומר אם תראה אחרים בוכים עליו זה סימן שהוא הגיע למדרגת בן עולם הבא שיש ממנו סיוע והטבה לאחרים לכן מידה כנגד מידה מתעוררת הבכיה באחרים לבכות עליו. וגם עוד נראה גם כן בוודאי זה בחייו הטיב לאחרים שהעלה תפילות ומצוות שלהם למקום גבוה על ידי תפילה ומצוות שלו ולכן בוכים עליו עתה דמזליהו חזי. ובזה יובן המאמר שאחרי זה דבעא מניה רבי אלעזר מרב איזהו בן העולם הבא ואמר ליה ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו כי תאמינו. ותמוה אך כפי הנזכר מובן היטב דהרוב הם מכוח שיש להם חלק לעולם הבא דאלו צריכין לצדיק אמצעי ולכן ידמו לארבעה אצבעות שבהם שלושה פרקים שיש אמצעי ביניהם אך אותו שהוא בן עולם הבא אינו צריך לצדיק אחר אמצעי וזה ידמה לאגודל שהוא שני פרקים בלבד ומן זה מועטים כמ"ש ראיתי בני עליה והם מועטים", עכ"ל.

ו

שיחות דרך התשובה

בעלון: ולא זו בלבד שר' נחמן היה מכפר עוונותיהם, אלא היה אומר "מה אתם יכולים לעשות תשובה", "רק אני עושה תשובה בשבילכם" (חיי מוהר"ן מעלת המתקרבין י"ד), כי לדעתו כפרת עוונות היא רק על ידי וידוי לפניו והוא מכפר. ומעתה יובן היטב, מדוע ר' נתן התפלל על הוידוי שכבר זכה והתוודה לפני ה', שיהיה חשוב ומקובל, כאילו התוודה לפני הצדיק ככתוב שם בסוף התפילה: וידי דברים שהתוודיתי לפניך, יהיה חשוב ומקובל לפניך, כאילו התוודיתי לפני החכם והצדיק האמת שבדור. ע"כ.

כמה שטויות בקטע אחד. כפרת עוונות היא רק על ידי הוידוי דברים למוהר"ן. כי הוא מכפר. כי אותו עובדים. ואילו מתפללים. ובתוך כדי דיבור כותב העלון מצטט את וידויו של מוהרנ"ת לה' אלא שהוא מצוות את דברי מוהרנ"ת כאילו והוא מתפלל לה' שהוידוי לפניו יתברך יחשב כמו לפני מוהר"ן. והוא אפילו לא רואה כמה מגוחכים דבריו: מה נכנס כאן הוידוי לפני ה'. בשביל מה הוא התוודה לפני ה'. והרי הוא צריך להתוודות רק לפני מוהר"ן. ומוהר"ן הוא המכפר.

ובכן אודות תפילת מוהרנ"ת נרחיב כבר להלן בפרק י' בנושא הוידוי דברים. ובפרק זה נעסוק רק בשיחת מוהר"ן על התשובה. כדרכינו נביא את השיחה כלשונה, ולאחר מכן נבאר אותה באופן פשוט וברור.

התשובה וזכות הצדיק

אלו דברי מוהר"ן (חיי"מ סימן דש): שאמר בליפויין: "מה אתם יכולים לעשות תשובה, וכי מספיקים ימיכם וכוחכם כולכם לתקן פגם אחד ממה שקלקלתם, רק אני עושה תשובה בשבילכם, ויש לאל' ידי לתקן הכל כל מה שקלקלתם עד הנה, רק העיקר מעתה לא תעשו עוד. ואפילו מהיום והלאה איני מקפיד על השגגות שתעברו חס ושלום, רק העיקר שעל כל פנים תשמרו עצמכם ממזיד, ועוד דיבר מזה הרבה". ע"כ.

ושיחה זו פשוטה ביותר. כי אכן תשובת עם ישראל תלויה הרבה בזכות הצדיקים. הן משום מדריגת תשובת עם ישראל. והן משום שהתשובה עצמה ביסודה תלויה בזכות הצדיקים. וגם כל דברי חז"ל על מעלת התשובה נאמרו אחר זכות הצדיקים וכדברי הבעל שם טוב דלהלן.

תשובת עם ישראל צריכה לזכות הצדיקים

מצד תיקוני התשובה מובא בחיי אדם בתפילתו לערב יום הכיפורים (כלל קמ"ד סי' כ): "והנה ידענו כי אנחנו מחוייבים להתענות על פי תיקוני התשובה על כל חטא וחטא ולסגף את גופינו בתשובת המשקל נגד מה שהתענגנו בעבירות, אך גלוי וידוע לפניך שאין בנו כח להתענות אפילו על חטא אחד ומכ"ש על כל עוון ועוון כי רבו עוונותינו מלספור, וכשל כוחנו". ע"כ.

ומובן אם כן שכדי שהתשובה שלנו תתקבל גם במדרגתה הנמוכה ותפעל את כל תיקוני פגמי הנפש והעולמות כראוי, אנו צריכים את כח הצדיקים שזכו לשוב בתשובה שלימה. וכבר כתב הרמח"ל (פירושו לתורה פרשת תצוה): "שהנשמות הגדולות הם צריכים לכלול בהם כל נשמות ישראל - לתקן בשביל כולם".

וברע"א מהימנא (פרשת צו כט:): מבואר שצדיק הדור עושה תשובה עבור הכלל ישראל. וביאר הרמ"ק (אור יקר כרך טו עמוד קצה): "וכאשר יתוודה עונו לא יכוון על עצמו אלא לכל ישראל, וזהו שאמר 'ויכוין ברוחיה ונפשיה ונשמתיה למעבד לון קורבנין עם כל בני עלמא', וכן יהיה, שכל הנשמות יתדבקו אליו ויזכו לעלות על ידו, וזהו שאמר 'ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה'. והינו 'אדם' - תלמיד חכמים, 'ובהמה' - עמי הארץ, 'תושיע ה' - על ידו'.

ויותר מכך מובא ב"דגל מחנה אפרים" (פרשת שמיני על פסוק ויקרב את קרבן העם) בזה"ל: "והנה אא"ז זללה"ה (הבעש"ט) אמר שעיקר תיקוני התשובה אי אפשר בלא הצדיק, רק על ידו יוכל להתעלות, ואדם הראשון לא היה יכול לתקן כי אם באבות הקדושים כנודע"², עכ"ל.

2. אדם הראשון עשה ק"ל שנים תשובה שלימה, כמבואר בגמרא (עירובין יח) "היה

במיוחד על עוון הידוע

ובמיוחד נאמרה שיחה זו על העוון הידוע עליו אמרו בוועד הקדוש (פרשת ויחי רי"ט) שאין מועילה לו תשובה, שבפשטות היא נאמרה בעיקר על כך. כי מאחר ואחר דברי הוועד הקדוש האלו יכולים רבים מעם ישראל להתייאש לגמרי מן התשובה ומשם קצרה הדרך לנפילה רוחנית עמוקה משאול, על כן לחם מוהר"ן בכל כוחו נגד יצר האוש, וגילה כמה פתרונות תשובה על עוון זה. ואמר שפתרונות אלו יעילים אפילו ע"פ הוועד הקדוש ואמר שדברי הוועד אינם כפשוטם ובוודאי יועיל תשובה לכל. ואלו דרכי התשובה העיקריים לכך:

א. על עוון הו"ל בשוגג גילה מוהר"ן (ליקו"מ ח"ב צב) את סוד עשרת מזמורי התהילים שיאמר אותם האדם ושב ורפא לו ולא ידאג על כך יותר. אלא על האדם ללחום שלא ליפול בכוונה ובמזיד.

ב. התיקון לעוון מזיד הוא שיהיה האדם מעתה ב"תשובת המשקל". ואמר מוהר"ן שה' ברחמיו יביא את האדם לאותם מקומות שהיה או בדומה להם והוא יצטרך להתמודד עם הנסיון ואם יתגבר על יצרו יתקן למפרע את מה שקלקל.

ג. והעיקר כח הצדיק שבכוחו לעשות תשובה למען עם ישראל. שכאשר הם עושים מה שביכלתם באיתערותא דלתתא, אין להם לדאוג כלל מחומר הפגם המגיע עד היכן שמגיע וכדברי המפרשים הנזכרים. כי מי שישב בתשובה שלימה באמת 'מכאן ולהבא', גדול מאד כח הצדיקים להעלותו ולשוב בשבילו ולתקן את המקום הגבוה בעולמות העליונים שעד לשם מגיע אותו הפגם. [ודאי ופשוט לכל שהחרטה על העבר וההתעוררות והרצון לשוב בתשובה, ועומק הרגשת כאב וצער החטא, ואפילו הרצונות והכיסופים לשוב אל השי"ת שנמשכין על ידי ובכח הצדיקים, שהיא מצוות עשה של התשובה צריכה להיעשות אך ורק על ידי האדם עצמו. והיא תלויה בבחירתו ובעשייתו ככל המצוות עשה]

ר"מ אומר: אדם הראשון חסיד גדול היה, כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו, ישב בתענית מאה ושלשים שנה, ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה, והעלה ורזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה, ועם כל זה הוצרך שיתקנוהו האבות.

ביאור השיחה

ומה שאמר מוהר"ן "איני מקפיד על השגגות" אין הכוונה שאין צריך לשוב עליהם, אלא שאינו מקפיד מלתקן את האדם בזה, כי כל מה שאין תלוי בשליטתו המוחלטת של האדם לא יקפיד הצדיק ויפעל למענו תיקון נצחי אחר ששב בכל לבו כפי יכולתו, אבל מיד המשיך ואמר שחלילה לסמוך על כח הצדיק בעוון מזיד, כי הצדיק אינו מקפיד לתקן את האדם רק על עוון שוגג מה שאינו סותר את תשובתו של האדם, או אפילו עוון מזיד כאשר האדם שב על כך בתשובה שלימה בתשובת המשקל.

עתה נבין יותר את דברי מוהר"ן זי"ע בליפויץ "מה אתם יכולים לעשות תשובה, וכי מספיקים ימיכם וכוחכם כולכם לתקן פגם אחד ממה שקלקלתם". כלומר הלא צריך על כך תעניות וסיגופים קשים כמובא על כך בכל הספרים הקדושים, ועל כן אמר ימיכם, וכוחכם - כולכם, כי אפילו כאשר ואולי ימצא מי שישב כל כך עד שיתן בדעתו לחגור מתניו ולצום ולסגף עצמו מאד כל חייו, הוסיף ואמר מוהר"ן: "וכוחכם", כי בדורותינו אנו, ילאה האדם מכורח התעניות וכובד התשובה והסיגופים והתעניות על כל איבריו ועוונותיו. ויותר מכך, כי הפגם בעלמות העליונים מגיע למקומות שהאדם אינו יכול לתקן שם. ועל כך אמר מוהר"ן: "רק אני עושה תשובה בשבילכם". היינו כי הקב"ה נתן כח לצדיק לכפר על עוונות עם ישראל.

והמשיך ואמר: "ויש לאל ידי לתקן הכל כל מה שקלקלתם עד הנה. רק העיקר מעתה לא תעשו עוד. ואפילו מהיום והלאה איני מקפיד על השגגות שתעברו חס ושלום, רק העיקר שעל כל פנים תשמרו עצמכם ממזיד ועוד דיבר מזה הרבה", כלומר אל לכם ליפול מהעבודה בראותכם את קושי היצר המנסה להרוס לאדם במחי יד את כל התקדמותו הרוחנית, לא ביום, אלא בלילה - כגנב במתחרת, בשוגג. כי אין לאדם אלא לעשות תשובה אמיתית כפי יכולתו, דהיינו להיזהר שלא ליפול במזיד, והיינו שלא יפול מיזמתו ומדעתו, ומעתה אחר שנזהר בכל הראוי, אל לו לדאוג יותר כלל. כי כח הצדיק הגדול במעלה רב מאד ובכוחו להציל ולתקן את האדם אם יקיים דבריו וישוב באמת כפי כוחו.

ההבטחה

ובנוסף לכך לא נח ולא שקט מוהר"ן זי"ע וגילה עוד דרכי תשובה על עוון זה וביניהם מה שמובא בספר חיי מוהר"ן (סי' רכה) בזה"ל: "כבר הבטיח רבנו זכרוננו לברכה בחייו, וייחד שני עדים כשרים על זה, שכשיסתלק כשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה, ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו בשביל תיקון למקרה לילה רחמנא ליצילן, אז יניח מוהר"ן עצמו לאורך ולרוחב, ובוודאי יושיע לזה האדם, ואמר שבהפאות יוציא אותו מהגיהנם, אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר. רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאולתו חס ושלום. עכ"ל. וגם בשיחה זו נבחין בהדגשה שהיא נאמרה בתנאי ש"מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאולתו".

עתה ניגש ל'ציטוטים' בעלון מהם ניסה האיש לשכנע שמוהר"ן מכפר את העוונות ואליהם מתפללים וכו' כנ"ל.

בעלון: וברצונו מכפר על עוונות המתקרב אליו.

ה'ציטוט': "יש צדיקים אמיתיים שיש להם כח כששותין יין לפעמים למחול עוונות על ידי זה" (ליקוטי מוהר"ן קע"ז). ובחי' מוהר"ן (אות ד"ש): "אמר מה אתם יכולים לעשות תשובה, וכי מספיקים ימים וכחכם כולכם לתקן פגם אחד ממה שקלקלתם. רק אני עושה תשובה בשבילכם, ויש לאל ידי לתקן הכל כל מה שקלקלתם עד הנה, רק העיקר מעתה לא תעשו עוד. ואפילו מהיום והלאה איני מקפיד על השגגות שתעברו ח"ו, רק העיקר שעל כל פנים תשמרו עצמיכם ממציד ועוד דיבר מזה הרבה". ע"כ.

והאמת:

כותב העלון חיבר את שיחה זו לשיחות אחרות שעיוות אותם כמו את זו. אולם שיחה זו פשוטה וברורה וכמו שנתבאר. כי לא כתוב כלל בשיחה זו שעושים תשובה בשבילו והוא מכפר רח"ל. אלו דברי אוילות, וכי חטאו לו, מה הקשר שהוא מכפר. אלא זכות הצדיק תועיל לאדם ששב ככל יכלתו שתתקבל תשובתו אפילו כאשר על פי תשובתו שעשה ככל יכלתו יש עדיין כמה מונעים וכמו שנתבאר לעיל³.

עוד ציטט האיש בעלון: ובלעדיו אי אפשר לעשות תשובה.

3. כאן ביארנו את הדברים בקצרה ובספרינו בקודש הקדשים חלק א (חלק הנהר המטהר), יבואר הענין בהרחבה יותר אי"ה.

”עיקר התשובה מי שרוצה לזכות לתשובה באמת לתקן עוונותיו אי אפשר כי אם על ידי הצדיק” (ליקוטי הלכות גיטין ג’ ט). ע”כ.

אולם כפי שנתבאר אין אלו רק דברי מוהרנ”ת, אלא אלו דברי בעל הדגל מחנה אפרים (פרשת שמייני על פסוק ויקרב את קרבן העם) מרבו הבעש”ט זי”ע שהובאו לעיל. כי על אף שמובא בספרים הקדושים ובחז”ל עד כמה מגעת כוחה של תשובה, הרי הדברים משלימים אחד את השני, כי מה שמועילה תשובה לכל אחד לאחר ששב האדם ככל יכלתו, הוא בזכות הצדיקים, ועל פי דברי הבעל שם טוב הרי הנהגה זו היא עוד מזמן האבות הקדושים, א”כ בוודאי שכל דברי חז”ל נאמרו אחר זכותם של צדיקים⁴, והינם משלימים אחד את השני, שכן מזה נבין שזו אחת הסיבות שהתשובה מועלת תמיד, כי מחסדי ה’ שהצדיקים בכוחם לתקן את הפגם אפילו שהוא מגיע למקום גבוה ועצום מאד⁵.

4. ועל פי זה נבין שכח הצדיקים אינו דבר נפרד מהתשובה, אלא כאשר נתן ה’ לעמו זכות לשוב, כבר אז נתן מתנה זו בזכותם של הצדיקים ששתל בכל דור ודור עוד מימות האבות הקדושים. [ויבואר להלן שנשמת הצדיק שהוא שורש נשמות ישראל כלולה מהאבות הקדושים כמובא בספה”ק, וא”כ פשוט שכל דברי חז”ל אחד הם כי נשמה זו היא הפועלת בזכותה בתפילה אצל השי”ת על כל השבים וכמובא בווה”ק (פ’ אחרי ח”ב טז ע”ב) שאלמלי המתים לא היו החיים מתקיימים].

5. ולפי זה נבין מפני מה התשובה מועלת לא רק בבחינת מחילה, אלא בבחינת תיקון הפגם בשרשו, על ידי הצדיקים אם יזכה האדם שהצדיקים יפעלו בעדו אצל השי”ת.

ז

אודות השיחה אי אפשר להתקרב כי אם על ידי הצדיק

אחר שנתבארה לעיל שיחת מוהר"ן על התשובה והתבאר לעיל שתשובת עם ישראל תלויה הרבה בזכות הצדיקים. הן מצד קושי תיקוני התשובה כפי שמובא בחיי אדם בתפילתו לערב יום הכיפורים (כלל קמ"ד סי' כ) והובאו דבריו לעיל. והן מצד עוצם הפגם כפי שהובאו לעיל דברי הרמח"ל (פירושו לתורה פרשת תצוה): "שהנשמות הגדולות הם צריכים לכלול בהם כל נשמות ישראל - לתקן בשביל כולם". וכן הובא לעיל שברע"א מהימנא (פרשת צו כט:): מבואר שצדיק הדור עושה תשובה עבור כלל ישראל. והובאו דברי הרמ"ק (אור יקר כרך טו עמוד קצה): שהמתווה יכוון שכל הנשמות יתדבקו אליו ויזכו לעלות על ידו. כי הכפרה לצדיקים מכפרת גם על כל עם ישראל ובמיוחד הובאו דברי בעל הדגל מחנה אפרים (פרשת שמיני על פסוק ויקרב את קרבן העם) בשם רבו הבעל שם טוב זי"ע האומר שעיקר תיקוני התשובה אי אפשר בלא הצדיק. בזה"ל: "והנה אא"ז זללה"ה (הבעש"ט) אמר שעיקר תיקוני התשובה אי אפשר בלא הצדיק, רק על ידו יוכל להתעלות, ואדם הראשון לא היה יכול לתקן כי אם באבות הקדושים כנודע", נמשיך עתה לבאר שיחות נוספות בענין זה.

בעלון: אצלם אי אפשר להתקרב לה' כלל, בלי להתקרב לר' נחמן.

עוד בעלון: "פעם אחת דיבר עמי מענין שאי אפשר להיות איש כשר באמת כי אם כשמתקרבין להצדיק האמת שבדור. ענה ואמר קודם שנמצא הצדיק האמת בעולם יכולים להתקרב להשם יתברך מעצמו. אבל אחר שכבר נמצא הצדיק האמת בעולם אי אפשר להתקרב להשם יתברך באמת בשום אופן. כי אם כשזוכין להתקרב אליו" (חיי מוהר"ן אות רצט). ע"כ.

עוד בעלון בענין זה: ולולא שהוא יביא אותנו לכך, אי אפשר להגיע לתכלית הטוב אשר לכך נוצרנו. "צריכין לבכות ולזעוק מאד מאד לפני הש"ת וכו' וישלח לנו מהרה צדיקי אמת שישתדלו בתקונותינו ויאירו בנו השגות אלוקות להביאנו אל התכלית הטוב אשר לכך נוצרנו אשר אי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי

הצדיק האמת הגדול במעלה מאד מאד שיש לו כח לרפאות חולים מדוכאים בחליי הנפש כמונו היום בעקבות משיחא כאשר יודע כל אחד בנפשו וכו"ל" (ליקוטי הלכות אורח חיים הלכות השכמת הבוקר אות ו'). ע"כ.

עוד כתב שם: וכל היהדות אצלם סובבת על הציר של התקרבות לר' נחמן או התרחקות ממנו. דוגמא אחת מיני רבות ובפרט כשרוצה לנסוע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות מקודות האמת בין הצדיקים, שכשרוצים להתקרב אליו, שבזה תלוי הכל" (ליקוטי מוהר"ן 10). וכן "כשצריך לעשות דבר שכל יהדותו תלוי בו דהיינו להתקרב לצדיק האמת" (ליקוטי הלכות ח"מ חלוקת שותפות ג' אות א'). ע"כ.

ביאור העניין

והנה, זולת כל הנתבאר בכלליות דרכי התשובה הפועלת בזכותם של הצדיקים, וכל שכן בדורות האחרונים יותר שאין מנוס מלהשען על זכותם של הצדיקים,¹ שיחה זו בחיי מוהר"ן רצט ושאר השיחות הדומות לה, נאמרו על דרכו של מוהר"ן בעבודת ה' עליה המליץ בכל פה. ועליה אמר מוהר"ן שאי אפשר להתקרב לה' זולת דרך זו. וכותב על כך הגאון רבי אברהם ב"ר נחמן בזה הלשון: "גם מבואר מדברי רבינו ז"ל לענין הצדיקים יחידי הדורות שקודם ירידת הצדיקים לזה העולם יש ביכולת להיות איש כשר ועובד את ה' גם זולת זה הצדיק ותורתו, ומשבא לזה העולם אין ביכולת כלל לזכות זולתו וזולת תורתו למה שצריך לזכות. וכפי הנראה מדבריו הקדושים שזה נמשך מדרכי השם יתברך בהנהגת העולם זה לעומת זה. ובירידת הצדיק הרופא נפשות לזה העולם ברפואות ותחבושות יקרות ונפלאות שלא נתגלו עדיין מעולם נתחדשים כנגד זה מחלות ומכאובים חדשים שלא היו עדיין בעולם ושאינן ביכולת לעמוד כלל כנגדם אם לא בסגולות ורפואות הצדיק שנתחדשו וירדו כנגדם באלה העיתים והבלתי מתרפא בהם אבדה תקוותו חס ושלום". עכ"ל הגראבר"נ. והדברים פשוטים מאד לכל הלומד בספרי מוהר"ן, כי דרך העבודה המובא שם הוא המתאים ביותר לדוריננו, ואין דרך אחרת לדוריננו זולת דרך זו. וכל גדולי ישראל כהיום שזכו למה שזכו ודאי שהשתמשו בעצות ורפואות אלו מי יותר ומי פחות. וודאי שאם הם היו משתמשים עם יותר הם היו מגיעים ליותר ויותר, שהרי עבודת ה' היא ללא סוף ואפילו משה רבינו אחר הסתלקותו עולה ומתעלה ומשיג השגות אלוקות עד אין סוף לנצח נצחים, כי הבורא הוא אין סוף והתורה היא אין סוף.

1. קטע זה מועתק מדברינו בספר שפת אמת תכון לעד חלק א.

ושיחה זו פשוטה מאד, כי זה לעומת זה עשה האלוקים ולריבוי חושך זה יש רק את הדרך הכתובה בספרי מוהר"ן המתאימה לדור זה. יתכן שעצות אלו כתובים גם בספרים אחרים שכבר הולכים על מסלול זה ומפרשים כן את דברי חז"ל, ולכן רבים מהם לקחו ממוהר"ן ולא הזכירו זאת משמו, שהרי מוהר"ן אמר שלא איכפת לו שיפרסמו דבריו שלא בשמו, או שהם הולכים על אותו כיוון שהוא דרך ההתחזקות וההתעוררות יחד וההיבט על הנקודות הטובות והשמחה בה' ובמצוותיו ושלא להרפות מכל נפילה שעובר האדם וכדומה כל העצות הנפלאות, היות שהם המתאימים ביותר לדור זה וההגיון מחייבם. אך הדברים במלואם בשלמות ובמדויק בהרחבה ובפרטיות נמצאים בספרי מוהר"ן ותלמידו מוהרנ"ת. שהם ספר ה'ליקוטי מוהר"ן וספר 'ליקוטי הלכות' וספר ה'ליקוטי תפילות' ו'שיחות הר"ן' וה'סיפורי מעשיות' (ובפרט במעשיות שרמזיהם נתבארו בספרים כמו מעשה אבדת בת מלך והחכם והתם) ו'ליקוטי עצות' ו'עלים לתרופה' וכן ספרי 'השתפכות הנפש' ו'משיבת נפש'.

מהו מדרגת ה'איש כשר באמת' שמוזכר להשתמש בעצות ודרכים אלו עתה הבה ונשאל האם אכן אי אפשר ללמוד ולהתפלל בדורינו אנו ללא דרכי עבודה אלו. הרי ודאי שאפשר.

אמנם מכורח שאלה זו באים אנו לבאר מהי מדרגת ה'איש כשר באמת' עליה נאמר בשיחה זו שאי אפשר לבא למדרגה זו בדור זה לולי דרכי העבודה המובאים בספרי מוהר"ן.

ישנו הבדל מהותי בין אדם שלומד ומתפלל ועושה הרבה מעשים טובים וישרים כדרך רוב העולם לבין המושג 'איש כשר באמת' עליו דיבר מוהר"ן. אדם שלומד ומתפלל כדרך העולם שכרו הרבה מאד ואשרי חלקו. אולם 'איש כשר באמת' הוא מושג אחר לגמרי, זהו עבד ה' שלא רק שהוא מדקדק בקלה כבחמורה והוא דבוק בבוראו באהבה ושמחה אמיתית אלא שהוא שואף להתקדם במעלות הרוחניות. 'איש כשר באמת' זהו מושג של אדם החפץ למלאות את תפקידו בעולם הזה בשלימות הראויה מצידו, שלימות בתורה ובתפילה ובעבודת ה' לפי יכולתו, שלימות שמקורה בלב המתלהב בלבת אש לבורא, וקיום המצוות ולימוד התורה אצלו אינם

מצוות אנשים מלומדה, אלא הם באים מתוך קשר אישי עם הבורא. איש כשר זה כוסף ומשתוקק ומתגעגע לעלות ולהתעלות במדרגות עבודת ה', ונפשו הכמיהה איננה יודעת שבעה. נוכל להגדיר את דרכו של ה'איש הכשר' כמסלול המגיע בסופו אל המדרגה הגדולה יותר והיא מדרגת ה'צדיק', ולאחר מכן למדרגת 'צדיק אמיתי'. המשיג השגות אלוקות מופלגות כל צדיק לפי מדרגותיו והשגותיו. ומדרגות אלו הם עד אין סוף. ולמדרגה זו אי אפשר לבא בזמנינו ללא דרכים אלו המובאים בספרי מוהר"ן. כי מדרגת ה'איש כשר באמת' היא מדרגה הדורשת תשובה תמידית ואמיתית ברצוא ושוב, ומאחר וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו (סוכה נב.), ומטבע הדברים קשה לו לאיש כשר נעלה זה לסלוח לעצמו על שגיאות בעבודת ה', עלול מבקש ה' זה ליפול מאד בדעתו על כל כישלון ומכשול בדרכו הגדולה, כי הוא לוחם באופן תמידי במלחמות היצר המתישות בעליות - ובירידות, בהצלחות - ובאכזבות, והוא לא מסתפק בלהיות כמו כולם, כמו שאר בני העולם. אלא הוא רוצה להתקרב לה' באופן אישי בעבודה פנימית, לעבוד את ה' במה שהוא יכול, ולתת לו את כל כולו, זולת שאר העצות והדרכים הנצרכים לו על כל צעד ושעל בדרכו הגדולה בית א-ל. ועל כן אי אפשר לו להיות 'איש כשר באמת' בדורינו ולהתמודד מול נסיונות ופתויי היצר המתגברים בדורות האחרונים יותר ויותר בעליות וירידות, יעלו שמים ירדו תהומות, אלא על ידי דרכים אלו המתאימות למלחמות היצר של דור זה, כי כפי התחלואה כך הארוכה. לפי נסיונות הדור כן הפתרונות המתאימים לו.

ואם נשאל והרי יש הרבה ספרי מוסר המלאים כל טוב על כל המעלות הטובות וכיצד נוכל לומר שדורינו יש לו צורך מיוחד בספרים ודרכים אלו.

התשובה לכך היא פשוטה. ודאי שרבים מאד ספרי המוסר ורבים מאד דברי חז"ל בש"ס ובספה"ק שחובה להיות צדיק ולהתמיד בתורה, וחובה רבה לנהוג בכל המעלות הטובות, ודאי שחייבים לזכור אותם תמיד. אולם איך לומדים מוסר. איך משתמשים עם הכלי העוצמתי הזה הנקרא 'מוסר'. הרי מי שלא ידע כיצד להשתמש בו יוכל ליפול דווקא על ידי דברי מוסר אלו עצמם הישר לזרזות היאוש וידמה בנפשו שאפסה תקוותו לעולם. כיצד

עולים במעלות מופלגות אלו? האם הכישלון הוא מחדל או אולי דווקא אתגר? האם העלייה היא מתמדת עד שמגיעים, ואם כן כאשר האדם נופל או אפילו רק יורד מעט ברוחניותו אין לו תקוה יותר וכל צמלו היה לריק. או שאדרבה אין תשובה ללא עליות וירידות וכדברי מוהר"ן שמי שרוצה לזכות לתשובה צריך להיות בקי ברצא ושוב, בעליה ובירידה, ולעולם לא לעזוב את הרצון והשאיפה הקדושה. ומה הם העצות שיביאו את האדם להתעלות אמיתית. כיצד לא ליפול נוכח האתגרים והמכשולים העומדים בדרך הגדולה. וכיצד לשלב את השמחה בה' ובמצוותיו. וכיצד לשמח בכל נקודה טובה עד שהיא עצמה תהפוך להיות כלי עזר אדיר בניצוח היצר. כיצד להשתמש עם הכלי העצום שנקרא תפילה וחשבון הנפש ולהתעלות ולהדבק בה' על ידה, והרי אפילו גדולי תנועת המוסר אימצו לעצמם מאד את עצת ההתבודדות והיו יוצאים מחוץ לישוב ומתבודדים עם קונם ועורכים חשבון נפשם דבר יום ביומו (ראה פרק מיוחד על כך). וכן נמצאים בספרי מוהר"ן ותלמידיו עוד הרבה מאד עצות ודרכים לקרב את האדם לה'. ועל כן נכון שרבים ספרי המוסר המעוררים את האדם לשוב בתשובה. אולם כיצד לומדים מוסר. כיצד משתמשים עם המערכת העצומה הזו הנקראת "מוסר" "התעוררות" בצורה נכונה ואמיתית. לכך צריך לבא לעצות אלו. ובפרט בדורינו דור הנסיונות המרובים. וראה לדוגמא בליקו"מ ח"ב ס' מח [המכונה בשם ה"איגרת" כי היא איגרת לכל מבקש ה' ולכל בן עליה באשר הוא] בה מתומצת מאד בכלליות דרך ההסתכלות על האתגרים הגדולים העומדים לפני מבקש ה'.

ביאור נוסף

עד כאן ביארנו שדרך התשובה המתאמת לדורינו היא הדרך הכתובה בספרי מוהר"ן ותלמידיו זי"ע, וכל מי שהגיע לאיזו מדריגה רוחנית בדורנו, ודאי שהשתמש ברפואות רוחניות אלו כל אחד לפי דרגתו, ואם היה משתמש יותר היה מתעלה יותר, עתה נסיף לבאר שגם הרהורי התשובה הנופלים בדעתו של האדם הם על ידי הצדיקים במיוחד נמשכין הרהורי התשובה על ידי הצדיק שנשמתו בסוד מ'ה ש'היה ה'וא ש'היה ר"ת משה. וממילא יש בזה תוספת ביאור לשיחה זו.

על ידי הצדיקים נשפעים הרהורי תשובה לעם ישראל

כתב במאור ושמש פרשת כי תבא (עמ' תרכ"ג) שאפילו הרהורי תשובה שיש לעם ישראל הם על ידי הצדיקים. וזה לשונו שם: "וגם השכליות והרהורי תשובה שנופלים לתוך מחשבתו של אדם לתת עצות בנפשו איך יוכל לעבוד ה' - הם באים גם כן על ידי התעוררות הצדיקים שממשיכין המוחין עילאין דרך המידות על הכנסת ישראל ואילולי זאת אל יתהלל חכם בחכמתו וגבור בגבורתו לעשות חיל ולאסוף הון כי לא לנבונים עשר". עכ"ל.

על ידי נשמת משה נשפעים הרהורי תשובה לעם ישראל

במיוחד נמשכין הרהורי התשובה על ידי הצדיק שנשמתו בסוד מ'ה ש'היה הוא שיהיה ר"ת משה. כמובא בליקוטי תורה להאריז"ל פרשת ואתחנן על הפסוק ויאמר ה' אלי רב לך, שבכל דור בא ניצוץ נשמת משה בתוך לבבות עם ישראל כדי להחזירם בתשובה וזה לשונו שם: "כי בתחילה יהי' מש"ה שמ"ה שממה ואח"כ ישכיל עבדי והוא משרע"ה והוא משיח כי שילה גי' משה ואמרו רז"ל כגואל הראשון כן גואל האחרון וכן הדור שהולך הוא הדור שבא. ואמר הנה ישכיל עבדי כי המעלות יהי' בהדרגה בתחלה ישכיל ואח"כ ירום ואח"כ ונשא ואח"כ וגבה ואח"כ מאד אותיות אד"ם, כי יהיה כמו אדם קודם החטא ואז יתקן הכל וסוף מעשה תחלת מחשבה וזהו המדרגה עליונה. והולך הפסוק ומגלה מה שיעבר עליו באלו הדורות עד שבשביל כך ראוי לעלות לכל אותן המעלות. ואמר: "כאשר שממו עליך רבים כן משחת מאיש מראהו", מאיש זה משה, מראהו תארו זה קירון פניו שקרן אז, אבל באלו הדורות בא כאחד העם ועליו מדברת כל הפרשה. ואמר "מי האמין וכו' וזרוע ה' על מי נגלתה" כו', [כלומר] אפשר שזהו שנגלה עליו זרוע ה' כמ"ש ולכל היד החזקה, ואמר ויתן את רשעים קברו פי' שנכנסה בתוך הקבר נפשו בסוד העיבור בגופן של דורות הללו לכן קראו רשעים לגבי ידיי, לכן אחלק לו ברבים שיטול שכר נגד כולם כיון שזיכה לכל הדורות ובודאי שקול משה נגד כל ישראל וכמו שאמרו רז"ל משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, ואת עצומים יחלק כי קיבל חלקו מהקב"ה ממש ושאר הצדיקים יקבלו על ידו, תחת אשר הערה למות נפשו בכל דור. וז"ס משה משה

בלי הפסק רמז שבכל דור ודור הוא בא, ועם פושעים הוא נמנה והוא חטא רבים נשא כי על ידי נגמר למחול חטא הדורות וחטא אדם וחוה שהם רבים והם גדולים עכ"ל.

ובספר חסד לאברהם (לקוטי הש"ס סוטה) הביא את דברי החרדים בזה וכתב בזה הלשון: "ונראה לבאר עפ"י מאמר חז"ל משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו והנה זאת היא עד סוף כל הדורות כמבואר בספר חרדים פירוש שמות כז כ ואתה תצוה את בני ישראל לשון צוותא חדא, דנשמת משה היא צוותא וחיבור למי שאינו יכול לנצח את היצר הרע לעשות תשובה בא אליו נשמת משה לעזרו. ע"כ. והנה לפ"ז כל הדורות אחריו מה שיכולים לעשות מצוות הוא מכוחו נמצא שיש לו חלק בכל המצוות אשר האדם עושה עכ"ל.

אם כן הרי דברי מוהר"ן בשיחות התשובה נתבארו על נכון. הן משום מה שמובא בספה"ק שהובאו לעיל שעיקר תשובת עם ישראל על ידי הצדיקים. וכן משום דברי המאור ושמש שהרהורי התשובה נשפעים על ידי הצדיקים, ובמיוחד דברי האריז"ל אודות הרהורי התשובה הנשפעים על ידי הצדיק נשמת משה. ובמיוחד נתבארה השיחה שאי אפשר להתקרב לה' בזמנינו ללא הצדיק כדברי הגראבר"ן שביאר שהדרך המובאת בספרי מוהר"ן זי"ע היא המתאמת במיוחד לדור זה² וכפי שנתבאר בהרחבה.

עתה ניגש לקנטור נוסף שכתב בעלון:

בעלון: ורק דרכו אפשר להגיע להשגות אלו.

הציטוט: "שכל מעשה מרכבה שהוא השגות אלוקות נמשך על ידי הנהר הנמשך מהצדיק האמת" (ליקוטי הלכות חושן משפט ד' אות ל', וכו' בעוד מקומות רבים).

הוא ציטט זאת כהמשך לטעויותיו שם, אולם כעת אחר כל הנזכר מבינים אנו שהענין פשוט מאד, כי ההשפעות הרוחניות נמשכים לעם ישראל

2. ואלו דברי מוהרנ"ת בהלכות השכמת הבוקר אות ו': "כי צריכין לנדר שינה מעיניו ומעפעפיו תנומה לשוטט לבקש ולהרבות בתפילה ותחנונים שיזכה למצא את הצדיק האמת שיוכל לרפאותו ולהכניס בו השגת אלוקות כדי להציל את נפשו מני שחת, כמו שצ"ע על זה שלמה המלך, עליו השלום בספר משלי (פרק ו' ד) כמו שכתוב, "אל תתן שינה לעיניך ותנומה לעפעפיך", הנצל כצבי מיד וכציפור מיד יקוש, וזה על ידי שיבקש עד שימצא את הצדיק המנהיג האמת שיקרבהו להשם יתברך". עכ"ל.

על ידי הצדיק האמת נשמת משה. הן משום שכל ההשפעות הרוחניות נשפעות על ידי נשמת משה וכפי שנתבאר בפרק זה, ויבואר עוד בנספח בסוף הספר בפרק אילנא דחיי, והן משום שצדיק זה מגלה בכל פעם חידושים שהם השגות אלוקות חדשות.

ח

אודות הוידי דברים

עתה ניגש לנושא הוידי דברים אותו עיוות האיש לבלי הכר.

בעלון: ענין הוידי לפני הצדיק (ר' נחמן), והצדיק מכפר בכוח חכמתו וענותותו. וכך כתוב בליקוטי תפילות, תפילה ד' (השליש העליון של התפילה, תחילת קטע). ועל כל אלה תזכינו ברחמיך, להתוודות וידי דברים לפני הצדיק האמת והחכם שבדור, על 'כל' חטאתינו ועונותינו ופשעינו, שחטאנו ושעונו ושפשענו לפניך, מנעורינו ועד היום הזה, 'למען יכפר עלינו' על ידי חכמתו וענותותו וכו'. ע"כ.

עוד בעלון: מה עומד מאחורי הנסיעה לאומן? ישנם סבורים, שהנסיעה לאומן, היא רק לצורך תפילה לה' בזכות הצדיק, אבל באמת מדובר בכמה עניינים, שהרבה אינם מודעים לכך, ולצורך כך, ראינו לנכון לפרסם גליון זה. ידוע, שבעבר כל חסידי ברסלב היו עושים וידי לפני ר' נחמן, וכמובא באבניה ברזל (סימן ו'): "אבל רבינו ז"ל אינו מדבר אלא מדברי תורות ותפילות, ומצוה להתוודות לפניו". ובליקוטי מוהר"ן, תורה ד', סעיפים ג-ח, מרחיב בעניין – נתינת ממון וידי לפני החכם, והחכם מכפר. וכמו"כ, במאמר הבא נראה בביחור גמור, שר' נחמן סבר שראוי שיתוודו לפניו, כדי שהוא יכפר עליהם. ענין הוידי לפני הצדיק (ר' נחמן), והצדיק מכפר בכוח חכמתו וענותותו. וכך כתוב בליקוטי תפילות, תפילה ד' (השליש העליון של התפילה, תחילת קטע). ועל כל אלה תזכינו ברחמיך, להתוודות וידי דברים לפני הצדיק האמת והחכם שבדור, על 'כל' חטאתינו ועונותינו ופשעינו, שחטאנו ושעונו ושפשענו לפניך, מנעורינו ועד היום הזה, 'למען יכפר עלינו' על ידי חכמתו וענותותו וכו'. ר' נתן התפלל זאת, לאחר מיתת רבו ר' נחמן, ובו מקונן הוא על העדר ידיעתו, מיהו צדיק האמת שיוכל להתוודות לפניו, כפי שמובא שם (באמצע תפילה). ע"כ.

אם כן הנסיעה לאומן [ראה להלן פרק מיוחד על כך] **היא לשם פולחן ה'צדיק', אליו מתפללים, אותו עובדים, והוא מכפר, ואלו ה'אורות' שמקבלים שם, והוא פותח את אור האין סוף, וצריך לתת לו ממון, [ועל כך שהוא כבר לא בעולם הזה יותר ממאתים שנה ומה לו ממון, לעורך העלון פתרוניים] וזה מה שעומד מאחורי הנסיעה לאומן. מדובר בתגלית מדהימה שלא ידועה עדיין אפילו בברסלב...**

בחוסר התמצאות מינימלית הוא מחבר את ענין הוידי דברים כהמשך להמצאותיו אודות ההתקשרות לכל הצדיקים בתפילה שגם אותה כתב מתוך בורות מוחלטת והוסיף וחיבר את שניהם לנושא התשובה שגם אותו ציטט ללא כל הבנה. ולדבריו התועים מוהר"ן אמר להתוודות אליו,

וכך הוא יכפר עוונות בעצם הוידוי אליו וה'כבוד' וה'קריירה' שנותנים לו בזה, [על אף שכבר עלה בסערה לפני כמאתים שנים] כי עובדים אותו, והוא זה שאליו מתפללים, והוא זה שאליו מתודים¹. נראה שבכל הקשור לאוילות באותו עלון, השמים הם הגבול.

והאמת:

כל המעיין בספה"ק ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ד. יראה שמדובר בבדותה כוזבת. לו היה האיש מחפש את האמת הרי לפחות הוא היה פותח את ספר ליקוטי מוהר"ן ומעיין או אפילו רק מתבונן מעט בסימן עליו הוא בנה בשמים עליותיו. שכן כל מעיין במקור הדברים בליקוטי מוהר"ן רואה מיד שהנהגה זו אינה בנויה על הוידוי דברים בלבד, אלא היא בנויה על כך שהתלמיד חכם יפרש ויברר לו דרך לפי שורש נשמתו, והדיבור מהפך את הצירופים הרעים שנעשו על עצמותיו כמובא שם בהרחבה. ולא שהוידוי בלבד אצל מוהר"ן מכפר, כאילו שחטאו לו כדברי אוילותו, אלא שעל ידי שמתודה לפני הצדיק מברר לו הצדיק דרך תיקון לפי שורש נשמתו. והדבר אינו שונה מהנהגה המקובלת בכלל ישראל המובאת בספרי תשובות האחרונים לרוב שבעלי תשובה ניגשו לחכמים ופירשו לפנייהם את עוונותיהם כדי שיוורו להם דרך תשובה, אלא שמוהר"ן מדבר על וידוי בפני צדיק כזה שיודע לתת דרך תיקון מקיפה וכוללת על פי שורשו הרוחני.

וידוע שהנהגה זו של וידוי בפני הצדיק במטרה שהצדיק ילמדנו דרך תיקון ותשובה מובאת כבר בספרים הקדושים², וכן מצאנו בזהר ויקרא

1. במחילה מקוראינו על תת הרמה שבדברים, אבל כבר כתבתי בהקדמה שלתועלת הבנת הענין מוכרח אני להתעלם מהרמה האינטלקטואלית של הקנטורים.
2. רבי זושא מאניפולי אף השיב כן לתלמידו רבי יצחק חתן הרה"ק רבי יקותיאל המגיד מטרוביץ. וכך היה מעשה. מגדולי תלמידי מוהר"ן היה רבי יקותיאל המגיד מטרוביץ. עוד בטרם התקרבותו למוהר"ן ניהל המגיד רבי יקותיאל עדה והיה מפורסם כאחד מגדולי הצדיקים בדור, אשר רבים שחרו לפתחו. אך עם התוודעותו לדרכו הקדושה של מוהר"ן - כשכבר היה זקן בגיל גבורות - עזב אחריו את הכל והתקשר בהתבטלות מוחלטת אל מוהר"ן, שהיה אז צעיר לימים, בשנות העשרים לחייו הקדושים. מאז השליך רבי יקותיאל את אדרת המנהיגות, והשתדל בכל כוחו לעורר ולחזק את

(כ, א): "ועונוי לא כסיתי - מצדיקו של עולם", ובהגהות ניצוצי זוהר שם

כל הפונים אליו שימהרו ויתקברו לאורו הקדוש של מוהר"ן. ואכן הרבה מתלמידיו ומיוצאי חלציו זכו להתקרב אחריו לדרך מוהר"ן הקדוש.

חתן צדיק היה לו למגיד רבי יקותיאל, ושמו רבי יצחק. מושלם היה בכל המעלות, למדן גדול בתורה, ועובד ה' מופלג בתפילה בכוונה. גם מבשרו לא התעלם חותנו המגיד, וניסה בכל פעם לשדלו שיסע אל מוהר"ן, אך בהיות חתנו זה ממקורביו של הצדיק הקדוש רבי זושא מאניפולי סירב ולא רצה לשמוע על נסיעה שכזו.

בשנת תק"ס הסתלק רבי זושא לגנוי מרומים, וסמוך לפטירתו כשנר אלוקים טרם יכבה, אור רבי יצחק עזו ושאל את רבו, לאיזה צדיק יתקרב אחריו? והשיב לו: "אל זה הצדיק שיעסוק בוידוי דברים, כלומר, שיצוה למקורביו להתוודות לפניו, ויתן להם תיקונים על כל דבר ודבר!" התלמיד הנאמן עשה כדבריו ומיד אחר הסתלקות רבו החל בחיפוש אחר צדיק שכזה, אך לא מצא.

באותה שנה נסע מוהר"ן לזלטיפולי, חסידיו הרבים מהעיריות הסמוכות וגם ממרחקים, הגיעו להסתופף בצילו, משמים גלגלו לאזני רבי יצחק את דבריהם של כמה ריקים הלועגים לחסידיו מוהר"ן, וקוראים להם בלשון גנאי: "די וידוי'ניקעס!", "המתוודים!". לשמע הדברים הבין כי רמו נשלח לו משמים, להורות לו את הדרך, בקיום צוואת רבו, כי אכן כך היה מנהגו של מוהר"ן באותם ימים, לצוות לתלמידיו להתוודות לפניו. למרות סירובו עד כה לנסוע אל מוהר"ן, החליט כעת על דעת עצמו לצאת מיד לדרך לזלטיפאלי כדי לפגוש את מוהר"ן.

מיד בהגיעו לשם הבחין בחסידים היוצאים מחדרו הקדוש, כשלחייהם אדומות ועיניהם נוטפות דמעות, הוא נכנס לבית המדרש הסמוך להמתין יחד עם שאר החסידים שישבו שם עוד מאחר התפילה עטופים בטלית ותפילין.

לפתע נפתחה הדלת, מוהר"ן הקדוש בעצמו נכנס פנימה, בחרדת קודש הפנו כולם מבטם אל פניו הנוהרות. מוהר"ן רמו לנוכחים שיצאו החוצה, הסירו כולם את הטלית והתפילין במהירות ופנו לצאת, כשגם רבי יצחק מתכוון לעשות כמותם.

באותו רגע נעמד מוהר"ן ליד הדלת ואחז בידית, ותוך כדי שהוא סוגר את הדלת אמר לו: "אתה תשאר!".

מוהר"ן הקדוש החל לפסוע בבית המדרש אנה ואנה, ובתוך כך אחז בידו את מקטרתו והעלה בה עשן, וכדרכו בקודש בעסקו בזה שוטט מוחו הקדוש במחשבות טמירות ונעלמות ובתיקוני נשמות.

אימה ופחד נוראים נפלו על רבי יצחק. בבת אחת שרתה עליו רוח זיכרון שלא מהעולם הזה, הוא החל להזכר בכל מאורעות חייו החל מימי ילדותו ממש, עד לעצם אותו היום,

ציין לדמשק אליעזר שם שכתב: "מכאן נראה שצריכין להתוודות ולגלות עוונותיו לפני צדיק הדור". ועוד ציין לספר חסידים סימן כ"א שכתב: "ומה שאמרו חציף מאן דמפרש חטאיה, זהו שמגיד לכל, אשר חטא, אבל מותר להגיד לאדם צדיק וצנוע אחד, מעוונותיו, כדי שיורה לו האיך יעשה תשובה".

וגם מה שהזכיר כותב העלון שם "ממון" אין לו כל קשר לענין, כי הכסף הזה לא נכנס לכיסו של מוהר"ן שכבר עלה בסערה השמימה לפני כמאתים שנה... אלא מדובר במצות 'צדקה' הנהוגה כיום בציונו של מוהר"ן זי"ע וניתנת לכל מי שזקוק לצדקה.

וכאשר מתבוננים בדברי מוהר"ן בליקוטי מוהר"ן ח"א ס' ד' רואים שהידידי דברים אצל התלמיד חכם פועל על ידי כמה אופנים.

א. תיקון ובניית המלכות דקדושה ע"י תיקון צירופי אותיות התורה שהתקלקלו על ידי העוון.³

הכל עבר לנגד עיניו כתמונה חיה, תוך שהוא חש שברון לב עצום נוכח כל מה שעבר עליו בימי חייו.

ולפתע עוצר מוהר"ן הקדוש מהילוכו ומפנה אליו את מבטו, וכקורא את מחשבותיו ניגש אליו ואומר לו בקצרה: "עכשיו דבר!".

בקול בוכים החל רבי יצחק להתוודות לפני מוהר"ן הקדוש, כשהוא פורק מעליו את כל מה שהעיק על נפשו, כפי שלא עשה מימיו.

מוהר"ן הקדוש שורש נשמות ישראל, שמע את וידויו ודיבר עמו בפרטיות על סדר תיקונו, ופירט לו את דרכי הנהגותיו הפרטיים לפי שורש נפשו.

מאז נפתחו עיניו וזכה לראות ולטעום את האור הגנוז, ומשם ואילך נפתח פרק חדש בחייו בהתקרבותו והתקשרותו העצומה והנפלאה למוהר"ן הקדוש, ועבודתו הקדושה כל ימי חייו בדרך הקדושה שקיבל ממנו.

יש לציין כי בתקופת התקרבותו של רבי יצחק, גילה מוהר"ן הקדוש את המאמר "אנוכי ה' אלוהיך" בליקוטי מוהר"ן ח"א סי' ד' שם מבאר מוהר"ן את ענין הוידווי, כיצד החכם שהוא בחינת "אין" כמו שנאמר "והחכמה מאין תמצא" הוא מתקן את העוונות ככתוב, "איש חכם יכפרנה". ובאותה תורה רמז שם מוהר"ן שעיקר ענין הוידוי הוא לאחר הסתלקות הצדיק.

3. אלו דברי מוהר"ן שם: "ועוונותיו של אדם הם על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל ל"ב): "ותהי עוונותם חקוקה על עצמותם". וכל עבירה יש לה צירוף אותיות, וכשעבר

ב. תיקון זה נשלם על ידי החכם שבכוחו להעלות את המלכות דקדושה לשרשה⁴.

ג. מלבד זאת נתן הבורא כח לחכם⁵ לכפר עוונות עם ישראל⁶ השבים

איזה עבירה, אזי נחקק צירוף רע על עצמותיו ועל ידי זה מכניס בחינת הדיבור של הלאו הזה שעבר בתוך הטומאה. היינו שמכניס בחינת מלכות, שהוא בחינת דבר אחד לדור (סנהדרין ח' ע"א), הוא מכניס אותה בתוך העכו"ם, ונותן להם ממשלה. למשל, אם עבר על דיבור של הלאו לא יהיה לך (שמות כ') אזי מחריב הצירוף הטוב של הדיבור, ובונה צירוף רע, ונחקק הצירוף הזה על עצמותיו, ונוקם בו. כמו שכתוב (ירמיהו ה): "עוונותיכם הטו אלה", וכתוב (תהלים ל"ד): "תמות רשע רעה". ועל ידי וידוי דברים יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם, ונעשה מהם הדיבור של הוידוי. כי הדיבור יוצא מעצמותיו, כמו שכתוב (שם ל"ה): "כל עצמותי תאמרנה". ומחריב הבנין והצירוף הרע, ובונה מהם מלכות דקדושה.

4. רק החכם יכול להעלות את המלכות דקדושה לשרשה כפי שאומר שם מוהר"ן: "וזה בחינת החזרת ה'מלכות' לשרשה, כי שורש המלכות הוא אש, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (סנהדרין קא:): 'למה טעה נבט? שראה שיצא אש מאמתו'; והתורה נקראת אש, שמשם המלכות, כמו שכתוב (ירמיהו כ"ג): 'הלוא כה דברי כאש', וכתוב (משלי ח): 'בי מלכים ימלוכו'. ועיקר התורה הם התלמידי חכמים, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (מכות כב:): 'כמה טפשאי דקיימא מקמי ספר תורה, ולא קיימא מקמי צורבא מדרבנן'."

והאדם על ידי הוידוי לפני תלמיד חכם, מחזיר את המלכות לשורשה, שהוא 'אין סוף', כי התלמיד חכם הוא בחינת 'אין', ועל ידי ביטול ישותו וענוותנותו השלימה הוא זוכה להכלל ב'אין סוף' ברוך הוא (עיי"ש בדברי מוהר"ן בהרחבה), ובכוחו להעלות את המלכות לשורשה, ל'אין סוף', והנה ה'מלכות' שהיא השכינה היא כללות נפשות ישראל, ולכן כפי מה שהאדם מעלה את המלכות לשורשה הוא מעלה גם את נפשו הכלולה במלכות לשורשה, שתכלל בבחינת 'אין סוף'. והנה תחילה התלמיד חכם מעלה את המלכות לשורשה, שהוא בחינת האש, ועל ידי זה מתעלה מידת הדין והגבורה שהשתלשלה לבחינת ה'מלכות' ושימשה ככח רע וגרמה ליסורים וצער, ונהפכת לבחינת 'אש', שזהו בחינת הגבורות הקדושות, שהם מאוחדים עם מידת החסד, ושניהם משפיעים רק טוב לעולם, ולאחר מכן התלמיד חכם מעלה את מידת הדין והרחמים יחד לבחינה גבוהה יותר, שהיא בחינת 'אין סוף', ששם אין כלל מידת הדין והרחמים, אלא רק רצונו הפשוט של הקב"ה, שהוא שורש מידות הדין והרחמים. (ליקוטי מוהר"ן המבואר).

5. ראה בהרחבה לעיל בפרק ג' בהערה אודות כח הצדיקים בכפרת עוונות עם ישראל.

6. מלבד מה שיש לתלמיד חכם כח להעלות את המלכות לשורשה, יש לו גם כח לכפר על עוונותיו של האדם, וכשהאדם מתוודה לפני התלמיד חכם והתלמיד חכם מכפר

בתשובה כפי שידם מגעת.⁷

ד. התלמיד חכם מפריש לו דרך תשובה לפי שורש נשמתו.⁸

וראה בהערה את דברי הגר"נ אב"ד טשהערין (תלמידו של מוהרנ"ת) המבאר את הענין בהרחבה גדולה.⁹

על עוונותיו או נתקנת בשלימות מידת ה'מלכות', ואז יש לתלמיד חכם כח להעלות את ה'מלכות' לשורשה. כפי שאומר שם מוהר"ן. "וזה פירוש (משלי ט"ז): "חמת מלך מלאכי מות", כי חמתו של הקדוש ברוך הוא בשביל המלכות שהשפיל על ידי עוונותיו, "ואיש חכם יכפרנה", היינו בחינת תלמיד חכם, בחינת משה, הוא יכפר לו. כמו שכתוב (מיכה ז): "ועובר על פשע לשארית", 'למי שמשים עצמו כשיריים' (ראש השנה יז:). נמצא, כשבא לפני תלמיד חכם ומוציא כל צירופיו לפני התלמיד חכם, והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שמשים עצמו כשיריים, כמו שכתוב (במדבר י"ב): "והאיש משה עניו מאד", ועל ידי זה נקרא איש חכם, כמו שכתוב (איוב כ"ח): "והחכמה מאין תמצא" (עיי' סוטה כא:). ובוה יש כח לתלמיד חכם לכפר, כמו שנאמר: ואיש חכם יכפרנה.

7. אפילו כאשר האדם שב בתשובה על העבר כפי כוחו עדיין צריך הוא לסייעתא דשמיא מרובה, ולתפילות הצדיקים שיפעלו עבורו כפרה כמבואר לעיל בהרחבה מדברי המקובלים.

8. אלו דברי מוהר"ן שם: "הבחינה השלישית: כשמתודה וידוי דברים לפני תלמיד חכם, שעל ידי זה התלמיד חכם מודריך אותו בדרך ישר לפי שורש נשמתו". ומובא שם שתיקון זה הוא בכל פעם שבא אצל תלמיד חכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: "והחכמה מאין תמצא".

9. זה לשונו שם: (פרפראות לחכמה ח"א ד אות כג): "הנה ידוע מפי תלמידיו הקדושים שכל המאמרים שגילה בענין מעלת התיקונים הנוראים והנפלאים שנעשין על ידי ההתקרבות אל הצדיק, וכל הפרטים שיש בוה, כל דבריו ז"ל בזה חיים וקיימים לעד, וגם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל נעשה כל זה על ידי שמתקרבין אל ענינו הקדוש ז"ל, ונכללין בתוך הקיבוץ הקדוש הנקראים על שמו הקדוש ז"ל, ומתדבקין עצמן בלימוד ספריו הקדושים, ומקבלין עצותיו הקדושים, ובאים על ציונו הקדוש ומתפללים שם על התשובה והיראה והעבודה וכו', בפרט כשזוכין להכלל בתוך הקיבוץ הקדוש בעת שמתאספין אליו ז"ל על ראש השנה וכו' כידוע ומבואר כל זאת במקום אחר, על כן צריכין לבאר קצת, איך פרטי התיקונים שבמאמר זה נמשכין גם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל.

התיקונים שנעשין על ידי הסתכלות פני הצדיק. עיי' בס"י קצ"ב שבכל ספר וספר נמצא דמות דיוקנו ואור פניו של זה הצדיק והחכם שחידש אלו הדיבורים שבזה הספר, ועיין בסימן קנ"ג מבואר שם שהתלמיד כשזוכה הוא מקבל אור הפנים של הרב ממש, ועיין סימן ר"ל.

התיקונים הנעשין על ידי הצדקה שנותנין להצדיק. זה פשוט שנעשה עכשיו גם כן על ידי הצדקה שנותנין לבניו ולהמקורבים אליו ז"ל, ולכל המצטרך לעניניו הקדושים ז"ל כגון להדפיס ספריו הקדושים וכיוצא בזה.

התיקונים שנעשין על ידי הוידוי לפני הצדיק. נעשה עכשיו גם כן על ידי שבאין על ציונו הקדוש ומרבין שם בתפילות ווידוים.

וזה מרומז בדבריו ז"ל במאמר זה בעצמו באות ט' בענין למה נקרא שמו פעור על שם שפוער פיו, כי כשפוגמין במלכות אז יש לו כח לפעור פיו בצירופים רעים וכו', ובשביל זה נקבר משה מול בית פעור, ועיין שם עוד מה שכתב וכל זה היה במותו אבל בוודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היתה בבחינת והחיות רצוא ושוב וכו', וממילא מובן שזה הצדיק שהוא בבחינת משה בחינת אין כי דבוק בתמידות באור אין סוף בבחינת רצוא ושוב, **שעל ידי זה יש לו כח לתקן מדת המלכות על ידי הוידוי שמתודין לפניו**, בודאי זה הצדיק יש לו כח זה לאחר הסתלקותו ביתר שאת ויתר עוז, כי אז דבוק בשלימות יותר באור האין סוף, וגם אז יש אצלו בחינת רצוא ושוב כידוע, רק שהיא בדקות ורוחניות יותר וגם כי הצדיקים פוקדים את קבריהם כידוע, בפרט זה הצדיק אשר פקד על זה לבוא על קברו והבטיח שישתדל בתקנתו וכו' כידוע, ועיין שם עוד באות ה' מרמז גם כן לענין זה שיהודה התוודה כמה דורות לפני לידת משה, ואחר כך כשזכר משה הוידוי נעשה כאילו התוודה עכשיו לפני משה, ועל ידי זה נתתן בחינת מלכות מכל שכן שעכשיו שכבר היה הצדיק שהוא בחינת משה בעולם, וכשבאין על קברו כפקודתו ז"ל **בכדי שהוא יעלה הוידוי לפני השם יתברך ויתקן בחינת המלכות, בוודאי נתקן הכל נמצא שכל התיקונים הנ"ל נעשין גם עכשיו רק שנעשין בדקות ורוחניות יותר**, על כן צריכין עכשיו להתחזק ולהתאמץ להמשיך התיקונים הנ"ל, על ידי שיהיה ההתקשרות בלב שלם ונכון ביותר וכמובן.

וגם מה שמבואר שם שהצדיק מפריש ומברר לו דרך הישר לפי שורש נשמתו, צריכין להאמין שגם עכשיו נעשה ענין זה ממילא כי כשבא אל כלל הקיבוץ הקדוש שלו ורואה מידותיהם הקדושים ועבודתם אשר עובדים את ה' ומשתוקקים בכלות הנפש לילך בדרכיו הקדושים וכו', ויודע ומבין היטב שכל זה נמשך רק מקדושת אור נשמתו הקדושה ואור קדושת תורתו אשר שם מאיר אור פניו הקדושים וכו' כנ"ל, זה בחינת 'הסתכלות פני הצדיק', ועיין ליקו"ת סימן מ' ותבין שזה בחינת (ישעיה ל"ג) ביפיו תחוינה עיניך שהעיקר הוא בזמן אסיפת הקיבוץ הקדוש שלו, ועל ידי כל זה מי שזוכה לקשר עצמו היטב לזה ומרגיש איזה הארה והתנוצצות הקדושה מזה בתוך לבו, זוכה על ידי זה לתקן המידות הנמשכין משני יסודות דומם צומח, וע"ש במאמר רבב"ח שאינו מזכיר שם כלל ענין ההסתכלות, רק ההתקרבות שזה בחינת ושדוהו לגודא

אחר שהתבארו עיקרי הדברים ניגש שוב לעלון: "ועל כל אלה תזכינו ברחמיך להתנודות וידידי דברים לפני הצדיק וכו' למען יכפר עלינו וכו'" (ליקוטי תפילות תפילה ד') ע"כ.

עוד הוסיף וכתב שם: ולא זו בלבד שר' נחמן היה מכפר עוונותיהם, אלא היה מזלזל בתשובה שלהם, ואומר "מה אתם יכולים לעשות תשובה", "רק אני עושה תשובה בשבילכם" (חיי מוהר"ן מעלת

שהקריב את עצמו להצדיק וכו', והצדיק הוא בחינת ברית מלח עולם, וידוע כי מלח הוא פולט הדמים על כן על ידי ההתקרבות להצדיק נתתקן המידות הבאים מדומם צומח שהם עצבות והתאוות הבאים מדמים עכורים וכו' נמצא מבואר בכאן שעיקר התיקון נעשה על ידי ההתקרבות וההתקשרות אחר כך כשנותן צדקה לאנשי המקורבים אליו והולכים בדרכיו ונקראים על שמו ז"ל, וכן כשנותן צדקה על כל עניניו ז"ל, נתתקנו המידות הבאים מחי ומדבר.

אחר כך כשבא על קברו הקדוש ומפרש כל לבו לפני השם יתברך ומרבה בתפלות ותחנונים וידידים וכו' ומתפלל לפני השם יתברך שיורוהו הדרך הנכון והישר לפי שורש נשמתו שיזכה על ידי זה לתשובה שלימה, ולעבוד אותו יתברך באמת, ושיכפר לו על כל מה שפגם וכו', בפרט בזכותו של הצדיק הקדוש, ואומר הוידוים מתוך פנימיות לבבו עד שהדיבורים יוצאים מתוך עצמותיו בבחינת כל עצמותי תאמרנה וכו', היינו שהדיבורים יוצאים מתוך פנימיותו ועצמותיו של המתוודה, שעל ידי זה ממילא נמשך גם כח כל האברים וכל העצמות ממש לתוך הדיבורים, ועושה את כל הנ"ל על סמך דעתו של הצדיק הקדוש ז"ל, ובהתקשרות גמור אליו בכל לבבו, ושהוא יעשה ויגמור כל התיקונים הצריך לנפשו ורוחו ונשמתו, אזי יאמין בבירור שבוודאי נחרבו על ידי זה כל בניני המלכות דסטרא אחרא והוציא מהם כל הצירופין ונבנו בניני המלכות דקדושה, ואז ממילא ידע הדרך הישר לפניו לפי שורש נשמתו, שזה בחינת אחריב הרים וגבעות רמוז על חורבן ממשלתם, והולכתי עורים בדרך לא ידעו כמבואר שם במאמר רבה בר בר חנה.

נמצא מבואר, שכשנחרבין בניני המלכות דסטרא אחרא, אזי השם יתברך בעצמו מוליך אותו בדרך הישר ובוודאי כשהצדיק בחיים חיותו אז הצדיק מודיע לו את הדרך, ועכשיו צריך להאמין שכשרוצה באמת לילך בדרך הישר ועושה כל התיקונים הנ"ל בשלימות, אז מה שהשם יתברך שולח לו במחשבתו איזה דרך והנהגה לעבודת ה', צריך להאמין שזה דרכו הישר לעת עתה לפי שורש נשמתו, וממילא מובן שכל אחד צריך לחפש את דרכו בקודש בתוך הספרים הקדושים של הצדיק ותלמידיו ז"ל ובענינים כאלה שאפשר לו לדבר ולהתיישב עם חבריו בוודאי צריך לדבר עם חבריו, כי אולי יקבל מחבריו איזה הארת הדעת בבחינת (תרגום ישעיה ג) 'ומקבלין דין מן דין', וגם צריך בכל פעם גם בביתו להתבודד ולשפוך שיחו לפני השם יתברך ולהתפלל לפניו שיתקן את עצתו, וכמבואר כל זאת במקום אחר. עד כאן דברי הגר"נ מטשעריץ זצ"ל.

המתקרבִים י"ד), כי לדעתו כפרת עוונות היא רק על ידי וידוי לפניו והוא מכפר. ומעתה יובן היטב, מדוע ר' נתן התפלל על הוידוי שכבר זכה והתוודה לפני ה', שיהיה חשוב ומקובל, כאילו התוודה לפני הצדיק ככתוב שם בסוף התפילה: ויודי דברים שהתוודיתי לפניך, יהיה חשוב ומקובל לפניך, כאילו התוודיתי לפני החכם והצדיק האמת שבדור. ע"כ.

לא רק שעיוות את כל דברי מוהר"ן אודות התשובה ואת מה שכתוב בליקוטי מוהר"ן ח"א ס' ד' בענין זה, עוד הוא מעוות את תפילת מוהרנ"ת כאילו וכתוב שם שהוידוי אצלו מועיל יותר מאצל הקב"ה, על כל האוילות שבדבר.

והאמת:

כל מי שיעיין בתפילת מוהרנ"ת ליקוטי תפילות ח"א ד' יראה מיד שמדובר בסילוף מחריד ולשון התפילה¹⁰ מדברת בעד עצמה. ומיותר

10. וזה לשונו: "רבונו של עולם וכו' אנא ה', אמנם חטאתי לה' אלוקי ישראל. חטאתי עויתי ופשעתי, והרע בעיניך עשיתי, וכזאת וכזאת עשיתי, ובפרט (ויפרט את חטאיו, כי צריך לפרט את החטא), לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים כיום הזה. מה אומר מה אדבר מה אצטדק, הרעות את מעשי וקיפחתי את טובתי וקדושת, ופגמתי הרבה מאד, וכו' אבל אף על פי כן עדיין לא אבדה תקוותי ותוחלתי מה', כי חפץ חסד הוא, כי אתה רוצה בתשובת רשעים ואין אתה חפץ במיתתם. וברחמיך הרבים לימדתנו להתוודות לפניך על כל חטאתינו ועוונותינו ופשעינו, והורית לנו על ידי חכמיך הקדושים אשר בארץ המה להתוודות וידוי דברים לפני התלמיד חכם והצדיק האמת שבדור, למען על ידי זה תכפר לנו על כל עוונותינו ופשעינו, כמו שכתוב: "חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה", וכמו שכתוב: "ועובר על פשע לשארית" למי שמשים עצמו כשיריים, שהוא הצדיק האמת החכם שבדור, שהוא "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ועל ידי זה הוא יכול להעלות וידוי דברינו לפניך ולכפר כל עוונותינו ולהוציא כל הצירופים רעים שנחקקו על עצמותינו על ידי עוונותינו, ולהפוך כל הצירופים רעים מרע לטוב שיהיו נעשים מהם צירופים קדושים כבתחילה, על ידי וידוי דברינו לפניו. ואז יתחברו ויתרפאו שברי עצמותינו, וישונו כל אחד למקומם בשלום, ועל ידי זה נזכה להיכלל בך ה' אלוקינו באורך האין סוף.

אנא ה', רחמן מלא רחמים, חושב מחשבות לבל ירח ממך נדח. "זכור רחמיך ה' וחסידיך כי מעולם המה", וראה "כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב". מה נעשה עתה ה' אלוקינו, כי נשארנו יתומים ואין אב, ואין מי יעמוד בעדנו. אבד חסיד מן הארץ. וצדיקי אמת וחכמי הדור שהיה להם כל הכח הזה שהזכרתי לפניך ויותר ויותר מזה, הלא נסתלקו בעוונותינו הרבים, עד אשר נשארנו ריקים וחסירים מכל טוב ונשארנו כתורן בראש

ההר וכנס על הגבעה. ואם אמנם, בודאי אין דור יתום, ובודאי יש צדיקים אמיתיים גם בדור הזה, אך הם בהעלם ובהסתר מעינינו, ואין אנו זוכים לידע מהם ולהתקרב אליהם. ועתה ה' אלוקינו, להיכן נפנה לבקש תרופה וצרי למכתינו ואיה איפה הרופא נפשות לחבוש ולרפאות מכותינו וכאבינו האנושה מאד. או לנו כי שודדנו, "ונמס כל לב וכשלו כל ברכיים" בבוא השמש בצהרים. ונלקח ממנו מחמד עינינו, משיב נפשנו, חיינו ואורך ימינו תפארת ראשנו גאון עוזנו, נפשנו ורוחנו ונשמתנו קדושתנו וטהרתנו, הן המה צדיקי אמת קדושי עליון אשר נסתלקו בעוונותינו, סעו המה למנוחות, עזבו אותנו לאנחות. וראה את עמך מרודים מאד בתכלית הירידה. ועתה ה' אלוקינו, איה חסדיך הראשונים, אשר מעולם היו בכל דור ודור צדיקי אמת רועי ישראל, אשר נשאו אותם בחיקם "כאשר ישא האומן את היונק", עד אשר הורו אותם דרכי ה' וקרבו אותם אליך. ועתה למה זנחת אותנו, והכית אותנו מכה אשר לא כתובה בתורה זו מיתת הצדיקים אשר היא קשה מחורבן בית המקדש. ולמה תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, ואנן יתמי דיתמי, עוללים לא ראו אור, מלולכים בכל מיני שטותים מלאים חטא ועוון ופשע. מה נעשה ומה נפעל, ולהיכן נלך ונשוטט לבקש תרופה ותחבולה ועצה לצאת מכסילות דעתנו ורוע לבבנו וכיעור מעשינו.

רבונו של עולם, ה' אלוקים, אתה ידעת כי לכל המעלות האלה היינו יכולים לזכות על ידי צדיקי אמת, ובכן תחנונו ברחמיך הרבים לגלות לנו ולהראות לנו את צדיקי האמת שבדור הזה, ולזכות אותנו להתקרב אליהם, למען תזכה אותנו על ידם לכל אשר בקשנו מלפניך. ואם, חס ושולם, חטאתינו המרובים גרמו לעשות מסך המבדיל בינינו ובין הצדיקי אמת, שיהיו נעלמים ונסתרים מעינינו, חס ושולם, ואין אנו יכולים להוציא לאור תעלומות והסתרת צדיקי האמת, יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שאתה בעצמך ברחמיך הרבים תזכה אותנו ותעזור לנו לזכות ולהגיע לכל מה שבקשנו מלפניך, וודוי דברים שהתודיתי לפניך, יהיה חשוב ומקובל ומרוצה לפניך, כאילו התודיתי לפני החכם והצדיק האמת שבדור. וכל המעלות ומידות טובות וביטול תאוות ומידות רעות וכל שאר המעלות טובות, שהיינו יכולים לזכות על ידי צדיקי האמת, הן מה שבקשנו מלפניך והן מה שלא הזכרנו לפניך, על הכל תעזור לנו ה' אלוקינו ברחמיך הרבים. כי אתה אבינו ואין לנו על מי להשען כי אם עליך אבינו שבשמים. כי גלוי וידוע לפניך שרצוני וכספי חזק מאד להתקרב לצדיק האמת, אך בעוונותי הרבים איני זוכה לדעת מי הוא ואיפה הוא. מי יתן ידעתי ואמצאהו, הייתי מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות לבוא להתקרב אליו, "מספר צעדי אגידנו". מלא רחמים, "ראה עניי ועמלי, ראה עניי ומרודי לענה וראש, שקדתי ואהיה כצפור בודד על גג". כי אין לי למי לפנות להוושע, רק לך לבד עיני תליות. חוס וחמול נא עלי, וסלח נא ומחל נא וכפר נא על חטאי ועווני ופשעי המרובים. לה'

לומר שהתשובה היא רק לה' לבדו ככל דרכי התשובה, ובקשת מוהרנ"ת שם היא שכל התיקונים הנעשים כאשר הצדיק החכם הגדול שזכה לשים עצמו כשיריים עד שיש לו כח לכפר עוונות כי עליו נאמר ואיש חכם יכפרנה. וכל שאר התיקונים הנעשים על ידי הוידוי דברים לפני החכם שהוא ואיש חכם יכפרנה, יעשו ברחמי ה' גם על ידי תפילתו אפילו שאינו עתה ליד החכם, והוידוי דברים שלו נעשה כעת על ידו בלבד, כי החכמים האמיתיים סעו המה למנוחות עזבו אותנו לאנחות ואלה שהם כן נמצאים עמנו הם נסתרים מאד, והוא המתפלל הרי אין לו כח זה, אלא הוא נשען רק על תפילתו 'לפני ה'' שיקבל את תפילתו כמו שהוא מקבל את תפילת הצדיק החכם הגדול שהוא משים עצמו כשיריים ועליו נאמר ואיש חכם יכפרנה' וככל המובא בליקוטי מוהר"ן ח"א ד שם. א"כ מה הקשר בין זה לדבריו המוטעים. אפשר להאריך לדחות את דבריו אבל מרוב אוילותם אין כל צורך להאריך בזה. וכל מעיין בדברי מוהר"ן שם יראה מיד שהאיש הוציא את הדברים מהקשרם לגמרי.

ומה שהזכיר בעלוננו את הלשון "כפר עלינו" שהזכיר מוהרנ"ת ביחס לצדיק, הנה הלשון שהצדיק מכפר נאמר כבר בספר קדמון הנקרא "חומש" (שמות לב, ל): "ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה בעד חטאתכם". וכן (ויקרא ד, כ): 'וכפר עליהם הכהן ונסלח להם', ושם (כו): 'וכיפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו', ושם (לא): 'וכיפר עליו הכהן ונסלח לו', ושם (לה): 'וכיפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו', ובעוד פסוקים רבים בתורה. וכן נאמר במשלי (טז, יד) "ואיש חכם יכפרנה". ואכן הדבר פשוט שהלשון 'מכפר' שנאמרה ביחס לבני אנוש אין כוונתה שהם ברצונם מכפרים את העוון ומוחלים עליו חס ושלום, ולא עלה כן על דעתו של אף חכם מעולם, אלא הכוונה שהם עושים פעולה מסוימת שגורמת שהקדוש ברוך הוא יכפר, כגון הכהנים שמקריבים את הקרבן, וכגון חכם שמתפלל עבורו, ועל ידי זה הוא ממשיך לו כפרה מעם הקדוש ברוך הוא, וזו הכוונה בלשון שהוא 'מכפר', היינו שפועל במעשיו המשכה של כפרה מלמעלה, כמו כל ההשפעות שיורדות מלמעלה מכח אתערותא דלתתא.

אלוקינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו, "למען שמך ה' וסלחת לעווננו כי רב הוא, כי עמך הסליחה למען תורא". עכ"ל לעניינינו.

גם הציטוט שהביא בעלון: "וכן הוא בכל דור ודור, שעל ידי הצדיק האמת ומעט אנשיו שנתעוררו בתשובה עד שהתוודו וידידי דברים לפניו שעל ידי זה נכללו באין סוף. כי הוא פתח להם אור הא"ס עד שהאיר בדעתם מה שהאיר" (ליקוטי הלכות ח"מ גביית חוב מהיתומים אות ב'). ע"כ.

הוא כתב את הדברים בסגנון של הוא פותח להם את האור אין סוף כי עובדים אותו וכו' ככל גחמותיו. אולם כל המעיין שם יראה שדברי מוהרנ"ת פשוטים מאד ע"פ הכתוב בליקוטי מוהר"ן שם כי האדם המתוודה זוכה שיאיר עליו אור ה' יתברך אור ה'אין סוף ברוך הוא לפי דרגתו, והאיש זוכה לכך לפי דרגתו, על ידי החכם שהוא התוודה לפניו [שהוא משים עצמו כשיריים והוא בדרגת 'ואיש חכם יכפרנה' כמו שכתוב ועובר על פשע לשארית למי שמשים עצמו כשיריים]. ועל ידי הוידוי לפני תלמיד חכם מחזיר את המלכות לשורשה, שהוא 'אין סוף', כי התלמיד חכם הוא בחינת 'אין', ועל ידי ביטולו לה' הוא זוכה להיכלל ב'אין סוף' ברוך הוא (ראה לעיל בהערה 15), ובכוחו להעלות את המלכות לשורשה, ל'אין סוף', והנה ה'מלכות' שהיא השכינה היא כללות נפשות ישראל, ולכן כפי מה שהאדם מעלה את המלכות לשורשה הוא מעלה גם את נפשו הכלולה במלכות לשורשה, שתכלל בבחינת 'אין סוף'. ועל זה בנויים דברי מוהרנ"ת שם שאומר: "שעיקר הנס והישועה של חנוכה שהכניעו מלכות הרשעה והפילו אותם מפלה גדולה עד שנמשך עלינו בכל שנה ושנה שיהיה לנו גם כן כח להכניעם ולהשפילם ולהפילם, עיקר תוקף הנס הזה נעשה בכל שנה ושנה על ידי צדיקי הדור האמיתיים שמקרבים אנשים לה' יתברך ומכניסים בהם הרהורי תשובה עד שמתוודים וידוי דברים לפניהם. ועל ידיהם נמשך אור גדול ונורא לכל ישראל עד שידעו כולם את ה' למקטנם ועד גדולם.

וכן הוא בכל דור ודור שעל ידי הצדיק האמת ומעט אנשיו שנתעוררו בתשובה עד שהתוודו וידוי דברים לפניו שעל ידי זה נכללו באין סוף, כי הוא פתח להם אור האין סוף עד שהאיר בדעתם מה שהאיר שאי אפשר לאחד לספר לחבירו, כי התנוצצות אור האין סוף שמאיר בדעת הישראלי הזוכה להתקרב לצדיק האמת זהו בחינת נודע בשערים בעלה, כל חד כפום מה דמשער בלביה ואי אפשר לדבר בזה, כי בשעת הביטול הוא עצמו לא ידע כמו שמבואר שם בהתורה הנ"ל. וכל מה שמדברים מגדולת הבורא

יתברך הוא מבחינת ושוב שאז כששב לישותו מראה הרשימה לדעת כי ה' הוא האלוקים וכמו שמבואר שם בהתורה הנ"ל. ועל ידי הצדיק הגדול הזה ואנשיו נמשך האור לכל ישראל שיזכו כולם לדעת אחדות האין סוף וטובו, שיזכו כולם שיהיה נפתח להם אור האין סוף בבחינת רצוא ושוב עד שיזכו לדעת כל אחד מה שידע ויתנוצץ במוחו, עד שידעו כולם כי ה' הוא האלוקים". אלו דברי מוהרנ"ת שם. כך שגם בזה הוצאו דברי מוהר"ן ותלמידו מוהרנ"ת לגמרי מהקשרם.

ט

מעלות הנסיעה לאומן בימות השנה

אם עד היום ידענו שהסיבה שנוסעים לאומן היא לצורך התעלות רוחנית והתקרבות לבורא, בכל זאת יש מי שמתאמץ לראות את כל מה שקשור לברסלב בעיניים אחרות לגמרי.

בנושא זה רבו ההמצאות וה'שיפוצים' לבלי הכר, ממש פנים חדשות באו לכאן. וכבר כתבנו שלולי פתי זה עוד 'הוכיח' ו'ציטט' מתוך הספרים, לא היינו נזקקים לו בכלל.

לתועלת הבנת הענין על בוריו נסביר את הנושא בקצרה, נצטט ציטוטים ברורים כנים אמיתיים וישרים מתוך דברי מוהר"ן זי"ע על הנסיעה הקדושה לציונו הקדוש הן בימות השנה ובמיוחד לראש השנה, ולאחר מכן ניגש למה שכתוב בעלון.

אולי אזכה לשפוך לבי כמים נוכח פני ה'

כותב מוהרנ"ת במכתב לבנו "אך... היה בדעתי לבלי להתמהמה עוד פה הרבה רק להתעכב על שבת זה כאן ועל שבת הבא שהוא פרשת בא למעדועדיבקע ואח"כ לנסוע על שבת לטירהאויצע ומשם לאומאן, ושם איני יודע כמה אתמהמה כי כל מגמתי וכל תשוקתי ותקותי הוא רק להיות על ציון הקדוש הרבה פעמים אולי אזכה לפרש את שיחתי לשפוך לבי כמים נוכח פני ה'".

תיקון הכללי

כתוב בספר חיי מוהר"ן (רכ"ה) בזה הלשון: "כבר הבטיח מוהר"ן זכרוננו לברכה בחייו ויחד שני עדים כשרים על זה שכשיסתלק כשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה (בעבור הזכרת נשמתו הקדושה) ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהילים הנרשמים אצלנו אז יניח מוהר"ן עצמו לאורך ולרוחב

ובודאי יושיע לזה האדם ואמר: שבהפאות יוציא אותו מהגהנם אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה אפילו אם עבר מה שעבר "רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאולתו חס ושלום".¹

ההתקשרות לעולמי עד

ובנוסף לכל זה, ההתקשרות ההדוקה עם הצדיק הנורא מועילה לאדם לעולמי עד ולנצח נצחים², כמובא בזהר הקדוש (במדבר דף קי"ט ע"א): "ה' מעוז חיי, כיון דקודשא בריך הוא אחיד ביה בבר נש, לא מיסתפי בההוא עלמא מכל מאריהון דדינין, אוף אנא כהאי גוונא, כיון דאחידנא באבוך ובך, לא אסתפינא בהאי עלמא ובעלמא אחרא". [תרגום: ומה שכתוב ה' מעוז חיי, ה' הוא מבצר מעוז חיי בעולם החיים האמיתיים, והיינו, כיון שהקב"ה אוהו בו באדם על ידי שנתדבק בו, אינו מתירא בעולם העליון מכל בעלי דינים התובעים דין על מעשיו, והיינו בעת הסתלקותו מן העולם, נשמתו מתדבקת בהשכינה, לכן אין בעלי הדינים יכולים להרע לו, ואמר רבי פנחס: כיון שאני נאחו באביך רשב"י שהוא חתני, אשר תורתו מגינה עלי, ובך שאתה נכדי אשר גם זכותך מועילה לי, אינני מתירא משום שונא בעולם הזה ומשום מקטרג בעולם הבא].

מציאת האבידות הרוחניות

הנסיעה לקברו של הצדיק מסוגלת מאד לכל אדם למצוא את כל אבידותיו הרוחניות שאיבד בעוונותיו הרבים הן מתחילת הבריאה בעת שבירת הכלים כאשר נתפזרו ניצוצות הקדושה ונפלו היכן שנפלו וכל אחד מישראל בא לעולם להעלותם ולתקן בזה תיקון העולם. והן בגלגוליו

1. ישנו משל מאלף, אותו המשיל המגיד הירושלמי רבי שבתי יודלביץ זצ"ל על נסיעה זו: יהודי בן טובים אירס את בתו בשעה טובה. כדרכו של עולם החל הוא לטרוח ולעמול קשות עבור הוצאות החתונה המתקרבת ובאה. יום אחד שם לב ידידו משכבר הימים, שהוא אורז את חפציו האישיים, ומתארגן לנסוע למדינה רחוקה מאד כדי לגייס כספים. לשאלת ידידו לאן פניו מועדות, השיב שפניו מועדות לאיזה גביר, המתגורר אי שם במדינה מרוחקת מאד. פנה אליו ידידו ואמר לו: "תמהני עליך ידידי, מפני מה אתה מכתת רגליך רחוק כל כך, האם אין מספיק גבירים ונגידים במדינתנו? האם לא חבל על כוחותיך? השיב לו חברו: "... אבל הוא הבטיח לי!!!" ...

2. גם דברי מוהר"ן שאמר "מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם" נאמרו דווקא סמוך להסתלקותו, ולענין ציונו, ולענין תיקוני הנשמות. כמובא בחיי מוהר"ן קצא.

הקודמים³. כידוע, כל אדם נולד לצורך מטרה מסויימת, לכל אדם תכונות שונות, כישורים שונים, תכנית חיים ייחודית, אף אדם בעולם אינו דומה לחבירו. כל אדם ותפקידו המיועד לו בעולם. חובה גדולה וקדושה לאדם לעסוק בתפקיד הייחודי שלו ולא לחקות אחרים. אולם יכול להיות שאדם יחיה בזה העולם ויעסוק כל ימיו בתורה ומצוות ובכל זאת לא תיקן את מה שהיה צריך לתקן לפי תפקידו הייחודי בעולם, אלא חיקה אחרים ועשה תפקידים של אחרים⁴. התפילה אצל ציונו של מוהר"ן זי"ע הוא פתרון גדול לכך כמובא בליקוטי מוהר"ן ח"א קפח. ע"ש⁵.

המשכת הארה משורש נשמתו על ידי הרועה נשמת משה

כותב מוהרנ"ת בהלכות בציעת הפת (ה, ל): "וזה בחינת מעלת הנוסעים והולכים על קברי צדיקים אמיתיים, כי הצדיק שעסק כל ימיו בתורת חסד, דהיינו שלמד תורה על מנת ללמדה, דהיינו שהיה עוסק בתורה עד שהיה מעורר שרשי נפשות ישראל שבתורה, שעל ידי זה רבים השיב מעוון והגדיל כבוד ה' יתברך וכו' כנ"ל, זה הצדיק אפילו כשנסתלק עדיין הוא עוסק בזה להחזיר כל העולם למוטב על ידי שממשיך על כל אחד

3. ראה בספר שער הגלגולים לאריז"ל וכן בספר מנחת יהודה פרשת עקב אודות ענין הגלגול בהרחבה. והוא מדבר אודות הגלגול תוך הלחם והפירות והבשר בדומם צומח חי מדבר וכותב שם "וכמעט רוב בני האדם לא ימלטו מלהתגלגל בגלגולים אלה".

4. נציין לפנינו דוגמא. מובא בשער הגלגולים למהרח"ו (הקדמה לח): "אמנם אמר לי דרך כללות ענין זה, כי תחילה הייתי אני, הרב ה"ר וידאל די טולושא, בעל ספר מגיד משנה, ונקרא שמו כשמי עתה. ואחריו הייתי בגלגול איש אחד, ושמו ר' יהושע סוריאנו, והיה אדם עשיר וזקן ובעל צדקה, ומשכים ומעריב בבתי כנסיות ובתי מדרשות. ואחריו הייתי גם כן בגלגול בבחור אחד, ושמו אברהם בחור בן י"ג שנה, ונפטר בשנת י"ד. ואחריו באתי עתה בגלגול בפעם הזאת, ונקרא שמי חיים, בשם הראשון דון וידאל בעל ספר מגיד משנה. וא"ל שמה שהוצרכתי להתגלגל עתה, היה לסבת שבגלגול אחר מן הקודמים אלו, לא הייתי מאמין הרבה בחכמת הזוהר, וכפי דבריו הבנתי, שהיה כשהייתי בגלגול מגיד משנה, ולא רצה לגלות הענין, וא"ל, כי הענין שאני צריך לתקן עתה בגלגול זה, הוא לעסוק בחכמת הזוהר, וא"ל, כי לפי שבחיותי בגלגול בעל מגיד משנה, הייתי מעיין גדול, וחרף בחכמות העיון, ולכן אינני חפץ עתה מאד לטרוח בחכמת העיון".

5. זולת מה שהצדיק בעצמו בכוחו לתקן את גלגוליו הקודמים ככל תיקוני הנשמות.

הארה משורש נשמתו שבתורה. כי כל התורה שהיא כלל נשמות ישראל כלולה בנפש הצדיק כידוע. עכ"ל.

הכללת נשמתו בה' יתברך עם נפש הצדיק

כותב מוהרנ"ת בהלכות ברכת הריח (ג, ט) על פי דברי מוהר"ן בספה"ק ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ד: "וזה בחינת השתטחות על קברי הצדיקים האמיתיים, כי מקום קבורת הצדיק האמת הוא בחינת ארץ ישראל בבחינת צדיקים יירשו ארץ כידוע, כי הצדיק האמת הוא בחינת משה כמו שכתב רבנו זכרנו לברכה בכמה מקומות, ובמשה נאמר ולא ידע איש את קבורתו, ואפילו הוא עצמו לא ידע. וזה בחינת תכלית הביטול אל האין סוף שזכה משה וכו'. וכמו כן זוכה כל צדיק האמת לפי בחינתו לבחינת ביטול אל האין סוף בשעת הסתלקותו. וכשבאין על קברו ומשתטחין עליו אזי נכללין בו, ועל ידי זה נכללין עם נפש הצדיק בהאור האין סוף, בבחינת עולם הבא, בחינת כולו טוב, ועל ידי זה נתבטל כל הרע ונתכפרין כל העוונות כנוצר בליקו"מ שם".

6. וממשיך עוד לבאר שם: "ועיקר גדולת מעלת הצדיק הוא שאפילו כשנסתלק למעלה למעלה למקום שנסתלק. יהיה למטה גם כן להמשיך הארה לכל דרי מטה, כמו שמבואר בהתורה כי מרחם ינהגם (בליקוטי תנינא סימן ז, עין שם) כי הארת נפש הצדיק נשארת על קברו הקדוש ומאירה בכל העולם העשיה, כמבואר בכתבי האר"י ז"ל. נמצא, כשבאים על קברו ששם הארת נפשו שנסתלקה לשם עם כל התורה שעסק בה כל ימיו ללמד לאחרים על ידי שהיה מעורר בתורתו שרשי נשמות ישראל שבתורה, כשבאים לשם ממשיכים על עצמו הארה משורש נשמתו שבתורה, כי שם כלולים כל נפשות ישראל ששרשם בתורה וכו"ל. שעל ידי זה חוזרים למוטב כנ"ל". עכ"ל.

7. ובהלכות נזיקין ג, ח כותב מוהרנ"ת: "וזה בחינת השתטחות על קברי צדיקים אמיתיים שהוא דבר גדול מאד ומועיל מאד לעבודת השי"ת לזכות לצאת מהרע שלו ולשוב להשי". כי יש בני אדם שנפלו כ"כ בעונותיהם עד שנאחו בהם הרע כ"כ עד שא"א להם בשום אופן לשוב להשי" רק על ידי שבאין על קברי הצדיקים האמיתיים ואז נכללין בנשמת הצדיק שמת שהוא עוסק תמיד לברר בירורים והוא בכוחו הגדול שגדול במיתתו יותר מבחייו הוא יכול לברר אפילו הנשמות שנפלו מאד מאד. אבל אעפ"כ הבעל בחירה אי אפשר לבררו בעל כרחו כי אם כשבא על הקבר במקום גניזתו הקדושה ומעורר עצמו בתשובה שאז יש כח להצדיק לבררו בכוחו הגדול ולהוציאו ממקום שנפל לשם ולתקנו אע"פ שלא היה אפשר לו להתקן בשום אופן

תיקון היסוד

מקום קבורת הצדיקים הגדולים מכפר על הבא להתפלל שם ומתקנו בקדושתו, כמובא בדברי מוהרנ"ת הלכות חובל בחבירו (ג, י^ט): "ועל ידי זה עיקר תיקונם, כי כל הפגמים שבעולם הוא פגם כבוד ה', כי כל התורה היא בשביל כבודו ית' וכשפוגמין באיזה חטא שבעולם ח"ו ובפרט בפגם קדושת היסוד שהוא עיקר הכל, פוגמין בכבודו ית' ונתרחק הנפש מן הכבוד, וכפי הפגם כן הריחוק וכן נופל הכבוד ח"ו אל העכו"ם והרשעים. וע"כ במקום קברי הצדיקים אמיתיים ששם כבוד ה' שורה, שם עיקר התיקון כי שם זוכה שתוכלל נפשו בכבוד ה'". ע"כ.

מעורר התפילה בחינת דין של הצדיק להעלותו מנפילתו

כותב מוהרנ"ת בהלכות חול המועד (ה, יד טו) על פי עניין התפילה שהיא בחינת דין⁹ המובא בתורה ח' תנינא, שדייקא לאחר הסתלקות הצדיק על

ובנ"ל. ע"כ.

8. להבנת הענין לאשורו יש לעיין שם במקומו וקיצרתי מפני ההכרח.
9. זה לשון מוהר"ן שם בקצרה לעניינינו: "עיקר התפילה לפני ה' היא כאשר התפילה ברחמים ותחנונים וכשנפגם הרחמנות והדעת על ידי התאוה הידועה אי אפשר להתפלל בבחינת רחמים ותחנונים, ואז התפילה בבחינת דין, דהיינו שהאדם מתפלל משום שהוא מוכרח להתפלל מצד הדין ולא ברחמים ותחנונים, וכשהוא עומד להתפלל הוא חפץ לפטור את התפילה מעליו, וכשהתפילה בבחינת דין אז הסטרא אחרא בולעת את התפילה חס ושלום, כי עיקר יניקת הסטרא אחרא היא מבחינת 'דינים', שהם 'מוחין דקטנות' בבחינת 'אלוקים', כי שם 'אלוקים' הוא בבחינת מידת הדין כידוע, ועל כן הם נאחזין חס ושלום בתפלה זו שהיא בחינת דין, ובולעין אותה חס ושלום. ואז כשהתפלה בבחינת דין, אז צריכין בעל כח גדול, שיוכל להתפלל תפילה בבחינת דין. כי כשזה הבעל כח מתפלל תפילה בבחינת דין, ואזי הסטרא אחרא רוצה לבלוע אותה, כי היא בולעת תמיד התפילות שהם בבחינת דין כנ"ל. ואזי כשהיא רוצה לבלוע זאת התפילה של הבעל כח שהיא בבחינת דין, אזי זאת התפילה היא עומדת בבית הבליעה שלו, בבחינת מה שנאמר (שם מ"א): "בצווארו ילין עוז"; ורמוז בזה, כי 'עוז' הינו התפילה של הבעל כח הנ"ל, שהוא בחינת מטה עוז, היא עומדת לו בצווארו, בבית הבליעה שלו, ואזי הוא מוכרח לתן הקאות, היינו שהסטרא אחרא מוכרח להקיא ולהוציא כל הקדושות של הדעת והרחמנות והתפילות שבלע, בבחינת מה שרמוז בפסוק (שם כ): "חיל בלע ויקאנו".

ידי ביאת האדם על קברו, מעורר את הצדיק שיתפלל תפילה בחינת דין, שעל ידו יכול להוציא אותו ממקומו אשר נפל שם.¹⁰

10. זה לשונו שם: "וזה בחינת גודל מעלת ההליכה עד קברי הצדיקים הקדושים להתפלל שם, כי שם עיקר התיקון של כל אחד שיוכל לצאת ממקום שנפל שם, אפילו אם הוא בין שני הס"ם יכול הצדיק הגדול להוציאו משם כשבאין על קברו הקדוש, כי גדולים הצדיקים במיתתן יותר מבחייהן, וכמו שכתוב, ושבח אני את המתים שכבר מתו וכו'. כי מיתת הצדיק הגדול גבוה ונעלה ונשגב מאד. ואז דייקא מתגבר בכל כוחו לגמור מה שצריך לגמור, כי בודאי הצדיק האמת עוסק כל ימי חייו הקדושים להוכיח את ישראל להחזירם למוטב, כי זה כל מגמתו והוא מוסר נפשו בשביל זה כל ימיו. אבל זה ידוע שלבעל בחירה קשה מאד להועיל, כי הבחירה של האדם יש לה תוקף גדול מאד, כי הכל נברא בשביל הבחירה. אבל אף על פי כן יגמור הצדיק מה שהתחיל, והעיקר על ידי קול תוכחתו הקדוש שהוא בחינת קולו של משה שהוכיח את ישראל בקול הניגון שיתער לעתיד. וזה הקול נמשך על ידי התפילה בבחינת דין שמתפלל זה הצדיק, כי הוא בעל כח גדול (וכמבואר שם בהתורה הנ"ל). אבל כבר מבואר שאפילו כשמתפלל התפילה הזאת עד שהסטרא אחרא מוכרחת להקיא גם מקרבה ובטנה, אף על פי כן עדיין היא מתגברת אחר כך בכוחה הנשאר וכו' כנ"ל, ועל כן עיקר שלימות זאת התפילה בבחינת דין של הבעל כח הנ"ל היא רק סמוך למיתתו, כי מיתת הצדיק זהו בעצמו בחינת תפילה, בבחינת דין של הבעל כח, כי המיתה בבחינת דין ועל כן שם נאחזת הסטרא אחרא ביותר.

ועל כן המת מטמא בטומאה חמורה, אבל הצדיק הגדול הוא מת על קידוש השם, כי כל ימי חייו מסר נפשו בכל יום על קידוש השם ובפרט בשעת מיתתו ממש, בודאי הוא מת על קידוש השם. ועיקר המיתה על קידוש השם היא בבחינת התפילה, בבחינת דין של הבעל כח, שזהו בחינת עשרה הרוגי מלכות שכל בירורי הניצוצות מהקליפות עד עתה ועד הסוף הוא על ידם, בפרט מיתת הצדיקים שבחוץ לארץ שהכל הוא בבחינת התפילה, בחינת דין הנ"ל שמוסרים גופם שיקבר בחוץ לארץ ששם יניקת הסטרא אחרא ונדמה להסטרא אחרא שהיא בולעת את הגוף הקדוש הזה, אבל זה הגוף הקדוש הוא בעל כח גדול ועומד להסטרא אחרא בצוורה עד שמוכרחת על ידי זה להקיא הקאות הרבה מקרבה ובטנה וכו' עד שיגמור הצדיק מה שהתחיל, כי אז אינו פוסק מלעסוק בבחינת תיקון התפילה הנ"ל עד שיגמור כרצונו בבחינת כצאתי מן העיר אפרוש את כפיי. כשיוצא מן העיר אל קברו או יפרוש את כפיו בתפילה הנ"ל עד שיגמור מה שרוצה, ועל כן שם על קברו יכול כל אחד להתתקן אפילו הגרוע שבגרועים, כי שם עיקר הכח של בחינת התפילה הנ"ל, שעל ידי זה עיקר קול התוכחה הנ"ל, שהוא קול הניגון הנ"ל שעל ידי זה מוכיח את ישראל בבחינת נרדי נתן ריחו, שעל ידי זה עיקר התיקון שזה

תיקון נשמות ישראל

על דרך זה כותב מוהרנ"ת בהלכות הכשר כלים (ד, ז): "אבל הצדיק, בפרט הצדיק הגדול במעלה שזיכך עצמו מכל וכל, הוא אינו מת כלל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי צדיקים במיתתן קרויים חיים, כי גם אחר הסתלקותו מקשר ומייחד בחינת חיות גופו, שהוא 'הבלא דגרמי' בעוצם חיות דקדושה ומקשר ומייחד כל חיותו עד לעלא לעלא וכו'. ואז הוא עוסק בתיקון נפשות ישראל יותר מבחייו מחמת שאז עולה בכל פעם למדרגות גבוהות ונפלאות ונשגבות כל כך עד שיכול לתקן הכל". (וראה עוד שם בהרחבה יותר).

המשכת הארת נשמת הצדיק

כותב מוהרנ"ת בהלכות קרחה וכתובת קעקע (ג, ד): "ועל ידי שכל אחד בא על קבר הצדיק האמת, על ידי בכייתו ותפלתו, שמתפלל ומתחנן שם, על ידי זה חוזר ומעורר ביותר נשמת הצדיק האמת ומאיר ביותר למטה בזה העולם הגשמי, כי צדיקא שכיחי יתיר בהאי עלמא בתר דאסתלקו, כמו שאיתא בזהר הקדוש ונתקשר נשמת הצדיק ביותר בזה העולם ונתרבה השלום ביותר כנ"ל, ונמשכין כל העולם לעבודתו יתברך"¹¹.

שיכנסו בלבו דבריהם הקדושים

מעלה נוספת לכך רואים אנו בדברי מוהרנ"ת בהלכות סימני בהמה וחיה טהורה סימן ד' על פי ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן יז, ואלו דבריו:

נעשה בשעת מיתתו דייקא, כי אז דייקא מוכיחם כנ"ל, ועל כן שם הכל יתקנו כראוי כל מי שיוכח לבוא לשם בחייו. וזהו בחינת העשרה קפטייל תהלים שאומרים שם שהם בחינת עשרה מיני נגינה, (כמובא בסימן רה) שהם בחינת קול הגנון הנ"ל שיתער לעתיד, שהוא בחינת קול תוכחתו הקדושה הנ"ל, שעל ידי זה מעורר ריח טוב אפילו מהגרוע שבגרועים שבישראל ומתקן הכל על ידי זה וכנ"ל. עיי"ש בהרחבה.

11. וכותב שם מוהרנ"ת: "כי באמת הצדיק הגדול אף על פי שנשמתו מסתלקת למקום שמסתלקת, אף על פי כן עיקר השלימות שתהיה למטה גם כן, על ידי שהוא מוריד עצמו למטה להגביה ולהרים אפילו את הנמוכים והרחוקים מאד מאד בתכלית הריחוק ביותר. ועל כן הוא דבר גדול מאד מאד להרבות לילך על קברי צדיקים האמיתיים". עיי"ש כל הענין בהרחבה.

"וזהו בחינת מה שצריכין לילך על קברי הצדיקים, כי במקום קבריהם הקדושים ששם מאיר רשימו של נפשם הקדושה, בודאי שם הוא בחינת אויר הנח והזך ביותר.

ועל כן ציוה רבנו זכרוננו לברכה, ליתן צדקה קודם שבאים על קברו. וכן נוהגין כל ישראל שמרבין בצדקה כשהולכין על קברי הצדיקים, כי צדקה מסוגל להמשיך אויר הנח והזך ואז זוכין להכלל האויר הנח והזך שעל קברו שנמשך מנפשו שהיא גם כן בחינת אויר רוחני ועליון מאד, ועל ידי זה זוכה לשמוע קול דברי הצדיק האמת הזה כל מה שדיבר כל ימיו, שכל דיבוריו היה להמשיך אמונה בעולם. ועל ידי זה נזכר הטוב שבו וחוזר למעלתו". (עיי"ש בליקו"מ ח"א יז ובליקוטי הלכות שם) ע"כ.

תענוג הצדיק

כל נסיעה לציונו של הצדיק לתועלת רוחנית מביאה לצדיק תענוג עצום שאין לשער, כי על ידי כל מי שבא אליו הוא זוכה להתעלות יותר ויותר בהיכלות העליונים כמובא בליקוטי הלכות (חושן משפט הלכות מתנה ה אות כא)¹².

12. אלו דברי מוהרנ"ת שם: "וזהו בחינת מה שהולכין על קברי צדיקים בערב ראש השנה. כי הצדיק כל תשוקתו תמיד לעלות מדרגא לדרגא וזה עבודתו כל ימי חייו. ואפילו כשעולה למקום שעולה אינו מסתפק עצמו בזה כלל רק חותר ומתגעגע וכו' לעלות יותר ויותר וכמבואר מזה במקום אחר (בספר חיי מוהר"ן). אבל אי אפשר לעלות מדרגא לדרגא כי אם על ידי ירידה שקודם העליה. וכל הימים שהצדיק חי בזה העולם אע"פ שהוא צדיק גדול במדרגה עצומה מאד אעפ"כ יש לו איזה בחינת ירידה לפי בחינתו קודם כל עליה, כי אי אפשר לעלות כי אם על ידי בחינת ירידה, כנזכר לעיל. אבל כשנסתלק מזה העולם ושם בעולם הבא אין שייך ירידה, והצדיק משתוקק אעפ"כ שנסתלק למקום שנסתלק וזוכה לרב טוב אשר עין לא ראתה וכו' אעפ"כ הוא חפץ לעלות יותר ויותר כי לגדולתו אין חקר. אבל אי אפשר לעלות כי אם על ידי ירידה כנזכר לעיל, ושם אין שייך ירידה. על כן כשבא אחד על קברו וצועק על ריבוי עוונותיו שהם בחינת ירידה אזי גורם תענוג גדול להצדיק, כי אזי הצדיק מוריד עצמו למקום ירידתו של זה שבא על קברו להוושע שם. כי כבר הבטיחנו שאין שום ירידה בעולם שלא יוכל להושיעו ולהעלותו משם סוף כל סוף ואזי נחשב להצדיק כאלו ירד בעצמו. ועל ידי זה הצדיק עולה עוד לעילא ולעילא וכו' לפי בחינתו בבחינת ירידה תכלית העליה כי זוכה לחתור ולמצוא עוד חסדים נפלאים ונעלמים מאד מאד ולגלות אותם

השגת התורה

וראה עוד בליקוטי הלכות שם שמי שזוכה להתדבקות רוחא ברוחא כמובא בשער היחודים, יכול לזכות על ידי זה להשגת התורה, כי על ידי הרשימו שנשאר מבחינת הביטול שהוא בחינת ההשתטחות כנ"ל, על ידי זה זוכין להשגת התורה, כי הרשימו מאיר אל הדעת וכו' כמובא שם עיי"ש.

יישועות ונפלאות

הישועות הגדולות שפועלים שם. חלק מהם רואים מיד וחלק רואים לאחר זמן כידוע. ויש על כך מעשיות ועובדות רבות.

מהעלם אל הגילוי באופן שיוכל להושיע ולהעלות את זה גם מאותה הירידה העצומה שירד עכשיו, שאי אפשר להושיעו ולהעלותו כי אם על ידי חסדים חדשים לגמרי מאחר שהוסיף לפגום ולחטוא עוד כל כך. אבל הצדיק בעוצם כוחו ממשיך עתה חסדים חדשים נפלאים שזה עיקר העליה הבאה על ידי הירידה כנזכר לעיל שעל ידי אלו החסדים מעלהו ומושיעו גם מזאת הירידה.

וזה עיקר תענוג ושעשוע הצדיק יותר מכל תענוגי עולם הבא שיש לו כשהוא עושה טובה נצחית לאיש הישראלי שירד למקום שירד. כי זה עיקר עבודתו בחייו ולאחר הסתלקותו שהוא עומד ומשמש במרום, שעיקר העבודה והשימוש לעזור לישראל בכלל ובפרט בעת צרתם, שעיקר הצרה הגדולה מכל הצרות הוא צרות הנפש כמו שכתוב בהתורה כי מרחמם ינהגם, כי על ידי שמושיע לישראל בירידות כאלה על ידי זה נתגלין חסדים חדשים נפלאים שהם עיקר גדולת הבורא ית' שצריכין לגלות בכל פעם יותר ויותר כי לגדולתו אין חקר וכנ"ל שזה עיקר תענוג ושעשוע הצדיק כשמשיג יותר גדולת הבורא ית' שהוא גדולת רחמיו וחסדיו ית' וכנ"ל שנתגלין עתה דייקא על ידי שמקרב ומעלה ומגביה אותו מירידה העצומה הזאת. נמצא שדייקא על ידי האיש הזה שבא מירידה כזאת על קברו על ידו דייקא וזכה הצדיק אחר הסתלקותו לבחינת ירידה תכלית העליה וכנ"ל והבן היטב". ע"כ.

,

מעלות הנסיעה לאומן לראש השנה

כל מה שדיברנו עד עתה הוא לענין הנסיעה לציונו של מוהר"ן בכל ימות השנה, אבל כאשר נוסעים לראש השנה עליו ציווה לעשות כרוז שכל מי שסר למשמעתו יבא אליו, נוספים עוד הרבה מעלות גדולות וכפי שנפרט לפנינו.

אולם קודם כל נקדים ונאמר שמרוב עוצם מעלת הענין, אין לנו כל תפיסה והבנה עד היכן הדברים מגיעים, ונוכל רק להביא לפנינו מעט מזעיר ממה שכתוב על כך בספרים.

קיום דברי מוהר"ן זי"ע

ראשית, פשוט לכל מי שמאמין לדברי מוהר"ן שהתועלת הגדולה הראשונה במעלה היא עצם קיום דברי מוהר"ן זי"ע שאמר לבא אליו לראש השנה, כמובא בחיי מוהר"ן (תג): "אמר, הראש השנה שלי עולה על הכל. והיה פלא אצלי מאחר שהמקורבים שלי מאמינים לי, ולמה לא יזהרו כל האנשים המקורבים אלי שיהיו כולם על ראש השנה איש לא יעדר. כי כל ענין שלי הוא רק ראש השנה. והזהיר לעשות כרוז שכל מי שסר אל משמעתו ומקורב אליו יהיה על ראש השנה אצלו, לא יחסר איש. ומי שזוכה להיות על ראש השנה ראוי לו לשמוח מאד מאד. "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח), וזה נאמר על ראש השנה". עכ"ל.

קירוב הגאולה ותיקון העולם

ומאחר ונסיעה זו יש לה חלק גדול בקירוב הגאולה ותיקון העולם כפי לשון מוהר"ן זי"ע שאמר על נסיעה זו לשון של: 'עולה על הכל'.¹ והוסיף

1. אף שאת הלשון 'עולה על הכל' מוצאים אנו בדברי מוהר"ן על עוד כמה וכמה עניינים [כגון אודות ריבוי הלימוד (שיחות הר"ן עו). וכן על מעלת ההתבודדות שעולה על הכל (שיחות הר"ן אות סח). ובליקוטי הלכות (אורח חיים א קריאת שמע ד אות ה) מובא לשון זה

ואמר: "מה אומר לכם אין דבר גדול מזה". והוא משום שנסיעה זו מועלת

אודות האמונה העולה על הכל. וכן אודות הרצון עולה על הכל (או"ח ח"א תפלה ה, ג, ואו"ח ח"ג פסח ט, ד). וכן מוזכר לשון זה לענין חכמת התורה העולה על הכל כמובא שם (או"ח ח"א ענין קריאת התורה ו, לו). וכן נאמר לשון זה בליקוטי הלכות אודות מידת השפלות (חוי"מ ח"א גבית חוב מהיתומים ד, ו). וכן נאמר לשון זה אודות שבת קודש (חוי"מ ח"א רעב, ז). ואודות לימוד התורה כדי לבא לידי קיום התורה (חוי"מ מכירה לג). ובעלים לתרופה מזכיר זאת מוהרנ"ת על כוחו הגדול של מוהר"ן זי"ע בתיקון נשמות ישראל, אולם לשון זה נאמרה לענין אותה מעלה פרטית הנמצאת בכל אחד מהם. אך לענין ראש השנה מוצאים אנו שאמר כמה וכמה לשונות מופלגים שאינם מתירים שום ספק שיש כאן כוונה אחרת וזאת שאין דבר גדול מזה. ואמר בפירוש שלא יאמר האדם לבטל את הראש השנה אצלו משום ענין אחר (כוכבי אור אנשי מוהר"ן ל), ואמר: "מה אומר לכם אין דבר גדול מזה" (שם), ועוד לשונות רבים מאד בגודל חשיבות הדבר.

וכדי שיובנו הדברים מעט מהו הפירוש 'אין דבר גדול מזה', הבה ונתבונן: מהו הענין החשוב ביותר והתכלית האמיתית מכל עבודת האדם לקב"ה. ובודאי שהתשובה הפשוטה היא שלימות התורה והמצוות ושלימות האמונה שתהא בזמן הגאולה שאז נאמר 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', היא תכלית הכל, שהרי תכלית בריאת האדם בעולם הוא 'בגין דישתמודעון ליה' כמובא בווהר הקדוש, ותכלית בריאת האדם הוא שיברר את הניצוצות של הקדושה שנפלו להיכן שנפלו בעת שבירת הכלים ויתוקן כל העולם במלכות ש-די וכל העולם יתקרבו לה' ותבא הגאולה, ואז תאיר התורה בתכלית שלימותה וישראל יעסקו בתורה בבחינת 'סם חיים' בלבד, ולא כבזמן הגלות שישנה גם בחינת לא וזה נעשית לו סם המות אלא כל ישראל יעסקו בתורה מתוך התקרבות לה'. ושלימות לימוד התורה לא יהא לפי שעה, אלא 'לנצח נצחים', וממילא זהו תכלית שלימות התורה, ותכלית תיקון כל העולמות לתקן עולם במלכות ש-די. וכל הניצוצות יעלו למקומם הראוי ויבא העולם לתיקונו הנצחי. זהו תכלית העולם. ומאחר ונסיעה זו מועילה מאד להוצאת הניצוצות הקדושים מהסטרא אחרא והקאתם מבטן הקליפה בבחינת 'חיל בלע ויקיאנו' כמובא בליקוטי מוהר"ן ח"ב ת. וכל אחד ואחד מכפיל את ענין זה לאין שיעור כי כל אדם שבא, מוסיף ומרבה לאין ערוך את תיקוני העולמות והגדלת הצירופים והקאות הסט"א את ניצוצות הקדושה כמובא בחיי מוהר"ן (מג) ובליקוטי מוהר"ן (תנינא ח'), הרי נקל לנו להבין מה גודל מעלת הראש השנה אצלו, עד שהיא המעלה הגדולה ביותר ואין דבר גדול מזה והיא המביאה ומקרבת ביותר את פורקן השכינא מגלותא ואת התגלות התורה בשלימותה בבחינת סם חיים אצל כל עם ישראל ומביאה את העולם לתכלית בריאתו שנוכה ללימוד תורה מפי הקב"ה ולהשיג השגות אלוקות. שלימות לימוד התורה.

ביותר לצורך הוצאת ניצוצות הקדושה מבטן הקליפה שבלעם. הרי שכל נסיעה יש לה חלק בגאולה הנצחית ובתיקון הבריאה.

תיקון נשמות מיוחד

מובא בספר חיי מוהר"ן (אות תו) שאמר מוהר"ן זי"ע שאפילו אנשים שבכל השנה לא היה אפשר שיהיה להם תיקון נשמות בשום אופן מגודל עוונותיהם, אף על פי כן בראש השנה יכולין אפילו הם לקבל תיקון. כי בראש השנה הוא פועל תיקונים גדולים כל כך יותר מכל השנה.

המתקת הדינים

כתוב בליקוטי מוהר"ן ח"א סא: "וזהו בחינת מה שנוסעין על ראש השנה לצדיקים. כי ראש השנה הוא יומא דדינא של כל השנה, וכל אחד ואחד בא עם קדושתו וצמצומיו אל הצדיק הדור. שהוא בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה. בבחינת (שמואל א ב): "כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל" שהם הצדיקים שעליהם נשתת העולם. ועל ידי זה נמתקים כל הדינים, על ידי בחינת אבן שתיה כנ"ל. (ע"ש כל הענין בהרחבה).

קדושת המחשבה

הנסיעה לצדיק לראש השנה מסוגלת לקדושת המחשבה כמובא בליקוטי מוהר"ן ח"א ריא: "מה שהעולם נוסעין על ראש השנה לצדיקים, כי עיקר המתקת הדינים אינו אלא על ידי קדושת וטהרת המחשבות כי שם שרשם, כמובא בזוהר כולא במחשבה אתברירו (עיין זוהר פקודי רנד). ואי אפשר לבוא למוחין זכים אלא על ידי התקשרות לצדיקים². וראש השנה הוא מקור הדינים של כל השנה, וצריך לטהר את מחשבתו כדי להמתיקם, ובשביל זה נוסעין לצדיקים כדי לזכות לקדושת המחשבה".

להכליל אחר הבריאה בקודם הבריאה

מעלה נוספת על כל הנ"ל יש בנסיעה לראש השנה כפי שכותב על כך מוהר"ן (הכשר כלים ד): "ועל כן צריכין לנסוע לצדיקי אמת על ראש השנה, כי בראש השנה נברא העולם, דהיינו אדם הראשון שנברא אז, שהוא עיקר העולם, כי הכל נברא בשבילו. ואז נגמרה הבריאה ויצאה

2. קיצרתי ועיי"ש ובביאורים.

מכוח אל הפועל על ידי ה' יתברך בעצמו, אבל עדיין היו צריכים שאדם הראשון יחזור ויתקן כל הבריאה על ידי עבודתו השלימה, שבשביל זה נברא הכל, שעל ידי זה יחזור ויוציא כל תיקון הבריאה מכוח אל הפועל מחדש וכמבואר לעיל, אבל אדם הראשון קלקל מיד וה' יתברך חמל על עולמו וחתיר לו פתח לתשובה ומחל לו עוונו וקבע יום זה לדורות שיהיה בו ראש השנה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש. ועל כן בראש השנה צריך כל אחד מישראל לחזור בתשובה ולתקן מעשיו כדי שעל ידי זה יחזור ויוציא כל תיקון הבריאה מכוח אל הפועל וכנ"ל. וזה אי אפשר כי אם על ידי כח הצדיקים, על כן נוסעים לצדיקים על ראש השנה". עכ"ל.

שם יכול כל אחד לשוב בתשובה לפי ראשית בריאתו

כותב מוהרנ"ת בהלכות ערלה אות ח: "ובשביל זה נוסעין על קברי צדיקים בראש השנה כי במקום מנוחת הצדיקים שם כלולים כל המקומות של כל אחד ואחד, כי במקום מנוחתו שם נמשך קדושת הכסא כבוד שהוא נחלתם כמו שנאמר 'וכסא כבוד ינחילם'. וע"כ שם הוא בחינת מקומו של עולם ויכול כ"א למצוא שם את מקומו ולשוב להש"י".

הם יודעים לעשות ראש השנה

עוד כותב מוהרנ"ת בענין זה בהלכות ערלה (ד אות ו): "ועל כן צריכין לנסוע לצדיקים אמיתיים על ראש השנה כי מהם עיקר קדושת ראש השנה. כי אפילו הרחוקים מהם שאין נוסעין אליהם כולם מקבלים מהם קדושת ראש השנה שהוא התעוררות התשובה³. אבל בוודאי כל מי שמתקרבים אליהם ונוסעים אליהם על ראש השנה בוודאי הם עיקר המקבלים קדושת ר"ה שנמשך רק מהצדיקים⁴". עכ"ל.

3. על ידי הצדיקים נשפעים הרהורי התשובה לעם ישראל כמובא במאור ושמש (פרשת כי תבא עמ' תרכ"ג), ובמיוחד על ידי נשמת משה כמובא באריז"ל (ליקוטי תורה פרשת ואתחנן) ובספר חרדים פרק ע.

4. כפי שממשיך מוהרנ"ת שם: "כי הצדיק עושה צדקת ה' היינו שהוא עוסק להצדיק את כל באי עולם ולדון את הכל לכף זכות כמו הש"י בעצמו שהוא עושה עמנו צדקה וחסד ודן אותנו לכף זכות תמיד מחמת שהוא ית' מקומו של עולם ויודע מקום כל אחד

לתועלת התיקונים המובאים בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ד

מעלה גדולה נוספת שישנה בנסיעה לציונו הקדוש של מוהר"ן זי"ע הן בשאר ימות השנה והן לראש השנה, היא מעלת הוידוי דברים בציונו של מוהר"ן, וכבר התבאר לעיל במקומו.

עד כאן נתבארו סיבות הנסיעה לאומן הן בכל ימות השנה והן בראש השנה כפי המובא בספרי מוהר"ן זי"ע. ולמדים אנו שהנסיעה הגדולה בכלל, והוידוי דברים בפרט, גדולה מעלתם עד אין שיעור הן לכלל והן לפרט.

עיוותי העלון

כעת הבה ונרד מרום שחקים אל עברי פי פחת וניגש לעיוותים בעלון. כדרכינו נעבור על כל אחד ואחד מהם בנפרד. נעיין בתוך כל קטע וקטע ונראה מיד כיצד הדברים הוצאו מהקשרם אחת לאחת.

התכללות נשמות ישראל

בעלון: הסיבה לכך שהם נוסעים לאומן בראש השנה היא משום שאנו חוטאים, והיא נכלל לזכות בדיון, ולכן נוסעים לאומן כדי "להכלל" בצדיק האמת, ועל ידי כך לזכות לקדושת המחשבה. ליקוטי מוהר"ן סא, ריא, ועוד. ע"כ.

הוא כותב את הדברים בהקשר לעיוותיו שם כאילו ועובדים את מוהר"ן ומתפללים אליו וכו' ככל דברי האיוולת שם, וממילא גם מה שציטט את ה'להכלל' הוא בעיוות מוחלט, כאילו ובזה ש'נכללים' בו מתכפרים העוונות כי הוא מכפר למי שנכלל בו. כאילו ומדובר באיזו שהיא קנוניא. למרות שמדובר בצדיק שעלה השמימה לפני כמאתים שנה ומה רוח לו ב'התכללות' זו, ובכלל מה היא התכללות זו, האם זה סוג של שטעלע/קריירה?, מה כבוד יש לצדיק מכך? כך לפי דבריו המטופשים. אולם כדרכינו ננסה 'ללכת' עם דבריו, נעיין במראי מקומות אותם הוא ציטט

ואחד כנ"ל, כמו כן הצדיק שאוחז בשורשי נשמות הוא גם כן עושה צדקה ה' שמצדיק את הכל לכף זכות כמו הש"י כנ"ל. וזהו ומשפטיו עם ישראל שזה הצדיק יכול לעשות ראש השנה לשפוט ולדון את כל ישראל. כי הוא יודע לדון את הכל לכף זכות מחמת שהוא בבחינת מקומו של עולם". ודבריו שם הם על פי דברי מוהר"ן בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן א.

ובבין היכן הוא ניסה להטעות את קוראיו. הבה נעיין בשני ה'ציטוטים' שהזכיר, ונראה אם יש קשר לדבריו.

ליקוטי מוהר"ן ח"א סא

אלו דברי מוהר"ן שם: "וזהו בחינת מה שנוסעין על ראש השנה לצדיקים. כי ראש השנה הוא יומא דדינא של כל השנה, [ואז הוא זמן של התעוררות הדינים] וכל אחד ואחד בא עם קדושתו [דהיינו עם שכלו שנקרא קודש] וצמצומו [הדינים ששורין עליו] אל הצדיק הדור. שהוא בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה כנ"ל. [ועל ידי זה יוצאים זכאים במשפט ביום הדין של ראש השנה, משום שנמתקים כל הדינים ונהפכים לרחמים] בבחינת (שמואל א ב): "כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל". שהם הצדיקים שעליהם נשתת העולם. [שכל העולם עומד עליהם, והם יסוד קיום העולם] ועל ידי זה נמתקים כל הדינים, על ידי בחינת אבן שתיה⁵ כנ"ל.

וזה חדי רבי שמעון ואמר: "ה' שמעתי שמעך יראתי", תמן יאות הוי למדחל. כי חבקוק אמר נבואה זו על רבי עקיבא וחבריו שמתו על ידי שלא היה בהם אהבה כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (יבמות ס"ב:). כי הם היו בחינת גבורות וצמצומים, ולא נכללו יחד. ולא נמתקו. ורבי שמעון וחבריו שהיו התיקון שלהם, על כן אמר אנן בחיבותא תליא, היינו בחינת האהבה וכללות שנכללין יחד, ועל ידי זה ההמתקה והתיקון כנ"ל. ומזה בא בחינת חדי רבי שמעון, היינו בחינת השמחה, שנעשה על ידי הכללות והאהבה, בחינת: "אור צדיקים ישמח". ע"כ לעניינינו.

5. וממשיך ואומר שם: "וזה בחינת אבני יעקב, שנכללו כולם בתוך אבן שתיה [ואבן זו היא בחינת האבן שתיה, שהיא יסוד וקיום העולם] (בראשית רבה ויצא פרשה ס"ח, עין זהר נח ע"ב, ויחי רל"א) ובחינה זו נעשית גם אצל צדיק הדור [כי הנפשות הם בחינת אבנים, כמו שכתוב (איכה ד): "תשתפכנה אבני קדש"]. [והכוונה לנפשות ישראל, הרי שהנפשות הם בחינת 'אבנים'] וכולם באים ונכללים בתוך הצדיק הדור, שהוא בחינת אבן שתיה, ועל ידי זה נמתקים כל הצמצומים כנ"ל. ועל ידי זה שנכללים יחד כל הנפשות כנ"ל [באהבה רבה, והם נכללים בתוך הצדיק הדור], על ידי זה נעשה שמחה, בבחינת (משלי י"ג): "אור צדיקים ישמח". כי הנפש הוא בחינת נר, בבחינת (משלי כ): "נר ה' נשמת אדם". וכשנכללין יחד נעשה מהם אור, ועל ידי זה נעשה שמחה, בחינת: "אור צדיקים ישמח".

עתה הבה ונעיין. קודם כל אפילו לפי הבנתו המוטעית במושג 'נכללים', הם הרי לא נכללים רק בצדיק, אלא הם 'נכללים' אחד בשני, אם כן כיצד יתכן לומר שתלמידי רבי שמעון בר יוחאי 'נכללו' 'בו' הרי זה ממש 'עבודה זרה' ל'הכלל' יחד, במין 'התכללות' כזו, אוי ואבוי! מילא יעקב אבינו זהו רק אבנים ומשל של תשתפכנה אבני קודש, נוכל לומר שזהו רק משל לדבר-מה מופלג מדעתינו. אבל על תלמידי הרשב"י כיצד 'נכללו' 'בו'?! ומה עם עבודה זרה, פסל ומסכה, אשירה ועיר הנדחת!! לא כן? לפי האיש שעוד לפני שהוא מבין דבר וחצי דבר במושגים מעט יותר נעלים ממה שהורגל עד כה, כבר פותח בפלפולי סרק והבל על גבם של ענקי הרוח הקדומים.

ובאמת, הדברים פשוטים ביותר. הצדיק האמיתי שנשמתו מופלגת במעלתה עד מאד, [והוא שורש נשמות ישראל שהם נשמות הצדיקים] הוא בחינת ה'אבן שתיה' של מעלה. כי על הצדיקים הושתת העולם כמו שכתוב (שמואל א ב) כי לה' מצוקי ארץ [אלו הצדיקים] וישת עליהם תבל. וזהו בחינת חכמה עילאה, ועל כן הם המתקת הדינים⁶. וכאשר נפשות ישראל באים לצדיק לראש השנה והם נמצאים שם כולם יחד בכלליות, ונכללים יחד באהבה ובהתקרבות לבורא כאיש אחד, הרי הם נכללים בעצם בחכמה עילאה, כי הוא בבחינת ה'אבן שתיה' שהיא בבחינת ה'חכמה עילאה', והם עתה נכללים בו, ומאיר עליהם זכותו הגדולה, ששם נתבטלין כל הצמצומים שהם הדינים כמובא שם.

6. כמו שאומר מוהר"ן לפני כן שם שכל הצמצומים והדינים שבעולם כולם נרשמים באבן שתיה שממנו הושתת העולם, כי כשם שבגשמיות היתה בקדשי הקדשים שבבית המקדש תחת ארון הברית שנקראה 'אבן שתיה' כי ממנה הושתת העולם כך גם ברוחניות יש בחינת 'אבן שתיה' שהיא השורש של ה'אבן שתיה' הגשמית, והיא בחינת 'קדשי קדשים', ובחינת החכמה העליונה, והיא משפיעה שפע לעולם וממנה יסוד וקיום העולם. ושם נמתקים הדינים כי אין הדין נמתק אלא בשרשו, והדינים והגבורות בשורשם הם דינים קדושים וממותקים, ובהשתלשלות אחר השתלשלות יונקים מהם הקליפות והם נעשים דינים וגבורות קשים, ועל ידי שממשיכים שפע משורש הדינים אל הדינים הם נמתקים ונהפכים לרחמים (עיי' שער הכוונות ענין ר"ה דרוש ז'. ליקו"מ המבואר).

ליקוטי מוהר"ן ח"א ריא

עתה ניגש ל'ציטוט' השני. שהוא דברי מוהר"ן שם בסימן ריא. וגם שם הדברים זהים לסימן סא. וז"ל: "מה שהעולם נוסעין על ראש השנה לצדיקים, כי עיקר המתקת הדין אינו אלא על ידי קדושת וטהרת המחשבות, כי שם שרשם. כמובא בזהר כולא במחשבה אתברירו (עיין זוהר פקודי רנד). ואי אפשר לבוא למוחין זכים אלא על ידי התקשרות לצדיקים, כמובא בזהר: "ויקה משה את עצמות יוסף", 'משה הוא בחינת מוחין, ויוסף הוא בחינת צדיק, היינו שאין שלימות למוחין אלא על ידי התקשרות לצדיקים. וראש השנה הוא מקור הדינים של כל השנה, וצריך לטהר את מחשבתו כדי להמתיקם, ובשביל זה נוסעין לצדיקים כדי לזכות לקדושת המחשבה". עכ"ל.

וגם זה מבואר היטב על פי הנתבאר בסימן סא בליקוטי מוהר"ן הנזכר לעיל. כי מאחר והוא יום הדין נוסעים לצדיקים להמתיק את הדינים. והנסיעה לצדיק לראש השנה הוא המתקת הדינים גם משום שהוא בבחינת האבן שתיה' ששם נמתקים הדינים. וגם משום שכל מחשבה קדושה היא ממתקת את הדינים. ושם אפשר לזכות להתעלות בענין קדושת המחשבה ועל ידי זה מתמתקים הדינים.

נמשיך עם עיוותי העלון:

שיפתח להם אור האין סוף'

עוד בעלון: וכבר אמר ר' נחמן על עצמו שבכוחו לכפר על עוונותיהם של המתקרים אליו ולהמתיק הדינים. הם גם מתוודים שם לפני הקבר על עוונותיהם כדי שיפתח להם "אור אין סוף".

ובהערה: ועיין בליקוטי הלכות (הל' פקדון וד"ש ה' לג): ואז צריך להמתיק כל הצמצומים והדינים של כל איש ואיש של כל ימות השנה וזה אי אפשר כי אם על ידי הצדיק האמת בחינת שכל הכולל ובשביל זה נוסעים לצדיקים על ר"ה.

עוד בהערה: ליקוטי הלכות (חושן משפט גביית חוב מהיתומים אות ב'): וכן הוא בכל דור ודור שעל ידי הצדיק האמת ומעט אנשיו שנתעוררו בתשובה עד שהתוודו ויודו דברים לפניו שעל ידי זה נכלול בא"ס כי הוא פתח להם אור הא"ס עד שהאיר בדעתם מה שהאיר.

והאמת:

הוא לוקח שיחות פשוטות ונפלאות מוסיף להם סימן שאלה והכל מסתדר. על אף ששיחות אלו פשוטות בתכלית, וכי מי לא יודע שעל כל

יהודי מאיר אור האין סוף ברוך הוא לפי דרגתו וקדושתו, כל התעלות פנימית אמיתית בעבודת ה' היא המשכת האור ה'אין סוף' ברוך הוא - אור השי"ת על האדם. אלא שכותב העלון מוסיף ומדגיש 'כדי שיפתח 'להם' אור אין סוף. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל... וכבר נתבאר לעיל בהרחבה שלפי מה שמעלה האדם את ה'מלכות' דקדושה - מלכות ה', כך הוא זוכה שגם עליו יאיר אור ה'אין סוף' ברוך הוא. וכל נושא הוידוי דברים לפני החכם כבר התבאר בהרחבה במקומו. ולעניינינו כבר הובאו לעיל דברי מוהר"ן בליקו"מ ח"א ד' שכפי שהאדם שב בתשובה ועושה את הג' דברים המתקנים את מידות הדומם צומח חי מדבר, ובמיוחד הוידוי דברים' שמהפך את צירופי אותיות העבירה החקוקים בעצמותיו ומעלה את המלכות דקדושה, כמו כן זוכה הוא שיאיר עליו אור ה' יתברך. וזה נעשה דווקא על ידי וידוי דברים אצל הצדיק שהוא בדרגה של 'ואיש חכם יכפרנה'. זולת מה שהחכם נותן לו דרך תשובה לפי שורש נשמתו.

כף זכות בדין

עוד בעלון: ובעוד מקומות כתוב שהצדיק יכול "לעשות ר"ה".

הוא הביא שם את דברי מוהר"ן אלו כהמשך לדבריו המוטעים בענייני הנסיעה לאומן והוידוי דברים. כאילו ובנוסף לכל הוא גם עושה ראש השנה בעצמו לכל בני העולם כי הוא המכפר וכו' ככל השטויות המגוחכות שכתב שם.

אולם גם כאן הוא כתב את דבריו ללא כל עיון מינימלי במקורות, שם כתובים הדברים במשמעות שונה לגמרי. נביא כאן את דברי מוהר"ן אלו (הלכות ערלה ד אות ו) ונבין משמעות שונה לגמרי. וזה לשונו: "כי מה שקשה למצוא הדרך לשוב להש"י זה מחמת חטא אדם הראשון ומחמת ריבוי עוונותינו שעל ידי זה נתבלבלו כל המקומות והדרכים עד שקשה למצוא הדרך לשוב אליו יתברך. כי עיקר התשובה הוא להשיב הדבר למקום שניטל משם בבחינת זרקא דאיזדרקת לאתר דאיתנטילת מתמן (כ"ש בסי' ל"ה) אבל מריבוי עוונותינו קשה לנו מאד למצוא מקומינו לידע איך לשוב אל המקום אשר נחצבנו משם".

עוד כתב שם: "ומחמת שאין מי שידע מקום כל אחד ואחד מתחילה ועד סוף, על כן אי אפשר להבין דרכיו יתברך, ומחמת זה קשה מאד למצוא הראש והתחלה לתשובה מחמת שאין מי שידע את מקומו, מחמת שמחטא אדם הראשון נשרו אבריו ונפלו ממנו כמה נשמות ונתבלבל מקומם מאד, וכמו כן על ידי החטאים של כל אחד ואחד. על כן עיקר תיקון התשובה אי אפשר להתחיל כי אם על ידי הצדיקים אמיתיים שהם אוחזים בכסא הכבוד דהיינו בשורשי נשמות ישראל שהם יכולים לעשות ראש השנה כי הם בבחינת מקומו של עולם ויודעים מקום כל אחד ואחד מתחילה ועד סוף הם יודעים לדון הכל לכף זכות ולעשות ראש השנה שהוא יום ראשון לעשרת ימי תשובה דהיינו 'התחלת התשובה', כי הם 'מוצאים זכות לכל אחד' לפי מקומו שידעו 'אפילו אם הוא הגרוע שבגרועים', ומכניסים אותו לכף זכות באמת, כי זה עיקר הזכות שמוצאים עליו כדי להנטותו לתחיה להכניסו באמת לכף זכות להחזירו בתשובה שלימה באמת, כי חוץ מזה הכל הבל ואין שום זכות וטובה בעולם כי אם כשעל ידי הזכות הזה יזכה לאיזה טובה אמיתית וניצחית לבא לתכלית האמיתי. וע"כ בוודאי מה שהצדיקים שיכולים לעשות ראש השנה ודנים הכל לכף זכות לפי מקום כל אחד העיקר הוא מה 'שעל ידי מכניסים אותם באמת לכף זכות' ו'מכניסים בהם הרהורי תשובה'⁷.

ועל כן צריכין לנסוע לצדיקים אמיתיים על ראש השנה כי מהם עיקר קדושת ראש השנה. כי אפילו הרחוקים מהם שאין נוסעין אליהם כולם מקבלים מהם קדושת ראש השנה שהוא התעוררות התשובה. אבל בוודאי

7. ובליקוטי מוהר"ן (ח"ב א) מבואר הענין בזה"ל: "ואזי יכולין לעשות ראש השנה. כי כשאדם יושב לדבר בחבירו, זה בחינת ראש השנה, שהוא יומא דדינא, שהוא יושב ודן את חבירו. וצריך להזהר מזה מאד, ולהסתכל על עצמו היטב אם הוא ראוי לזה לשפוט את חבירו, "כי המשפט לאלוקים הוא", כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפוט את האדם, כמו שאמר רבותינו, וזכרונם לברכה (אבות פרק ב): 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו' ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חבירו, כי אם השם יתברך, שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (בראשית רבה, ויצא, פרשת סח) וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועל כן הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובוודאי הוא מקיים בנו 'והו' דן את כל האדם לכף זכות' (אבות פרק א)".

כל מי שמתקרבים אליהם ונוסעים אליהם על ראש השנה בוודאי הם עיקר המקבלים קדושת ראש השנה שנמשך רק מהצדיקים כנ"ל. עכ"ל.

אם כן 'ראש השנה' פירושו 'תחילת התשובה' [כי עיקר ענין ראש השנה הוא המלכת ה' על כל אחד מישראל והיותו ראשון לעשרת ימי התשובה] וכן 'זכייה בדין', ואת זה יודעים לעשות הצדיקים [גם כאן נשים לב ללשון מוהרנ"ת הצדיקים לשון רבים] היודעים מקומו של כל אחד ודנים את הכל לכף זכות ומכניסים הרהורי תשובה בכל אחד ואחד⁸. אלו דברי מוהרנ"ת.

כך שגם בקנטור זה אודות הנסיעה לאומן והידידי דברים הוא גזר מתוך דברי מוהרנ"ת מספר מילים בודדות ללא קשר וללא הבנה מינימלית.

8. הצדיקים פועלים על עם ישראל גם ישעות רוחניות. הן על ידי שמתפללים על עם ישראל ומליצים בעדם. והן על ידי שמכניסים בהם הרהורי תשובה. (כנוכר לעיל)

יא

עיוות נושא השמחה

בעלון: ידוע שרבה האריך מאד בגודל מעלת השמחה, ואכן אין ספק שהשמחה היא מדה נצרכת מאד לכל ההולכים בדרכי ה'. רק שאצלם הם קוראים שמחה לפריקת עול ולליצנות, ומרגלא בפומייהו ש"עיקר השמחה על ידי מילי דשטותא", ואין אצלם שום גבול שמשם ואילך כבר נחשב לליצנות. ואילו בגמרא (מגילה כה): "אמר ר"נ כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דע"ז", וכן כל ספר משלי מדבר מחסרון הליצנות. ע"כ.

האמת:

גם כאן כתב האיש את דבריו ללא עיון מינימלי. כי דברי מוהר"ן אודות השמחה נאמרו על שמחה קדושה ההכרחית לעובד ה' להצילו מהעצבות והיאוש המפילים את האדם לכל החטאים¹. אבל מהשמחה שהיא הוללות הזהיר מוהר"ן להתרחק ממנה מאד. כמובא באוצר היראה (שמחה אות ב') בזה"ל: "שמחה דקדושה היא בוודאי דבר גדול מאד, כי זה עיקר שלמות העבודה לעבוד את ה' בשמחה וכו'. אך מפגם ונפילת השמחה דקדושה הנ"ל, מזה נשתלשל הטעות של כת הבוחרין בשמחה של הוללות ושכרות [המובא בסיפורי מעשיות מעשה י"ב] אשר צריכין לזהר ולשמור מזה מאד" עכ"ל.

מילי דשטותא הוא "מפתח" לבא לשמחה

המטרה של עשיית ענייני צחוק, הנכללים תחת הגדרת "מילי דשטותא" המובא בדברי מוהר"ן (ליקו"מ ח"ב סימן מח) "וע"פ רוב אי אפשר לשמח את עצמו, כי אם על ידי ענייני שחוק וצחוק וכו'", וכן בעוד מקומות. הוא כדי לבא לשמחה, כי מאחר והשמחה היא הכרחית לעבודת ה' ולהתגברות על היצר, וישנם פעמים רבות, שאין האדם מצליח להביא עצמו לידי שמחה משום דאגותיו ותלאותיו המונעים ממנו לבא לידי שמחה, על כן יש צורך

1. נושא השמחה ותועלתה יבואר בהרחבה אי"ה בספרינו בקודש הקדשים חלק ב, (חלק שמחו צדיקים בה').

בכלי זה שנקרא "מילי דשטותא" דהיינו ענייני שחוק וכיו"ב, מה שנקרא היום 'הומור' כדי להפיג את המתח והצער ולהכנס למצב של שמחה. אין צורך לומר, שלא זו תכליתה של השמחה, השמחה היא על דברים אמיתיים, שמחה בהשי"ת ובמצותיו, ועל שלא עשני גוי, וכיו"ב, כמובא בדברי מוהר"ן אודות השמחה, אלא זהו המפתח לבא לידי שמחה. דוגמא לדבר, כאשר עומדת מכונית, המיועדת לנסוע בה, ויש בה את כל הנצרך - מנוע וגלגלים וכו', אך בלי המפתח שמתניע את הרכב, היא איננה זזה ממקומה, כך הוא לעניין השמחה, יש כאן מנוע שהוא לימוד התורה וההתגברות על היצר (כי כאשר האדם עצב קשה לו לשלוט ביצרו ולבחור בטוב) והשמחה ביהדות ובמצוות ה', אך צריך מפתח כדי להתניע אותו, המפתח הוא מילי דשטותא. וכמו שמה שאמרו חז"ל אין שמחה אלא בבשר ויין, הרי מובן שאין הכוונה לומר שזו היא השמחה, אלא שהם יש בכוחם לעורר את השמחה האמיתית, כך הוא הדבר בענייננו.

התנאים למילי דשטותא

וההגדרה של מילי דשטותא, אינו ח"ו עניינים של הוללות וכדו', רק מה שאנו קוראים 'בדיחה' (ווערטלאך) ו'הומור', שהוא סוג של שחוק שמפיג את המתח והלחץ וכו', ומכניס אורה אחרת, נעימה ומשחררת יותר, ומבואר בדברי מוהר"ן, שאמר: שלשה תנאים יש לבדיחה כדי שתהיה על טהרת הקודש א. שהאומרה לא יתכוון לכבוד עצמו. ב. שלא יצער את זולתו על ידי כך ג. שלא תהווה ניבול פה. (מבועי הנחל, שיח שרפי קודש)².

2. ואין צורך לומר, שכל זה בכפוף להלכה המבואר בשו"ע, וכפי שאמר הגה"ח רבי נתן ליברמנט, שבכל ענין זה יש לזכור כלל שהוא נאמר רק לתקן ולא לקלקל, לא לעצמו ולא לאחרים. וממילא ברור שאין לעשות בזה דברים נגד השו"ע, וכמו שאמר מוהר"ן בעצמו: "איר מעגט קנייטשען מיין ספר ווי אזוי איר וילט און נישט טשעפן קיין סעיף שולחן ערוך!" [אתם רשאים לקמט את ספרי (כלומר לעיין ולחדש בליקוטי מוהר"ן) כרצונכם. אך בלי לפגוע אפילו בסעיף קטן של שולחן ערוך!"] (שיח שרפי קודש ח"ב עמ' ל"ו).

יב

התמימות בעבודת ה'

בעלון: כדי להתקרב אליו צריך שישליך מעליו השכל לגמרי [כי השכל רק מעכב מללכת אחריו] ע"כ.

גם בנוגע לנושא הכל-כך פשוט של התמימות בעבודת ה' וקיום העצות בעבודת ה' ללא התחכמויות, עיוות האיש את הנושא לגמרי, ועל אף שמוהר"ן מדבר על תמימות אחרת לגמרי עיוות הכותב והוסיף נופך משלו: [כי השכל רק מעכב מללכת אחריו] בכך הוא מציג את הדברים כביכול מוהר"ן עצמו הוא זה שאומר להם שיש עליו קושיות והקושיות מכוונות דווקא עליו, לא על צדיקים אחרים, ודווקא משום כן הוא 'מצווה' עליהם שהם חייבים להתקרב "אליו" 'ללא כל סיבה', ועל השאלה מדוע להתקרב אליו, יש להם להשליך שכלם לגמרי... ולהתקרב אליו סתם... והאמת שקשה להבין את ההגיון של כותב העלון זולת אם נשליך שכלינו לגמרי לגמרי... ובאמת דברי מוהר"ן אלו נאמרו לעניין תמימות אחרת לגמרי וללא כל קשר להתקרב אליו דווקא¹. ובליקו"מ ח"א רנ"ה כתוב בזה הלשון: "כשאדם הוא מאמין בצדיק בלי שום דעת אפשר לו ליפול מהאמונה. כי מאמונה לבד אפשר ליפול אבל אם יש לו גם דעת שמבין גם בדעת אזי אי אפשר לו ליפול" - - - כך שדווקא לעניין האמונה בצדיקים דורש מוהר"ן 'אמונה עם דעת'.

עוד הוסיף לכך כותב העלון את דברי מוהרנ"ת (ליקוטי הלכות תפילין ה לה) "ועיקר אתערותא דלתתא שלהם הוא שיפשיטו את דעתם ויסלקו את

1. דווקא מוהר"ן הוא זה שהכריז ואמר שלא איכפת לו כלל שיפרסמו את דברי תורתו ואת כל עצותיו בעבודת ה' שלא בשמו (שיח שרפי קודש ב טז). ואמר בזה הלשון: "מיר הארט נישט מען זאל רעדן פון מיר, מען זאל שמועסן פון מיר, ער זאל בענטשען ערנסט, דאוונען ערנסט, ס'זאל זיין פון מיין כוח און ער וועט נישט וויסן אז ס'איז פון מיין כוח". "לא איכפת לי שתדברו מעצותי ומדברי תורתי ולא תזכירו את שמי, ושהשומע יברך בכוונה ויתפלל בכוונה, וכל זה יהיה מכוחי והוא לא ידע כלל שזה בא מכוחי!"

חכמתם ושכלם לגמרי כאלו אין להם שום שכל כלל רק יטו אזנם ולבבם היטב לקול דברי הצדיק האמת. וימסרו לבם ושכלם אליו לגמרי" (ליקוטי הלכות ציצית לה, וכעין זה מופיע בעוד מקומות רבים מספור). ע"כ. אולם גם בקטע זה יראה כל מעיין שהוא כתב את הדברים ללא כל הבנה. והתמיות שם היא לא השלכת השכל אלא 'ביטול לדעת התורה האמיתי' אותה יודעים להדריך את האדם רק הצדיקים. ואלו דברי מוהרנ"ת שם²: "ועיקר אתערותא דלתתא שלהם הוא שיפשיטו את דעתם ויסלקו את חכמתם ושכלם לגמרי כאילו אין להם שום שכל כלל רק יטו אזנם ולבבם היטב לקול דברי הצדיק האמת. וימסרו לבם ושכלם אליו לגמרי. כמו שאמר רבינו ז"ל שכל זמן שנשאר להאדם שום שכל עצמו אינו מקורב כלל כמבואר על פסוק (דברים ל"ב) עם נבל ולא חכם: עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו (בסימן קכ"ג), שעיקר קבלת התורה היה רק על ידי זה על ידי שסילקו את חכמתם לגמרי. כי אם היו מעמידים על חכמתם ושכלם לא היו יכולים לקבל את התורה וכו' עיין שם. כי כל השכל של כל העולם. אפילו של היראים והכשרים כל זמן שלא זכו לשבר תאוות לבם לגמרי לגמרי כמו עור המעובד ממש בלי שום שמץ ריח בעלמא כנ"ל, עדיין אין להם שום שכל כלל וכל שכלם הוא רק בבחינת המדמה שהוא כח הגוף כח הבהמיות. מאחר שלא פשטו את גופם עדיין לגמרי מהבהמיות. וגם המדמה שלהם אינו מבורר עדיין לגמרי. על כן עיקר תיקונם להתקרב להשם יתברך הוא על ידי אמונת חכמים בחינת (שמות י"ד) ויאמינו בה' ובמשה עבדו. דהיינו להתקרב לצדיקים אמיתיים ולהאמין בהם ולבטל דעתו נגדם לגמרי כאילו אין לו שום שכל כלל". עכ"ל.

מצוה לחדד השכל

וכדי להבין את גודל הטעות בהבנה שהעלה עורך העלון, נציין לפנינו מעט מדברי מוהר"ן מהם נבין את ההיפך הגמור. מובא בליקוטי מוהר"ן קמא סב: "כי האמת, מה שהגביל השם יתברך לשכל האנושי שיוכל להבין, הוא מצוה גדולה לחדד השכל, להבין הדבר על בוריו".

ובשיחות הר"ן נא בשיחה אודות התמימות ההכרחית אומר מוהר"ן: "גם בתמימות אסור להיות שוטה, אבל אף על פי כן חכמות אין צריכים כלל". (וכן מובא גם בליקוטי עצות ערך תמימות ע"פ דברי מוהר"ן בליקוטי מוהר"ן ויובאו דבריו להלן).

עוד מובא בליקוטי מוהר"ן ח"א תורה קא: "אבל 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ', היינו מי שלומד בעיון, שמעייין ומבין חכמות התורה, שזהו בחינת אנפין נהירין, בחינת (קהלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו", על ידי זה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ".

וכן מובא בליקוטי מוהר"ן קמא כה: "כי צריך כל אדם להוציא את עצמו מהמדמה, ולעלות אל השכל".

עוד מובא בליקוטי מוהר"ן (קמא לא) "וברית עילאה, הוא שמירת הברית קודש. וברית תתאה, הוא שמירת איסור והיתר וכו' וצריך לאדם להיות לו אלו שני בחינות ברית, היינו שיהא "צדיק ולמדן". כי 'לא עם הארץ חסיד' (אבות פרק ב'). צדיק, נקרא על ידי שמירת הברית קודש (זוהר נח נ"ט: ועוד). ולמדן, על ידי איסור והיתר".

ועוד מובא בשיחות הר"ן (אות נא) שמעלת השכל היא גדולה כל כך עד שבכוח השכל בלבד אפשר להתגבר על התאוות. וז"ל: "והשכל של האדם יכול לעמוד כנגד כל התאוות".

ובחיי מוהר"ן אות שמו אף מזרז מוהר"ן על מעלת לימוד ספרו בכך שהוא סגולה להגדלת המוח, ומובא שם: "פעם אחת היה מזרז את אחד ללמוד את ספרו. ואמר שהוא מצוה גדולה ללמוד ספרו הרבה. ואמר לו שיכולין להיות נעשה בעל מוח גדול על ידי ספרו, כי יש בו שכל גדול ועמקות נפלא מאד על פי פשוטן של דברים. וגם אם יתמידו בספריו יכולין לזכות להיות נעשה איש כשר באמת, ואז יזכה לראות הפנימיות שיש בספריו הקדושים כי יש בהם פנימיות הרבה מה שאין נראה על פי פשוטו כלל. אשרי הזוכה ללמוד ולהתמיד בהם הרבה". עכ"ל.

ובשיחות הר"ן (עו) מובא שאין יכולין להיות "בעל השגה" כי אם כשהוא למדן בגמרא פירוש רש"י ותוספות.

התמימות - הגדלת "שכל התורה"

למדים אנו שתמימות זו איננה השלכת השכל, אלא הגדלת שכל התורה. כי כאשר האדם הולך ע"פ שכלו וחכמתו ואינו מבטל עצמו לחכמי התורה יוכל ליפול לטעויות גדולות בהנהגתו,³ ואפילו יוכל ליפול מאמונתו. ואברהם אבינו הוא היה ראש למאמינים והתמימים הכשרים העובדים את ה' בתמימות. ותמימות זו של אברהם אבינו וכל הצדיקים איננה השלכת השכל אלא היא החכמה הגדולה ביותר עד שאפילו שלמה המלך שעליו נאמר ויחכם מכל האדם אמר (משלי ל, ב) "כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם ליי", ואין בכך סתירה, כי אדרבה מה שנאמר על שלמה המלך ויחכם מכל האדם' הוא שמגודל שלימותו בתורה זכה לשלימות החכמה בכל, וחכמת התורה לא תהא זולת יהא האדם בער מאיש וללא בינת אדם במקום שצריך להתבטל לדברי התורה, כי חכמת שלמה המלך היתה עם ביטול גמור לתורה ולמצוותיו והיא החכמה האמיתית.

3. מובא בליקוטי מוהר"ן (ח"ב יב) "כשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו, יוכל ליפול בטעותים ומכשולות רבים, ולבוא לידי רעות גדולות, חס ושלום. ויש שקלקלו הרבה, כגון הרשעים הגדולים מאד המפורסמים, שהטעו את העולם, והכל היה על ידי חכמתם ושכלם. ועיקר היהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות, בלי שום חכמות, ולהסתכל בכל דבר שעושה, שיהיה שם כבוד השם יתברך, ולבלי להשגיח כלל על כבוד עצמו. רק אם יש בזה כבוד השם יתברך יעשה, ואם לאו לאו, ואזי בודאי לא יכשל לעולם". עכ"ל.

יג

עיוות הנושא ירידה לצורך עליה

בעלון: עניין ה'ירידה לצורך עליה'. בכתבי ברסלב נאמר שאדם שחטא צריך להבין שדווקא על ידי החטא יכול לזכות למעלות מסוימות שלא היה זוכה להם אם לא היה חוטא. וח"ו לחשוב כן, דאם כן: א. למה לא לחטוא לכתחילה במזיד, הרי על ידי כך אפשר להשיג קרבת ה' וסודות התורה שאי אפשר להשיג בלי זה? ב. הרי בשעת הנסיון היה צריך לבחור בטוב. וייתכן שבגלל שבחר ברע נגד רצון ה' הרויח יותר?!

הציטוט בהערה: למשל בליקוטי מוהר"ן כב, וט, ובעוד מקומות רבים. ע"כ בעלון.

על מהלך גאוני שכזה לא חלמנו. מעתה בידינו פטנט רשום לחיות חיים כפולים. הרעיון פשוט מאד, הרי אמרו חז"ל (יומא פו) שהעושה תשובה מאהבה וזדונות נהפכין לזכויות. אם כן כדאי לאסוף הרבה זדונות וביום מן הימים יהפכו כולם לזכויות. בדרך זו יכול הוא להתלוצץ גם מכל דברי חז"ל, כגון מה שאמר רבי אבהו (ברכות לד) "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד", אם כן למה לא לחטוא ולשוב. והוא עוד מזכה את כל העולם כולו שהרי אמרו חז"ל (יומא פו) "גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו" וכן שם "גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם" והוא עוד מקרב את הגאולה על ידי עוונותיו שהרי אמרו שם "גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה". גם ביטוח חיים בצידו שהרי אמרו חז"ל שם: "גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם" ועוד כהנה וכהנה על כל דברי חז"ל על התשובה. ונושא ה'ירידה לצורך עליה' איננו מובא רק בדברי מוהר"ן אלא הוא מושג ידוע בהרבה מהספרים הקדושים¹ ודבריהם נשענים על

1. נושא זה מוזכר בהרבה מהספה"ק מהם בבאר מים חיים פ' לך לך פרק יג ויעל וגו'.

יסודות חז"ל. ודברי מוהר"ן אלו נמצאים גם בליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' יב ושם כותב זאת מוהר"ן בשם 'המובא בספרים'. ומקור הדברים שם הוא ספר תולדות יעקב יוסף שאומר את הדברים בשם מורי כלומר 'הבעל שם טוב'. כך שדבריו בזה הינם נגד הספה"ק הנ"ל ונגד חז"ל.

ואמנם הליצינים הללו, אכן מחוסרי תיקון הם, ואחת דינם להיות מהכתות שאינם רואים פני שכינה, לא בזה ולא בבא, ויורדים ואינם עולים, שהרי כל מה שינסו להציע לתועלתם, יתלוצצו ממנו, ומה תקנה יש עבורם.

והנה כל בר בי בר דחד יומא בדברי מוהר"ן יודע שהכלל הראשון בדבריו בעבודת ה' הוא לא לזוז מסעיף שולחן ערוך, ומאחר וכך מה לנו להגיב על כל שטות העולה במוחו של כל מאן דהוא. אך מאחר והאיש בנה עליותיו על ציטוטים כוזבים אין מנוס מלהגיב עליהם.

כל המתבונן בדברי מוהר"ן² שם (ליקו"מ ח"א כב, ליקו"מ ח"א נו) רואה מיד שלא על ידי החטא זוכין לכך כפי שהציג זאת במעוות כותב העלון, אלא על ידי התשובה שאחר החטא.

בנוסף לכך מוהרנ"ת³ כותב מפורשות בספר ליקוטי הלכות (סימני בהמה ויחי טהורה ד'⁴) שאף על פי שבוודאי על ידי תשובה יכול לתקן וכו' מ"מ

הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט וגו'. וכן בבת עין פ' שמות על הפסוק ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף וכו' (שמות א ח). ובדגל מחנה אפרים פ' ויחי על הפסוק הקבצו ושמעו בני יעקב. ובייטב לב פ' ויצא (יט, כ) על הפסוק והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. ובעבודת ישראל פ' בהעלותך. ובאמרי אמת פ' שלה בענין חטא המרגלים, ובפ' כי תצא. ובספר ישראל קדושים אות ה.

2. נושא זה מוזכר בליקוטי מוהר"ן בחלק א י, כב, ובחלק ב יב ובכולם הוא אותו מכוון שהאדם ע"י תשובתו יכול לזכות ולהפוך את הירידה לתכלית העליה.

3. תלמידו המובהק ביותר של מוהר"ן שכל דבריו דברי רבו מוהר"ן זי"ע.

4. אלו דברי מוהרנ"ת שם: "ועל כן מועיל תשובה על כל העוונות שבעולם, אף על פי שעשה מה שעשה ופגם מה שפגם וקלקל מה שקלקל, אף על פי כן מועיל תשובה על הכל. ואין לך דבר שעומד בפני התשובה. ולכאורה אי אפשר להבין ענין התשובה, כי מאחר שעל ידי העבירה מחריב ומקלקל האיבר והמידה והעולם התלויים במצוה זאת. איך יוכל לחזור ולתקן על ידי התשובה והחרטה מה שקלקל? ועל כן באמת שאלו לכולם, והשיבו, הנפש החוטאת היא תמות! כמובא, אבל ה' יתברך חנון ורחום

אסור לעשות נגד רצון ה' ח"ו. וגם לא יעזרו לו מן השמים לשוב, כעונש

הוא, והקדים תשובה לעולם, כי הוא יתברך יודע גדלותו ורוממותו, כי אין מי שידע ממנו יתברך כי אם הוא לבדו יתברך. ועל כן הוא יודע שאחר כל הקלקולים שמקלקל האדם בעוונותיו הרבים, אף על פי כן הוא גומר הכל כרצונו על ידי זה דייקא, רק אף על פי כן מגיע להעובר ענשים קשים ומרים כפי מעשיו, כי הם דרכיו יתברך שאי אפשר להבינם כנ"ל. ועל כן תיכף כשעושה האדם תשובה ומכניע את עצמו לפני ה' יתברך ומתחרט על העבר ומקבל על עצמו שלא לעשות עוד וכו', תיכף ומיד ה' יתברך חומל עליו וממשיך עליו הארת התיקון מלמעלה מעלה ששם בגבהי מרומים אין שום קלקול כלל, רק, אדרבא, מכל הדברים איך שהם, נעשים תיקונים גדולים כנ"ל. ועל כן צריך האדם לפלס דרכיו לשמור עצמו מאד לבלי לעבור, חס ושלום, שום דבר כנגד התורה, כי אף על פי שאיך שיתנהג, אף על פי כן יגמור ה' יתברך תמיד כרצונו כנ"ל, אף על פי כן יקבל ענשו הקשה והמר, רחמנא לצלן, כפי מעשיו כנ"ל. אבל אם, חס ושלום, כבר התגבר עליו היצר הרע והפילו ברשתו ונכשל במה שנכשל בשוגג, או במזיד, אפילו אם עבר מה שעבר, אפילו אם הרבה לפשוע מאד, אפילו אם חס ושלום, עבר על כל התורה כולה אלף פעמים, רחמנא לצלן, אף על פי כן אין שום יאוש בעולם כלל, כמבואר אצלנו כמה פעמים, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אין לך דבר שעומד בפני התשובה, כי אחר שכבר עשה מה שעשה ועבר מה שעבר; הוא צריך להתחזק, להתעורר לתשובה ויסמוך על חסדי ה' יתברך שיוכל להאיר עליו התיקון מבחינת ההנהגה של מעלה מעלה ששם מתהפך הכל לטובה תמיד כנ"ל. ועל כן העוונות נתהפכים לזכויות על ידי התשובה, כי הכל על ידי בחינה הנ"ל, אבל בודאי אסור להאדם לסמוך על זה, חס ושלום, כי האומר אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. וזהו 'אין מספיקין בידו' דייקא, כי בודאי גם האומר אחטא ואשוב וכו' אם אף על פי כן עושה תשובה אחר כך בודאי מועיל לו תשובה, כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה, רק שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, כי מאחר שאמר אחטא ואשוב נמצא, שסמך עצמו לכתחילה על בחינת ההנהגה שלמעלה לבד, שמשם תיקון התשובה כנ"ל. ועל כן ענשו מידה כנגד מידה, שאין מספיקין בידו ואין מסייעין לו מלמעלה לעשות תשובה, אבל אם בעצמו יתגבר את עצמו לעשות תשובה, בודאי יועיל לו, רק שקשה לו לשוב, מאחר שאין מסייעין לו כל כך מלמעלה, כי באמת גם עיקר תיקון התשובה הוא על ידי אתערותא דלתתא אף על פי שאי אפשר לו לתקן החטא כי אם על ידי בחינת ההנהגה של מעלה מעלה כנ"ל. אף על פי כן אינו זוכה לזה כי אם על ידי תשובה בתפילה ותחנונים וכו', שהם בחינת אתערותא דלתתא, אדרבא, הבעל תשובה צריך להתגבר בעבודות בתורה ותפילה ומעשים טובים יותר ויותר, כי צריך אתערותא דלתתא יותר ויותר, שזהו בחינת מה שהבעל תשובה צריך להוסיף

על זה שסמך על זה שיכול לחזור בתשובה.
 עתה נתבונן בדברי מוהר"ן שציטט ונראה שדברי מוהר"ן שם נאמרו על ידי התשובה.

ליקוטי מוהר"ן ח"א כב

אלו דברי מוהר"ן שם: "וזה (ירמיה נ) ביום ההוא יבוקש עוון ישראל ואיננו, כי לעתיד יהיה כולו תשובה, ועל ידי התשובה זדונות נעשין זכויות, ויהיה נעשה מעבירות ישראל תורה (עיי"ש בדברי מוהר"ן קודם לכן), ועל כן יבקשו אז העוונות, כי יבקשו ויחפשו אז אחר עוונות ישראל, איך לוקחין עוד איזה עוון כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: ואיננו, כי יהיו כל העוונות נכללין באין, היינו באין סוף, ששם העוונות נתהפכין לזכויות על ידי התשובה, וזהו בחינות 'ירידה תכלית העליה' הנ"ל".

ליקוטי מוהר"ן ח"א נו

וכן בדברי מוהר"ן בליקו"מ ח"א נו, שם אומר מוהר"ן שגדול כח עסק התורה, שיכולה לעורר בתשובה אפילו אדם שהוא כבר בגדר עבר ושנה נעשית לו בהיתר. אלא שהוא עיוות את דבריו ועל עיוותיו בנה את ליצנותו. וזה לשון מוהר"ן שם⁵: "אבל דע, שיש עוד בחינת הסתרה בתוך הסתרה.

קדושה על עצמו, כגון תענית, או להרבות בתלמוד תורה וצדקה ומעשים טובים וכו'. כמובא בספרים אם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמד שני דפין וכו'. כי מאחר שפגם בעוונותיו ופגם בבחינת אתערותא דלתתא, על כן צריך להתגבר באתערותא דלתתא יותר ויותר כדי שיזכה להמשיך עליו אתערותא דלעלא ממקום גבוה ועליון יותר ששם מתקן הכל, ששם מתהפכין העוונות לזכויות כנ"ל, כי כל מה שהאתערותא דלתתא בהתגברות גדול ובקדושה גדולה ביותר, כמו כן זוכה להמשיך אתערותא דלעלא ממקום גבוה ועליון יותר. ועל כן צריך הבעל תשובה לקדש עצמו בבחינת אתערותא דלתתא ביותר כדי שימשיך עליו אתערותא דלעלא ממקום גבוה יותר, ששם מתקן הכל כנ"ל".

5. אלו תחילת דברי מוהר"ן שם. "כי יש שני הסתרות. וכשהשם יתברך נסתר בהסתרה אחת, גם כן קשה מאד למצאו. אך אף על פי כן, כשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר ליעז ולחפור עד שימצא אותו יתברך, מאחר שידוע שהשם יתברך נסתר ממנו. אבל כשהשם יתברך נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהיינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו,

דהיינו שההסתרה בעצמה נסתרת, שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, דהיינו שאינו יודע כלל שנהפך אצלו האיסור להיתר, רק כל הדברים רעים דומות לו למישור גמור, חס ושלוש. היינו אם, חס ושלוש, אחר שעבר ושנה, עושה יותר עבירות, חס ושלוש, אזי נסתר ממנו אפילו זאת שידע שנעשה לו כהיתר, רק שאינו יודע כלל משום נדנוד איסור, והכל הוא ישר בעיניו. וזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה, שההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל. ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלוש השם יתברך, דהיינו אותיות התורה, כי בלעדי אין חיות לשום דבר כנ"ל. רק שעל ידי ריבוי העבירות הפך דברי אלוקים חיים לגמרי, עד שנהפך אצלו מחכמות התורה לפתיות. עד שאינו יודע כלל

דהיינו שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו אזי אי אפשר כלל למצא אותו, מאחר שאינו יודע כלל מהשם יתברך. אבל באמת אפילו בכל ההסתרות, ואפילו בההסתרה שבתוך הסתרה, בוודאי גם שם מלוש השם יתברך. כי בוודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה לו קיום כלל. ועל כן בוודאי בכל הדברים, ובכל המעשים, ובכל המחשבות, מלוש שם השם יתברך כביכול. ואפילו אם, חס ושלוש, עושין דבר עבירה, שהוא שלא כרצון השם יתברך, עם כל זה בוודאי יש שם חיות השם יתברך, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול. והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא שבכל הדברים, ובכל המחשבות, אפילו מחשבה דבור ומעשה של עבירה, חס ושלוש, יש שם גם כן התלבשות התורה, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול, בבחינת הסתרות. כי עבר ושנה נעשה לו כהיתר, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (יומא פ"ו:), דהיינו שעל ידי העבירות הוא מהפך דברי אלוקים חיים, ועושה צרופים אחרים בתורה, עד שנעשה מאיסור היתר, כמו שכתוב (ישעיה ה): "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע" וכו'. נמצא שאפילו בתוך העבירות מלוש שם חיות השם יתברך, דהיינו אותיות התורה. רק שהוא בהעלם. דהיינו שמחמת העבירות, הפך הצרופים של התורה, עד שנעשה מאיסור היתר כנ"ל, עבר ושנה נעשה לו כהיתר, וזה בחינת הסתרה אחת. וכשהשם יתברך נסתר ממנו בהסתרה אחת, דהיינו בחינה הנ"ל שנעשה לו כהיתר, גם כן קשה מאד למצאו, מאחר שכבר נעשה לו כהיתר. אבל עם כל זה אפשר ליגע ולחזור עד שימצא אותו יתברך שמו, מאחר שעל כל פנים יודע שנעשה לו כהיתר. על כן אף שהשם יתברך נסתר ממנו, וכבר נעשה לו העבירות כהיתר. עם כל זה אפשר שיש אל לבו זה בעצמו, דהיינו מה שנפל והגיע לבחינת נעשה לו כהיתר, ויבקש ויחזור עד שיצא מזה, מאחר שעל כל פנים יודע מזה שנעשה לו כהיתר.

אפילו זה בעצמו שנעשה לו כהיתר כנ"ל, שזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל.

על כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, (עיי"ש קודם לכן שעל ידי עסק התורה, קורין את האריכות ימים וממשיך אריכות ימים למלכות) וזה על ידי שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא בחינת דעת כנ"ל. וזה הוא על ידי "עסק התורה" (עיי"ש קודם לכן). ועל ידי זה הדעת, יוכל לידע שאפילו בתוך ההסתרה בעצמה, ואפילו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלוּבש השם יתברך, דהיינו התורה. ומאחר שידע שאפילו בתוך ההסתרות יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נתגלין ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפילו מהסתרה שבתוך הסתרה, נעשה תורה. כי באמת גם שם מלוּבש השם יתברך, היינו תורה כנ"ל. רק מחמת שלא היו יודעין שהשם יתברך נסתר שם, זה בעצמו הוא בחינת ההסתרות. ותיכף, כשיודעין שהשם יתברך נסתר שם, על ידי זה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך ההסתרה, ונעשה ממנה דעת, והוחזרה התורה שנסתר כאן, לדעת, מאחר שידע שהשם יתברך נסתר שם. וכיון שנחזר ההסתרה שבתוך הסתרה לדעת, ונעשה ממנה תורה, אזי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחינת: 'אורייתא מכרות קמיהו עד מתי פתיים תאהבו פתי' (זוהר שמיני ל"ו, אחרי נ"ה, נשא קכ"ו). עכ"ל.

ואם כבר הזכרנו את ענין הירידה תכלית העלייה נאמר שירידה זו שהיא תכלית העליה, היא לא דווקא נפילה לחטא⁶ אלא כל אחד לפי דרגתו, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ואצל צדיקים הירידה היא עיסוקם

6. אלו דברי מוהרנ"ת (ליקוטי הלכות או"ח פסח הלכה ט) "כי יש עת שצריכין לאכול או לישון בשביל קיום הגוף או לדבר עם בני אדם כדי לפקח דעתו וכיוצא בזה הרבה, וכן כל העיתים בכלליות ובפרטיות שעוברין על האדם, פעמים הוא בבחינת עליה, ופעמים הוא בבחינת ירידה. וגם בבחינת העליה בעצמה יש אלפים ורובבות מדרגות. וכן יש ימי הילדות והבחרות, ימי עליה וימי צמידה וימי ירידה שהם ימי הזקנה והשיבה וכו' וכן כל מה שעובר על האדם בכל אלו העיתים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על רבי אליעזר שקם אפילו לפני זקן נכרי, אמר, כמה הרפתקאי דערו עליו. כי בהכרח שיעבור על כל אדם כמה וכמה מיני עיתים שונים, ובפרט על איש הישראלי הרוצה להתקרב להשם יתברך שבשבילו נברא הכל".

במאכל ומשתה ושינה, וענין זה של הירידה שקודם העליה הוא לא רק ביחיד אלא אפילו ברבים כמו כל עם ישראל, ועל כן ניתנה תורה במדבר שממה⁷.

7. ועל דרך זה כותב בעל הלשם (ספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ה' אות ה'): "ונמצא שכל ירידה אשר ירד העליון (בסדר השתלשלות העולמות) הוא רק לצורך תיקון וכדי שיוצא ויתהווה עי"ז התחתון ג"כ. וזהו ג"כ סוד כל הירידות והקטנות אשר עוברים בכל עת על כל אדם (וכן הוא בהעלם בכל הנמצאות כולם), כי הנה הוא כדי לירד ולהתקרב אל אשר למטה הימנו וכדי להעלותו. כי נעשה בזה עליית הניצוצות הקדושים מבליעתן להוציא יקר מזולל.

ומזה תראה כמה צריך האדם ליוזר מאד מלהרהר אחר מדותיו של הקב"ה להתרעם ח"ו על חלקו אם קטן ודל הוא, או כשרואה בעצמו שאינו מצליח ח"ו בחפצי שמים, וכן כאשר יש לו התגברות היצר ח"ו יותר מהראוי לו לפי דעתו. כי אין אדם יודע על איזה מלאכה שולח בעולמו, זה שולח לגרוף את הביבין לטהר אותם ולנקותם מכל חלאה וזוהמא והוא תמיד במצור ובמצוק, וזה שולח לקשט את היכלי מלך ולעשות עטרה על ראשו ומתענג עי"ז בסגולות מלכים. אך כבר אמרו לפום צערא אגרא ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, כי הוא מסוד גלות השכינה הורד למטה לברר בירורין ודיו לעבד להיות כרבו והוא ג"כ סוד כל הדי' גליות כנודע. ואין לאדם להתרעם ח"ו על מצבו ומדרגתו אלא רק לבקש רחמים ולמסור את עצמו אליו ית"ש תמיד. וכבר כתב רבינו הרמ"ק ז"ל כי גם כגון זה הוא ג"כ בכלל השאלה הנודעת דצדיק ורע לו שהוא מכבשי דרחמנא ומהנהגתו הנעלמה ית"ש. ולזאת אין לאדם ליפול בשביל ירידות ח"ו, אלא יחזק את עצמו תמיד ויקיים בעצמו דום לה' והתחולל לו (תהילים ל"ז), כי רק לו ית"ש לבד נתכנו עלילות לחלק לכל אחד ואחד את מלאכתו הראויה לו לתקן את שורשו במקום עליון וכולם יאירו באור פני מלך חיים". עכ"ל.

יד

עיוות נושא המפורסמים

בעלון: את הברסלבים עצמם לא מעניין כלל מה דעת גדולי ישראל בשום נושא ועניין, כי כולם "מפורסמים של שקר" ו"שדין יהודאין" ולא הצליחו להשיג שום דרגה בעבודת ה', כיון שלא היו מקורבים ל"צדיק האמת". ע"כ.

ובהערה: ח"י מוהר"ן תקל"ז: אמר לענין המפורסמים של שקר כי על הבעל דבר קשה מאד לטרוח עם כל העולם להטעותם מדרך הישר על כן העמיד מפורסם אחד במקום פלוני ומפורסם אחד במקום פלוני. ע"כ.

שתי טעויות:

א. לא כתוב בשום מקום שכל גדולי ישראל מפורסמים של שקר. זוהי המצאה שלו. הוא מצטט מילים ללא לשים לב למה שציטט. הוא מזכיר מפורשות מפורסמים 'של שקר' כלומר לא כל מי שמפורסם הוא כך אלא המפורסמים שהם של 'שקר' ופרסומם בשקר ואינם ראויים לאיצטלא זו. והוא מערבב בין קודש לחול.

ב. גם השיחה אודות השדין יהודאין נמצאת בליקוטי מוהר"ן ח"א יב. ושם מדובר לא על מי שהוא לא חסיד ברסלב אלא על מי ששונא ורודף את הצדיקים¹. וההבדל ברור. וממילא גם מה שכתב "ולא הצליחו להשיג שום דרגה בעבודת ה'" זוהי הוספה שהוסיף מעצמו ואין לה שום בסיס. כעת נרחיב את הדיבור יותר.

1. זה לשון מוהר"ן שם: "ולבן הוא תלמיד חכם, שד יהודי, שתורתו להתייחר ולקנטר, ותלמיד חכם כזה, נבילה טובה הימנו (ויקרא רבה א, עיין מתנות כהונה). וזה ידוע, שאינו נקרא תלמיד חכם אלא על ידי תורה שבעל פה, כי זה שידוע ללמוד חמש אינו נקרא תלמיד חכם, אלא זה שהוא בקי בגמרא ופוסקים. וכשלומד בלא דעת, נקרא לבן, על שם ערמימיות שנכנס בו, ושונא ורודף את הצדיקים, צדיק עליון וצדיק תחתון, כי שכינתא בין תרין צדיקא יתבא, כמו שכתוב בזהר (ויצא קנג, ויחי רמה:)" עכ"ל.

ידידות מוהר"ן עם הצדיקים המפורסמים של אמת

מוהר"ן היה מיודד מאד עם הצדיקים המפורסמים, ואף שלח את תלמידו המכונה ר' זלמן דער קליינער (ר' זלמן הקטן) לאסוף מצדיקי דורו הסכמות על הספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן" והביא עמו למעלה ממאה הסכמות מהם. [תלמידו מוהרנ"ת כותב על כך: ומוהר"ן לא רצה מחמת ענוותנותו להדפיס בחייו, ורובם נאבדו].² ועיין בליקוטי מוהר"ן (חלק שני תורה ס"ז) שנאמר במיוחד על הסתלקות הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע. ושם הוא מגדירו בשבחים מופלגים ועצומים ביותר.

ומובא בחיי מוהר"ן (סי' תקנ"ג), שפעם אחת סיפרו לפני מוהר"ן אודות הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב שלא רצה לילך למקוה בבוקר של חג השבועות עד שיראו לו המרכבה שראה יחזקאל. והתפלאו העולם מאד על זה, וגער בהם מוהר"ן ואמר: "ומה זאת לפלא כל כך בעיניכם, הלא גם יחזקאל היה בן אדם ילוד אשה וזכה לזה".

עוד מובא שם שמוהר"ן זי"ע אמר עליו: "שאלמלא מה שהרה"ק מברדיטשוב זי"ע יושב בברדיטשוב, היה זוכה על ידי עבודתו הגדולה למדרגת הרב המגיד ממעזריטש זי"ע, ויש אומרים שאמר שהיה זוכה למדרגת הבעל שם טוב זי"ע".

עוד מובא שם שמוהר"ן אמר עליו אחר פטירתו שהיה "חד בדרא". ופעם אחת סיפרו לפניו, מצדיק אחד שאמר על המגיד ממעזריטש, שבכל הסתכלות שהיה המגיד זי"ע מסתכל היה רואה כל השבעה רועים. והשיב מוהר"ן ואמר: "על המגיד ז"ל אפשר להאמין הכל". ומובא שם שהפליג אז עוד על המגיד הגדול ממעזריטש "בהפלגות ושבחים גדולים". עוד כתוב שם שהפליג בקדושת מדרגת הבעל שם טוב ז"ל "בלי שיעור וערך כלל".

וכשאמר את המאמר בליקו"מ ח"ב סימן ע"ב מעניין המנהיג שצריך שיהיה קדוש ופרוש גדול בבחינת קדושת משה רבינו עליו השלום אמר: "וסמוך לימינו היה הבעל שם טוב זכרוננו לברכה".

2. ואחרי פטירת מוהר"ן מצא תלמידו מוהרנ"ת באמתחת הכתבים את חמשת ההסכמות הנמצאים בידינו.

עוד מובא שם שהפליג במעלת קדושת הרב רבי פנחס מקוריץ זי"ע, ואמר שהיה איזה זמן שהיה רבי פנחס "חד בדרא".

ופעם אחת אמר: "אשרי העיניים שראו את רבי פנחס זכרוננו לברכה". ופעם אחת שבת אחד מתלמידיו של צדיק אחד בברסלב. ומוהר"ן לא היה בביתו וכשחזר לביתו ספרו לו מעניין זה ושאל: אם נהגו בו כבוד כראוי לו. ואמר להם מוהר"ן: "לאיש כשר כזה לא יספיק לנהוג בו כל הכבוד שבעולם".

ועינינו רואות: שלא רק את הצדיקים עצמם כיבד מוהר"ן זי"ע, אלא אפילו על אחד מתלמידיהם אמר ש"לאיש כשר כזה לא יספיק לנהוג בו כל הכבוד שבעולם".

עוד מובא שם, שפעם אחת סיפר מקדושת הרב הקדוש מפולנאה ואמר: "אף על פי שספרו 'תולדות יעקב יוסף' וכן שאר ספריו זכרוננו לברכה כולם קדושים ונפלאים מאד, כידוע ומפורסם. אף על פי כן קדושת מדרגת הרב הקדוש מפולנאה זי"ע בעצמו היה למעלה הרבה ממה שנראה ומובן מתוך ספריו הקדושים".

וכן כשראה את הספר הקדוש נועם אלימלך, אמר "שקדושת מעלת הרב הקדוש רבי אלימלך זי"ע, נשגבה למעלה למעלה ממה שנראה ומובן מתוך ספרו הקדוש".

וגם בקדושת אחיו הרה"ק רבי זושא זי"ע "הפליג מאד".

וכן "הפליג מאד" בקדושת הרה"ק רבי מיכל מזלוטשוב זי"ע. ובקדושת הרה"ק רבי אברהם קליסקער זי"ע. ובקדושת הרה"ק רבי מנחם מנדל מויטבסק זי"ע. ובקדושת הרה"ק רבי נחום מטשרנוביל זי"ע. ובקדושת הרה"ק רבי שלום מפרוביטש זי"ע. וכן בגדולת שאר תלמידי המגיד ממעזריטש זי"ע. ובקדושת תלמידי תלמידיו זי"ע. כגון הרה"ק מנסכיז זי"ע. והרה"ק מאליק זי"ע. והרה"ק מקאזניץ זי"ע. והרה"ק מלאנצט זי"ע. והרה"ק החוזה מלובלין זי"ע. וכן עוד הפליג בקדושת עוד הרבה צדיקים. "ועל כל אחד אמר הפלגות ושבחים אחרים כל אחד לפי בחינתו ומעלתו". וכן הפליג מאד מאד במעלת הרה"ק רבי אהרן מטיטיאב זי"ע, והרה"ק מסדילקאב בעל הדגל מחנה אפרים זי"ע.

ומובא בחיי מוהר"ן (סי' תקמ"א) שמוהר"ן אמר: "שהברכה שנוהגין לברך את עצמן אצל גדולים וחשובים, הוא דבר יקר מאד, וטוב להשתדל לברך את עצמו אצל כולם".

עוד אמר (שם סי' תקמ"ב) "טוב מאד לראות פני כל הצדיקים" שבדור, כי 'צדיקא אנפי שכינתא'".³

ולא רק זאת, אלא שבין תלמידי מוהר"ן עצמו היו גאונים מופלגים מאד ומפורסמים מאד.⁴ וכן אחד מתלמידיו הנאמנים הרב נחמן אב"ד טשערין

3. סיפר הגה"ח רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שפעם אחת אמר מוהרנ"ת [וככה"נ קיבל זאת מרבו מוהר"ן זי"ע]: "המגיד ממעזריטש ותלמידיו ותלמידי תלמידיו היו כולם צדיקי אמת".

4. תלמידי מוהר"ן היו גאונים מופלגים, גדולי תורה והוראה, שהיו מוסרים שיעורי תורה והיו להם עצמם תלמידים, וחלקם אף היו רבנים מפורסמים ונצטט לפניהם חלק מהם:

תלמידו המובהק ביותר: הוא מוהרנ"ת זי"ע, חתנו של רבי דוד צבי הגדול זצוק"ל, שהיה רב על יותר משמונים עיירות, ומוהרנ"ת היה בתקופות מסוימות ממלא מקום חמיו ברבנות, וידוע שהרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע צירף את מוהרנ"ת כמה פעמים לבית דינו, ובפרט כשהיה צורך לפתור ולברר שאלות מסובכות (והוא עדיין בגיל עשרים שנה לערך). ובבא מוהרנ"ת לבית חותנו נתגבר ועלה בחריפותו ובקיאותו בתלמוד ובכל הפוסקים ראשונים ואחרונים כשאר הגדולים אשר בארץ. ואב"ד קרימענטשוק העיד עליו שברוב גאוניותו "אלע כתבי האר"י ז"ל ליגען ביי עם אויף דעם דאלניא" ... (כל כתבי האר"י ז"ל מונחים על כף ידו"...) (כל כתבי האר"י ז"ל מונחים על כף ידו"...)

וכן היה מתלמידיו הרה"ק רבי אהרן זצוק"ל. אב"ד עיר ברסלב. ומלפנים רב בקראסין. וכן הרה"ק רבי שמואל אייזיק מדאשוב זצוק"ל. גאון מקובל ובעל מופת שחיבר כמה ספרים ביניהם ספר "החזיונות".

והרה"ק רבי יודל מדאשיב זי"ע. תלמידו של ר' פנחס מקאריץ זי"ע. ששימש כרב במעדוועדיקע, והיה איש קדוש גאון מופלג ומקובל.

הרה"ק שמואל יצחק רוזנפלד זצוק"ל רבה של ק"ק טשעהרין.

וכן הרה"ק רבי יצחק יהודה לייב מטעפליק זצוק"ל. שכבר קודם התקרבותו למוהר"ן היה מפורסם כגאון צדיק וקדוש ומפורסם כבעל מופת גדול.

הרה"ק רבי יקותיאל זצוק"ל. מגיד מישרים דטירהאויצע תלמיד מובהק להרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע. ומצודתו היתה פרוסה על שמונים וארבע עיירות במרחבי אוקראינה.

חיבר ספרים "לשון חסידים" ו"דרך חסידים" אשר הם ליקוט מספרי תלמידי הבעש"ט זי"ע. ובליקוטי הלכות מכנה מוהרנ"ת את כל צדיקים אלו לא רק בשם צדיקים אלא "צדיקים אמיתיים". וכן הוא בליקו"מ (ח"ב סימן ס"ז) לענין הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע. ולא רק זאת אלא שבסימן ב' אומר מוהר"ן מפורשות שכל הצדיקים שבדור מעלים את התפילה. וכן בנוסח הריני מקשר⁵ שאומרים קודם התפילה אומרים: "ליכל' הצדיקים האמיתיים שבדורנו ול'כל' הצדיקים האמיתיים שוכני עפר".

וממילא, דברי מוהר"ן אודות ה"מפורסמים", בהכרח לא נאמרו על כולם, ולא כיון בזה ח"ו על כלל הצדיקים המפורסמים, אלא בדווקא נאמרו על המפורסמים של שקר⁶, כאמור, ועל אלו אכן מוצאים אנו כבר בדברי

הרב אהרן זסלבסקי זצוק"ל. ששימש כרב בק"ק קרימיניטשאק. וכן הגאון המפורסם הרב מרדכי דיין זצוק"ל אב"ד ק"ק טעפליק. שהבעל התניא התבטא עליו שהוא שווה הון רב בגודל גאונותו בתורה. הדיין הרב דוד מלאדיזין זצוק"ל. מדייני לאדיזין. הרב רבי ישעיה שלום ששימש כרב העיר מעדוודיבקא. רבי זלמן בנו של רבי ישעיה שלום ששימש אף הוא כרב העיר מעדוודיבקא אחר אביו.

הרב הצדיק הרב משה שהיה דיין ומורה צדק ק"ק טעפליק. הגאון רבי נחמן אב"ד טשערין, בעל המחבר ספר 'לשון חסידים' ו'דרך חסידים', 'ליקוטי עצות החדש' [הנקרא "אוצר היראה"], פרפראות לחכמה, ועוד ספרים רבים. אלו רק חלק קטן מתלמידי מוהר"ן שהרביצו תורה ברבים, והיו עוד רבים מתלמידי מוהר"ן שהיו רבנים ומלמדי שיעורי תורה ברבים הן בתקופת מוהרנ"ת והן בתקופות שאחריהם ואכמ"ל.

5. ראה לעיל בפרק ג.

6. א. שיחות אלו שנאמרו לתלמידים כ'שיחות', כמו הספר הקדוש חיי מוהר"ן וכן הרבה מתוך הספר שיחות הר"ן. נאמרו בתכלית הקיצור. ואין לפרש בהם שום פירוש הנוגד את דברי מוהר"ן המפורשים והמורחבים והמבוארים לפרטי פרטים. וזה הוא כלל ידוע בכל התורה ש"ילמד הסתום מן המפורש".

ב. חלק נכבד של שיחות אלו ויתכן שכולם, נאמרו בשפת ה'אידיש' המדוברת במקומו של מוהר"ן, וידוע שישנם מילים שנשמעים אחרת בשני שפות אלו. באידיש יאמרו

המהרש"ו והגר"א ובעוד ספרים לשונות חמורים מאד. כעת נרחיב את הדיבור אודות המפורסמים שאינם ראויים.

דברי הספרים הקדושים אודות המפורסמים של שקר

והנה, כאשר מעיינים אנו בספרים הקדושים מוצאים אנו ב' קטגוריות של מפורסמים:

א. "מפורסמים של אמת", והם כל גאוני הדורות וקדושי העליון המפורסמים, ממשה רבינו ועד כהיום הזה.

ב. מפורסמים של "שקר", והם אנשים בעלי שכל או בעלי מזל, או אנשי קשרים וכה, שהצליחו לעשות 'קריירה' ציבורית, ומראים עצמם לעין כל כאנשים הגונים, אולם אין תוכם ככרם. פעמים רבות מדובר בתלמידי חכמים, ואף גאונים, מכח שכלם המפולפל והאינטלקטואלי שלהם. אלא שכבר אמרו חז"ל (יומא דף ע"ב ע"ב) על לימוד התורה "זכה נעשה לו סם חיים, לא זכה נעשה לו סם המוות".

ופעמים מדובר במי שהוא באמת תלמיד חכם וצדיק, אך אינו ראוי להנהיג, ואינו יודע כיצד להנהיג כל אחד בדרך הישרה והנכונה עבורו, וממילא ה"פרסום" שלו הוא של שקר, כיון שאין בידו באמת כח הנהגה.

ובכל אלו אנו עוסקים בכל הנושא הנקרא "מפורסמים". עתה נביא

אותם בקיצור תחת שם כללי, ובלשון הקודש יהיה צורך לפרש אותם יותר, דוגמת המילה 'מפורסמים' שכאשר היא נאמרה בשפת האידיש, היא נאמרה בתור שם 'מושג' ל"מפורסמים של שקר", והשומעים שגם דיברו בשפה זו הבינו היטב את משמעותם של הדברים, וכאשר מוהר"ן דיבר על הצדיקים דוגמת ה"חווה מלובלין", רבי לוי יצחק מברדיטשוב, והבעל התניא, וכדו', הרי הוא מגדיר אותם תחת השם: "צדיקים". או "צדיקים אמיתיים". וכאשר נכתבו בקיצור הרי שגם הם נכתבו באופן זה. ולא הרחיבו את הדיבור בכתבתם. ובעצם גם כלל זה משועבד לכלל הגדול שככללים של "ילמד הסתום מן המפורש" שהוכרנו לעיל.

7. התייחסות נוספת המבהירה לנו מהי הגדרת המפורסמים של שקר רואים אנו בחיי מוהר"ן (סי' תקלז) "אמר לענין המפורסמים של שקר, כי על הבעל דבר קשה מאד לטרוח עם כל העולם להטעותם מדרך הישר, על כן העמיד מפורסם אחד במקום פלוני ומפורסם אחד במקום פלוני. ואמר על מפורסם אחד שהוא עקר ראש אלף אנשים, שבוודאי לא יקומו בתחיית המתים".

לפנינו מה שכתוב על כך בספרים הקדושים:

המהרח"ו

כתב המהרח"ו (בהקדמתו לשער ההקדמות) בזה"ל: "והנה מה שכתב (ספר התיקונים) בתחילת דבריו ואפילו כל אינון דמשתדלי באורייתא כל חסד דעבדי לגרמייהו וכו' עם היות שפשטו מבואר ובפרט בזמנינו זה בעוונותינו הרבים אשר התורה נעשית קרדום לחתוך בה אצל קצת בעלי תורה אשר עסקם בתורה על מנת לקבל פרס והספקות יתירות וגם להיותם מכלל ראשי ישיבות ודייני סנהדראות להיות שמם וריחם נודף בכל הארץ ודומים במעשיהם לאנשי דור הפלגה הבונים מגדל וראשו בשמים ועיקר סיבת מעשיהם היא מה שכתב אחר כך הכתוב "ונעשה לנו שם". ככתוב בס' הזוהר בפרשת בראשית דף כ"ה ע"ב וז"ל: על פסוק אלה תולדות השמים והארץ. שחמשה מינים יש ב'ערב רב' ומן הג' מינים מהם הוא הנקרא כת גבורים דעלייהו אתמר המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם ואינון מסטרא דאילין דאתמר בהון הבה נבנה לנו עיר ומגדל וגו' ונעשה לנו שם בבנין בתי כנסיות ובתי מדרשות

עוד מובא שם (סי' תנה) "בענין המפורסמים של שקר שנמצאים עכשיו, שלפעמים נדמה להם שהם פועלים איזה דבר, כגון כשבאים אצלם בשביל בנים וכיוצא, ואחר כך נפקד אותו האדם בבנים ונתמלא משאלתו אזי הם תולים בעצמם שהם פעלו זאת. אמר משל כמו שאדם אחד הולך בדרך ופגע בזאב והיה מתיירא ממנו, והושיט מקלו ועשה עם מקלו כדרך שעושין עם קנה שריפה שקורין ביקס (רובה), כאלו הוא רוצה לירות את הזאב עם מקלו כדי שיתיירא הזאב ממנו. בתוך כך היה מורה אחד עם קני שריפה באמת והרג את הזאב ונדמה לזה שהושיט מקלו שהוא הרגו, והוא אינו יודע שנהרג הזאב על ידי זה שהושיט קנה שריפה באמת, כי בוודאי אינם יכולים להרוג את הזאב במקל. כך הוא ממש ענין הנ"ל. כי יש צדיקים אמיתיים בעולם בכל דור ודור שהם פועלים הכל בתפילתם, וכל הפקודות לטובה וכל הדברים שבעולם, הכל על ידם. ואלו המפורסמים של שקר נדמה להם שהם פעלו זאת, והוא ממש כמו זה שאומר שהרג את הזאב עם מקלו כנ"ל, כי באמת הכל רק על ידי צדיקים אמיתיים כי הם פועלים הכל, ומה שאחרים חושבים ומדמים זה הכל כנ"ל וכו'". ע"כ.

ולעומתם מוצאים אנו בדברי מוהר"ן מפורסמים של אמת שמוהר"ן מגדירים כצדיקים אמיתיים. כמובא בשיחות הר"ן רפד וז"ל: "אפילו צדיק גדול אמיתי מגדולי המפורסמים באמת המתפללים בכוח ובדבקות גדול".

ושוין בהון ספר תורה ועטרה על רישיה ולא לשמה אלא למעבד לון וכו' והנה על הכת הזאת אמרו בגמרא כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שנהפכה לו שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם. ואמנם האנשים האלה מראים תימה וענוה באמרם כי כל עסקם בתורה הוא לשמה". עכ"ל המהרח"ו.

הגר"א

והגר"א כתב (על דברי הזוהר הקדוש רעיא מהימנא ח"ג דף קנ"ג ע"ב) ⁸ בזה"ל: "שני מיני תלמידי חכמים; אחד בעץ הדעת ואחד בעץ החיים, ובכולם מתעלם ניצוצין דרעיא מהימנא, והראשון נקרא "עורב" מלשון ערב רב, שעליו נאמר (ויקרא י"א מ"א) שקץ הוא לא יאכל, דאשתדל בשקצים כמש"ו, והשני נקרא "יונה" וזהו שליח השני, דאשתלח בגלותא בתראה דאשתדל לשמה, ויביא הגאולה, והוא יהיה בדוחקא, לכך נאמר "עלה זית בפיה", שאמרה: "יהיו מזונותי מרורין כזית ובידך וכו'" (עירובין י"ח:), שלא יהיה פרנסתו על ידי ערב רב כמ"ש בפר' נשא⁹. זוהר פרשת בהעלותך קנ"ג: ד"ה דשליח אחרת". עכ"ל הגר"א.

8. אלו דברי הזוהר הקדוש שם "ומאן גרים דא עורב. דאנת תהא בההוא זמנא כיונה. דשליח אחרא דאיכרי בשמך כעורב דאשתלח בקדמיתא ולא אתהדר בשליחותא, דאשתדל בשקצים דאתמר בהון ע"ה שקץ, בגין ממונא דלהון, ולא אשתדל בשליחותא לאהדרא לצדיקא בתיובתא, כאילו לא עביר שליחותא דמאריה. ובך תקיים רזא דיונה, דעאל בעמקין דתהומי ימא, הכי תיעול אנת בעמיקן דתהומי דאורייתא וכו'.

9. דרשת הגר"א (מהפסוקים בפרשת נח) שנח שלח את העורב ולא עשה שליחותו, והיונה עשתה שליחותה, וביהל אור פרשת בהעלותך פירש הגר"א ז"ל יש ב' סוגי תלמידי חכמים בסוף הדורות שהוא כמבול בחוץ, כמאמר הכתוב אחר החורבן ראיתי את הארץ והנה תוהו, יש שאין עושין שליחותם, ויש שעושין שליחותן, דהעושין עם הציבור לטובת עצמן הם נקראים אין עושין שליחותן אף שהם ת"ח [היינו שלומדים תורה כתלמידי חכמים], והם נקראים ערב רב משום שאינם מפיצין את התורה כדבעי, ויש שעושין שליחותן כמו היונה והם יהיו בדוחק מזונות מרורין, אבל תורתן לשם שמים ולהרבות תורה ולהפיצה. והלומד על מנת לרומם את עצמו וכו' הוא הנקרא בכתיב הגר"א ז"ל ערב רב. (נפש אליהו חלק שני ע' נח)

הרה"ק רבי חיים מצאנז

וראה עוד בספר "דברי חיים" להרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע, (בהשמטות פרשת ויקהל), שכותב שם ש"רובן מהערב רב", ורוצים לשרור על הציבור, וכל מעשיהם רק לגרמיה לקבל כבוד וממון. והמעייין בספר "הדור האחרון" ימצא שם דברים מבהילים מהרבה גדולי ישראל על נושא זה. וכן בספר דגל מחנה אפרים (פרשת נח)¹⁰, וכן בספר אביר יעקב (פרשת ויצא). ובספר היכל הברכה מקאמארנא כתוב רבות על אלו.

וכל שיחות מוהר"ן אלו ודומיהם נאמרו על מפורסמים אלו¹¹, אבל על

10. אלו דבריו שם על הפסוק (בראשית יא א) ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. "יש לומר בזה על דרך הלצה וגם כל הענין מקודם, ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה, ונשרפה לשריפה, ונעשה לנו שם, הנה התורה מרמזת בכאן על כת שקרנים ומתדמים לשלומי אמוני ישראל ולבסוף אין להם קיום והם כלים מאליהם כי שקרא לא קאי (שבת ק"ד). והוא מרומז בפסוק כי בתחילה ויהי כל הארץ שפה אחת היינו דבוקים בשכינה גימטריא שפה, ודברים אחדים היינו מחמת שהיו דבוקים בה' היה ביניהם אחדות גדול ולא היו מדברים אחד בפה ואחד בלב רק הפה והלב היה אחד, אבל ויהי בנסעם מקדם היינו מקדמונו של עולם כמאמר רז"ל (בראשית רבה ל"ה, ז') וימצאו בקעה וגו' היינו שתעו ונפלו בבור עמוק וחושך, ועוד להם שמראים עצמם כצדיקים והוא שאמרו ונלכנה לבנים היינו נלבוש בגדים לבנים כדמיון הצדיקים הטהורים, ונשרפה לשריפה להכות כף אל כף בהתלהבות, והכל הוא כדי לעשות לנו שם כפשוטו ונבנה לנו ציר לכבוש עיירות תחת ידם, וסופם ותהי להם הלבנה לאבן היינו בגדי לבנים שהיו לובשים היה להם לאבן נגף ולמכשול, והחמר ר"ת חכם מופלא ורב רבנן (זוהר ג', רע"ה). שהיו מחזיקים ומראים בעצמם, היה לחומר כפשוטו לטבוע וליפול בתוכו, ויפץ ה' אותם משם כי שם בלל, היינו בעוונותינו הרבים נתעורר על ידם קטטה ומריבה ושנאת חנם ונבלל שפתם שאין אחד יודע מה שהשני מדבר והבן" עכ"ל.

11. במשך כל הדורות ידענו שיתכן שיהיה האדם ידען גדול בתורה כיבעם בן נבט שכל חכמי ישראל דומים לפניו כעשבי השדה ואיכא דאמר שכל טעמי תורה מגולין לו (סנהדרין קב). ועכ"ז היה חוטא ומחטיא את הרבים ואמרו עליו שאין לו חלק לעולם הבא. או שיהא כדואג האדומי שהיה ראש הסנהדרין (מדרש תהלים נב) וגם עליו אמרו חז"ל שאין לו חלק לעולם הבא. או כאחיתופל שאמרו עליו בתלמוד ירושלמי (סנהדרין נב) אחיתופל אדם גיבור בתורה היה. וכן אמרו במסכת סנהדרין (דף קג) "תנו רבנן מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים בתורת כהנים כנגד שני מלכותו אחאב שמנים וחמשה ירבעם מאה".

הצדיקים האמיתיים המפורסמים 'של אמת' לא דיבר מוהר"ן ח"ו, ואדרבה הוא היה מיוודד עמם מאד וכנזכר. וראה עוד בהרחבה על כל נושא זה בספרינו בקודש הקדשים חלק א חלק תהילה ליראיך.

גם בדברי חז"ל והפוסקים מוצאים אנו אזהרות שונות לגבי 'תלמידי חכמים' אלו. אמרו חז"ל (יומא עב): "מבית ומחוץ תצפנו, אמר רבא כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם. אביי ואיתימא רבה בר עולא [אמר] נקרא נתעב, שנאמר אף כי נתעב ונאלח איש שמה כמים עולה. אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב 'וזאת התורה אשר שם משה' זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה".

וכן נפסק בשולחן ערוך (יו"ד רמג ג) "ותלמיד חכם המזלזל במצות ואין בו יראת שמים הרי הוא כקל שבציבור". וכתב על כך בברכי יוסף (שם) וז"ל: "כל תלמיד חכם שיש בידו חילול ה', אסור לשמוע דברי תורה מפיו ולסמוך על הוראתו. הרב זקן אהרן" עכ"ל. ובשירי ברכה יו"ד סי' ב' כתב "ות"ת המזלזל במצות ואין בו יראת שמים הרי הוא כקל שבציבור, פ"י שיש בידו עון חילול ד' שהוא חמור מאד, ועוד שההמון למדין ממנו דילפי מקלקלתא, והוא חוטא ומחטיא, ונשא הצעיר עליו את כל עונותם, כל שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם".

ובספר חסידים (תתקצה) כתוב "תלמיד חכם רשע יותר רע מעם הארץ, כי נמשכים אחריו ומחטיא את הרבים, ומעוות את הדינים וכתוב (תהלים נ טז) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי". והגר"ח פאלאג'י זלה"ה בספרו רוח חיים חלק א יו"ד סי' רמג אות ב כתב: "ות"ת המזלזל במצוות ואין בו ירא"ש, הרי הוא כקל שבציבור וכו'. ונראה דה"ה נמי אם מזלזל בתלמיד חכם, אפילו היה כמותו, וכ"ש מזלזל ברבני דמתא הגדולים ממנו בחכמה ובמנין ובירא"ש, שהוא יותר רע ומר מן המזלזל במצוות דת"ת כנגד כולם".

טו

ממון או תבונות התורה לעומקה

עתה באים אנו לקנטור מתוחכם יותר. מה יותר טוב מלהציג את תנועה זו עם איזה אדמו"ר עשיר מפדיונות ואוהב בצע, החי בחיי פאר ושררה, זה מאד יקנה את לבם של פשוטי העם וקשי היום. אבל כיצד עושים זאת, מי פתי להאמין על ענקי רוח קדשי קדשים כאלו שטויות. אך אחר שנושאים רבים מדברי מוהר"ן עוותו וסולפו לבלי היכר קלה יותר המלאכה. לוקחים ואוספים כמה שיחות בהם מוזכר המילה 'כסף' 'ממון' 'פדיון' קוטעים אותם ומדביקים אותם יחדיו, תוקעים אותם בתוך הררי תמיהות כביכול ללא כל קשר, פשוטי העם המאמינים לכל לא יבדקו את השיחות לעומק, מטבעם של דברים הם יסמכו על הכותב, וכך תושג מטרת העלון. והרי לפנינו כל השיחות הקטועות והמודבקות:

בעלון: ראוי לתת לו ממון. "הוכיח את אחד שלא היה אצלו כמה שנים, וענה ואמר לו הלא כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה (שבת ל:). ועל כן כל אחד ואחד צריך ליתן איזה כח וסיוע לזה הצדיק להיות לו צותא, וכו'. ויש שהם נעשים לו בחינת צוותא על ידי תפילתם שעל ידי זה נותנין כח וסיוע לזה הצדיק. ויש שנותנים לו ממון או כיוצא בזה" (ח"י מוהר"ן שטד:), וכן במקומות רבים יש דברים מעניין עבודת הצדיק "לכנוס ממון לעצמו" (למשל ח"י מוהר"ן כ"ה, קיב, תצט, וכן בליקוטי הלכות ח"מ הפקר ונכסי הגר ד' אות ב' מעניין נתינת צדקה לצדיק האמת, ועוד). ע"כ.

שיחות אלו נקבצו יחדיו כדי לסלפם ולפרשם בפירוש מוטעה ומשונה, שאינו כתוב כלל בשיחות אלו והוא מוכחש מהרבה מקומות אחרים מלבד שהם דברים שאינם סובלים את הדעת ולא יעלו על לב בעל ההגיון הבריא.

נעבור בזה כל שיחה בפני עצמה, בזה אחר זה, ככתבם וכלשונם, ונראה עין בעין, עד היכן אפשר לעוות ולסלף בלי בושה, ולהלעיס ציבור שלם חשוב ויקר בדברי שקר ומרמה, במילתא דעבידי לגלווי, וכדאי בזיון וקצף.

חיי מוהר"ן שטז

"הוכיח את אחד שלא היה אצלו כמה שנים, וענה ואמר לו הלא כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה (שבת ל:). ועל כן כל אחד ואחד צריך ליתן איזה כח וסיוע לזה הצדיק להיות לו צותא, וכו'. ויש שהם נעשים לו בחינת צותא על ידי תפילתם או על ידי יראת שמים שלהם, שעל ידי זה נותנין כח וסיוע לזה הצדיק. ויש שנותנים לו ממון או כיוצא בזה, מה שכל אחד עושה איזה דבר שבקדושה שעל ידי זה נעשה צותא לזה. אבל כפי מה שאני רואה (ווי איך זעה) אין אתם נצרכים כלל להעולם, כי אין מגיע מכם שום צותא לזה".

היכן כתוב בשיחה זו שהוא ביקש ממנו ממון בדווקא. הרי בשיחה זו כתוב שהוא ביקש ממנו רק להיות צוותא לצדיק או לקבל ממנו תורה. או על ידי יראת שמים וכו'. או על ידי ממון אבל לא שביקש מהם ממון בדווקא. והרי בודאי שנתנית ממון לצדיק היא אחד מהאופנים שבהם מתקשרים עמו, כמבואר בגמרא כתובות קיא. שמצות ובו תדבק מתקיימת על ידי דביקות בתלמידי חכמים, ואחד מהאופני של הדבקות המבוארים שם הוא שמהנה תלמיד חכם מנכסיו. נמשיך לשיחה הבאה אותה הזכיר במראי מקום.

חיי מוהר"ן כה

שייך למאמר פתח רבי שמעון (סימן ס') אחר שאמר רבינו זכרוננו לברכה מאמר זה הנ"ל אמר בדרך צחות. היום אמרתי שלושה דברים שלא כדברי העולם. א) העולם אומרים שסיפורי מעשיות מסוגל לשינה. ואני אמרתי שעל ידי סיפורי מעשיות מעוררין בני אדם משנתם. ב) העולם אומרים שמספורי דברים אינם באים לידי הריון "פון זאגין ווערט מען ניט טראגין" ואני אמרתי שמסיפורי דברים של הצדיק שמעורר על ידי זה בני אדם משנתם על ידי זה בא פקידת עקרות. ג) העולם אומרים כי הצדיק האמת המופלג במעלה אין צריך למעות הרבה כי למה לו מעות, ואני אמרתי שיש התבוננות כזה שצריך לזה כל הון דעלמא. ע"כ.

עתה נעבור לקטע זה בליקוטי מוהר"ן (ח"א ס' על האדרא רבא קדישא נשא דף קכ"ח) "דע שיש שבילי התורה, שיש בהם התבוננות גדול מאד. שאי

אפשר לבוא להתבוננות הזאת, כי אם על ידי עשירות. כמו שבפשטי אורייתא 'אם אין קמח אין תורה' (אבות פרק ג), וצריך שיהיה לו על כל פנים פרנסה. כמו כן להתבוננות הזאת, שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד. שיהיה לו הון רב, ולא תחסר כל בה. כי צריך כל הון דעלמא, להתבוננות הזאת. ובני יששכר שהיה להם זאת ההתבוננות, בבחינת (דברי הימים א י"ב): "ומבני יששכר יודעי בינה", לא זכו לזה, כי אם על ידי עשירות, בחינת (בראשית מ"ט): "יששכר חמור גרם", ותרגומו: 'עתיר בנכסין'. ועל כן משה וכל הנביאים היה להם עשירות גדול מאד, כדי לבוא על ידו להתבוננות הזאת. ומחמת שיש בהתורה התבוננות הזאת, על כן נקראת התורה 'הון' (עיין עירובין נ"ד): וכן כל מי שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד. דהיינו משה רבינו שהביא התורה לישראל, היה עשיר גדול כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עיין נדרים לח). וכן רבי שסידר וחתם המשניות, וכן רב אשי שהיה חתימת התלמוד, וסידר את כל התלמוד, שגם כן היו עשירים גדולים מאד כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (גיטין נ"ט ועיין בבא מציעא פ"ה). כי מחמת שתיקנו וסידרו את כל התורה שבעל פה, ועבר דרך ידם התורה, על כן היו גם כן עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל¹. ע"כ.

1. ומוהר"ן אומר שם: "ולבוא לעשירות הזאת, הוא על ידי בחינת תיקוני עתיק. בחינת אריכות ימים, בחינת זקן. כי צריך אריכות ימים, כדי לקבל בתוכו את העשירות של ההתבוננות. ואריכות ימים, היינו שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו. כי כל יום ויום ממקום שמתחיל אצל כל אחד, בודאי בתחילה הוא קצר. היינו שבתחילת היום, קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמוד וכיוצא. ועל כן היום בתחילתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואחר כך מתרחב והולך בעבודתו. וצריך האדם לראות להגדילה ולהרחיבה ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר כך, להגדיל ולהרחיב בתוספות קדושה. וכן כשבא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדושה יתרה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבין בתוספות קדושה, וזה בחינת אריכות ימים. ואברהם שזכה לבחינת זקן בחינת אריכות ימים על ידי זה זכה לעשירות בחינת (בראשית כ"ד): ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. ובחינת זקן, דהיינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדושה בכל פעם כנ"ל. הוא על ידי יראה, שהיראה מביאה תוספות קדושה בכל יום ויום. שעל ידי זה נתארכין ונתרחבין הימים, בבחינת (משלי י) "יראת ה' תוסיף ימים". עד כאן לעניינינו.

אם כן מדובר בנושא שונה לגמרי ממה שכתב הוא, ובוודאי שלא מדובר בבקשת ממון, אלא בהשגת תבונות התורה לעומקה שבא על ידי בחינת תיקוני עתיק בחינת אריכות ימים ועל ידי שלימות ביראה. בקיצור גם בשיחה זו אין כל קשר לגחמותיו.

חיי מוהר"ן קיב

ניגש לשיחה שלישית אותה הזכיר ואף היא מדברת בעד עצמה. ואלו דברי מוהר"ן שם: "אחר כך נכנס למעדוועדיווקע. ושם נתקבצו כמה אנשי כפרים, ועשו לו מעמד קבוע לתן לו אחד רענדל [סוג מטבע] בכל שבוע. וישב שם במעדוועדיווקע בהשקט ושלוה קצת, ושם התחילו כמה אנשים להתקרב אליו, ונלוו אליו אנשים רבים מיום אל יום. והתחילו לנסוע אליו מהסביבות, עד שהתחילו לנסוע אליו ממקומות רחוקים בערך עשרים פרסאות. כי אנשי דאשיב נתקרבו אליו בעת ישיבתו שם, וכל מי שזכה להתקרב אליו נתמלא יראת השם. והיה משיב רבים מעוון וקרבים להשם יתברך בהתקרבות גדול וכו'". ע"כ. כאן כבר לא מדובר בעיוות או בורות, זהו היתול מוחלט בקוראים. לא יאומן מה הוציא האיש מאותו רענדל עלוב.

חיי מוהר"ן תצט

ניגש לשיחה נוספת שציטט אולי ממנה תצמח לו הישועה. זה לשון שיחה זו בספר חיי מוהר"ן: "פעם אחת סיפר מעניין הביטחון ואמר שיש צדיקים שאין מניחים אצלם ממון מיום לחברו, כמו שמספרים מכמה צדיקים גדולים שהיו לפנינו, כגון הבעל שם טוב זכרוננו לברכה, והצדיק הקדוש מוריננו הרב אלימלך זכרוננו לברכה, וכיוצא בהם שבכל יום ויום היו מפזרים כל הממון שהיה בידם ולא הניחו אצלם שום ממון מיום לחברו. ואמר שצריכיך להיות לזה ברייה גדול להיות חזק ולעמוד על עמדו, כי אם שוגים בזה תנועה קלה בעלמא לא טוב. אבל יש מעלה גבוהה יתרה ביותר דהיינו שהצדיק האמיתי יחזיק אצלו הממון, וזה קשה יותר. כי עבודה זו גבוהה וכבדה ביותר, כי הוא זכרוננו לברכה לא היה מתנהג הנהגה הנ"ל. ואמר כמה פעמים שזה קשה וכבד יותר הרבה. והוכיח ובירר לעינינו שהאבות הקדושים היו מחזיקים אצלם ממון. כי אברהם ויצחק ויעקב

היו כולם עשירים מופלגים. ויעקב אבינו כשבא לשכם קנה מיד חלקת השדה, והיכן היו לו מעות כל כך. וכן אברהם כשקנה מערת המכפלה וכן מבואר עוד מהפסוקים ומדרשים שהיה מונח אצלם מעות. ואמר שעבודה זו גבוהה וכבדה יותר אצל גדולי הצדיקים האמיתיים המופלגים במעלה גבוה ביותר". עכ"ל מוהר"ן שם.

ועוד שם: "אבל הרבה לדבר עמנו משבח מעלת ההנהגה הראשונה הנ"ל היינו לפזר המעות בכל יום לצדקה, ועל הצטרפותו המוכרח, ולא יניח כלל מיום לחברו. כי לאנשים פשוטים הרוצים לזכות לנפשם לאחוז בדרכי הצדיקים, בודאי טוב לפנייהם הנהגה הראשונה הנ"ל. היינו לבלי להניח אצלו הממון כלל מיום לחברו. והפליג בשבח מעלת הנהגה זו, והאריך בשיחה זאת. וכפי המובן מדבריו אז, שהיה חפץ ומשתוקק לזכות אותנו להגיע להנהגה הקדושה הזאת, למדרגת ביטחון הנ"ל, לבלי להניח שום ממון מיום לחברו". עכ"ל.

וגם שיחה זו פשוטה מאד: כי מוהר"ן זי"ע אומר שישנם ב' דרכי עבודה של מדת הביטחון:

א' לא להשאיר אצלו שום פרוטה למחרת ולבטוח בה' שיזמן לו כל פרנסתו.

ב' לבטוח בה' עם כל ממונו. ואפילו שממונו בידו, ידע ויאמין שהכל רק מאתו יתברך, והוא כלל אינו גורם בזה, והקב"ה יכול בבת אחת לקחת ממנו את כל רכושו, וכל מה שיש בידו כאלו אינו בידו כלל, וכאילו הוציא מרשותו את כל ממונו, ואין בידו מאומה, ולמחרת קבלם מחדש מהשי"ת. וזה צריך להיות מושרש אצלו לא רק במחשבה, אלא לחיות על פי זה שלא תשתנה אצלו הרגשתו בין כשיש לו ממון ובין כשהוציא את ממונו מרשותו.

וע"כ בדרך זו נכללת גם הדרך הראשונה של עבודת הביטחון, שהרי בהרגשתו הוא כאילו חלק כל מעותיו, ומקבל זאת רק על ידי הקב"ה, וכמו שהקושי בדרך א' של מדת הביטחון הוא כי אינו יודע איך יהיה לו להוצאות מחר, מאחר שאין לו עתה מאומה, וכל תקותו היא בטחונו בהקב"ה שיתן לו כל צרכו, כמו כן לפי הדרך הב' גם הוא אינו יודע מנין

יהא לו למחר וכל תקותו היא רק בהקב"ה שלא יעזבנו. מאחר שהרי הוא באמונתו ובבטחונו, כאלו אין בידו מאומה, ורק ברחמי השי"ת יהיה לו למחרת. אשר על כן נמצא שהדרך הראשונה נכללת בזה. ויותר מזה, שהרי בפועל יש לו ואינו תולה זאת בכוחו ועוצם ידו כלל וכלל.

ומוהר"ן הביא ראיה לזה. כי לכאורה תיקשי על האבות הקדושים כיצד החזיקו אצלם ממון, הלא היה להם לחלקו לעניים בגודל מדרגתם ולבטוח בהקב"ה שלמחרת יזמין להם כל הצטרכותם?

ועל כן מבאר מוהר"ן כי אדרבה היא הנותנת, כי מאחר שהיה להם מידת הביטחון בתכלית השלימות, על כן הם זכו למעלה עצומה כל כך, לבטוח בהקב"ה עם כל ממונם, ולידע ולהאמין שאם לא שהקב"ה בטובו משפיע להם בכל רגע ורגע מטובו לא יהיה להם מאומה. ובכל רגע ורגע הם הרגישו כאחד שהולך במדבר בארץ ציה וצלמות, ופתאום בא אליהם אדם אחד ומזמין להם פרנסתם. כמו כן הרגישו בין אם היה להם ממון, ובין לא היה להם ממון, כי חיו תמיד בהרגשה אמיתית שהכל רק ממנו יתברך, ולא משום סיבה אחרת.

נעבור לדברי מוהרנ"ת שהזכיר שם במראי מקום.

לִיקוּטֵי הַלְכוֹת חוּשֵׁן מִשְׁפָּט הַפֶּקֶד וּנְכֹסֵי הָגֵר ד' אוֹת ב'

הוא ציטט קטע זה לומר שהוא מדבר מעניין נתינת צדקה לצדיק האמת. וכוונתו לשיחה שהזכיר שם הנמצאת בשיחות הר"ן (אות כד) וז"ל²: "מעלת הזוכה ליתן מעות לצדיקי אמת היא גדולה ויקרה מאד מאד. למשל בן שנתרחק מאביו והבן יש לו געגועים גדולים מאד לאביו וכן האב יש לו געגועים גדולים לבנו. לימים נתיישב בדעתו האב לילך וליסע לבנו. וכן הבן נתיישב גם כן לילך וליסע לאביו. והלכו ונסעו זה לזה, וכל מה שנתקרב יותר נתגדל ביותר הגעגועים שלהם. והיו הולכים ונוסעים זה

2. נושא זה מוזכר רק בסוגריים שם בזה הלשון: "וכן מובן בהשיחה הנדפסת בספורי מעשיות השייך להתורה הנ"ל המתחלת מעלת הנותן צדקה לצדיק האמת, שעיקר תיקון הנ"ל בחינתו והשביע בצחצחות נפשך וכו' הוא על ידי שנותן צדקה לצדיקי אמת עיין שם". אם כן בעצם אין לנו משם אלא מראה מקום לשיחה אותה הזכיר המדברת ממעלת נתינת הצדיקה לצדיקי אמת. והיא שיחה כד מספר שיחות הר"ן.

לזה. דהיינו האב להבן והבן להאב, עד שנתקרבו ולא היה ביניהם כי אם שתי פרסאות לבד. והבין האב בגודל הגעגועים שלו, שאם יניח עצמו להיות נמשך אחר הגעגועים לא יהיה לו כח לסבול עוד הגעגועים של אלו השתי פרסאות. וכן הבן הבין גם כן שאין לו עוד כח לסבול הגעגועים של אלו השתי פרסאות האחרונות ואם ימשיך עצמו אחריהם תצא נפשו חס ושלום. ויישבו עצמן להשליך לגמרי כל הגעגועים ולהעבירם מדעתם. בתוך כך, בא אחד עם עגלה וחטף את הבן והביאו לאביו במהירות גדול. כמה תענוג נפלא ועצום גרם זה האיש שהביא את הבן להאב שהיה להם געגועים כאלה.

וכן הצדיק שהוא בן להשם יתברך, ומחמת מסך המבדיל נרחק מאביו יתברך. ויש געגועים כביכול לשם יתברך וכן להצדיק לחזור ולהתקרב להשם יתברך. ובתוך שהם מתקרבים זה לזה עד שהגיעו סמוכים זה לזה ואין ביניהם רק הרחק מעט כנ"ל. והבינו שלגודל הגעגועים אי אפשר לסבול עוד והסכימו להשליך הגעגועים מדעתם. כי הוא יתברך אמר: האם אין לו רק עסק זה? הלא יש לו כמה וכמה עולמות וכו'! וכן הצדיק אמר בדעתו: וכי אין לו רק זאת? (דהיינו געגועים הנ"ל) הלא יש כמה עובדות אחרות שצריך לעשות כגון ציצית ותפלין ושאר מצוות? והסכימו להעביר הגעגועים מדעתם. בתוך כך בא איש ישראלי אחד עם עגלה. והביא להצדיק פרנסה ועל ידי זה קרבו והביאו אליו יתברך. כי "צדיק אוכל לשובע נפשו" (משלי י"ג כה) וזה בחינת "והשביע בצחצחות נפשך" (ישעיה נ"ח יא). ונמצא שהצדיק הגדול האמיתי זוכה על ידי פרנסתו ואכילתו לבחינת אורות הצחצחות, ועל ידי אלו הצחצחות נתבטל מסך המבדיל ועל ידי זה נתקרב הצדיק להשם יתברך. נמצא כמה וכמה תענוג גרם זה האיש שהביא פרנסה להצדיק האמיתי שעל ידי זה הוא מביא ומקרב את הצדיק להשם יתברך כנ"ל. עכ"ל.

גם שיחה זו ברורה ופשוטה. והזכרתה אינה אלא ניצול ציני של הפיכת נושא כה פשוט לאהבת עשירות. וכי מוזכר שם עשירות או משהו בדומה לכך. מוזכרת שם שיחה ממעלת הנותן צדקה לצדיק אמיתי שכבר זוכה לדרגת והשביע בצחצחות נפשך. ושיחה זו מדברת על כל הצדיקי אמת שהגיעו למדרגה נעלה זו. וזיל בתר טעמא. אלא שככל שהצדיק

הגיע לשלימות גדולה יותר בזה הרי מעלת הנתינה גדולה יותר ופשוט. וקנטורים מוזרים אלו יכול האיש לעשות מכל דברי הגמרא והשולחן ערוך במעלת נתינת צדקה ללומדי תורה ולהפכם לאוהבי בצע על כבשת הרש אותה הם מקבלים. ואכן זוהי דרכם של שונאי התורה מאז ומעולם.

טז

דעת גדולי ישראל על ברסלב

כעת ניגש להמצאותיו אודות גדולי ישראל. אפילו שמיותר לגמרי להתייחס לקנטורים כגון אלו, וכבר ידוע הפתגם המשקף מעט את דורינו: הגאון הגדול נסע לקברו של הגאון... בדור בו אנשים מאבדים כל פרופורציה, בזמן שכל צרוע וכל זב מרשה לעצמו להפיץ פש'קוילים על ענקי רוח קדומים, ועוד משטה בקוראיו כאילו וגדולי ישראל נמצאים עמו יחד בדיוטא הירודה בה הוא נמצא. כאשר למותר לציין שזה עצמו מעורר גיחוך, שהרי גם אם ימצא איזה 'גדול' שיעזו להרהר אחר קדושי עליון הקדומים האם אין בכך כדי לתהות על קנקנו של אותו 'גדול'. והרי כל חכם אמיתי המושלם בצדקותו ובתורתו יחרד מאד מכבודם של הצדיקים הקדומים, ולא ינוח ולא ישקוט עד שיפנה לכל הבקאים בעולם ויקבל כל הסבר ואפילו את ההסבר הדחוק ביותר העיקר לשמור על כבודם של ענקי הרוח הקדומים, וגם אם לא יבין את דבריהם הקדושים יסתום דבריו בצריך עיון כדרך הלומדים מתוך ענוה, מתוך ידיעה שבוודאי ענקי הרוח דעתם מופלגת מדעתינו ולא ירדנו לסוף דעתם. כל שכן כאשר כל מה שכתב האיש בעלוננו אינם אלא דברי בורות. ולאדם גדול אמיתי הבקי בנגלה ובנסתר פשוטים הדברים כביעתא בכותחא, אלא שהאיש באילתו מחשיב את הרבנים בורים כמוהו. ואם כן מה צורך לרדת לקטנויות ודברי ההבל האלו ולהגיב עליהם. אך בכל זאת מאחר ועצם תגובה זו היא מיותרת ונכתבה רק כדי לתקן את העיוותים של הוצאת לעז על ידי ציטוטים כוזבים, ננסה גם אנו לצאת מכל פרופורציה ולרדת לקטנותו של 'מחנך' הצדיקים דנן, ונסתור אחת לאחת את כל דמיונותיו. [התגובות ערוכים ברובם לפי סדר העלון והם ערוכים כתגובה קצרה לכל קטע ויתכן שיהיו מעט תגובות דומות]

א. בעלון: מה גם, שדרכם של חסידי ברסלב ברצותם לצודד נפשות, להסתיר עובדות רבות מספור הכתובות בספריהם. מפרסמים רק אמרות שאין בהם חיסרון כגון "אין שום יאוש בעולם כלל", ומסתירים את הביטויים החמורים, ע"כ.

הוא כותב שאת הביטויים החמורים הסתירו. וכמה מוזר שבכל עלונו הוא לא ציטט אפילו שיחה מוסתרת אחת והכל מפורש להדיא בליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות וחיי מוהר"ן.

ב. בעלון: הציטוטים שהובאו אינם אפילו טיפה מן הים מהכתוב בספריהם, ודברים אלו נלקטו על ידי אדם שאינו בקי כ"כ בכתביהם. ע"כ.

יפה, הוא מודה בפה מלא שכתב את הדברים ללא ידיעה מינימלית בספרי מוהר"ן. לא יאומן! עוד לפני שלמד פעם אחת את הספרים [ואפילו לא את כל הסימן או הקטע עליו הוא מקנטר] הוא כבר פוער פיו על קדושי עליון קדומים מתוך בורות מוחלטת.

ג. בעלון: הברסלבים מפרסמים בספריהם ובעלונים שונים איך שכל גדולי ישראל היו כמעט חסידי ברסלב. אך לרוב הדברים הוצאו מהקשרם, או שהסיפורים נבדו מליבם, ע"כ.

הוא מקצין עובדות ולאחר מכן בונה על כך מגדלים פורחים באויר. לא פורסם בשום ספר על גדול ליטאי שהוא חסיד ברסלב, ואפילו בספר "שבחו של צדיק" לא כתוב שהם היו חסידי ברסלב. כתוב רק את מה ששחו בשבח מוהר"ן זי"ע ותלמידו מוהרנ"ת זי"ע וספריהם הקדושים. וכל מעיין בספר זה יראה ששום מעשה לא בדוי, והכל מפי בעלי המעשה. להיפך, המחבר כותב בהקדמתו שהיו לו עוד הרבה עובדות מפי השמועה והשמיטם כי לא הזכיר רק מה שנשמעו מפי בעלי המעשה ממש.

ד. בעלון: וגדולי ישראל המובהקים כולם תמיד היו מתנגדים לברסלב, וב"ה יש מהם שחיים וניתן לשאול אותם במפורש. ע"כ.

הבל הבלים! כל אדם גדול באמת אם ירא שמים הוא וכל שכן אם יש לו ידיעה בנסתר, ואפילו רק בספרי החסידות, ואפילו רק בנגלה ובהלכות השולחן ערוך, הלומד תורה מתוך ענוה ותורתו יסם חיים, לא יעלה על דעתו להרהר אחר קדושי העליון נ"ע. וגם אם ימצא איזה דבר שלא יבין, יניח בצריך עיון, או שיפנה לבית המדרש המרכזי ביותר בברסלב וישאל את הגאונים הבקיאים [לא אנשים ברחוב] בטוב טעם ודעת כדרך צדיקים ויראי ה'.

בנוסף לכך אחר ומוהר"ן זי"ע הקדים הקדמה אחת גדולה לכל פירוש בספריו הקדושים ואמר שהכלל הגדול בהם הוא שלא לזוז מסעיף אחד בשולחן ערוך, ממילא אין מציאות בעולם שיהיה בהם דבר מה הנוגד להלכה.

ה. כותב העלון מרגיש בחוסר הוכחותיו וממשיך: ואם תאמר למה אינם יוצאים נגד ברסלב בפירוש, צא ולמד ממה שביקשו הברסלבים לעשות לראש מוסדות אור יקר בעיה"ק צפת, שכתב נגדם (ניסו לרצחו), וכן מעוד טעמים פשוטים נוספים. ע"כ.

לא יאומן "גדולי ישראל", פוחדים ש"ירצחו אותם"... אבל עדיין לא ברור, מה עם "יהרג... ואל יעבור"? (יורה דעה סימן קנז)¹. הוא לא פחד והם רועדים לנפשם ועוד נגד ההלכה. ובכלל האם לא נמצא זה כמאתים שנה איזה אדם נבזה שיכתוב פש'קויל בזוי בעילום שם וילכלך ברחוב? והוא עוד מוסיף: צא ולמד מה שניסו לעשות לראש מוסדות אור יקר [שעיוות וסילף את דברי מוהר"ן ונתפרסמו הבליו]. וגם דבריו אלו מראים עד כמה שהאיש מנותק לגמרי מהמציאות. וכי חסר בברסלב אנשים קרביים לו רק היו רוצים לחסלו. דווקא ההיפך הוא הנכון. יצאו נגדו במודעות גדולות, והחתימו נגדו רבנים רבים². וכאן

1. ראה תחילת הספר.

2. לפני כמה שנים (שנת תשס"ו) כתב הנזכר חוברת של 24 עמ' ובה קנטורים על קודש הקדשים מוהר"ן מברסלב זי"ע המבוססת על עיוותים וסילופים רבים מדברי מוהר"ן, כפי שיראה כל מעיין בספר שפת אמת תכון לעד חלק א'. ונגד כל דיבורים אלו ודומיהם יצאו גדולי ישראל שאין להרהר אחר קודש הקדשים זי"ע ושאיין להביט בקונטרסים אלו. וראה בסוף הספר בנספח ב. את חתימות גדולי ישראל אלו שהם [לפי הסדר שם]: הגאון הרב משה שטרנבוך, הגאון הרב מאיר בראנדסדארפער, הגאון הרב אברהם יצחק אולמאן, הגאון הרב יהושע ראזענבערגער, הגאון הרב נפתלי הירץ פרנקל, הגאון הרב יעקב מענדל יאראוויטש, הגאון הרב יוסף שלום אלישיב, הגאון הרב חיים קנייבסקי, הגאון הרב אריה לייב שטיינמאן, הגאון הרב שמואל הלוי ואזנר, הגאון הרב מיכל יהודה לפקוביץ, הגאון הרב ניסים קרליץ, הגאון הרב עובדיה יוסף, הגאון הרב יצחק טוביה ווייס, הגאון הרב שלמה עמאר, הגאון הרב מרדכי אליהו, הגאון הרב מאיר מאוזו, הגאון הרב שמעון בעדני, הגאון הרב יעקב יוסף, הגאון הרב משה צדקה, הגאון הרב יהודה מועלם, הגאון הרב שלום כהן, הגאון הרב ניסים בן שמעון, הגאון הרב בניהו שמואלי, הגאון הרב דוד בצרי, הגאון הרב ראובן אלבז, הגאון הרב אליהו אבא שאול, הגאון הרב יהושע הכהן, הגאון הרב דב קוק,

הכל נגמר. גדולי ברסלב אמרו שאין כל צורך להתייחס, ורק פה ושם נכתבו כמה תגובות. למותר לציין מה היה קורה אם האיש היה מפרסם פשיקווילים נגד אחת מקהילות ישראל האחרות, כגור, בעלז, וכדומה, או לאחד מהגדולים של הליטאים, או נגד הרב עובדיה זצ"ל, זה היה נגמר בצורה פחות נעימה...

ו. בעלון: הברסלבים מפרסמים בספריהם ובעלונים שונים איך שכל גדולי ישראל היו כמעט חסידי ברסלב. ובהערה: למשל תמונת מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שהובאה באחד מעלונים הצבעוניים בלי שום קשר, ע"כ.

כמה מגוחך הוא לדון על עניינים העומדים ברומו של עולם בצורה כזו, אין אנו אחראים לכל עלון ולכל תמונה שנדפסת בעלון, ובאופן כללי ידוע לכל שאף אחד מחסידי ברסלב לא חושב שרבי חיים קנייבסקי הוא חסיד ברסלב.

בקנטורים כגון אלו, אין צורך להוכיח את רמאותו, ודי לכל החפץ לגשת לארון הספרים ולקחת לידיו את הספר "שבחו של צדיק" ולהתבונן בו, האם יש שם 'תמונות' שצולמו ליד הרבנים? האם יש שם איזה מעשה לא נכון? והרי כל מעשה שם הוא עדות מבעל המעשה עצמו, וכפי שיראה כל רואה בהקדמה שם, שכותב שם המחבר שהיו לפניו עוד עובדות ולא הביא שם רק דברים מוסמכים.

ז. בעלון: הברסלבים מפרסמים בספריהם ובעלונים שונים איך שכל גדולי ישראל היו כמעט חסידי ברסלב. ובהערה: וכן השקרים שהפיצו בשם מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל ואכמ"ל.

הוא בורח מהוכחות וסותרם דבריו ב'אכמ"ל'. אבל אנו לא נברח מהוכחות, אנו ערוכים לקרב. ניטול לידינו את ספר 'שבחו של צדיק' נביא כאן את השמועות אותם הזכיר האיש ומרח את זה איך שהוא, נעבור יחד אחד אחד ונראה מה יהיו חלומותיו. לא קשה להבחין מיד בין מעשה בנוי ומבוסס לגמרי, לסיפור דמיוני. נביא כאן את כל הסיפורים המובאים שם בנוגע לגדולי ישראל אלו אותם הזכיר כותב העלון וניכרים דברי אמת.

הגאון הרב יחזקאל ראטה. וראה עוד להלן את דברי הגאון הרב שמואל אויערבאך על כך שכל דבריו מוקצה מחמת מיאוס.

רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל

מובא בספר 'שבחו של צדיק': אל הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מגדולי פוסקי הדור וראש ישיבת "קול תורה" במשך כיוכל שנים הגיע אב בקובלנא על בנו שהוא מתקרב לחסידות ברסלב וזה נגד דרכי אבותיו שלא היו חסידים, ולא זו אף זו שרוצה להשתדך עם משפחה של חסידי ברסלב ונפשו בשאלתו שיוורה הרב לבנו שלא לילך נגד רצון הוריו שכן הוא עובר בכך על מצות כיבוד אב ואם. נענה לו הגרש"ז ואמר: "יש לי מחותן ושמו ר' נחום יצחק פראנק³ גש אליו ותשאל אותו פסק הלכה בזה מה שהורה מרן החזון איש⁴". האב התעקש ושאל בשנית: אבל מה פוסק הרב. השיב לו המנחת שלמה: "איך האב איך שוין גענטפערט פרעגט מיין מחותן ר' נחום יצחק" "כבר עניתי לך שאל את המחותן שלי ר' נחום יצחק". האב שמע את הדברים ויצא עם בנו מהבית. קשה הי' לאב לעכל את הדברים, והוא חשב שהגרש"ז לא רצה לפסוק בצורה חותכת בנוכחות בנו, והוא החליט להתקשר אל רבי שלמה זלמן זצ"ל בטלפון, משהחל להרצות את שאלתו זיהה הגרש"ז במי מדובר והוא ענה לו בתרעומת: "איך האב איך שוין גיפסקנט" "כבר פסקתי לך" ובזאת סיים השיחה. ע"כ. נראה שהדברים מדברים בעד עצמם ואין צורך להוסיף.

הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל בעל הקהילות יעקב

ט. בעלזן: למשל מה שסיפרו בעלזנים שונים על מרן הסטייפלר זיע"א שכאילו למד כל יום בליקוטי מוהר"ן, העיד בנו מרן הגר"ח שליט"א שאינו יודע על כך, וד"ל.

לא מובן מה זו ההוספה של 'וד"ל'. מה יש להבין מכך? שהגר"ח לא ראה? אפילו אם נתעלם לרגע מכך שכותב העלון מגמתי והוחזק ככזה שהאמת לא ממש נר לרגליו [בלשון המעטה] במיוחד בנוגע להגר"ח קנייבסקי כדלהלן, ונאמין לו שהגאון רבי חיים קנייבסקי אמר שהוא לא ראה זאת. האם זה סותר את כל בעלי המעשה שראו בעיניהם או ששמעו מפה קדשו. ואולי זה היה בתקופה אחרת בה נהג כן, והרי עדות זו מתפרסת על שנים

3. הוא הגה"ח רבי נחום יצחק פראנק זצ"ל מו"ץ בעיה"ק ירושלים.

4. ראה להלן אודות החזון איש.

רבות. והאם הגר"ח היה לידו 24 שעות ביממה כל יום. כיצד ניתן להזים שמועה על תאריך שונה לחלוטין.

כל זה חוץ מעצם העובדה שבספר "אגרת לבן דורינו" כותב הרב י.מ. גלינסקי: "אני שמעתי בפירוש מנכד הגר"ח ששאל אותו, ואמר לו שהסטייפלער למד ליקוטי מוהר"ן, ולמד כל ספרי החסידות". ע"כ.

אם כן מה צורך לנו עוד להוסיף על כך, אבל אנו כדרכינו לא נרפה עד שנברר את הענין לאשורו ונביא לפנינו את כל העדויות המופיעות שם ונבדוק יחד מי בעל המעשה ועל מי מבוססת השמועה.

העובדות עם הסטייפלער מספר שבחו של צדיק

מובא בספר 'שבחו של צדיק': אחד מגדולי ראשי הישיבות נכנס פעם אל הגאון בעל הקהילות יעקב וראהו יושב ואומר 'ליקוטי תפילות' הלה יצא מיד לחפש בחנויות את הספר הזה כדי לרכשו לעצמו. [הגה"ח רבי נתן צבי קעניג זצ"ל שמע מאותו ראש ישיבה].

באחד מערבי יום הכיפורים ראהו אומר 'ליקוטי תפילות' בקול חנוק מדמעות [מפי הרה"ח ר' מגדל פרוש].

וסיפר הרה"ג ר' אלי' פינקל ז"ל שפעם הציץ לחדרו של הסטייפלר וראהו רוקד בדבקות אחר שלמד בספר ליקוטי תפילות שהיה מונח לבדו על השולחן, ר' אלי' עקב אחריו ולכשנפתחה הדלת הוא הביט באיזה ספר מדובר, לתדהמתו הרבה התברר לו שהיה זה 'ליקוטי תפילות' למוהרנ"ת. [מפי הגה"ח ר' צבי חשין שליט"א]

[וראיתי כתוב במכתב שכתב הרב ישראל מאיר גלינסקי: "הסיפור על הסטייפלער שרקד סיפר ר' אלי' ברוך פינקל זצ"ל שלא היה חסיד ברסלב, ושמעתי זאת מהרב שלמה זלמן חשין שליט"א ששמע מפיו, ואמר לו בזה"ל: "אני לא מפרגן לך כזה דבר, אך כך ראיתי בעיני"]

כשהביא הגה"ח רבי נתן צבי קעניג לבעל הקהילות יעקב ספר 'ליקוטי מוהר"ן' קם הוא ממקומו הוציא מארוננו ספר לקוטי מוהר"ן ישן ובלה מרוב ימים ומרוב לימוד ואמר לר' נתן צבי "דע כי מעיין אני בספר זה מדי יום ביומו" בהגישו כי אמנם אינו הוא יורד לסוף דעתו של רבינו בקשר שבין הענינים ובעמקותו הרבה, אבל בכל זאת הוסיף הסטייפלער

ואמר "מרגיש אני כי ספר זה מעורר אותי ליראת שמים ואני רואה כי ביום שאיני לומד בספר זה חש אני חסרון ביראת שמים"⁵.

וסיפר הרה"ח רבי משה קרמר שליט"א שפעם אחת שאל הרה"ח רבי נתן צבי קעניג זצ"ל את הסטייפלער זצ"ל אם יהיה הדרך פתוח לאומן אם יסע, ואמר לו ש"בוודאי יסע" ושאל אותו הלא אפשר עכשיו ליסוע למירון וענה לו "דאס האט דער רבי נישט געהייסן" - "זה לא ציוה רבינו ז"ל".

הרי לנו שכל מעשים אלו מסופרים על ידי בעלי המעשה עצמם. ומה שסיפר הגה"ח נתן צבי קעניג זצ"ל שהסטייפלער אמר לו שהוא מרגיש את לימודו בספר גם ביראת השמים שלו, הרי לפי עדויות אלו אמר זאת הסטייפלער בעצמו להגה"ח רבי נתן צבי קעניג זצ"ל.

הגאון רבי אברהם ישעיה קרליין זצ"ל בעל החזון איש

י. בעלון: ואיצ"ל על רבינו החזו"א שאינו קרוב כהוא זה לדרכם, שאדוננו הגר"א היה נר לרגליו בכל עניין, ע"כ.

לא מובן, זה שהגר"א היה נר לרגליו אמור להוות סתירה למוהר"ן? במה בדיוק?⁶ דווקא ישנם הרבה מקובלים שמוצאים אצל הגר"א ומוהר"ן הרבה מושגי קבלה דומים. האם כל זה מונע מהחזון איש לקרוא למוהר"ן זי"ע 'אור האורות'. והרי זהו מכתב ברור להגה"ח רבי אלחנן ספקטור זצ"ל. וכל דברים אלו ברורים לכל.

אולם כדרכינו, היות והאיש הזכיר את החזון איש בדרך לא נכונה. אין לנו ברירה אלא להביא כאן את מה שכתוב שם על החזון איש ולהתבונן בהם.

מספר שבחו של צדיק על החזון איש

מובא בשבחו של צדיק: כשנתקרב הגה"ה ר' נהום יצחק פראנק זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים לחסידות ברסלב ואביו הביע מורת רוח מכך בצר לו קם והלך לשאול את פי בעל החזון איש זצ"ל אם יש בזה פגם

5. ברור לכל בר דעת שהכוונה חסרון ביראת שמים, הוא ביחס לריבוי היראת שמים ביום שהוא כן לומד בו.

6. הגר"א הסתלק בשנת תקנ"ח ומוהר"ן עדיין לא התפרסם ואפילו תלמידו מוהרנ"ת התקרב אליו רק בשנת תקס"ב.

בכיבוד אב ללכת בדרך רבינו הק' וללמוד את ספרו ליקוטי מוהר"ן, נענה לו החזון איש בקצרה: "בעניני עבודת ה' אין דין כיבוד אב" הלה שהשש שאביו לא יאמין לו ביקש מהחזון איש שיכתוב לו זאת בכתב ידו על כך השיב לו החזון איש: "איך האב אייך שוין געזאגט איר קענט לערנען" "כבר אמרתי לך אתה יכול ללמוד" כשהוא מוסיף ואומר לו "גם אני לומד ליקוטי מוהר"ן".

הרה"ח ר' נחמן רונטל שליט"א סיפר ששמע מפי הגה"ה ר' נחום יצחק פראנק זצ"ל בזה הלשון שאמר לו החזון איש זצ"ל כששאל אותו שהלך לברסלב ואביו מתנגד על כך: "איר זאלט זיין א ברסלבר, איר זאלט לערענן מיט זיי, איר זאלט טאנצען מיט זיי, און דאוונען מיט זיי, און זיי נישט אפלאזען". [תהיה חסיד ברסלב, תלמד אתם, תרקוד עמם, התפלל אתם, ואל תעזוב].

סיפר הרה"ח המפורסם רבי בן ציון אפטער זצ"ל כי בפעם הראשונה בה ביקר אצל החזון איש זצ"ל ראה על שלחנו את הספה"ק "ליקוטי מוהר"ן" והוא שאלו בפליאה "ליקוטי מוהר"ן"? השיב לו החזון איש "בודאי, אני מעיין בזה הרבה". [מפי הרה"ח ר' נהמן ישראל בורשטיין זצ"ל].

עוך סיפר הרה"ח רבי בן ציון אפטער ז"ל כי היה כמה פעמים אצל החזון איש ותמיד דיבר איתו בהתפעלות עצומה על כוהו וגדולתו של רבינו הק'. ועוד סיפר שבכל פעם שנפגש עם החזון איש נהג לומר לו: "נו זאגט נאך העפעס א ווארט פון רעבין". "נו, אמור עוד איזה דבר תורה מהרבי".

באחת הפעמים סיפר הרה"ח ר' בן ציון אפטער ז"ל שהי' אצל החזון איש זצ"ל ושוהה עמו מעניין ברסלב ואמר לו החזון איש שהספר "ליקוטי מוהר"ן" הוא ספר גבוה מאוד מאוד.

סיפר בן אחותו ואיש סודו הג"ר שמריהו גריינימן זצ"ל שכאשר שוהה החזון איש פעם אודות גדולת רבינו הק' התבטא ואמר: "רבי נחמן איז געווען גרעסער פון די אלע וואס זיינען געווען מחולק אויף אים". "רבי נהמן היה גדול יותר מכל אלו שהלקו עליו". [מפי נכדו של הגר"ש זצ"ל]

הגה"ח רבי אלחנן ספקטור זצ"ל מי שהיה מלפנים רבה של מונקטוב בפולין ונמנה על זקני וחשובי חסידי ברסלב בדור האחרון היה המגיה

של ספרי החזון איש ז"ל לפני הדפסתם, ובספר קובץ אגרות חזון איש (אגרת לו) מובא לשון פלאי במכתבו של החזון איש אליו וזה לשונו שם: "שלום, חזק בתורה וקנייניה ותהא דעתך נוחה תמיד בחכמתך ולבך שמה בשעשועי התורה, ועיקר העבודה בשמחה, כי באמת אין כל עצב בעולם למי שמכיר אור האורות של האמת ונשמת... תבינהו, הודו"ת מחכה לדברך וממה שנתחדש במדרשך אי"ש".

סיפר אחד ממקורבי החזון איש שפעם אחת יעץ החזון איש לקבוצת בחורים ללמוד את ערך צדיק כדי שיתחזקו באמונת חכמים. אך אינו זוכר אם היה זה הערך המובא בספר המידות או בליקוטי עצות. [הגה"ח רנ"צ קעניג זצ"ל שמע מפי מקורבו של החזון"א]

סיפר הגה"צ רבי יעקב מנחם מענדל דייטש זצ"ל שהיה מנאמני ובאי ביתו של החזון איש כי מכמה שיחות שדיבר עמו ניכר היה שהחזון"א החזיק מאוד מספרי ברסלב ובפרט מדרך ההתחזקות שיש בספרים קדושים אלו. ופעם אחת שיבח לפניו את הספר 'משיבת נפש' וכן את ההגדה של פסח עם הפירוש 'אור זורח' שחיברם רבי משה יהושע בזיליאנסקי ז"ל המכונה ר' אלטער טעפליקער על שם עירו טעפליק שנמנה על גדולי אנ"ש לפני החורבן האיום באירופה.

בהזדמנות מסויימת כמה ימים לפני חג הפסח הלך החזון איש ברחובה של עיר עם נאמן ביתו הג"ר דוד פרנקל זצ"ל. בדרך הילוכם אמר החזון איש לר' דוד את הענין של שבת הגדול שגילה רבינו עיין בשיחות הר"ן אות פח ומובא בתחילת הגדת אור זורח [הגה"ח רנ"צ קעניג זצ"ל מפי בעל המעשה רבי דוד פרנקל]

סיפר הגה"ח ר' נתן ליברמנש שליט"א, בשנת תשי"ט היה נראה שהולך ונפתח סדק במסך הברזל של רוסיה ותתאפשר נסיעה מארץ ישראל לאומן לציון רבינו הק' וכבר החלו רבים מהחסידים להתארגן ולהרשם לנסיעה על ראש השנה. באותו תקופת זמן עסקתי בהגהת ספרי החזון איש עם נאמן ביתו הגאון ר' שמרי' קרליץ ז"ל, והוא כששמע על כך ביקש גם הוא להצטרף לנסיעה לאומן, כשהבעתי את פליאתי על רצונו זה, השיב לי שהוא רוצה לפקוד את קברו של מוהר"ן מאחר שראה גודל החשיבות של ברסלב ורבינו הק' אצל דודו בעל החזון איש זצ"ל, כשהוא

מתבטא: "הרבי [החזון איש] החזיק מאוד מרבי נחמן" "דער רבי [החזון איש] האט גיהלטען זייער שטארק פון רבי נחמן".

הרי לפנינו כל העובדות המופיעות שם. וכל בר דעת יראה מיד שהדברים ברורים, ודבריו דברי הבל, ואפילו אם היינו מאמינים לו לעובדה אחת, לא יוכל להכחיש את כל עובדות אלו. כל שכן כאשר באמת כל עובדות אלו נשמעו מפי בעלי המעשה ממש. ודווקא מה שכותב עורך הפשיקויל מהווה עוד הוכחה ניצחת שכל דבריו דברי הבל, כי מילא היה האיש אומר על עובדה אחת שהיא אולי 'לא כל כך הוכחה' וכדומה, אך האיש פשוט בשיטתיות מבטל 'הכל הכל', הוא לא השאיר כלום, לא מדברי מוהר"ן, ואפילו לא מעובדות בעלי המעשה הכה ברורות, בעיני הקורא הפיקח די בעובדא זו לבד להדליק בעיניו נורה אדומה זוהרת באלפי הבזקים. האם משהו כאן לא מוזר. מתוך כל העובדות של כל כך הרבה גדולי ישראל, אין שום דבר אמיתי?!

הגאון רבי ישראל מאיר הכהן מראדין בעל החפץ חיים

י. בעלון: וכן לענין מרנא החפץ חיים (שמספרים עליו סיפור שכאילו אחד ממשפחתו נמשך לחסידות, ואמר לו הח"ח שאם כבר חסידות, שילך לברסלב כי שם שומרים שו"ע. הסיפור אמנם קרה, רק שלא עם הח"ח, אלא עם אחד ממקורביו. ע"כ).

הבנו נכון? הגה"ח רבי הערש לייב לייפל שהיה משמש של ה'חפץ חיים', [לא של מקורבו 'עלום השם' ממשפחתו שזה עתה נוצר...] ועמו היה המעשה, וזה מה שקירבו לברסלב, מספר מפורשות מי קרבו ומי אמר לו כן, ועינינו רואות שהוא אכן התקרב לברסלב על ידי כן. ואחר כל המעשה לפרטיו ששח רבי הערש לייב לייפל על עצמו, בא אותו 'חוכם' לספר לרבי הערש לייב ולנו, עם מי באמת היה מעשה.

אבל אנו כדרכינו נביא את המעשה לפנינו כפי שמובא בספר שבחו של צדיק, ויאמנו הדברים יתנו עדיהם ויצדקו.

מובא בספר שבחו של צדיק: הרה"ח רבי צבי אריה ליפל זצ"ל המכונה רבי הערש לייב היה משמש ומשרת את החפץ חיים זצוק"ל, בהיותו מבקש שלימות השתוקק ר' הערש לייב להתקרב לחסידות כי הרגיש שחסרה לנפשו השלימות אותה רצה להשיג. בצר לו שאל הוא את פי

רבו החפץ חיים אם יתקרב לדרך החסידות ענה לו החפץ חיים "אם חפץ הנך להתקרב לחסידות תתקרב לחסידי ברסלב היות והם שומרים את השולחן ערוך ומקיימים את הכתוב בו". [מפי בעל המעשה רבי הערש לייב ליפל ז"ל] ע"כ. והדברים ברורים.

יא. עוד בעלון אודות החפץ חיים: החפץ חיים בעצמו היה אומר שהחרם של הגר"א תקף עדיין על ברסלב ועל עוד חסידות, כנודע מפי צאצאיו שליט"א. ע"כ.

א. קודם כל כמה מגוחך שהוא משליך את גחמותיו בדיוק על ה"חפץ חיים"! אבי אבות המידות והזהירות בכבודו של כל אחד ואחד, כל שכן ענקי הרוח.

ב. טעות הסטורית. מוהר"ן כלל לא היה בתקופת החרם של הגר"א [החרם יצא בשנת תקלב, השנה בה רק נולד מוהר"ן]⁷.

ג. מצד דרכו של מוהר"ן יכולים לומר שהוא היה ליטאי בדיוק כמו שיכולים לומר שהוא היה חסיד, והוא חזר ושנה מפורשות בכמה סוגי לשונות שדרכו היא דרך החסידים והמתנגדים גם יחד. שלימות בתורה ושלמות בתפילה⁸. כך שאין כל מציאות לומר כזאת על דרכו של מוהר"ן זי"ע. [ובאמת הרי גם גדולי החסידים דאו היו ענקים בתורה וכל המחלוקת בטעות יסודה וראה להלן].

ד. מובא בשיח שרפי קודש (ב, קלא) שכששאל פעם אחד את מוהר"ן שיפרש לו דבר בספר "ליקוטי מוהר"ן" לא ענהו כלום, רק אמר לו: "יכול הנך לקמט את ספרי כפי רצונך [לומר בו פירושים כלבבך] אולם אל תפגע בסעיף קטן שבשולחן ערוך" ! "קענסט קנייטשן מיין ספר ווי אזוי דו ווילסט אבער זאלסט נישט טשעפן קיין סעיף קטן פון שולחן ערוך"!!.. וממילא שכל פירוש אחר בדבריו אינו פירוש נכון בדברי מוהר"ן. ואין מציאות של חרם על דרך שאין בה כל תווה מסעיף קטן שבשולחן ערוך. ה. ביקש לקלל ונמצא מברך. וכי מי לא יודע כיום שכל המחלוקת החרפה על אבות החסידות כבר נפסקה מזמן לאחר שגם גדולי המתנגדים נוכחו

7. בנוסף לכך, הגר"א נסתלק בשנת תקנח ובאותה שנה מוהר"ן כלל לא הנהיג עדיין עדתו ואף תלמידו מוהר"ת התקרב אליו רק בשנת תקסב.

8. ידוע שגדולי ישראל הן מצד החסידות והן מצד גדולי ליטא היו מושלמים בשניהם. ודברים אלו נאמרו לפי מה שהיה שגור בפיהם של פשוטי העם באותה תקופה.

לראות עין בעין בצדקותם וטהרת לבם והצלחת ההולכים בדרכם, ועל כן מה הוא בא לחדש? שמוהר"ן הולך בדרך זקיניו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש? ועל איזה 'עוד חסידות' הוא מדבר אם הוא מדבר על הבעל התניא שעליו הוכרזו חרם הגר"א, וכי מי לא יודע שכהיום הזה לא נשאר זכר למחלוקת זו וכל המהרהר אחר הבעל התניא או על כל גדול מישראל שהיה מעורב באותם מחלוקות הרי הוא בכלל היורדים לגהנם ואינם עולים ובעולם האמת כבר עברו רבנן שלמא. א"כ גם דבריו אלה אינם אלא לעג נוסף על כל קדושי העליון הקדומים כהבעל שם טוב ושישים תלמידיו הקדושים. ובעצם, בורות עמוקה השקפתית נוספת להחזיר מחלוקת ישנה לפני כמה מאות שנים עוד מתקופת הגר"א עד ימינו אנו.

ו. דווקא לענין החפץ חיים מובא בספר איגרת לבן דוריניו שכאשר הרב גיטלמן זצ"ל (תלמיד מובהק להמשגיח ר' ירוחם זצ"ל) שאל אותו על מחלוקת הגר"א והחסידות אמר החפץ חיים שבתחילה חששו גדולי הדור מדרך זו, כיון שהיתה דרך חדשה, והיו הרבה שיטות בעם ישראל שגרמו לחורבנות רח"ל, אך כאשר כבר עברו מאה שנים, ורואים אנו, כי שיטה זו לא רק שלא הזיקה ח"ו, אלא אדרבה, הוא עמוד השדרה של קיום היהדות בדורות אלו, שוב אין ההתנגדות בתוקפה, עד כאן דבריו. וכן החפץ חיים מזכיר את בעל התניא (שעליו חלק הגר"א כאמור) הרבה פעמים בספרו משנה ברורה, ומעמידו כאחד מעיקרי הפוסקים. כמו כן ידוע על הקשר החזק וההערכה העמוקה שהיו בין החפץ חיים להאמרי אמת מגור ושאר צדיקי אותו הדור.⁹

הגאון רבי חיים קנייבסקי

יב. בעלון: מרן הגר"ח קנייבסקי בירך את י. כ. מצפת על כך שכתב בשעתו קונטרס המגנה את רבם, ע"כ.

שקר. לא רק שהוא לא ברכו אלא אף לא הסכים להכניסו לביתו. [מעדי ראייה¹⁰], ואף ביקש לפרסם בשמו שאינו מסכים לזה, וגם חתם בעצמו

9. ע"כ מאגרת לבן דוריניו.

10. הרב ישראל מאיר גלינסקי מעידי ראיה.

על הכרוז שהיה נגדו, שעליו היו חתומים הגר"ש אלישיב ושאר גדולי ישראל הליטאיים (ראה בנספח ב. בסוף הספר).

לא הסתפקתי בכך. חשבתי לעצמי, מה פשוט יותר מלעלות ולשאול. קמתי ועליתי¹¹ להגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א.

אומר לכם את האמת, רק החזקתי את העלון הבזוי בידי ואני עומד מול אדם גדול בישראל שכל כולו תורה, ורחוק כרחוק מזרח ממערב מההבלים שמשליך עליו כותב העלון המטונף, באותו רגע הרגשתי מטופש להעלות בכלל שאלה כזו על דל שפתי, בכל זאת הדחקתי את רגשותי והראתי לו את העלון דגן, סיפרתי לו על אדם המפיץ בבתי כנסת ובמקומות ציבוריים את העלון והראתי לו את הכתוב שם משמו, שהוא חיזק את מי שכתב נגד מוהר"ן זי"ע. הגר"ח השיב מיד בנחרצות: לא!!! זה בלבד כבר הספיק לי לראות עם מי יש לנו עסק.

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל

יג. בעלון: וכן להבחיל"ח מרן הגר"ש אלישיב שפסק למצ"ח חשוב שאסור לטלטל בעיר אחת כי יש שם ברסלבים "אדוקים" והעירוב לא חל (כדין גוי ומי שאינו מודה בעירוב):

איזה פסק הלכה מהמם. אם כן אין לטלטל על פי דיני עירובי חצירות בכל ארץ ישראל. כי יש שם ברסלבים "אדוקים" שאומרים 'הריני מקשר', וגם הוא עצמו לא היה יכול לטלטל בשבת מצד דיני עירובי חצירות כלל וכלל כי שכינו היה מגדולי ברסלב בדורינו, הצדיק הידוע רבי שמואל שפירא זצ"ל. שהיו שכנים מיוחדים. אבל אם כן הרי הוא מחטיא את הרבים חלילה כי מפני מה לא ראינו ולא שמענו שום פסק הלכה בזה שאסור לטלטל בכל מקום שיש חסידי ברסלב כאשר מסתמכים על דין עירובי חצירות, והרי כל חסידי ברסלב אומרים הריני מקשר לפני התפילה, כמובא בליקוטי מוהר"ן ח"א ב. [ראה פרק מיוחד בתחילת הספר על בורותו העמוקה בנושא זה] והרי עתה הוא מכשיל את כל עם ישראל גם בחילולי שבת, אם עד עתה הוא הכשיל את כולם בעוון עבודה זרה החמור, עתה הרי הוא מכשיל אותם גם בעוון חילול שבת. ולא רק הוא אלא כמאתים שנה מכשילים כל גדולי ישראל את כל עם ישראל בטלטול בשבת במקומות שהערוב בנוי על דיני עירובי חצירות.

לא רק זאת, אלא הגרי"ש זצ"ל אף מחזק ידי עובדי עבודה זרה וחיותם שלא לדבר נגד קודש הקדשים מוהר"ן זי"ע. וכותב: "אסור להסתכל בקונטרסים אלו והשומע ישכון בטח ושאנן".

גם כאן לוקח האיש את כל דמיונותיו ומשליך הישר על כתפו של לא פחות מהגרי"ש אלישיב זצ"ל שחזן מד' אמות של תורה לא היה לו בעולמו כלום. על אחת כמה וכמה הרהורים על קדושי עליון קדומים. וכבר כתבנו שכל קנטוריו מקורם בבורות העמוקה בכל נושאים אלו, ומיותר לומר שמגוחך להוריד לשם את גדולי התורה שבוודאי יודעים את דברי הפוסקים שהובאו לעיל.

לא הסתפקתי בזה, רציתי לחקור את הדברים מקרוב. וראו זה פלא, פגשתי את אחד מתלמידיו הקבועים בשיעור ושאלתי אותו אודות הגרי"ש זצ"ל ודעתו על ברסלב, סיפרתי לו על עלונים אלו, והשיב לי מיד בנחרצות. **אין כזה דבר! הרב אלישיב לא היה נגד אף אחד! הוא מעולם לא דיבר נגד אף אחד! כ"ש על צדיקים!** בררתי עוד ונודע לי שבשיעורו הקבוע בבית הכנסת תפארת בחורים היו כמה מחסידי ברסלב. ומיותר לציין שמעולם לא העיר להם כלום אודות תפילתם.

בכל זאת בררתי יותר והגעתי לכתבה מעניינת בנושא שהתפרסמה בחוברת ניצוצות [ערב ראש השנה תשעה, הוצא לאור ע"י מוסדות נחלי נצח] שם מובאים כמה וכמה עדויות ברורות מבנו הגאון רבי משה אלישיב שליט"א¹² מהם רואים ברורות את הערכתו הגדולה של הגרי"ש אלישיב זצ"ל לגדולי חשובי ברסלב, ובמיוחד הערכתו המרובה לתפילה הנלהבת בברסלב (על אף שרגע קודם לכן הם אמרו הריני מקשר).

סיפר הגר"מ אלישיב: כידוע דירתו של רבי שמואל הייתה סמוכה לדירתנו ופחות מארבע אמות הפרידו בין שתי החצרות. דמותו של רבי

12. הגאון רבי משה אלישיב שליט"א בנו השביעי (השני בכנים) מתוך שנים עשר ילדיו של מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ונשוי לבתו של הגאון רבי חיים ברים זצ"ל. הגאון רבי משה אלישיב משמש היום כרב בית המדרש 'תפארת בחורים', וראש כולל "שבות עמי" בירושלים, ונחשב לממלא מקומו של אביו בבית המדרש (הקרוואן) שהוצב סמוך לביתו, וממשיך דרכו במסירת השיעורים היומיים.

שמואל השתקפה אלינו יותר מדמות כל אדם אחר, שכנים קרובים היינו עשרות שנים.

זכות נפלאה היתה לנו להיות בקירבתו של עובד ה' אמיתי, ולא מיבעיא עובד ה', שהיו וישנם רבים כאלו, אבל הוא היה עובד ה' באמת וזה ראו ביתר שאת בהתנהגותו בביתו, עם ילדיו ממשפחתו. רבי שמואל היה דמות מרתקת ומיוחדת במינה. וכידוע שבועות וחדשים בילה בעבודת ה' ב'מירון' ובשאר מקומות, אבל את עיקר העבודה ותוצאותיה ראו בביתו. מי שגידל למעלה מעשרה ילדים ובת חולינית, זה היה ספר מוסר מהלך כיצד הוא התנהג עם באי ביתו. מעולם לא כעס, לא הרים את קולו, דיבר ברכות ובנעימות ונתן יחס מופלא לכל ילד וילדה, ורואים זאת בחוש את בניו אחריו זרע קודש ברח' ה' איזו נעימות מופלאה יש להם, עדינות נפש ושמחה.

אבא כידוע היה ליטאי, אך אני זוכר שפעם הוא התבטא בפנינו על התפילות של ברסלב "אערלכער דאווינען". (ביטוי של תפילה כשירה עם הרבה יראת שמים).

בתקופת מלחמת ששת הימים, כשהיו רק כמה מקומות בודדים שאפשר היה להתפלל בהם, שקרובים למקלט וכדו', אבא הרב העדיף להתפלל ותיקין ב'שול' של חסידי ברסלב בהטעימו "אני מעריך את חסידי ברסלב גם כי מתפללים בזמן - דבר שהיה חשוב לו מאד במשך כל חייו, וגם כי אצלם השולחן ערוך זה הדבר החשוב ביותר!"

לאחר החתונה שלי הייתי מתפלל במשך השבוע ב'ותיקין' ב'שול', וכמו כן גם בשנים האחרונות בחיי אבא כשהייתי שוהה לצידו בשבתות, ה'שול' היה בית הכנסת שלי.

אני זוכר כשרבי שמואל היה חולה וחלוש, וקשה היה עליו אפילו לפתוח ספר מחמת כאבי הראש הנוראים שפקדו אותו, הוא היה מבקש מבני הבית לקרב אותו כמה שיותר אל הקיר החוצץ בין ביתו ובין הבית שלנו כדי שיוכל להתענג על לימודו של אבי, הוא היה פותח את הגמרא היכן שאבי היה אוהו ויושב שעות ולומד, כביכול היו חברותא. אבי כידוע כל ימיו למד לבדו ללא חברותא, אך היה מתנהג בסדר לימודו כאילו יושב

מול תלמידים מקשיבים, ומבאר ומסביר בטוב טעם ודעת בניגון ונעימה בקול צלול ורם כל משפט, כל מילה, כל שורה ברש"י ובתוספות. מחזה עלום ומופלא היה זה, ששני צדיקים אלו ישבו עם גמרות פתוחות זה כנגד זה, בלא ידיעת זה, והתענגו על לימוד התורה.

במשך השנים ממש התעניינתי והתחקיתי אחר רבי שמואל, ראיתי את ה'עבודת ה' שלו וממש הרגשתי אש לזהות סביבו, הרגשתי טוב עם זה, ודמותו נחקקה בקרבי. כך גם הייתי נהנה לראות ולעקוב אחר עבודתם הנשגבה של שרפי חסידי ברסלב, היתה זו עבודת ה' נטולה מכל סממן חיצוני, היו אלה חסידים שכל אחד הגיע מארץ אחרת בלבושים שונים ובנוסח אחר, אבל לא עשו מזה 'עניין'. ה'עניין' שלהם היה 'עבודת ה'' תורה ותפילה ומידות טובות. ע"כ מדברי הגאון רבי משה אלישיב שליט"א. ודי בזה.

הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל

יד. בעלון: הברסלבים מפרסמים בספריהם ובעלונים שונים איך שכל גדולי ישראל היו כמעט חסידי ברסלב. ובהערה: וכן מה שהביאו בשם מרן הגר"ע יוסף זצ"ל שאמר לישיבה פלונית שלא לסלק בחור מסוים שנסע לאומן, ומשמע שכביכול מסכים שצריך לנסוע לשם, מה שהיה להדיא נגד דעתו. ע"כ.

עוד בעלון: וכן מרן הגר"ע יוסף שדיבר בקביעות נגד הנסיעה לאומן. ונגד ההתבודדות.

גם אנו נשאל, אם היה אותו בחור עובד עבודה זרה האם הוא לא היה מסלק אותו לאלתר? אם כן מדוע לא לסלק בחור שנסע לאומן. וכך אפשר לשאול על כל דבריו בפרק זה, והרי דווקא קינטוריו טופחים לו על פניו אחת לאחת.

והאיש הלך רחוק רחוק וכותב: ומשמע שכביכול מסכים שצריך לנסוע לשם, מה שהיה להדיא נגד דעתו. ע"כ. כלומר שמי שהיה שואל אותו אם לנסוע לאומן לראש השנה הוא היה אומר לו להשאר בחג בבית. וכל בר דעת יבין מיד שכל 'שאלות' אלו מגוחכים.

האם הרב עובדיה זצ"ל [או כל רב אחר בארץ] היה אומר להיות בראש השנה בציון בעל הפלא יועץ בתורכיה? או אצל הבעל שם טוב במעוז'בוז' או לרבי יעקב אבוחצירא זצוק"ל במצרים ואפילו בחברון עיר האבות? אם

כן אמור מעתה שהוא נגד כל הצדיקים שהרי אין אחד מהם שהוא יאמר להיות אצלם בחג?

כמה אויל צריך להיות כדי לא להבין דבר כה פשוט.

מוהר"ן לא אמר שכל עם ישראל יבואו אליו לר"ה אלא אמר שתלמידיו המאמינים בו וקשורים אליו יבואו אליו. מי שמאמין במוהר"ן לא הולך לשאול את הרב עובדיה אם לבוא לאומן לר"ה, זה הרי מגוחך, ומי שבא לשאול הרי זה משום שמוהר"ן אינו רבו אלא רבו הוא הרב עובדיה, וא"כ הרב עובדיה אומר לו את דעתו - כמי שאינו תלמיד מוהר"ן ואינו מרגיש קשר מיוחד עמו יותר מכלל צדיק אחר, שאין צורך לנסוע, ואין כאן מחלוקת על מוהר"ן כלל. אם הרב עובדיה היה מדבר נגד חסידי ברסלב, ואומר שגם תלמידי מוהר"ן אינם צריכים לנסוע לר"ה, זה נקרא לחלוק על מוהר"ן, אבל את זה הוא לא אמר.

ומה שהמציא כותב העלון כדרכו ללא כל הוכחה על הרב עובדיה זצ"ל לענין ההתבודדות. גם כאן דיבר דיבורי סרק. וכל בר דעת יבין מיד שלא יתכן שגדול הדור ידבר נגד התפילה לה' בלשונו. ואין צורך להאריך בדברים פשוטים.

טו. בעלון: וגם הוא בירך בפומבי לאחר השיעור במוצ"ש את הר"י. כ. בשיאה של הסערה בצפת.

קודם כל, זה לא נכון! הוא לא בירך אותו על מה שכתב נגד קודש הקדשים מוהר"ן זי"ע. הוא בירך אותו כמו שהוא מברך כל מי שמוסר שם שיעור על ידי מארגני השיעור. ובאותה תקופה פורסמה מודעה בשמו [על ידי הרב רפאל כהן ראש ישיבת יתד התשובה שנסע אליו] בה הוא מבקש להבהיר ולהודיע ברבים את דעתו הצרופה בזה"ל: **"שאינו מסכים עם שום דבר שכתב (י.כ.) ואין דעתו נוחה מכל מה שכתב"**. (התפרסם בתאריך י" סיון התשס"ו ע"י הרה"ג רפאל כהן) ואם כן הרי לנו מודעה מפורשת מדעתו זצ"ל. חוץ מקריאתו המיוחדת על כך המובאת בנספח ב. בסוף הספר.

אבל בכל זאת, כדרכינו נפתח את הנושא. ולפני כן נסביר במה מדובר: בכל מוצאי שבת היה מוסר הרב זצ"ל דרשה בהלכה ובאגדה שהיתה נשמעת באותה עת בכל תפוצות ישראל על ידי הלויין והתקשורת. מול אלפי או רבבות אנשים. ולפני שהרב עובדיה זצ"ל היה מגיע, היה מקובל שבנתיים

עד שהתאספו האנשים היה פותח רב אחר בשיעור. כמובן שכדרכה של תורה כאשר הרב עובדיה זצ"ל היה מגיע הוא היה מעתיר ברכות על הרב שדרש קודם לכן.

עכשיו הבה נתבונן. נכון, היה שבוע שכותב חוברת הסילופים מצפת הוזמן כי הוא ראש מוסדות אור יקר בצפת. וכאשר הרב עובדיה הגיע בירך אותו בפומבי. אבל הבה נשאל כמה שאלות:

א. שבוע קודם לכן, היה הרב המקדים הרב שלום ארוש, אם כן אז אולי הרב עובדיה בעצם חסיד ברסלב? למה לא. אם כאשר כותב חוברת הסילופים מצפת מדבר שם זה מגדיר אותו כ'נגד' 'ברסלב' אם כן שבוע קודם הוא 'חסיד' 'ברסלב' 'מושבע'.

ב. מי אומר שהרב עובדיה זצ"ל קרא לו, יתכן והוא הוזמן על ידי מארגני השיעור, כפי שמסתבר מאד כאשר גאון ישראל הרב עובדיה עסוק בתורה למעלה ראש, ויטיל תפקיד זה על גבאי וכפי שמקובל בכל בתי גדולי ישראל.

ג. מי אומר שהמזמין ידע במי מדובר, ואיזה עוול הוא עשה.

ד. מי אומר שהרב ידע שהוא לא חזר בו. אולי סבר הרב שחזר בו.

ה. מי אומר שאותו גבאי הוזמן אותו, אולי דווקא ההזמנה באה מצד מוסדות אור יקר, כפי שמסתבר מאד. ולמה שהמארגנים יתנגדו לכך. מדוע שיפתחו במריבה עם קהילה אחרת ומה זה חסר להם?

ו. גאון ישראל עסוק בהלכות סבוכות, האם כעת באמצע השיעור, זה הזמן המתאים ביותר לברר לעיני כל האם הוא חזר בו ממעשיו המגונים.

ז. גאון ישראל נמצא במהלך שיעור הנשמע בכל תפוצות ישראל, מה מצפה כותב העלון, שהרב עובדיה יפתח עליו בשאגות גדולות מול כל עם ישראל, הרי הדברים מוקלטים בלויין בכל העולם. האם זה המקום לתקוף אנשים, האם הלכתית זהו המקום המתאים לסגנון שכזה, במיוחד כאשר מקשיבים לשיעור גם אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות ואין לשער את החילול ה' שיצא מכך. והרי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ועת לכל דבר ועת לשתוק ולהתעלם.

ח. הרב עובדיה זצ"ל לא דיבר נגד אף אחד סתם, וכ"ש נגד ענקי רוח קדומים, וכל ילד יודע את זה. אלא שאנשים קטנים מנסים לפשפש בכל

מילה ותנועה שלו וכל אחד מנסה למצוא שם את מה שליבו חפץ, אבל באמת הדברים לא עלו כלל על ליבו של הרב עובדיה זצ"ל. וברובם הדברים יצאו מהקשירם לגמרי או הוגזמו, כדרך העולם.

ט. בספרו 'ביע אומר' הוא מביא מדברי מוהר"ן זי"ע מספר הליקוטי מוהר"ן. ודי בזה להקהות את שיניו של כותב העלון הצועק מתוך בורות: 'עבודה זרה' פסל ומסיכה 'אשירה' ו'עיר הנידחת', ומשליכם על גדולי ההוראה על אף שהאמת הפוכה¹³.

הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל

טז. בעלון: וכן מן הגרמ"י לפקוביץ שהיה נוהג לדבר נגדם בחריפות רבה, ע"כ.

ההיפך הוא הנכון. הוא כתב על כך מפורשות¹⁴: אחרי שהגיע לאזני דברי בלע רח"ל על קדושי עליון וצלה"ה, הנני בא להזהיר בכח התורה ודעת תורה ובשם כל תלמידי שיחזור בתשובה שלימה, ובקשה בתפילה מגאוני נוחי נפש ז"ל שח"ו לא ייפגע הוא והמתלווים אליו. בצער גדול על נפשך אני חותם. מיכל יהודה לפקוביץ בני ברק ט"ו סיון תשס"ו.

הגאון רבי ניסים קרליץ

יז. בעלון: וכן יבלחט"א מן הגר"נ קרליץ שאינו נכנס לבתי כנסיות שלהם כדין בית מינות.

כמו לגבי הגרמ"י לפקוביץ גם לגבי ההיפך הוא הנכון. כי גם הוא הצטרף

13. בקשר ל"חכם עובדיה" זלה"ה.

א. נכדו רבי יצחק יוסף שהוא ת"ח מובהק וראש כולל באלעד היה נוסע לאומן כל שנה, והשתתף בשיעורים שמסרתי בליקוטי מוהר"ן עד שהמשמשים מנעו אותו מכך. והשנה כשהוא דיבר בפרהסיה על הנסיעה לר"ה שאלתי אותו איך זה מסתדר עם דעתו של סבו. אמר לי, עליתי לסבא, ושאלתי אותו, הסבא בירך אותי ברכת הדרך ושנה טובה. זה שמעתי מפיו.

ב. לאחרונה התפרסם מכתב שכתב להזכיר אותו באומן. ושם משבח ומפאר את שם רבינו בתוארים נפלאים.

ג. הוא כתב מכתב הסכמה לספריו של הרב שלום ארוש שהם כולם מלאים עד צוואר מספרי רבינו ומוהרנ"ת. ואם הספרים האלו כמו כל טענותיו, על התבודדות. וכו' וכו' איך הסכים על זה? (הגה"ח הרב א. י. כרמל)

14. ראה בנספח ב. בסוף הספר.

לדברי הרה"ג מיכל יהודה לפקוביץ וכתב: "גם אני מצטרף בצער למחות נגד ההנהגה המשוונה והמחלוקת הנ"ל. ניסים קרליץ". ע"כ.

אלא שכאשר ההוא ראה שכלתה אליו הרעה נסע אליו והתחנן שיוציא לו פתק שימשיך בישיבתו והצטרף הרה"ג רבי ניסים למכתבו השני של הרה"ג רבי מיכל לפקוביץ. ששם כתוב ש'אחר שהביע צערו על הדברים' הוא מסכים לו שימשיך בישיבתו.

בנוסף לכל הנ"ל הרי לפנינו עדות ברורה מהרב ליאור לוי [בעל המעשה] שנכנס בעצמו להרה"ג רבי ניסים לברר את הענין.

מספר הר"ר ליאור לוי: "אני זוכר את הפגישה הזו מילה במילה. היה זה שבועיים אחרי שאור יקר הוציאו מכתב שהוא מחזק את ישיבתם, באותו זמן הזדמנה לי נסיעה לבני ברק, ואז אחר הצהריים אמרתי אנסה להכנס להגאון רבי ניסים ואשאל אותו אודות ברסלב. אחר ההמתנה נכנסתי, הרב ניסים ישב בראש השולחן כשלצידו ישבו שלושה מורי הוראה מתלמידים. אמרתי לו: אני ליאור לוי מצפת, ובצפת מתפרסם מודעות בחתימת ידי הרב, שהוא מחזק את ידי י.כ. ומדברים בצפת שהרב תומך בכל המהלך שהיה נגד ברסלב. אז הוא ממש גיחך ואמר: מה? הוא אומר שאני עומד מאחורי השטויות שהוא כתב? "מה? הם אומרים שאני נגד ברסלב? רבי נחמן לא צריך הסכמות מאף אחד. הוא מפורסם בכל הספרים שלו". ואז אמרתי לו: הרב, בכל זאת מפרסמים בשם כבודו שכבודו תומך בחוברת. אז הוא אמר לי: "זה לא נכון! הוא בסך הכל בא אלי וסיפר שיצאו נגדו חתימות וביקש שאני אכתוב לו מכתב המלצה וחיזוק לישיבה. כי זה עשה לו נזק לישיבה. ואחרי שאמר לי שהוא התחרט על מה שכתב והבטיח לי שהוא לא יחזור על השטויות שהוא כתב, נתתי לו את המכתב הזה". ממשיך הר"ר ליאור לוי שאלתי אותו: האם אפשר לפרסם את הדברים בשם הרב? והשיב לי: **בוודאי !!!** ואני זוכר עד היום גם כיצד שלושת הרבנים שלצידו שמעו והקשיבו לכל דבריו.

בנוסף לכך, הרי קנטורו טופח לו על פניו, שהרי דווקא מילים אלו הינם הוכחה חותכת לטעותו הגדולה ושכל מה שכתב על כך הם הבלים, שהרי לדבריו התועים הרי מעתה כל גדול ליטאי שנכנס אי פעם לברסלב הרי

הוא מכחיש את עלונו מתחילתו לסופו. וראש ישיבת ברסלב בני ברק הגאון הגדול הרב פנחס שרייבר זצ"ל היה מגדולי דייני הגר"נ קרליץ והרבה מראשי הישיבות היו נכנסים שם למסור שיעורים לפני הבחורים בידידות גדולה.

ראשי ישיבות ואומן

יח. בעלון: וידועים דברי הגרב"מ אזרחי שליט"א בעניין. ע"כ.

דוקא ידוע לכל שנסע לציונו של מוהר"ן זי"ע. ודי בזה.

יט. בעלון: וכן מן הג"ר שמואל אויערבך שליט"א כידוע.

גם זה לא נכון. דווקא הגאון רבי שמואל ידוע מאד ביחסו החם לחסידי ברסלב. הגאון רבי שמואל אויערבך שליט"א היה לומד יחד עם הצדיק הידוע רבי שמואל שפירא זצ"ל (להבחלה), שהיה מגדולי חסידי ברסלב. כמו כן, כאשר יצאה חוברת הסילופים הראשונה שהוציא י.כ. פורסם ממנו מכתב וזה תוכנו: "בס"ד. הרה"ג ר' שמואל אויערבך שליט"א בהתייחסותו לי. כ. אמר: "כל דבריו הם מוקצה מחמת מיאוס". נאמר בתאריך יום ראשון ט"ו סיון. עדויות מפי תלמידיו". ע"כ מילה במילה ממודעה רבה לאורייתא שפורסמה אז.

כ. בעלון: אמנם היו כמה ראשי ישיבות באומן, אך למעשה הם ממשיכים לסלק מייסבותיהם בחורים שטסים לאומן. ע"כ.

לא מובן. הם עצמם עובדים עבודה זרה! והם אומרים לבחורים מהישיבה לא לנסוע לאומן. אם זה כל כך חמור איך הם עצמם נסעו לאומן. ומה יקרה אם הבחור לא יסע לאומן אלא יסע באחד מזמני הישיבה לטיול בשאר קברי הצדיקים בפולין ובאוקריינא, לקבר הגר"א והחפץ חיים. האם יתנו לו? האם יעלה על הדעת שזה לא נקרא לשנות מסדרי הישיבה?

כא. בעלון: וגם לשואלים אותם אם הם מסכימים לדרך של ברסלב, ודאי שהם אומרים שלא. ע"כ.

טעות. אולי הם לא אומרים להיות חסידי ברסלב, כי הם ליטאים ופשוט שהם לא יגידו לשנות מדרכם כמו שהם גם לא יאמרו להיות חסידי צאנז, אבל זה לא אומר שהם נגד דרך זו. אולי הם לא מחזיקים מחלק מהסגנונות הקיימים בברסלב. אבל גם בתוך ברסלב עצמם ישנם סגנונות

רבים ודיעותיהם שונות. ולא כולם מסכימים עם כולם. ובשום אופן אי אפשר להכליל ולומר שראשי הישיבות נגד קודש הקדשים מוהר"ן זי"ע חלילה.

יז

ה'שאלות' לגדולי ישראל

עתה נתייחס בהרחבה יותר אודות ה'שאלות' בענין אומן ראש השנה. ידועה השאלה הידועה שנשאלת על ידי כמה תמימים, "למה כאשר אני שואל חכמים שונים אודות הנסיעה לאומן לראש השנה אינם אומרים שחייבים לנסוע".

אולם במקום להשיב על שאלה זו, הבה ונשאל אף אנו: אם נער זה היה שואל איזה מורה הוראה האם חייבים לנסוע להילולת רבי אלימלך מליזנסק זי"ע האם הוא היה אומר לנסוע? הרי ודאי שכל מה שאינו חובה 'הלכתית' אף אחד לא יאמר לנער שהוא חייב לעשות.

ויותר מכך, מוהר"ן לא ציווה ש'כל עם ישראל' יבואו אליו לראש השנה. מוהר"ן רק אמר שאלה הסרים על משמעתו יבואו אליו לראש השנה, וגם את זה הוא 'ביקש' בכל פה, הוא לא הכריח, לא מכריחים אף אחד. וזה לשון מוהר"ן (חי מוהר"ן גודל יקרת ראש השנה שלו תג) "אמר, הראש השנה שלי עולה על הכל. והיה פלא אצלי מאחר שהמקורבים שלי מאמינים לי, ולמה לא יזהרו כל האנשים המקורבים אלי שיהיו כולם על ראש השנה איש לא יעדר. כי כל ענין שלי הוא רק ראש השנה. והזהיר לעשות כרוז שכל מי שסר אל משמעתו ומקורב אליו יהיה על ראש השנה".

ועל כן כדי ששיבו לשואל שצריך לנסוע לשם צריכים להתקיים ב' תנאים אלו:

א. שהשואל ירצה מאד לנסוע, וכאשר זה בא מרצונו הטוב יוכל להתעלות ברוחניות כאשר יסע לשם.

ב. שמי ששואלים אותו ידע באמת במה מדובר¹.

1. כדי לדעת היטב במה מדובר, צריך לא להכליל מכלל אנשי תנועתו של מוהר"ן על כל הדרך הקדושה המובאת בספרים. אם לגבי כל הקהילות לא נכון להכליל מהפרט לכלל, הרי שלענין הקהילות הנקראים על שם מוהר"ן זי"ע על אחת כמה וכמה, שהרי כתוב בליקוטי מוהר"ן (ת' לא) שיש ארבעה דרגות במתקורבים לעבודת ה' ולצדיקים, "הציץ ונפגע", "קיצץ בנטיעות", "יצא מדעתו", "נכנס בשלום ויצא בשלום". ועל כן

וגם אז יכול להיות שלא יאמרו לו לנסוע². כי זה לא מופיע בשולחן ערוך. זוהי הנהגה נפלאה. אולם היא לא מופיעה בשולחן ערוך ויתכן מאד ואותו חכם שנשאל שאלה זו לא יאמר שיש חובה לקיים דבר שאינו חובה ע"פ השולחן ערוך. ואפילו אם הוא עצמו כן היה באומן, יתכן מאד שהוא לא יאמר לאחר לנסוע. בדיוק כפי שהוא לא יאמר לנסוע לראש השנה לציון הגר"א, החפץ חיים, הפלא יועץ או רבי אלימלך מליזענסק או הבעל שם טוב. הבן איש חי בהר הזיתים, או כל צדיק אחר בהר המנוחות, ואפילו בחברון עיר האבות, כי זה לא מוזכר בשו"ע.

בנוסף לכך, מטבע הדברים לא בטוח שמי ששואלים אותו אכן יודע במה מדובר ויש לברר זאת היטב. ההגיון אומר שהרבה מהחכמים לא ידעו במה מדובר כי אין להם פנאי לכך. יש היום רבבות רבבות ספרים. האם יש לו זמן לעיין בכולם? כיצד הוא יגיע לספר 'ליקוטי מוהר"ן' מדוע שהוא ילמד בו? האם את הספר הקדוש 'תולדות יעקב יוסף' הוא למד מכריכה לכריכה. האם את הספר הקדוש 'נועם אלימלך' או את הספר הקדוש 'דגל מחנה אפרים' או 'קדושת לוי' הוא למד מכריכה לכריכה. יתכן שאינו מכיר כלל לא את הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן ולא את הדרך הגדולה שבו בעבודת ה'. מבחינתו מדובר בהגיגים יפים ונפלאים מלאי סתרי תורה ואפילו תורות גבוהות מאד מבחינת עומק הקבלה שבהם כמו עוד

אין להכליל מאף אדם הקורא לעצמו מתלמידיו, לענין כלל דרכו של מוהר"ן זי"ע, כי מי אומר שאותו אדם "נכנס בשלום ויצא בשלום", בדיוק כמו שאין להכליל בכל עם ישראל בין לומדי התורה, משום שבתורה הקדושה יש שני דרכים וזה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות רח"ל. ולכן אפילו מי שאומר שלמד את ספרי מוהר"ן ותלמידיו עדיין לא בטוח שהבין את הדברים לאשורם. א. כי מי אומר שאכן למד את הספרים בעיון הנכון ובדרך הנכונה. ב. מי אומר שהוא מאלו שנכנסו בשלום ויצאו בשלום. ג. מי אומר שהוא מהתלמידים ההגונים שלהם סייעתא דשמיא להבין נכונה את דברי הצדיקים (ליקו"מ ס). ד. מי אומר שאינו מהלומדים שהינם בעלי נטיה גדולה לחלוק על הצדיקים (ליקו"מ ח"א יב אביר יעקב פרשת ויצא). ה. מי אומר שהוא מאלו שתורתם סם חיים.

2. הנסיעה לשם היא לא דבר קל [אף אחד לא נוסע להנות הנאות גשמיות, מי שנוסע בכדי להנות סתם, הוא מבזבז את כספו לריק, כאשר בכסף זה יכול הוא להנות מהרבה מהנאות העולם הזה עליהם הוא מוותר בכסף זה שהוא משקיע בנסיעה זו]

הרבה ספרי ענקי רוח שבעם ישראל לדורותיו, ותו לא. כי הם מעולם לא למדו אותו בעיון. וגם לא צפוי מהם שיעסקו בו. אין להם זמן. זוהי האמת.

תם ו[הלואי] נשלם

תמה מלאכתינו אך [כנראה] לא נשלמה, מידי פעם צץ לו עלון חדש עם המצאות חדשות ואותה שיטת עבודה. המכנה המשותף שבכל אלו: אחר שסימנו את המטרה, הם מביאים את הקורא למסקנותיהם על ידי גזירת דברי מוהר"ן ובנייתם מחדש.

אולם למותר לציין שבדברי קודש הקדשים זי"ע אין נפתל ועיקש, וכל הלומד את הדברים כדבעי, בעיון הנכון, רואה מיד שהכל פשוט ונהיר. ודברי ענקי הרוח צריכים לימוד, ופשוט לכל שלא יתכן שכל מאן דהו המסתכסך עם חבריו, יפרסם דברים אויליים, תוך כדי החטאת הרבים ותליית בוקי סריקי בארזי הלבנון אדירי התורה הקדומים.

יעזור ה' וילמדו תועים בינה ויזהרו מעתה בכבוד קדושי העליון. ומי שהרהר חלילה נגדם יקבל על עצמו את התשובה הראויה על פי הנפסק בשולחן ערוך. וה' יערה רוח טהרה ממרום להציל את עם ישראל מכל צל הרהור אחר ענקי הרוח הקדומים. אמן.

נספח א'

מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה ר"ת משה

בעלון: וכידוע שחסידי ברסלב מכבדים את רבם יותר ממשה רבינו, ע"כ.

והאמת:

הם לא מכבדים אותו יותר ממשה רבינו אלא הוא עצמו נשמת משה רבינו. לא רק הוא, היו עוד כמה צדיקים כאלו. "יחיד דורות".

אילנא דחיי

וקודם שנרחיב את הדיבור בהבנת הענין נקדים הקדמה אחת גדולה לכל נושאים אלו. ישנם הרבה דרגות בצדיקים. שישים ריבוא נפשות ישראל אינם דומים זה לזה גם אם כולם יהיו ענקי רוח. ישנם צדיקים מופלגים בתורה ובחכמה ובמעשים טובים כל אחד לפי דרגתו, כמו בזמן משה רבינו שהיו אהרן הכהן, יהושע בן נון, שבעים זקנים ונביאים, שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות, שאין לנו כל השגה באפס קצה ממעלותיהם העצומות, אולם עם כל זה יש צדיק מיוחד שהוא נשמה הכוללת את כל הצדיקים, נשמה זו כלולה כבר בראשיתה מהאבות הקדושים, ולאחר מכן היא שורש לכל נשמות ישראל, וכל הצדיקים הם חלק מנשמה זו כענפי האילן. ונשמה זו היא נשמת משה רבינו ע"ה, שכבר תיקן את נשמתו לגמרי בהיותה אצל ש¹ [שממנו הושתת העולם] וקודם לכן אצל הבל, עד שמאז כבר ירדה נשמה זו לעולם רק לטובת עם ישראל, ועל נשמה זו נאמר בזוהר הקדוש שהיא נקראת 'אילנא דחיי' ועוד הרבה לשונות נשגבים. עתה נרחיב מעט את הדיבור בזה.

1. כמובא בזוה"ק (קיד ע"א) "דאיהו הבל ואיהו שת ואיהו משה" וכתב הגר"א (על הוזה"ק תיקון סט) ר"ל דמשה ר"ת מ'שה ש'ית ה'בל.

נשמת משה

משה רבינו - רעיא מהימנא, משה רבינו - הרועה הנאמן. אלו צמד מילים בלתי נפרדות, מאז היותינו בבית אבא יודעים אנו שמשה רבינו הוא הרועה הנאמן של עם ישראל לדורותיו. מהיותנו במצרים ועד לנצח נצחים.

אולם הבה ונתבונן, האם באמת הוא רועינו, האם יתכן לומר על רועה אבותינו לפני כמה אלפי שנה שהוא הרועה שלנו - עם ישראל כהיום הזה, והלא הוא כבר הסתלק מאתנו לפני אלפי שנים, במה הוא נחשב 'רועה' ישראל, במה הוא רועינו כהיום הזה. ויותר מכך, הרי לפי זה נמצא שברוב זמנו של עם ישראל הוא כלל לא רועינו, נוכל לומר שהוא קיבל תורה מסיני, אבל מדוע הוא ורק הוא נקרא 'הרועה' של כל עם ישראל לדורותיו.

כמו כן יש להתבונן בדברי הפסוק בפרשת פנחס (במדבר כז, טו): "וידבר משה אל ה' לאמר: יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה: אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה: ויאמר ה' אל משה, קח לך את יהושע בן נון, איש אשר רוח בו, וסמכת את ידך עליו: והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה, וצויתה אותו לעיניהם: ונתתה מהודך עליו, למען ישמעו כל עדת בני ישראל". ופירש רש"י: "אשר רוח בו. כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. וצויתה אותו. על ישראל, דע שטרחנין הם, סרבנים הם, ע"מ שתקבל עליך". ע"כ.

ויש להתבונן, משה רבינו מבקש מה' שלא ישארו עם ישראל כצאן בלי רועה, והקב"ה משיב לו שיקח את יהושע בן נון שהוא איש אשר רוח בו, ולכאורה אינו מובן, כי אמנם לענין הבאת עם ישראל לארץ ישראל מהווה מינוי יהושע בן נון פתרון מושלם, אך מה יהא אחר ימי יהושע בן נון, ומה יהא עם עם ישראל לדורותיו, הלא אין זה אלא פתרון חלקי.

ובכלל, האם יתכן 'רועה' שאינו רועה את צאנו בפועל, אלא הוא כבר שנים רבות אחר הסתלקותו. כיצד הוא רועה את צאנו אם הוא לא עמם יחד.

וביותר צריך להבין, לפי דברי בעל האור החיים הקדוש (במדבר פרק כו פסוק טו), שמפרש בדברי משה רבינו, שביקש מה' שימנה איש על העדה שהוא משורש כל נשמות ישראל. שישתוו ברצונם אליו [לו רק ירצו ולא יהיו

טרחנים וסרבנים]. ועל כן מינה ה' את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, שהוא היה יכול להיות המשך למשה רבינו, שמשה היה שורש נשמות ישראל, ויהושע בן נון היה שורש רוחות ישראל (אור החיים הקדוש שם יח), וא"כ הרי נפל פיתא בבירא, שכל זה מועיל רק בחיי יהושע בן נון, שאז אכן יהיה לעם ישראל מנהיג אמיתי, אבל עדיין נשאלת שאלה זו לגבי הדורות שאחר משה רבינו ויהושע בן נון, וכ"ש כמה אלפי שנים אחר אותו דור דעה, כיצד יזכו גם הם למנהיג שכזה.

ואמנם אמרו חז"ל (קידושין ע"ב): "כשמת רבא נולד רב אשי, ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנאמר וזרח השמש ובא השמש, עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי וכו'", אך בזה לא די, שהרי ככל שהחולה גדול יותר, הוא צריך רופא גדול יותר, וא"כ אם לדורות הראשונים היו נצרכים מנהיגי ישראל בדרגות גבוהות מאד, כ"ש שבדורות האחרונים צריכים למנהיג שכזה, שיהיה בדרגת משה רעיא מהימנא, ולא תהיה עדת ה' כצאן בלי רועה².

והצורך בזה כל כך פשוט וברור, עד שהתפלא בעל האור החיים הקדוש (שם), על בקשת משה "פקוד ה' אלוקי הרוחות איש על העדה", מדוע היה נצרך לבקש כך, וכי הקב"ה יעזוב את צאן מרעיתו.

משה רבינו רעיא מהימנא, התפשטותו וגלגוליו

אולם באמת כאשר נתבונן במה שמובא בספרים הקדושים אודות נשמת משה רעיא מהימנא, נראה שמשה רבינו בנשמתו הוא רועה ישראל האמיתי, ולא עזב ולא נטש את צאן מרעיתו לעולם. אלא שבכל פעם הוא מתלבש בצורה שונה. ורעיית צאן הקדשים - עם ישראל, מתקיימת בכמה פנים, ובכמה דרגות שונות של הארת 'נשמת' משה. ועל כך כבר אמר שלמה המלך בחכמתו "מ'ה ש'היה ה'וא ש'היה [ר"ת משה] אין כל חדש

2. ועוד, שהרי זהו מתפקידו של הרועה שחייבתו התורה להיות עם צאנו כמובא ביחזקאל (לד), ותפוצינה מבלי רועה ותהיינה לאכלה לכל חית השדה. וישגו הצאן בכל ההרים ועל כל גבעה רמה ועל כל פני הארץ יפוצו הצאן ואין דורש ואין מבקש כפי שכתוב בפסוקים שם, ובוודאי שמשו רעיא מהימנא לא עזב את צאנו, שכן אם עזבם הרי זו סתירה מוחלטת לתפקידו של רועה ישראל.

תחת השמש". וכפי שכתוב בזוה"ק (ח"ג רע"ג ע"א) שאמר רשב"י למשה רע"א מהימנא: "בדור של דור הפלגה היית, ובכל דור ודור אתה בא בגלגול, כמו גלגל המתהפך לכמה אופנים, ולא נגלית אלא בדור שנתנה התורה על ידך. מיד שנפטרת מן העולם אתה הוא כשמש המאיר בכל דור ודור". וכן כתוב בתיקוני זוהר קי"א ע"א: "ועוד זורח השמש דא משה, כד ייתי בגלגולא בצדיק גמור, וכד לא איהו בצדיק גמור, ובא השמש, אתכניש מניה, ואזל ואתי בגלגולא עד דאשכח אתריה, ובגין דא אל מקומו שואף זורח הוא שם".

ולמדים אנו מדברי זוהר הקדוש שמשו רבינו ממשיך להופיע ולהאיר במשך כל הדורות. ועניין זה נעשה בכמה מיני בחינות ואופנים. וכלל הדברים לגבי נשמת משה רע"א מהימנא כפי העולה מדברי זוה"ק בכמה מקומות, ומדברי האריה"ק והאור החיים והרמ"ק וספר עוד יוסף חי להבין איש חי ועוד מקורות רבים הוא כך:

א. נשמת משה מאיר בכל נשמות העוסקים בתורה ומצוות בישראל ואורו מתפשט ומאיר על כל הנשמות³.

ב. כל אחד מישראל יש בו התנוצצות מנשמת משה שמאירה בו את אור הדעת ומסייעו לעבוד עבודתו יתברך וללחום ביצרו⁴.

3. כתב הרמ"ק באור יקר (תיקוני זוהר שער ג ח) "שנשמת מרע"ה מאיר בכל נשמות העוסקים בתורה ומצוה בישראל, ואורו מתפשט ומאיר ממקום מנוחתו על כל הנשמות, כמו שהוא אור השמש מאיר בירח וכוכבים". עיי"ש. ובאור יקר רע"א מהימנא שער שני סימן כג: כתב "ונודע עוד כי מרע"ה סודו שהוא מתנוצץ בכל ישראל כאב בבניו, ואין בבנים חשוב מלומדי תורה, ונשמת מרע"ה בכל דור ודור הוא מתנוצץ בבנים, ולכך בגמ' לאדם גדול היו קוראים משה".

ובביאור הגר"א לתיקוני זוהר תיקון סט: יזהלל, כי כמו שהלכנה והכוכבים אין מאירים מעצמם כי אם על ידי השמש, כן התלמידי חכמים בכל דור. ועוד כתב (שם דף ב, א): 'כי רוחו מתלבש בכל דור ודור בצדיקים ובעלי תורה כמו אור השמש שזורח בלילה בכוכבים'.

4. ראה תניא פרק מב: 'הענין הוא, כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבינו ע"ה, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהו"ת לכללות נשמות ישראל, שלכן נקראים בשם רועים, ומשה רבינו ע"ה הוא כללות כולם ונקרא רע"א

ג. נשמת משה באה ב"עיבור" במי שזוכה לכך, וכן כדי לתקן את הערב רב. כמובא בדברי האריז"ל ליקוטי תורה פרשת ואתחנן.

ד. יש שנשמת משה רבינו ע"ה יורדת לזה העולם בגלגול ממש בסוד "מ'ה ש'היה ה'וא ש'היה" ר"ת משה. [כפי שיבואר מעט להלן ובספרינו אילנא דחיי בהרחבה] ואודות ההבדל ביניהם כתב הרמח"ל "איזהו גלגול ואיזהו עיבור. גלגול משעת לידה ועד מיתה. עיבור ביאתו בכל שעה ויציאתו בכל שעה, מצות שנתחייבה בהם, משלימתן בגלגול, ושלא נתחייבה בהם, בעיבור משלימתן והולכת לה", א"כ עניין ה"גלגול" הוא ממש משה רבינו שהגיע פעם נוספת לעולם כ"משה רבינו" ולא רק בעיבור באדם אחר, [ואמנם כפי שהזכרנו, אינו ממש אותו נר"נ, וממילא הוא ב'דמות' אחרת, כגון: רשב"י, האריה"ק, וכו'].

מהימנא, דהיינו שממשיך בחינת הדעת לכללות ישראל, לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושורשה למעלה ויניקתה משורש נשמת משה רבינו ע"ה המושרשת בדעת העליון שביי ספירות דאצילות המיוחדות במאצילין ברוך הוא, שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו'.

ועוד זאת יתר על כן, בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משה רבינו ע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם, ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש, כי העבודה שבלב היא לפי הדעת כמו שנאמר 'דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה', ולעתיד הוא אומר (ירמיה לא, לג): 'ולא ילמדו איש את רעהו לאמר דעו את ה', כי כולם ידעו אותי' וכו'.

וכח זה ומידה זו לקשר דעתו בה', יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת משה רבינו ע"ה, רק מאחר שנתלבשה הנפש בגוף, צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת'.

והרמ"ק (אור יקר כרך טו עמוד קכג) כתב: 'כי כמו שהנשמה מולכת על הגוף, וענין מלכותה הוא שתתפשט רוחניותה בכל האברים ולא יתנועע אבר מהגוף בלי כחה, והיא היא המתנועעת, כן הענין בנשמות, שנשמתן של כל ישראל גוף אחד של פרקים הרבה, כפי אצילות נשמת כל אחד ואחד ממקום חציבתו, כנודע בסוד הפרצוף, כמבואר בתיקונים, כתבתיו בפרשת בראשית. ומשה רבינו ע"ה אור נשמתו מתנוצץ בהעלם בנשמותם וכו', וכן אור נשמת משה רבינו ע"ה תתנוצץ בהם, וכל השכלתם בדברים הנעלמים והשגתם בסודות התורה יהיה על ידי אור נשמתו. וראה עוד מאור עינים פרשת ואתחנן.

ומפני כמה סיבות נשלחת נשמת משה לעולם על אף שמצד עצמה היא מושלמת.

א. לטובת עם ישראל לצורך קירוב הגאולה, בסוד מה שהיה הוא שיהיה וכו' [כמבואר בספר הליקוטים ואתחנן שמשו רבינו צריך לגאול את ישראל מהגלות האחרונה].

ב. כתב הבן איש חי בספרו עוד יוסף חי (דרשות האזינו) שנשמת משה רבינו תרד כדי להשלים מצוות התלויות בארץ ישראל.

ג. נשמת משה יורדת להיות שוב עם נשמות הערב רב המצירים לה כדי לתקן חלק מהערב רב שיכולים לקבל תיקון, כפי שכותב האר"י הק' בספרו (שער הפסוקים ישעיהו פרק נ"ג) "הנה ראשי תיבות כל היום ש'מי מ'נואץ למפרע הוא 'משה' לרמוז על מה שכתב בזוהר... דעתיד משה להתגלגל בכל דור ודור והוא מנואץ ונבזה בעיני הערב רב המתגלגלים גם כן בכל דור ודור. ועד שיכלו גלגולי הערב רב תמיד הוא מתגלגל בתוכם בגלות האחרונה".

ומאחר ונשמה זו יורדת בעיקר לטובת עם ישראל, כאשר היא עצמה מתוקנת מגלגוליה הקודמים, א"כ בוודאי שצדיק שנשמת משה שוכנת בו ממש ולא רק בבחינת עיבור כמו שאר ענקי העולם, ירמוז על כך לפחות ברמז לעם ישראל, כדי שידבקו בו, וילכו בעצותיו. כמו כן נמצא שצדיקים אלו שנשמה זו שוכנת בקרבה יגלו על כוחם הגדול בקירוב נשמות ישראל לה', ובתיקון העולם וקירוב הגאולה. אם כן לא נותר לנו אלא להתבונן בדברי ענקי העולם שנמצאו בדבריהם דיבורים שלא יובנו זולת בכך שנשמתם היתה בסוד זה⁵. ואת דיבורים תמוהים אלו המובילים אותנו היישר לידיעה זו מוצאים אנו אצל ארבעה צדיקים בלבד⁶ שהם הרשב"י,

5. חכמים רבים בכל הדורות שחו ממעלתם בהתפארויות גדולות, וכל נושא זה יבואר בהרחבה א"י בספרינו פאר מקדושים. ובחלק הראשון של ספר 'שפת אמת תכון לעד' הובאו הדברים בקצרה. ואין כאן המקום להרחיב הדיבור בזה.

6. ארבעת צדיקים אלו גילו גילויי השגות אלוקות נוראות וחדשות, המובילים את העוסק בהם הישר להבנה ברורה זו. וכדי להבין את הדברים לאשורם צריך לעסוק היטב בדבריהם הקדושים. נתאר לעצמינו שהיינו שומעים משמו של רשב"י את דבריו הקדושים: 'משה לא ידע ואנא ידענא'. או שיחה של רבי אבא תלמיד הרשב"י שהרשב"י עתיד להיות 'ראש כל הצדיקים בגן עדן', ולא היינו יודעים שהיה במערה י"ג שנים

האריו"ל, הבעש"ט, ומוהר"ן, שדיברו דיבורים המצביעים הישר על היותם בסוד זה, ורק הם דיברו באופן זה וכל דבריהם דומים ומובנים רק אחרי ידיעת סוד זה של מ'ה ש'היה ה'וא ש'היה ר"ת משה. ובספרינו "אילנא דחיי" יבואר כל ענין זה בהרחבה אי"ה. וכעת נביא לפנינו מעט מזעיר מדיבורים מופלאים שמצאנו אצל הרשב"י שמראים בבירור על היותו אחד מאלו שזכו לעיבור או גלגול נשמת משה, ומהם נלמד לכל השאר.

התמיהות בדברי הרשב"י

כאשר מעיינים אנו בדברי הרשב"י בכמה וכמה מקומות מוצאים אנו בדבריו שיחות תמוהות מאד:

משה לא ידע ואני יודע

כתוב בזוהר הקדוש (אידרא רבה נשא קל"ב ע"ב): "אמר רבי שמעון הנבי מעיד עלי את השמים העליונים של העליונים, ואת הארץ הק' העליונה דעליונות,

ושהשיג שם נוראות, ולא היינו מכירים את ספר הזוהר הקדוש ואת גילויי תורת הקבלה הנוראים שבו, היה קשה עלינו לקבל הסבר האומר: רבי שמעון בן יוחאי נשמת משה וכדומה. כי במה שונה הוא מאחרים. ודאי אין כל ספק שבסוף היינו מקבלים את כל דבריו שהרי כל דברי הצדיקים אמת, אבל היינו מקבלים זאת בגדר של אמונה בדברי הצדיקים, ולא בהבנה. וכמו כן בדברי האריו"ל אם היינו שומעים ממנו על החולק עליו דיבור של: הוא גלגול קורח ו'אני גלגול משה ועוד שאר השיחות המופלגות שאמר לתלמידו המהרח"ו המובאים בספר שבחי האר"י, ללא שראינו מהשגותיו האלוקיות בספרי תלמידו המהרח"ו ואת תורת הקבלה שגילה בעולם, לא היינו מבינים את דבריו כלל וכלל שהוא גלגול משה והחולק עליו גלגול קורח, אפילו שבוודאי היינו מאמינים לדבריו בגדר אמונת חכמים, אבל לא היינו מבינים זאת בהבנה ברורה, עד שהיינו לומדים את חכמת האמת ואז היינו מבינים מיד שגילויים כאלו נכונים לגלגול נשמת משה לטובת הדור, וכן הוא לענין הבעל שם טוב וכל גילויי החסידות והעובדות הנוראות שעשה בעולם בתקופתו, שלא יובנו הדברים בהבנה ברורה לולי יבין האדם את גדולתו ואת השגותיו העצומות שלימד לתלמידיו שישים הגיבורים, וכן הוא לענין מוהר"ן זי"ע שמי שלא עסק בלימוד ספר הליקוטי מוהר"ן בעיון ובבקיאות, ובכוונה הראויה מתוך רצון לקרבת אלוקים, ותורתו סם חיים, יתיישבו הדברים על ליבו רק בגדר אמונת חכמים, אבל מי שעוסק בספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן וסיפורי מעשיות וכן הליקוטי הלכות בעין האמת, יבין את הנכתב בפרק זה בהבנה ברורה.

שאני רואה עתה (באדרא), מה שלא ראה שום אדם מיום שעלה משה בפעם השניה על הר סיני, שאני רואה את פני שמאירות כאור השמש המאיר בתקפו, שעתיד לצאת ברפואה לעולם, דכתיב וזרח לך וכו'. ועוד שאני יודע שפני מאירות, ומשה לא ידע, ולא אסתכל". ויש להתבונן במאמר זה, כי עם כל גדולתו של הרשב"י זי"ע, כיצד נאמרים הדברים כיתרון על גבי משה רבינו: "אני יודע שפני מאירות, ומשה לא ידע".

במשה כתוב ויחל משה וגו' שמשמע שאחז אותו פרגודא (מין מחלה) ואתה רבי שמעון גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים הוא גוזר ואתה מבטל. עוד התבטאות דומה מוצאים אנו בזה"ק (ח"ג טו ע"א) "זכאה אנת רבי שמעון דמארך בעי ביקרך על כל בני עלמא, במשה כתיב ויחל משה וגו' דמשמע דאחיד ליה פרגודא, ואנת רבי שמעון גוזר, וקודשא בריך הוא מקיים, הוא גוזר ואנת מבטל (תרגום: אשריך רבי שמעון שרבוך רוצה בכבודך על כל בני העולם. במשה כתוב ויחל משה וגו' שמשמע שאחז אותו פרגודא (מין מחלה) ואתה רבי שמעון גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים, הוא גוזר ואתה מבטל". וגם במאמר זה יש להתבונן כנ"ל, כיצד יאמר רשב"י לשון שמשעותו שהוא עדיף על משה רבינו בענין זה.

דברים אלו שנתגלו כאן לא נתגלו מיום שעמדו ישראל על הר סיני עוד שם (בדף קמד): "בכה רבי שמעון והרים קולו ואמר: אם מתוך דברים אלו שהתגלו כאן נגנזו החברים באידרא בעולם העליון והסתלקו מהעולם הזה, טוב ויפה הוא. משום 'שדברים אלו שנתגלו כאן, לא נתגלו לאף אחד מבני העולם, כי נתגלה על ידינו מה שלא נתגלה מיום שעמדו ישראל על הר סיני. שמע רבי שמעון קול: זכאי אתה רבי שמעון, אשרי חלקך וחלק חברך שהרי נתגלה לך מה שלא נתגלה לכל מלאכי עליון". ע"כ. והרי הדברים נפלאים ותמוהים מאד שהרי רשב"י אומר 'שדברים אלו שנתגלו כאן, לא נתגלו לאף אחד מבני העולם', מה פשר הדברים.

ראש כל הצדיקים בגן עדן

וביותר יפלא מאד, מה שאמר רבי אבא, שרשב"י עתיד להיות ראש כל הצדיקים בגן עדן. כמובא בספר זוהר חדש פרשת כי תבא בזה הלשון: "זכאה נפשיה דבר יוחאי, דקב"ה עביד עמיה נסין, ואיהו גזיר, וקב"ה

מקיים. ועתיד למהוי רישא לצדיקייא, דיתבי בגנתא דעדן. ויקבל אפי שכינתא, ויחמי לקב"ה, וישתעשע עם צדיקייא, ויימא להו, באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו". (תרגום:) "אשרי נפשו של בן יוחאי שהקב"ה עשה עמו נסים, והוא גוזר והקב"ה מקיים. והוא עתיד להיות ראש לצדיקים היושבים בגן עדן, ויקבל פני השכינה, ויראה את הקב"ה, וישתעשע עם הצדיקים, ויאמר להם, באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו". ע"כ. עתה יפלא מאד כיצד יתכן שרשב"י עתיד להיות ראש לצדיקים היושבים בגן עדן, ומה עם משה רבינו?

וביקש שלא יתגלה חטאו לכל העולם

ועל דרך זה נוכל להפלא על הכתוב בזוהר חדש (ס' בראשית פר' בראשית דף יט דפ"א דף כד ע"א): "אמר להם (רשב"י) אומר לכם דבר, תמה אני על רבי פנחס שלא ראה, שאני ראיתי אותו כעת בעולם ההוא, למטה מרבי אלעזר בני. וכעת שלחו בשבילי מלמעלה, והראו לי את מקום הצדיקים לעולם הבא, ולא התיישר בליבי מקומי, רק עם אחיה השילוני. ובחרתי מקומי, ובאתי, ובאו עימי שלוש מאות נשמות של צדיקים, ולמעלה מהם אדם הראשון, שהיה יושב אצלי, והוא היה מדבר עימי, וביקש שלא יתגלה חטאו לכל העולם, רק ההוא שאמרה התורה עליו, והתכסה בעץ ההוא של גן עדן". ע"כ. ויש להתבונן מדוע אדם הראשון בא אל הרשב"י, ומדוע לא פנה למשה רבינו.

מאן פני האדון ה' דא רשב"י

עוד מובא בדברי הזוהר הקדוש (פרשת בא לח ע"א): "אתו רבי חייא ורבי יוסי אשתתחו קמיה ונשקו ידי, ובכו ואמרו, גליפין עלאין ותתאין, זקפן

7. אמנם מצאנו לגבי אברהם אבינו, שאמרו עליו במדרש שהוא ראש כל הצדיקים (שיר השירים א' נט). וכן אדם הראשון (ילקוט מעם לועז בראשית), ודוד המלך (רבינו בחיי בספר שולחן של ארבע), שהרי אברהם אבינו ראש לנימולים ואב לכל הצדיקים, ואדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה ראשון לנבראים וראשון לצדיקים, ודוד המלך ראש לכולם מצד מלכותו, כי דוד מלך ישראל, ולכל אחד מהם מעלה שאין למשה רבינו. (ועל אף שמשה רבינו גם נקרא מלך, ככתוב 'ויהי בישורון מלך' לפי פירוש ב' ברש"י שם, עכ"ז דוד המלך הוא מלך ישראל מצד דיני המלוכה), אך בדברי הזוהר על רשב"י יש להתבונן; עם כל גדלותו, האם עדיף הוא על פני משה רבינו.

רישא בגינך. עבד קודשא בריך הוא ירושלים לתתא כגוונא דלעילא, עבד (רבי שמעון בר יוחאי) שורי קרתא קדישא ותרעוי, מאן דעייל לא עייל עד דיפתחון תרעין, מאן דסליק לא סליק עד דיתקנון דרגין דשורי, מאן יכיל למפתח תרעין דקרתא קדישא, ומאן יכיל לאתקנא דרגין דשורי, דא רבי שמעון בר יוחאי דאיהו פתח תרעין דרזי דחכמתא, ואיהו אתקין דרגין עלאין, וכתוב (שמות לד כג) יראה כל זכורך את פני האדון יהוה, מאן פני האדון יהוה, דא רבי שמעון בר יוחאי, דמאן דאיהו דכורא מן דכוריא בעי לאתחזאה קמיה. עכ"ל. והוא תמוה ונפלא מאד.

ובאמת כבר כתב על כך בעל הלשם (ספר הכללים כלל י"ז ענף ד' אות י"א בהגה"ה): "וזהו ג"כ מה שאמרו בזה"ק פ' בא ל"ח א' מאן פני האדון ה' דא רשב"י, כי הוא מעין העתיד שנקראו הצדיקים בשם ה', כמ"ש הרשב"ם בבא בתרא עה, ב". עכ"ל. אך עדיין יש להתבונן הלא היה להם לומר מאן פני האדון דא הצדיקים. ומדוע תפסו דווקא את רשב"י בדבר עצום כל כך, לפרש את לשון הפסוק 'האדון ה'' על רשב"י. ולכל היותר היה להם לומר מאן פני האדון ה' דא משה רעיא מהימנא⁸.

"אם לא היתה נמסרת התורה בהר סיני אלא שאמר הקב"ה הנה בר יוחאי שימסור לכם התורה והסודות שלי, היה די לעולם"

עוד מובא בדברי הזוה"ק (ח"ג רמא ע"ב): "אתו רבי אלעזר ורבי אבא ושאר חבריא ואשתטחו קמיה, אמר רבי אבא, אלמלא לא אתמסר אורייתא בטורא דסיני, אלא דאמר קודשא בריך הוא בר יוחאי, אורייתא וסתרין דילי, דיי לעלמא. ווי כד תסתלק מן עלמא, מאן ינהיר בוצינין דאורייתא, כלא יתחשך מההוא יומא, דהא עד דייתי מלכא משיחא, לא ליהוי דרא כדרא דא דרבי שמעון שארי בגויה". [תרגום: "באו רבי אלעזר ורבי אבא ושאר החבריא והשתטחו לפני רבי שמעון בר יוחאי, אמר רבי אבא: "אם לא היתה נמסרת התורה בהר סיני אלא שאמר הקב"ה הנה בר יוחאי שימסור לכם התורה

8. כי על אף שבזהר הקדוש אמרו זאת על הרשב"י משום שהוא גילה את סתרי התורה, וכן הרי הדברים נאמרו על ידי תלמידיו ועל כן נאמרו הדברים אודות הרשב"י. עכ"ז יש עדיין הדברים מחודשים מאד כאשר הדברים נאמרו רק על הרשב"י בלבד, ולא הזכירו כלל את משה רבינו בדורו.

והסודות שלי היה די לעולם" (הריקאנטי פרשת תצוה) [ויש לעיין כיצד היה ניתן לוותר על משה רבינו וליתן התורה על ידי רשב"י].

בדברי האור החיים הקדוש שרשב"י זכה למדרגה יותר מאברהם אבינו עוד מבואר בדברי האור החיים הקדוש בפרשת וירא (פרק י"ח פסוק ל"ג) על פסוק וילך ה' כאשר כלה וגו', שהקשה מפני מה אמר ה' לאברהם, שכדי שלא יחריב את סדום צריך עשרה צדיקים, הרי מצינו להרשב"י שאמר (זוהר ח"א פב ע"א) וצדיק יסוד עולם, שהוא לבדו יכול לפטור את העולם מן הדין בזכותו? וכתב שם בזה הלשון: 'אפשר שזה יהיה כשזה יהיה צדיק מופלא'. ובדברי האור החיים הקדוש מופלאים, שרשב"י זכה למדרגה גדולה יותר מאברהם אבינו. וצריך ביאור. [ובספרינו אילנא דחיי יובאו עוד תמיהות בדברי הרשב"י]

ביאורי התמיהות דלעיל

כי ה'חלק של משה רבינו ע"ה המגולגל בגוף רבי שמעון בר יוחאי ע"ה הוא עצמו היה אומר דברים אלו

אולם באמת אף שלכאורה נראים דברי הרשב"י תמוהים מאד, הרי שכל זה ללא היותה נשמת משה, אולם אחר דברי הזוה"ק והמהרצ"ו, ובמיוחד אחר דברי הבן איש חי שנביא לפנינו הרי יפתרו לנו בבת אחת כל שיחות צדיקים אלו שדיברו בלשון אחד.

כותב הבן איש חי בהמשך דבריו שם (עוד יוסף חי דרושים דרשות האזינו) בזה"ל: "והנה ברשות קודשא בריך הוא אמינא אנא עבדא, כי החלק של משה רבינו ע"ה המגולגל בגוף רבי שמעון בר יוחאי ע"ה הוא עצמו היה אומר דברים אלו בסוף האידרא, אנא ידענא דאנפאי נהירין ומשה לא ידע ולא איסתכל, כלומר אנא המגולגל בגוף זה של רבי שמעון בר יוחאי וקאמינא ביה השתא ידענא דאנפאי נהירין, אבל משה לא ידע, כלומר גוף הנקרא משה לא ידע ולא איסתכל, ונמצא בזה אין רבי שמעון בא לשבח עצמו בדברים אלו לומר שזכה יותר מן משה רבינו ע"ה, אלא דברים אלו חלק של משה רבינו ע"ה אומר אותם על עצמו. כן נראה ברור

בעזרת השם יתברך, ואפשר שגם רבינו מהרח"ו ז"ל כוונתו כך והעלים הדברים. והנה בספרי הקטן רב פעלים חלק שני בסוד ישרים ס' י"ד שאל ממני חכם על מאמר הנזכר בסוף אידרא רבא, ואני ישבתי לו קושייתו שם בטוב טעם עיין שם, והנה כאן עלה בידינו עוד ישוב חדש לקושיא הנז', ועל דרך זה יש ליישב עוד מאמר אחר של רבי שמעון בר יוחאי בגמרא באומרו ראיתי בני עלייה והם מועטין וכו' ואם אנא הוא עיין שם, דגם בזה יש לומר דדברים אלו יצאו מחלק המגולגל בו". עכ"ל הבן איש חי. וכן כתוב בספר קול ברמה למהר"י צמח על האידרא רבה שם, ובזהרי חמה (רעיא מהימנא משפטים קיד, א).

ועל דרך זה מבוארים דברי הזוה"ק (ח"ג טו ע"א) "זכאה אנת רבי שמעון דמארך בעי ביקרך על כל בני עלמא, במשה כתיב ויחל משה וגו' דמשמע דאחיד ליה פרגודא, ואנת רבי שמעון גוזר וקודשא בריך הוא מקיים הוא גוזר ואנת מבטל". כי דברים אלו נאמרו על חלק משה רבינו שברשב"י.

וכן מבואר מה שאמרו שם (בדף קמד) בכה רבי שמעון וכו' 'שדברים אלו שנתגלו כאן לא נתגלו לאף אחד מבני העולם', כי מאחר ונשמתו נשמת משה, פשוט שנשמתו משיגה חידושים חדשים והיא עולה ומתעלה.

ובזה גם מובנים דברי רבי אבא שרשב"י עתיד להיות ראש כל הצדיקים בגן עדן ויקבל פני השכינה, ויראה את הקב"ה, וישתעשע עם הצדיקים, ויאמר להם, בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו". ונפלינו מאד כיצד יתכן שרשב"י עתיד להיות ראש לצדיקים היושבים בגן עדן, ומה עם משה רבינו. אך הדבר פשוט ביותר כי הוא הוא משה רבינו, וממילא הוא אכן ראש כל הצדיקים⁹.

9. ועתה נבין יותר גם לענין דברי חז"ל שאמרו שאברהם אבינו ראש כל הצדיקים (שיר השירים א' גט). וכן אדם הראשון (ילקוט מעם לועז בראשית) ודוד המלך (רבינו בחי בספר שולחן של ארבע) כי אף שהדברים מובנים ע"פ פשוטם, שהרי אברהם אבינו ראש לנימולים ואב לכל הצדיקים, ואדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה ראשון לנבראים וראשון לצדיקים, ודוד המלך ראש לכולם מצד מלכותו כי דוד מלך ישראל, ולכל אחד מהם מעלה שאין למשה רבינו. (ועל אף שמשה רבינו גם נקרא מלך ויהי בישורון מלך לפי פירוש ב' ברש"י שם עכ"ז דוד המלך הוא מלך ישראל מצד דיני המלוכה), אך לאור מה שנתבאר נוכל לבאר יותר, שמאחר ונשמת משה כלולה מהאבות (קרבן אור ערך אדם

ועל דרך זה נוכל להבין את הכתוב בזוהר חדש (ס' בראשית פר' בראשית דף יט דפו"א דף כד ע"א) "אמר להם (רשב"י) אומר לכם דבר, וכו' ולמעלה מהם אדם הראשון, שהיה יושב אצלי, והוא היה מדבר עימי, ובקש שלא יתגלה חטאו לכל העולם, רק שהוא שאמרה התורה עליו, והתכסה בעץ ההוא של גן עדן". ונפלינו מפני מה בא אדם הראשון אל הרשב"י האם אין בזה קצת תמיהה. הרי אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה, ומדוע לא פנה למשה רבינו. אך כאמור מדובר אכן באותה נשמה וכו"ל.

כמו כן יתבארו יותר ע"פ זה דברי הזוהר הקדוש (ח"ב לח ע"א) "מאן פני האדון יהו"ה, דא רבי שמעון בר יוחאי, דמאן דאיהו דכורא מן דכורייא בעי לאתחזאה קמיה". עכ"ל. והרי יש להתבונן מדוע אמרו זה על רשב"י ולא אמרו זאת על כל הצדיקים. ועכ"פ הול"ל מאן פני האדון ה' דא משה רעיא מהימנא בדורו וכו"ל. וגם בדברי בעל הלשם שביאר (חלק ב' סימן ג' פרק א') "וזהו ג"כ מה שאמרו בזוה"ק פ' בא ל"ח א' מאן פני האדון ה' דא רשב"י, כי הוא מעין העתיד שנקראו הצדיקים בשם ה'", יש להתבונן והלא לעתיד יהיה גם משה רבינו והאבות הקדושים, ומפני מה תפסו רבי חיא ורבי יוסי דוקא את רשב"י. והתשובה, שאכן הם אמרו זאת על נשמת משה רבינו שהוא ראש כל הצדיקים¹⁰.

הראשון), וגם דוד המלך הנקרא משיח ה' יש לו שייכות לנשמה זו, כמובא באור החיים (בראשית מ"ט י"א ד"ה אוסרי) שכתב: "הלא ידעת דברי הזוהר הקדוש, כי משה הוא הגואל אשר גאל את אבותינו, הוא יגאל אותנו וישיב בנים לגבולם, דכתיב מה שהיה הוא שיהיה ר"ת משה, ע"י זהר ח"ב ק"כ א', ולא יקשה בעיניך דבר זה באומרו הלא מלך המשיח משבט יהודה מורעו של דוד המע"ה, וי"א דוד עצמו מלך המשיח דכתיב ועבדי דוד מלך עליהם כמשמעו, וא"כ היאך אנו אומרים שהוא משה הכא משבט לוי, יש לך לדעת כי בחינת משה ע"ה היא כלולה מ"ב שבטי ישראל, כי כל הס' ריבוא היו ענפים ממנו ע"ה, וענף שבטו של דוד במשה הוא, ולזה תמצאנו בארץ מדבר שהיה מלך וכהן ולוי ונביא וחכם וגבור שהיה כולל כל הענפים שבקדושה, ולעתיד לבא תתגלה בעולם שורש המלכות שבמשה, שהוא עצמו מלך המשיח, והוא דוד, והוא ינון ושילה", עכ"ל. וגם אדם הראשון יש לו שייכות לנשמה זו, כי דוד המלך היה נשמתו (דעה חכמה) לנפשך חיי שרה ח'. כך שאין כל מקום לתמוה על מדרשי חז"ל אלו כי בסופו של דבר הם מתקשרים זה לזה.

10. ומבואר ברמ"ק שהאדון נקראת ספירת ה"סוד" שמשם נשפעות הברכות ומקבלים

וכן מובנים דברי הזוה"ק (ח"ג רמא ע"ב) אמר רבי אבהו: "אם לא היתה נמסרת התורה בהר סיני אלא שאמר הקב"ה הנה בר יוחאי שימסור לכם התורה והסודות שלי היה די לעולם" (הריקאנטי פרשת תצוה) [ונפלינו כיצד היה ניתן לוותר על משה רבינו וליתן התורה על ידי רשב"י. אך באמת אין כל כל פליאה כי אכן הוא נשמתו.

וכן מובנים דברי האור החיים הקדוש בפרשת וירא (פרק י"ח פסוק ל"ג) שמבואר מדבריו שרשב"י זכה למדרגה גדולה יותר מאברהם אבינו. ועכשיו מבואר כי נשמת הרשב"י שהיא נשמת משה היא כלולה בעצם מג' אבות.

ענין גלגול נשמת משה בדברי המהרח"ו על רבו האריז"ל

וכן כתב המהרח"ו על רבו האריז"ל: "ועל דרך זה אל תתפלא ממה שנספר בסוף הקדמה זאת מענין החכם הקדוש הנגלה אלינו בזמננו ובדורינו זה. ולא אוכל לפרש. ואם תרצה תבין מה שכתוב בספר התיקונים על דור הולך ודור בא דא משה רעיא מהימנא. וכנזכר בתיקון ס"ט דק"י ע"א. "אר"ש חברייא בודאי קב"ה אסתכם עמנא עילאין ותתאין למהוי בהאי חיבורא זכאה דרא דהאי אתגלייא ביה. דעתיד כוליה האי לאתחדשא ע"י דמשה בדרא בתראה לקיימא קרא מ"ה שהי"ה הוא שיהיה (ר"ת משה) ואיתפשטותיה בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא עד מנינא דס' רבוא וכו'. והדברים סתומין ותומין. עכ"ל.

עתה נפתרו ממילא כל השיחות התמוהות הן בדברי הרשב"י והן בדברי האריז"ל והבעל שם טוב ומוהר"ן שעוסקים בגדלותם הנוראה, שכולם דיברו בלשונות מופלגים דומים המובילים הישר לדברי האריז"ל והזוהר הקדוש אודות נשמת משה המתגלגלת בגלגול בתוך עם ישראל הן לצורך הערב רב, והן לטובת עם ישראל, בסוד מ"ה שיהיה ה'וא שיהיה ר"ת משה¹¹.

הברכות. והאדון הוא המלכות ופניו הוא היסוד. (ידיד נפש זוה"ק קכד ע"א) כי רשב"י הוא צדיק יסוד' עולם המשפיע למלכות.

11. אחר כל זה נבין בזאת את דברי הזוהר המופלאים בהשמטות הזוהר דף טו ע"ב. והם בספר הבהיר לרבי נחוניא בן הקנה בזה הלשון: "יש לו להקב"ה צדיק אחד בעולמו והוא חביב לו מפני שמקיים כל העולם כולו והוא יסודו, והוא מכלכלו והוא מצמחו ומגדלו ומשמרו, אהוב וחביב למעלה, אהוב וחביב למטה, נורא ואדיר למעלה, נורא

ויש הרבה מה להאריך בנושא זה שהוא עמוק ויסודי מאוד, ונגענו בו

ואדיר למטה, ומתוקן ומקובל למעלה, מתוקן ומקובל למטה, והוא יסוד הנפשות כולן". עכ"ל. וכאשר מתבוננים בדברי זוהר וספר הבהיר אלו הרי שהם דברי פליאה עצומים.

צדיק אחד? מי הוא אותו צדיק על מי נאמרו הדברים? וביותר יפלא שהרי דברי התנא רבי נחוניא בן הקנה וכן דברי הרשב"י נאמרים בדור התנאים, והלא כל אחד מהם הוא צדיק יסוד עולם ממש וקטן שבהם מחיה מתים. ומה ביאור לשון זוהר צדיק "אחד". [כי אף ששם מדובר אודות דברי חז"ל 'בעשרה מאמרות נברא העולם', והנידון הוא שמיני מאי הוי, ומדברים אודות ספירת היסוד, עכ"ז יש להתבונן מהו הלשון יש לו להקב"ה 'צדיק אחד בעולמו' שמוה רואים ברורות שמדובר אודות צדיק שחי בעולם הזה ממש שהוא מכון כנגד מידת היסוד למעלה]

צדיק אחד - 'בעולמו'? מכל העולם כולו רק צדיק אחד? מה ביאור דברים אלו? והוא **חביב לו [לקב"ה] מפני שמקיים כל העולם כולו**. מדובר בצדיק שבזכותו עומד העולם. מי הוא אותו צדיק שבזכותו לבד לקיים בזכותו את כל העולם. והוא גם מקיים בפועל בזכותו את כל העולם כולו. האם יש צדיק שנוכל לומר עליו כן מה שאין מוצאים בשאר הצדיקים.

והוא יסודו. מי הוא אותו צדיק שמוצאים אנו שעליו נאמר וצדיק יסוד עולם. ומה שונה הוא משאר הצדיקים העצומים אשר גם הם הרי כל אחד ואחד 'צדיק יסוד עולם' וא"כ מה נשתנה צדיק זה משאר הצדיקים. והרי עד היום ידענו שעל הרבה מהצדיקים המופלגים בקדושתם נאמר 'וצדיק יסוד עולם' וא"כ מדוע בוהר זה כתוב 'צדיק אחד' ו'הוא' יסודו. והלא יש צדיקים רבים אשר הם 'צדיק יסוד עולם'.

ועוד, שהרי מאחר ואפילו שיש עוד הרבה צדיקים שעליהם נאמר 'וצדיק יסוד עולם' אומר זוהר הקדוש שישנו צדיק אחד שיוצא מן הכלל בענין זה, והוא צדיק אחד שהוא ורק הוא יסודו, אשר לפי זה הוא יסוד היסודות, - יסוד יסודי העולם, א"כ נשללת האפשרות לומר שמדובר בצדיק שחי עמנו כיום, אלא בוודאי מדובר בצדיק אשר הוא יסוד כל הצדיקים אשר הם צדיקים יסודי עולם. וא"כ מי זו נשמה זו ומה ביאור זוהר ומדרש הבהיר זה.

והוא **'מכלכלו' והוא 'מצמיחו ומגדלו' ומשמרו**. מה ביאור לשון זה והרי הבורא הוא המכלכל והמצמיח והמגדל והמשמר את כל העולם כולו ומחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית.

אהוב וחביב למעלה, אהוב וחביב למטה, נורא ואדיר למעלה, נורא ואדיר למטה, ומתוקן ומקובל למעלה, מתוקן ומקובל למטה. מה ביאור לשונות אלו.

ו'הוא' יסוד 'הנפשות' כולן. בזה מתחדש שזולת מה שעליו נאמר (משלי י. כה) וצדיק

יסוד עולם. הרי הוא היסוד הפשוט בעצם של כל הבריאה מה ביאור ענין זה. בנוסף לכך גם מכאן נשללת האפשרות שמדובר בצדיק החי עמנו כיום שהרי כיצד יתכן לומר על צדיק כזה שהוא היסוד הפשוט שהוא שורש הד' יסודות אש רוח מים עפר. שמהם נברא העולם.

האם ישנו צדיק שנוכל לומר עליו שהוא היסוד הפשוט והוא שורש השפעת השפע שמוריד הקב"ה בזכות הצדיקים, והלא אחר שאנו מדברים אודות כל נשמות ישראל שהיו בבריאה הרי כיצד יתכן שיאמרו הדברים אודות צדיק פשוט, איה איפה נשמות משה רבינו ואברהם יצחק ויעקב. ושבטי י-ה ויוסף הצדיק אשר הוא בוודאי 'צדיק יסוד' עולם והוא אחוז במידת ה'יסוד'.

אולם אחר כל הנתבאר לעיל הרי שדברי הוזהר וספר הבהיר פשוטים בתכלית. כי הם נאמרו אודות ספירת היסוד ואודות נשמת משה רבינו שהוא שורש נשמות ישראל והוא אילנא דחיי. והוא אחד עם נשמות האבות הקדושים ויוסף הצדיק, ואלה תולדות יעקב - יוסף. ונשמת משה זו היא היסוד הפשוט יסוד הבריאה. כפי שיתבאר להלן אי"ה. ועתה נבין את דברי הוזהר וספר הבהיר.

יש לו להקב"ה צדיק אחד בעולמו. כי כלל נשמות ישראל משולים לאילן ונשמת משה היא נקראת 'אילנא דחיי' ונשמה זו היא שורש נשמות ישראל וכולם יוצאים ממנה, כאילן הבנוי משרשים חזקים, גזע חזק, ענפים, עלים ופירות נפלאים.

והוא חביב לו מפני שמקיים כל העולם כולו. בזכות נשמת משה רבינו עומד כל העולם כולו, מפני כמה סיבות:

א. כפי שהובא לעיל שצדיקים אלו העידו על עצמם בגודל כוחם בתיקון נשמות ישראל. וכן אמרו במדרש: (מדרש רבה שמות מד א) מה הגפן היא חיה ונשענת על עצים מתים, כך ישראל הם חיים וקיימים ונשענין על המתים אלו האבות, וכו'. כשם שהגפן הזאת חיה ונשענת על עצים מתים כך ישראל חיים ונשענים על האבות כשהם מתים. הוי זכור לאברהם ליצחק ולישראל. וכ"ש הצדיק נשמת משה הכלול מהאבות כידוע, ועליו אמרו חז"ל (סוטה יג ע"ב) ויש אומרים משה לא מת אלא עומד ומשמש במרום, כי הוא מתפלל על עם ישראל אפילו אחר הסתלקותו כמו בחיים חיותו. [וכן מובא בשפע חיים (כי תשא) "כל פעם שגוזרים בשמים ממעל גזירה חמורה על בני ישראל נודע הדבר ליעקב אבינו ולמשה רבינו כמו שכתוב (עמוס ג' ז') כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים והם מיד נעמדים בפרץ ולא מניחים למדת הדין לשלוט על בני ישראל]

ב. נשמת משה מכנסת הרהורי תשובה בכל אחד ואחד מישראל כמובא בספר פרדס רימונים להרמ"ק (שער לב הוא שער הכוונה פרק א') ובספר "יוסף תהילות" להגאון מרן

רק בקיצור נמרץ, ולא באנו להיכנס כאן לבירור עניינים גבוהים אלו, אלא עיקר מטרתנו היא להראות שהתפארויות מופלגות של צדיקי אמת אינם לחינם חס ושלום, ולא דבר ריק הוא, ואם ריק הוא, מכס. ובספרינו 'אילנא דחיי' יבוארו הדברים בהרחבה אי"ה. עתה ניגש לציטוט נוסף בעלון הקשור לענין זה.

בדברי מזהר"ן - איני יכול להתגלות בשום אופן

הציטוט בעלון: "צ"צ לעצמך שהגדול שבדור של עכשיו לבסוף בודאי יעמוד ליד הפתח ויקנא מאוד בכל הקרובים אליו, כ"ש שיקנא במי שזוכה להושיט לי אש למקטרת" (שם שיד) ע"כ.

החיד"א וצ"ל על ספר תהילים. [והוא מבואר בליקוטי תורה להאריז"ל פרשת ואתחנן, וכן מובא בספר חסד לאברהם (לקוטי הש"ס סוטה): "נשמת משה היא צוואת וחבור למי שאינו יכול לנצח את היצר הרע לעשות תשובה, בא אליו נשמת משה לעזור". עכ"ל. וכן כתב בספר חרדים פרק ע]

ג. נשמה זו יורדת לעולם לצורך עם ישראל בכל זמן שדרוש שינוי גדול בדרכי התשובה לפי כוחות הדור.

והוא יסודו. כמאמר חז"ל וצדיק יסוד עולם, וכ"ש נשמת משה אילנא דחיי שהוא שורש נשמות ישראל ושורש כל הצדיקים כמובא בדברי האריז"ל (ליקוטי תורה פרשת ואתחנן).

והוא מכלכלו והוא מצמחו ומגדלו ומשמרו. כל השפע בעולם יורד על ידי ובזכות הצדיקים שהם כצינור לקבל ולהמשיך השפע ובפרט וביותר על ידי נשמת משה.

אהוב וחביב למעלה, אהוב וחביב למטה, נורא ואדיר למעלה, נורא ואדיר למטה, ומתוקן ומקובל למעלה, מתוקן ומקובל למטה. פשוט שנשמת משה אהוב וחביב ונחמד ונעים נורא ואדיר ומתוקן ומקובל למעלה ולמטה והצדיקים מסייעים לעם ישראל להתקרב לה' ומרחמים עליהם ברחמנות אמתית ודואגים לתיקון נפשותיהם ומתפללים אליהם לטוב בין בעולם הזה ובין לעולם הבא.

והוא יסוד הנפשות כולן. שהרי יסוד העולם הם הצדיקים ויסוד הצדיקים הם האבות ויסוד האבות הוא נשמת משה הכלול מהאבות. כמו כן נשמת משה הוא היסוד הפשוט שממנו נמשכים הד' יסודות, (וראה עוד ליקו"מ ח"ב סו) והוא יסוד כל העולם כולו. ועליו עומד כל העולם. כמו שנאמר וצדיק יסוד עולם.

והדברים עוד ארוכים מאד ואכמ"ל, ובספרינו אילנא דחיי יבואר הענין יותר אי"ה, וראה עוד בהבנת כל נושא זה בספר תרוממנה קרנות צדיק ובספר אגרת לבן דורינו (המהדורה המורחבת).

הוא ציטט שיחה זו בלשון זו, אולם בשיח שרפי קודש (ח"ה נב¹²) מופיעה שיחה זו בצורה יותר מדוייקת, שפעם אחת אמר מוהר"ן: "אם הייתי רוצה להתגלות הרי היה גדול הדור צריך לשמשיני ולהושיט לי גחל אש לעישון המקטרת, וזה לא יכול להיות", "איך זאל זיך וועלן ארויס ויזון וואלט דער גדול הדור מיר גידארפט צו טראגן א קול פייער צו די לילקע צבעך און דאס קען נישט זיין". ויש לשאול, מהו ביאור שיחה זו, מפני מה אומר מוהר"ן שאין מציאות בעולם שיגלה את גדולתו לגמרי, כי אם היה מגלה גודל נשמתו הרי שאפילו ענקי דורו היו צריכים לשמשו, ולא יתכן לו להתגלות ולהביא עצמו לידי כך, ומפני מה גדולי דורו עמם היה מוהר"ן בידידות נפלאה, היו חייבים לשמשו עד שמפני כך אין שייך לו שיתגלה לגמרי.

אולם אחר מה שנתבאר שנשמתו היא בסוד מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה ר"ת משה, והרי בוודאי שנשמה זו היא שורש נשמות ישראל, והיא 'אילנא דחיי', והיא עצמה בעצם שורש נשמות כל הצדיקים שהיו מימות עולם. וכל הנשמות היו מקנאים במי שזוכה לשמש את נשמה זו, שהרי כבר אמרו חז"ל כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה. ועל כן לא יתכן שמוהר"ן יתגלה לגמרי ויגלה את סוד נשמתו מפורשות, שהרי נשמה זו צריכה להיות בהסתר, כפי שנגזר על קברו של משה להיות בהסתר¹³.

12. יש כמה גירסאות בדיבור זה ומהם בגירסאות בלתי מדוייקים ואנו העדפנו את העתקת דיבור זה מספר שיח שרפי קודש המדוייק יותר מהחיי מוהר"ן ה'חדש' בו נמצאים כמה שיחות שהם לא מוגים ולא מדוייקים כידוע.

13. נשמה זו צריכה להיות בהסתר גדולה ובמחלוקת גדולה מצד הערב רב עד כי יבא שילה דא משה. כמובא בדברי האריז"ל (שער הפסוקים ישעיהו פרק נ"ג) "הנה ראשי תיבות כל היום שמי מנואץ למפרע הוא משה, לרמוז על מה שכתב בזוהר... דעתיד משה להתגלגל בכל דור ודור, והוא מנואץ ונבזה בעיני הערב רב המתגלגלים גם כן בכל דור ודור. ועד שיכלו גלגולי הערב רב, תמיד הוא מתגלגל בתוכם בגלות האחרונה". וכן כתב האריז"ל (ספר הליקוטים פרשת ואתחנן) "כי בתחילה יהי' מש"ה שמ"ה שממה, ואח"כ ישכיל עבדי' וכו' "והולך הפסוק ומגלה מה שיעבור עליו באלו הדורות, עד שבשבייל כך ראוי לעלות לכל אותן המעלות, ואמר 'כאשר שממו עליך רבים, כן משחת מאיש מראהו' 'מאיש' - זה משה, 'מראהו' - תארו, זה קירון פניו שקרן אז, אבל באלו הדורות בא כאחד העם, ועליו מדברת כל הפרשה, ואמר 'מי האמין וכו'".

אודות המושג צדיקים אמיתיים צדיק האמת

עוד מוצאים אנו בעלונים אלו שישנם השוגים לומר על הלשון המופיע בספרי מוהר"ן 'צדיק האמת' שרק מוהר"ן הוא צדיק אמיתי. וגם זה לא נכון כי המעיין בספרי מוהר"ן ימצא שזה נאמר גם בלשון רבים 'צדיקים אמיתיים'. ולא רק זאת, אלא המעיין בליקוטי הלכות למוהרנ"ת תלמידו של מוהר"ן יראה שכתוב שם "צדיקים אמיתיים" על צדיקים אחרים.

אמנם זה וודאי שהיו צדיקים בסוד מ'ה ש'היה ה'וא ש'היה הנ"ל. ולעובדא זו ישנה חשיבות רבה מאד וכתבאר. אולם צדיקים אמיתיים הוא שם כללי לכל הצדיקים האמיתיים.

פגם הפרדת היסוד הפשוט

בעלון: עיקר הגלות והפגמים היוצאים ממנה מגיעים מהלזול בכבודו. "הכלל שעיקר התרחקות ישראל מאביהם שבשמים, ועיקר כלל כל הפגמים ואריכת הגלות, הוא על ידי הפגם שפוגמין בכבוד הצדיק האמת" (ליקוטי הלכות חושן משפט מצרנות ד' יג, ובעוד עשרות מקומות). ע"כ.

קשה להבין מה יש לקנטר משיחה מעין זו. וכי מי לא יודע שכל פגם בכבוד הצדיקים הוא פגם חמור ונורא, והרי במסכת ראש השנה (יז וברשי" שם) אמרו על כך שיורד לגהנם ואינו עולה. בנוסף לכך גם כאן הוא כתב את הדברים ללא עיון מינימלי שם, והרי מוזכר שם לא רק מוהר"ן אלא גם כשרי הדור: "ועל כן שנאוי המחלוקת מאד בפרט כשחולקין ח"ו על צדיק האמת וכשרי הדור". ובהמשך מובא גם סתם כשחלקו זה על זה: "אבל כשחלקו זה על זה ובפרט שחלקו על הראש".

אך בכל זאת כאשר ניגש למקור הדברים נבין אותם הרבה יותר, כי שם מדבר מוהרנ"ת אודות הצדיק שהוא היסוד הפשוט וכפי שנתבאר לעיל, וכאשר חולקים על היסוד הפשוט זה מהווה נזק לכל הארבעה יסודות אש רוח מים עפר שבאדם, שהם מקבלים מהיסוד הפשוט ממנו מקבלים ארבעת היסודות, כפי שמבאר שם מוהרנ"ת בהרחבה¹⁴. ובפרט פשוט לכל שכאשר עם ישראל חולקים על נשמת משה הוא חורבן עצום

¹⁴ יורוצה ה' על מי נגלתה וכו'. [שכשהמשיח יתגלה יאמרו כולם מי האמין שהוא זה שהופיע במשך הדורות כאחד העם ונגלתה עליו ורוע ה']. (וראה עוד על כך בספר מדרכי הצדיק).
14. מוהרנ"ת מבאר שם את כל הענין בהרחבה.

ונורא, ובמיוחד בדור האחרון שזה הוא אחד מהנסיונות הגדולים של הדור, וכפי שכותב האר"י הק' בספרו (שער הפסוקים ישעיהו פרק נ"ג) "הנה ראשי תיבות כל היום שמי מ'נואץ למפרע הוא משה לרמוז על מה שכתב בזוהר... דעתיד משה להתגלגל בכל דור ודור והוא מנואץ ונבזה בעיני הערב רב המתגלגלים גם כן בכל דור ודור. ועד שיכלו גלגולי הערב רב תמיד הוא מתגלגל בתוכם בגלות האחרונה". ומבאר בדברי האר"י ז"ל שמשה רבינו יהיה בגלות האחרונה אך הוא יהיה מנואץ ונבזה בעיני הערב רב. וכדברי האר"י ז"ל האומר שהערב רב ירדו בגלגול וילחמו שוב עם נשמת משה ויאמרו לו 'שמה אתה', ולא משה. (שמה מלשון שממו). עד שיבא משיח ואז תטול נשמת משה שכרה הגדול על כל סבלה מהערב רב ומכך שנכנסה בעיבור אצל אנשי דורות האחרונים הנקראים רשעים לגבי ידיה. וכפי שאומר האר"י ז"ל שם: "כי בתחילה יהיה משה שמ"ה שממה, ואח"כ 'שכיל עבדי' והוא משרע"ה, והוא משיח, כי שילה גימ' משה, ואמרו רז"ל כגואל הראשון כן גואל האחרון, וכן הדור שהולך הוא הדור שבא, וז"ש כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, וקשה דהוה ליה למימר אראך נפלאות או כימי צאתי, אלא רמז שאתה יצאת ממצרים, ואמר אראנו שאתה עצמך אותו הדור. "ואמר 'הנה ישכיל עבדי' כי המעלות יהיו בהדרגה, בתחילה 'שכיל', ואח"כ 'ירום', ואח"כ 'ונשא', ואח"כ 'וגבה', ואח"כ 'מאד' אותיות אדם. כי יהיה כמו אדם קודם החטא, ואז יתקן הכל, וסוף מעשה תחילת מחשבה, וזהו המדרגה עליונה. "והולך הפסוק ומגלה מה שיעבור עליו באלו הדורות, עד שבשביל כך ראוי לעלות לכל אותן המעלות, ואמר 'כאשר שממו עליך רבים, כן משחת מאיש מראהו' 'מאיש' - זה משה, 'מראהו' - תארו, זה קירון פניו שקרן אז, אבל באלו הדורות בא כאחד העם, ועליו מדברת כל הפרשה, ואמר 'מי האמין וכו'" וזרוע ה' על מי נגלתה וכו', ואפשר שזהו שנגלה עליו זרוע ה' כמ"ש ולכל היד החזקה, ואמר 'ויתן את רשעים קברו' פ"י שנכנסה בתוך הקבר נפשו בסוד העיבור בגופן של דורות הללו, לכן קראן רשעים לגבי ידיה, 'לכן אחלק לו ברבים' שיטול שכר נגד כולם, כיון שזיכה לכל הדורות, ובוודאי שקול משה נגד כל ישראל וכמשארז"ל 'משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו', 'ואת עצומים יחלק' - כי קיבל

חלקו מהקב"ה ממש, ושאר הצדיקים יקבלו על ידו, 'תחת אשר הערה למות נפשו' - בכל דור. וז"ס 'משה משה' בלי הפסק, רמז שבכל דור ודור הוא בא, 'ועם פושעים הוא נמנה, והוא חטא רבים נשא' - כי על ידו נגמר למחול חטאי הדורות, וחטא אדם וחווה, שהם רבים והם גדולים", עכ"ל¹⁵. אם כן גם דברי מוהרנ"ת אלו פשוטים וברורים מאד.

הצדיק

בעלון: הנושא המרכזי בברסלב הוא העבודה סביב ה'צדיק', ע"כ.

לא נכון בעליל! אין שום עבודה בברסלב סביב הצדיק. זוהי המצאה שפלה. העבודה היא מול ה' יתברך בלבד. אלא שהצדיק בעצותיו מקרב את עם ישראל לה', וכוחו גדול בתיקון נשמות ישראל ובקירובם לה', והדברים פשוטים לכל בר דעת.

לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי...

נסיים פרקים אלו בקטע מתוך מאמר מיוחד במינו אותו כתב הרב יעקב נתן אנשין בענין שמחת הילולת הרשב"י בל"ג בעומר, ודבריו מוסיפים נופך לעניינינו.

15. וכותב על כך הגראבר"ן בספרו חכמה ותבונה ס' א': "לענין העלמת האור הגדול והנפלא של אדמו"ר ז"ל יש לומר מחמת שאמר אשר כל עסקו הוא רק ראש השנה, גאר מיין זאך איז ר"ה. ועל ר"ה כתיב בכסה ליום חגיגו. וע"כ גם אורו הגדול נעלם ומכוסה מאד. ועיין בלקו"ת סי' צ"ג. והנה אמרו חז"ל מפני מה נסתתר קברו של מרע"ה מן העולם וכו' (שיבואו על קברו וכו') ויהי הגאולה וכו') וכן ציון אדמו"ר ז"ל אף שיודעים מקום קבורתו נסתתר ג"כ מן העולם ע"י גודל המחלוקת כי אך בזה תלוי הגאולה, כמובן לענין קברו של מרע"ה". עכ"ל.

לאהוב את הצדיק...

יש לי שאלה מעניינת:

אם היו קובעים לומר "יעלה ויבוא" ולהתפלל מוסף ביום ל"ג בעומר, והיו מתייעצים אתכם לגבי קביעת נוסח ההזכרה והתפילה - איזה נוסח הייתם קובעים?

איך הייתם מגדירים את שמו של יום זה?

"וַתֵּתֶן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם הַ... הַזֶּה" - איזה יום?

הילדים הקטנים היו אומרים מסתמא: "אֶת יוֹם הַמְדּוּרוֹת הַזֶּה"...

הגדולים יותר, היו אומרים אולי: "אֶת יוֹם שְׁמִיחַת הָרֶשֶׁבִי הַזֶּה"...

ארגוני החסד היו אפילו מרחיקים לכת ומציעים לקבוע: "אֶת יוֹם חִלּוּקַת ח' רוֹטְל הַזֶּה"...

ומה אתם מציעים?

מהי ההגדרה שהכי מבטאת לדעתכם את מהותו של היום הקדוש הזה?

אולי אתם תמהים על ההוה-אמינא לומר "יעלה ויבוא" ולהתפלל מוסף ביום כזה.

אך לאמיתו של דבר - גם אם לא מתפללים ביום זה תפילה של יום טוב - מדובר ביום של חג, יום של משתה ושמחה.

עד כדי כך, שבאחד המקומות מתבטא מוהרנ"ת וכותב: **"זֶה שְׁעוֹשֵׁין ל"ג בְּעֶמֶר יוֹם טוֹב!"** (ליקוטי הלכות, פסח ז, כד).

כן, כן. ל"ג בעומר הוא "יום טוב", יום שכולו שמחה וחדוה. ושמו מעיד עליו: **"ל"ג בְּעֶמֶר, לְשׁוֹן גִּילָה וְשְׁמִיחָה, בְּחִינַת גִּיל אֲבִי צַדִּיק, כִּי אַז נִמְשָׁךְ בְּחִינַת גִּילָה וְשְׁמִיחָה"** (ליקוטי הלכות, ראש חודש ו, ט).

ואם בכל העולם כן, על אחת כמה וכמה ליושבי ארץ ישראל הזוכים לעלות לציונו הקדוש - השמחה גדולה עד למאד. **"וְנוֹהֲגִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת שְׁמִיחָה גְדוֹלָה בְּהִלּוּלֵי דְלִילִיָּה"** (ליקוטי הלכות, תפילת המנחה ז, נו), עד אשר יום ל"ג בעומר הופך להיות להם ל"יום משתה ושמחה"; אוכלים ושותים ושמחים.

וכמובא בכתבי האריז"ל בזה הלשון:

"ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותים ושמחים שם. אני ראיתי למורי זכרונו לברכה שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע ההוא... ועשה שם יום משתה ושמחה" (שער הכוונות, דרושי הפסח, דרוש יב).

ומצוה על כל אחד להסיר מלבו כל עצב ביום זה, ולעלות ברננה לציונו של רבי שמעון ולשמוח בשמחה גדולה, כפי שכותב בספר "משנת חסידים" [הספר שמסכם בתמצית את כל כתבי האריז"ל]:

"אין להתאבל ביום זה כלל על החרבן, שלא יענש. אלא מצוה לשמוח שמחת רבי שמעון בן יוחאי. ואם דר בארץ ישראל ילך לשמוח על קברו, ושם ישמח שמחה גדולה" (מסכת אייר וסיון, פרק א, משנה ו-ז).

ומעתה, אחר שראינו עד כמה גדולה השמחה של יום זה, חוזרים אנו לשאול את אשר שאלנו:

מהי ההגדרה שמבטאת את מהותו של יום זה?

מה פנימיותה של שמחה גדולה ועצומה זו?

ובכן, טעמים רבים נאמרו על כך בספרים הקדושים ובליקוטי הלכות, אך מלבד כל הסודות, ישנו סוד אחד גלוי. סוד שזועק ללא קול, לכל מי שרק מוכן לשמוע:

יום זה הוא יום של התקשרות לצדיק!

יום שאוהבים את הצדיק ושמחים בו!

יוצאים מהבית, עולים על אוטובוסים ונוודים בדרכים שעות על גבי שעות, נסחבים עם ילדי החלקה ועם שאר הפקלאות, רוקדים שעות תחת השמש הקופחת - והכל לכבוד מה? לשם מי?

לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי!

כל הבלגן, ההמולה, והטרחה הגדולה - לשם דבר אחד ויחיד:

לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי!

אם משך כל השנה, ישנם הרבה שהמושג "התקשרות ואהבה לצדיק" - זר להם, ולפעמים אפילו חשוד בעיניהם... הרי שביום ל"ג בעומר, 'נכשלים' גם הם בלא יודעין בהתקשרות לנשמת הצדיק האמת...

גם אלה שכל השנה לא מבינים מה הצורך לאהוב צדיק ולהתקשר בו - - -
גם אלה שכל השנה מאשימים את אותם הדבוקים ומקושרים באהבת נפש לצדיק האמת, כנגועים ב"אבק עבודה זרה" או כיו"ב - - -
מפזזים הם עצמם, ביום זה, סביב המדורה הגדולה, ושרים שירים ותשבחות לכבודו של... רבי שמעון בר יוחאי!

אילו היו רואים באמצע השנה, חסיד ברסלב שמדליק נר לכבוד רבו ומפזז סביב הנר בשיר "רבינו נחמן בן שמחה נמשחת אשריך" - היו מוחים נגדו נמרצות, ובמקרה הטוב שולחים אותו לאשפוז בבית משוגעים.
 אך בל"ג בעומר, הם עצמם רוקדים ומפזזים סביב המדורה "בר יוחאי נמשחת אשריך"...

שכן, ביום זה מתגלה כוחו של הצדיק האמת, והצורך להתקשר בו באהבה ושמחה. וגם מי ששכלו עדיין חוסם בעדו מלהבין את סוד ההתקשרות, הרי הוא עושה זאת בפועל, בלי להבין על מה ולמה...

כן, אני יודע.

סוד ההתקשרות לצדיק הוא סוד נעלם ונסתר, שקשה אפילו לדבר עליו הרבה. אבל זוהי האמת, וזה מה שקורה בפועל בל"ג בעומר במירון...
 אוהבים את רבי שמעון, שמחים בו, טורחים עבורו, ובאים להשתתף בשמחתו. וכך זוכים למה שזוכים...

בל"ג בעומר במירון אפשר לפעול המון ישועות; בריאות, פרנסה, זרעא חייא וקיימא, אריכות ימים, והצלחה מרובה. אך אפשר וצריך גם לפעול משהו שורשי ביותר: התקשרות לצדיק!

זה היום עשה ה' לגיל ולשמוח בשמחתו של הצדיק; "וַתֵּתֶן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה אֶת יוֹם הַהִתְקַשְּׁרוֹת לְצַדִּיק הַזֶּה"...

עד כאן דבריו. כל ספר זה הוא מיותר למי ששם לב רגע אחד מה קורה במירון בהליל הרשב"י כשרבבות מעם ישראל חוגגים ושרים ורוקדים

לצדיק ואומרים בפה מלא 'לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי'. כל מי שיש לו מעט מושג מה היא מעלת צדיק זה אין לו שום שאלות ושום תמיהות, וגם הלשון ששרים להרשב"י לכבוד התנא ה'אלוקי' פשוט לו ביותר, שהרי אמרה תורה כבר על משה רבינו 'וזאת הברכה אשר בירך משה 'איש האלוקים' וכבר אמרו על כך חז"ל "מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה אלוקים". כי כולו היה דבק בה' והתבטל בתכלית לה' יתברך. ומגודל קדושתו היה כולו קודש קדשים.

נספח ב' חתימות גדולי ישראל שהתפרסמו בשעתם

חתימות גדולי ישראל [פי סדר חתימתם]

הגאון הרב מאיר בראנדסדארפער	הגאון הרב משה שטרנבוך
הגאון הרב יהושע ראזענבערגער	הגאון הרב אברהם יצחק אולמאן
הגאון הרב יעקב מענדל יאראוויטש	הגאון הרב נפתלי הירץ פרנקל
הגאון הרב חיים קנייבסקי	הגאון הרב יוסף שלום אלישיב
הגאון הרב שמואל הלוי ואזנר	הגאון הרב אריה לייב שטיינמאן
הגאון הרב ניסים קרליץ	הגאון הרב מיכל יהודה לפקוביץ
הגאון הרב יצחק טוביה ווייס	הגאון הרב עובדיה יוסף
הגאון הרב מרדכי אליהו	הגאון הרב שלמה עמאר
הגאון הרב שמעון בעדני	הגאון הרב מאיר מאזוז
הגאון הרב משה צדקה	הגאון הרב יעקב יוסף
הגאון הרב שלום כהן	הגאון הרב יהודה מועלם
הגאון הרב בניהו שמואלי	הגאון הרב ניסים בן שמעון
הגאון הרב ראובן אלבו	הגאון הרב דוד בצרי
הגאון הרב יהושע הכהן	הגאון הרב אליהו אבא שאול
הגאון הרב יחזקאל ראטה	הגאון הרב דב קוק

BETH DIN TZEDEK
OF THE ORTHODOX
JEWISH COMMUNITY
26/A STRAUSS ST.
JERUSALEM

P.O.B. 5006 FAX 02 - 6221317 TEL 02 - 6246345 02-6252808 טל. 02-6221317 פאקס 5006 ת.ד.

בית דין צדק
לכל מקהלות האשכנזים
שע"י "העדה החרדית"
פניה"ק ירושלם תיבב"א
רח' שמראום א/26

בס"ד

ט"ו אלול תשס"ז

הביאו לפנינו קונטרסים בדברי הבל וגנאי נגד הקדוש רבי נחמן
מברסלב זצוק"ל ואסור להסתכל בדברים כאלו וכ"ש להחזיקם
בבית שהם כספרי מינות ואפיקורסות.
והשומע לדברינו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה, וה' יחזיר
להתועים בינה.

נאם *אורי דרמאנדא*
נאם *שלמה פריד*
נאם *יעקב מאנא יאראש*

נאם *שלמה פריד*
נאם *אורי דרמאנדא*
נאם *יעקב מאנא יאראש*

לאחר שב"ד הנ"ל בדקו וקבעו הדברים כאמור לעיל

אסור להסתכל בקונטרסים אלו

והשומע ישכון בטח ושאנן

אורי דרמאנדא

שלמה פריד

יעקב מאנא יאראש

ד' ניסן ה'תשס"ז

דפ"ק

אחרי שהעיד אונגו פריד בזה הלאה קדוש. מאין נבא לה
בזה הלאה פריד בזה הלאה קדוש. מאין נבא לה
דפ"ק

בס"ד ט"ז אלול תשס"ז

הביאו לפנינו קונטרסים בדברי הבל וגנאי נגד הקדוש רבי נחמן מברסלב זצוק"ל ואסור להסתכל בדברים כאלו וכ"ש להחזיקם בבית שהם כספרי מינות ואפיקורסות. והשומע לדברינו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה, וה' יחזיר להתועים בינה.

נאם משה שטרנבוך נאם מאיר בראנדסדארפער

נאם אברהם יצחק אולמאן נאם נפתלי הירץ פרנקל

נאם יהושע ראזענבערגער נאם יעקב מענדל יאראוויטש

לאחר שב"ד הנ"ל בדקו וקבעו הדברים כאמור לעיל
אסור להסתכל בקונטרסים אלו
והשומע ישכון בטח ושאנן
יוסף שלו' אלישיב

דברי מו"ח שליט"א א"צ חיזוק
חיים קנייבסקי

א.ל. שטיינמן שמואל הלוי ואזנר

אחרי שהגיע לאזני דברי בלע רח"ל על קדושי עליון זצלל"ה, הנני בא להזהיר בכח התורה ודעת תורה ובשם כל תלמידיי שיחזרו בתשובה שלימה, ובקשה בתפילה מגאוני נוחי נפש ז"ל שח"ו לא ייפגע הוא והמתלווים אליו.
בצער גדול על נפשך אני חותם

מיכל יהודה לפקוביץ
בני ברק ט"ו סיוון תשס"ו

ג"א מצטרף בצער למחות נגד ההנהגה המשוונה והמחלוקת הנ"ל

נסים קרליץ

OVADIA YOSSEF

RISHON LEZION
AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף

הראשון לציון
נשיא מועצת חכמי התורה

JERUSALEM ירושלים 6 98 4 98

גילוי דעת

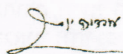
באתי בשורות אלו בדבר הפרסומים אודות רבינו נחמן מברסלב זצ"ל, אשר בתורתו עוסקים ומתחזקים אלפי רבבות ישראל די בכל אתר ואתר, וזכה להציל רבים מעוון, וכבר הרחיבו גדולי ישראל בדורות הקודמים בדבר גדולתו בתורה ובחסידות.

ובמיוחד שרבים מתלמידיו וההולכים בדרכו הם מקרב בני עדות המזרח, אשר בזכות תורתו התחזקו וחזרו לצור מחצבתם, וממנו מקבלים אורה זו תורה להתחזק ולעלות במעלות התורה והיראה, בדרך ההלכה הצרופה לנו מדור דור, לשמוע דברי חכמים.

על כן אני פונה בקריאה של חיבה אל אחינו בית ישראל המנסים להמעיט מגדולתו של מוהר"ן ואומר להם: אל נא אחי תרעו. לא זו דרכה של תורה.

ויהי רצון שנזכה לראות בהקמת קרן התורה, בהחזרת עטרה ליושנה, בביאת גואל צדק אשר יראנו נפלאות, ולשומעים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

ראשון לציון

נשיא מועצת חכמי התורה

RABBI I. T. WEISS

CHIEF RABBI
OF JERUSALEMRECHOV GIVAT MOSHE 2
JERUSALEM, E. ISRAEL

יצחק טובי' ווייס

רב ואב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

פעיקה ירושלים חובביא

בס"ד יום א' לסדר כי תבוא תשס"ז

הביאו לפני אנשים חשובים מאד ספרי הצדיק הקדוש רבי נחמן מברסלב וצוק"ל ועליהם כתבים של קללות ובזיונות רח"ל, ודברים אלו הם פירות של קונטרסים שהודפסו בדברי לעג וקלם על הצדיק, ונודעזעתי עד עומק נפשי על חילול השם וחילול דברי קדושה שנעשו ע"י זרע יהודים שעושים כמעשה הרשעים של אומות העולם ימ"ש, ומחוייבים אנחנו למחות בכל תוקף על מעשה נבלה כאלו.

הריני מעיד על מורי ורבי הצדיק גאון המוסר מיחידי סגולה שבדור הרב ר' אליהו אליעזר דסלר זצ"ל מייסד ומנהיג כולל הרבנים בגייטסעדה ואח"כ משגיח דשיבת פוניב' שהביא בשיחותיו הרבה פעמים דברים עמוקים מספרי הר"ן מברסלב והמה גם בכתובים בדפים שהודפסו בשעת אמירתם בכל שבוע וגם בספריו "מכתב מאליהו". הנה"צ הנ"ל היה נכד הצדיק המפורסם ר' ישראל סאלאנטער והנה"צ ר' שמחה זיסל זיו מצדיקי ליטא והביא המון פעמים דברי תורה ומוסר מגדולי החסידות כמו של בעל התניא ושפת אמת וצדק הצדיק ורבי מענדל מווייטעפסק וגם רבי נחמן מברסלב. ועתה חדשים מקרוב באו המושפעים מהאפיקורסים שליגלו על גדולי החסידים כמובן, באופן שכל יהודי מאמין מחוייב למחות על כבוד התורה וכבוד הצדיקים.

ועיין רמב"ם הלכות טומאת צרעת בסופו דברים נוראים מאד על המלגלים על הצדיקים, עיין שם היטב היטב, וכל תיבה של דברי הרמב"ם שייכים על אנשים החטאים האלה - יעשו תשובה על פשעם הנורא ואם לאו אוי להם ולנפשותם.

והנני אומר לאנשים תמימים: סורו נא מעל אנשים החטאים האלה, הבה נתחוק בתורה וביראת ה' ובתשובה ובכבוד תלמידי חכמים וצדיקים, ונזכה לכתובה ותימה טובה ולשנת נאולה קרובה בב"א.

יצחק טובי' ווייס

בעה"ת"ש. בחמישי בשבת שלושה ועשרים יום באלול ה'תשס"ז.

גדול כאבי כל עת אזכרה את שבר בת עמי, על זה דוה ליכנו וחשכו עינינו, גדול כים שכרינו מי ירפא לנו, אשר זה הגלות המר הולך ומתארך, וגם בבואנו אל ארצינו ואמרנו בצילה נחיה בשובה ונחת לעבוד את ה' בלב שלם באמת, והנה יגענו ולא הונח לנו, כי יצר המחלוקת עדיין רוך אחרינו ומקד בינינו ביתר עז, ומרבה שנאה ופירוד לבבות, אשר היא שרפה את היכלנו והחייבה את ביתנו, והגליהנו מארצינו, אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, ואנו עדיין אוחזים בה ושומרים עליה, ועד מתי יהיה זה לנו למוקש.

ובוודאי שזו מהקשות שבחבלי משיח, שאמרו רז"ל: דור שבן דוד בא דלטוריא בין ת"ח, ופירש"י ז"ל דלטוריא מחלוקת, ובימינו התגברו המחלוקות, ואם אהבה מקלקלת השורה, השנאה על אחת כו"כ, שמעבירה את האדם על האמת שגם אם תחילתה לש"ש להט המחלוקת מעבירה את בעליה לדרכים אחרות ה' יצילנו. ובעוה"ר נעשה הדבר כהיתר לבזות ת"ח בהצטרפויות שונות.

והנה עתה יצא מכללא אשר עמד אחד לבזות חכמים קדמונים ובפרט את קדוש ה' מוהר"ן זצוק"ל מברסלב אשר שמו הטוב הולך מסוף העולם ועד סופו, וספריו הרבים והחשובים נפוצים בכל אתר ואתר, ורבים וכן שלמים הוגים בהם יומם ולילה, בין חכמים גדולים ובין צעירי הצאן, וכל הקורא בהם מתעורר לבו לאהבת ה' ומתעורר לקום ולעזוב דרכו הרעה ושב אל ה' ואל תורתו, ומן המפורסמות שאלפים ורבבות מאחינו בני ישראל שבו בתשובה מכוחו וכוותו, מספריו ומספרי תלמידיו, ובמקום שהיו רחוקים כל כך, הן עתה קשה לעמוד במחיצתם לרוב יראתם וטהרתם, לא יאומן כי יסופר.

והנה יצא אחד לחטט בדברי קדשו ולחפש קוצים וברקנים בהוציאו אותם מהקשרם, ומרבה לתמוה הוא מותיב לה ולא מפרק לה, ומן הפרט יצא אל הכלל לקרוא תיגר על כלל חסידיו, ולא על דור זה לבד יצא בקצף ובחימה אלא גם על דורות קדומים, ולא חלי ולא מרגיש כלל שעצם ענין זה לא ממקור טהור מוצאו, והוא בכלל חטוטי שכבי, ולא רק מחלוקת נוראה יש כאן, אלא דברים עמוקים וחמורים שבעתיים, ולא חש לקמחיה, אשר מי זה אשר שלח ידו וגו', רח"ל. ומצאנו בתחילת האידרא שהקב"ה מקפיד על כבוד עבדיו יותר מאשר על כבודו, שהרי ירבעם עומד ומקטיר בידו לע"ז ולא יבשה ידו, וכששלח ידו אל עדו נביאה ויאמר תפשוהו, ותיבש ידו רח"ל.

ופשוט הוא שאסור לקרוא דברים אלו, ואפילו להרהר בהם, דהם אביווייהו דספרי מינות, ושומר נפשו ירחק מהם ומהמונם, וה' ירחם ויפקח עיני עוורים וישר לב התועים, לשוב לדרך הישרה, ויערה עלינו רוח קדושה וטהרה, להתקרב אליו כאיש אחד בלב אחד. ובזכות זה נזכה ונחיה ונראה עין בעין בשוב ה' שכות עמו בשובה ונחת בב"א.

המצפה לישועת ה' ברחמים על עמנו ועל נחלת אבותינו.

ע"ה שלמה משה עמאר

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ב"ה ה' חשוון ה'תשס"ח

א. אני מצטרף לאמור לעיל.

ב. על אותו אדם שכתב, אני ממליץ לו לטובתו שייסע לציונו של הרב הקדוש זצ"ל וזיע"א ויבקש מחילה בפני עשרה אנשים, וה' הטוב יכפר

מרדכי אליהו

גם אני מצטרף לכל האמור וידוע כמה אלפים חזרו בתשובה שלימה בזכות ספרי ר' נחמן מברסלב זצ"ל

מ. מאזוז

דעת תורה צרופה ומחאה אדירה

בס"ד

אלול תשס"ז

המומים ומועזותם אנו עד עמקי נפשינו ותסמננה שערות ראשינו למראה קונטרסים המלאים סילופים ושיבושים וחירופים וגידופים כדבר אחד הנבלים כנגד צדיק יסוד עולם האדם הגדול בענקים איש האלוקים קודש הקדשים הלוא הוא הגאון הקדוש מהר"ן מברסלב זצ"ל, אשר כבר נודע שמו לתפארת ולתהילה ממזרח שמש עד מבוא ארצו וזרתת הקדושים והנאורים נכריים בסילודיך דורות על גבי דורות בפי גדולי דולי רבים וכן שלמים ומקודש מקודש כל העם אחרייו עונים.

והנה זה חדש מקרוב בא לחרף מערכות אלוקים חיים ולהלעיג על דברי חכמים ביהירות וחציפות שפלה עד להחריד בסגנון הגרועים שבאפיקורסים, וכמשענת הקנה הרצון לשפתי השקר גיבב חבילי חבילות של דברי גאווה ובזו אודות דרכו בקודש של מוהר"ן לאודועי נפשיה ולהתפאר בעוצם גיעתו וטרחתו בעבודת בוראו ובורם מדריגותיו והשגותיו העולות למעלה למעלה, אשר כל בר בי רב יודע כי סגנון זה מצאנו ראינו בקרב גדולי קדושי ישראל בכל הדורות ראשונים כאחרונים למן ימות התנאים והאמוראים ובמיוחד בקרב מאירי רזין בעלי הספרות, והדברים עומדים ברומם של עולם במעלות קדושים וטהורים, ומי הוא הזנב קצוץ הכנפיים אשר יהיו לתכנים ראשו בין ההרים הרמים והנשיאים ולפעור פיו על הנשר בשמים.

על כן באנו בזאת לקבוע קבאת ה' צבאות ביד רמה, ולגלות בריש גלי דעתינו דעת תורה צרופה, וכפי שכבר קדמונו גדולי וגאוני דורינו שליט"א, לידע ולהחיות כי דין קונטרסים אלו הינם כדין כל כתבי המזנים והאפיקורסים והמלעיבים במלאכי האלוקים אשר אסור באיסור חמור להחיותם בכל צורה שהיא או לקרוא בהם אפילו אות אחת, ויש לבערם בחריצא גמור עדי לא ידאו ולא יימצאו בכל גבול ישראל, שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי כהם הווא.

והגודר פרצות בישראל הוא יגדור את הפרצה הזאת לחיים ולשלום ואת רוח הטומאה יעביר מן הארץ ונגלה כבוד ה' בבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

26th April.

12345

1782 June.

אני מכתב לך היום
בני יצחק בן לא יצחק
שאלו את אבא שלי
על דבריו וכן
אשר אתה שאל
דבריו ואלו
הם: ^{הנה} אבא שלי
אשר אתה שאל
הנה אתה שאל
הנה אתה שאל
הנה אתה שאל

זמן גמולת שבתה, יורה אלף
 כות קינס וכו' וכו' וכו'
 יתן ^להשם ^להשם ^להשם
 ונחם כבוד ^להשם
 ב' פ' ה'

[illegible][illegible]

חסד ב' חמ"ח
 חסד ב' חמ"ח
 717 753

20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541

יהושע הכהן
אחיו סבו כח' יהושע
על דרך המזרח ופאזיאל

הרב יהושע כהן שליט"א
ת.ד. 52144 ירושלים
טלפון 050-596418

ॐ ह्रीं क्लीं नमो भगवते वासुदेवाय
 श्री गणेशाय नमः ॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥
 श्री गुरुदेवे नमः ॥ श्री गुरुदेवे नमः ॥

דעת תורה צרופה ומתאה אדירה

אלול תשס"ז

בס"ד

המומים ומועזעים אנו עד עמק נפשנו ותסמנה שערות ראשינו למראה קונטרסים המלאים סילופים ושיבושים וחירופים וגידופים כדבר אחד הנבלים כנגד צדיק יסוד עולם האדם הגדול בענקים איש האלוקים קודש הקדשים הלוא הוא הגאון הקדוש מוהר"ן מברסלב זיע"א, אשר כבר נודע שמו לתפארת ולתהילה ממזרח שמש עד מבואו ודברי תורתו הקדושים והנוראים נזכרים בסילודין דורות על גבי דורות בפי גדולי עולם רבים וכן שלמים ומקודש מקודש כל העם אחריו עונים.

והנה זה חרש מקרב בא להחרף מערכות אלוקים חיים ולהלעיג על דברי חכמים ביהירות וחציפות שפלה עד להחריד בסגנון הגרועים שבאפיקורסים, וכמשנת הקנה הרצון לשפתי השקר גיבב חבילות של דברי גאווה וכוז אודות דרכו בקודש של מוהר"ן לאודועי נפשיה ולהתפאר בעוצם יגיעתו וטרחתו בעבודת בוראו וברום מדרגותיו והשגותיו העולות למעלה למעלה, אשר כל בר בי רב יודע כי סגנון זה מצאנו ראינו בקרב גדולי קדושי ישראל בכל הדורות ראשונים כאחרונים למן ימות התנאים והאמוראים ובמיוחד בקרב מארי דין בעלי הנסתרות, והדברים עומדים ברומם של עולם במעלות קדושים וטהורים, ומי הוא הזכוב קצין הכנפיים אשר יהיו להכניס ראשו בין ההרים הרמים והנישאים ולפעור פיו על הנשר בשמיים.

על כן באנו בזאת לקנאות קנאת ה' צאצאת ביד רמה, ולגלות בריש גלי דעתנו דעת תורה צרופה, וכפי שכבר קדמונו גדולי וגאוני דורינו שליט"א, לידע ולהיוודע כי דין קונטרסים אלו הינם כדן כל כתבי המעים והאפיקורסים והמלעיבים במלאכי האלוקים אשר אסור באיסור חמור להחזיקם בכל צורה שהיא או לקרוא בהם אפילו אות אחת, ויש לבערם בביעור גמור עדי לא יראו ולא ימצאו בכל גבול ישראל, שקץ חשקשק ונחב ונחב תתעבנו כי חרם הוא.

והגודר פרצות בישראל הוא יגדור את הפרצה הזאת לחיים ולשלום ואת רוח הטומאה יעביר מן הארץ ונגלה כבוד ה' בבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

שמעון בעדני	יעקב יוסף	משה צדקה	יהודה מועלם
ראש ישיבת פורת יוסף	ראש ישיבת פורת יוסף	ראש ישיבת פורת יוסף	ראש ישיבת פורת יוסף

ג' מרחשוון תשס"ח
אוי לנו שכך שלחה בימינו שנתקיים בנו ירהבו נער בזקן וכוז מערערים את כל יסודות האמונה שעלינו להאמין בברכותינו ובדבריהם, וע"י דברי הבלע של אנשי דלא מעלי עלול להיראות כאילו שאין לנו לא חכמים ולא מורים וח"ו לסטות מן הדרך שהדריכונו רבותינו כמלאו נימה, ורק ע"י אמונתנו בברכותינו הקדושים נזכה לביאת גואל צדק בב"א.

כתוב וחותם מתוך כאב לב
שלום כהן

אני מצטרף לכל האמור, איני יודע איך לא רעדה ידו של אותו אדם לכתוב על קדוש עליון דברי סילוף ונאצה תוך סילוף דברי אלוקים חיים, ובוראי שאסור להחזיק וכ"ש שלא לקרוא בקונטרסים אלול ללמחזה המושגים נגד שמים.
אני תפילה שהקב"ה יערה עלינו רוח בינה וטהרה ובמהרה יקיים בנו הבטחת הנביא ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר

נסים בן שמעון

ראש אבות בתי הדין תל אביב-יפו

גם אני מצטרף להרבות כבוד שמים, וח"ו מי יעלה על הדעת לזלזל בקדוש עליון בבחינת אל תגשו במשיחי, והקב"ה יצילנו משגיאות וכו'.
החותם לכבוד התורה
בניהו שמואלי

בס"ד ב' חשוון תשס"ח

גם אני מצטרף להניל

דוד בצרי

גם אני מצרף את מחאתי כנגד הפוערים פה על קדוש עליון קדוש ה' הצדיק הקדוש רבינו נחמן מברסלב זיע"א, וחובה על כל מי שעמדו רגלי אבותיו על הר סיני למחות על כך בכל תוקף וע"ז באתי עה"ח

ראובן אלבז

ראש ישיבת אור החיים

בס"ד ראש חודש מרחשוון תשס"ח פניה"ק ת"ו

ג"א מצטרף לדבריו של מו"ח הגאון שליט"א ועמו כל הרבנים הגדולים החשובים שליט"א
אליהו אבא שאול

יהושע הכהן

מחבר ספר כרם יהושע על דרך הלימוד וכללי הש"ס

ג"א מצורף לעילונים למעלה

דב קוק

לעילוי נשמת

שלמה בן יוסף אשר ז"ל
רבי יחיא בן רבי סעיד ז"ל
וזוגתו סעדה בת חביבה ע"ה
רבי אריה לייב בן רבי שמואל ז"ל

לשועה והצלחה

יהודה בן שרה
שמחה בת סעדה
יוסף בן שמחה
וכל משפחתו